1ª
14276

DE JUSTO IMPERIO LUSITAN.

BIBLIOTECA
Sala 1a DE LA
Universidad de Salamanca.
Est. 43 Caj. 8 Núm. 52

b14613736

gratiæ ad primum vsq.deueniat: & initium illud vitæ diuinæ,atq.cæleſtis extinguat;quæ lues hæreſi pernicioſior, ac peſtilentior cogitari poteſt?

Primum ædificij ſpiritualis fundamẽtum eſt fides,vt omnes fatentur: inde enim ſpei parietes paulatim conſurgũt, tectũ charitatis extẽditur: ac demum varia,multipliciaq. operum bonorum ornamenta accedũt. Domus Dei,inquit Auguſtinus, [a] credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur: quando igitur in huius ædificij cõcuſsione,& motu, non in tecto,non in parietibus ſiſtitur,ſed vſq. advltima fundamenta effodienda,ac euertenda,quod facit

a Serm. 22. de verbis Apoſtoli.

BIBLIOTECA
Sala 1a
DE LA
Universidad de Salamanca.
Est. 43 Caj. 8 Núm. 52

na? Quanta
lla pars ædi-
unditus cor-
dibus noſtris
mirabile lu-
quaſi ab au-
reſcit, vt ſa-
hæreſis mẽ-
iidem primũ
æreſi horribi
is peccator,
ſed hæretico nihil nimi[illegible] impius, ait ſanctus Hieronymus, [b] quem hæreticus impietate non vincat. Si Catholicus quiſpiam labatur in peccatum, ſi furtũ, adulterium, ſi homicidium fortè committit, miſerè certe cum illo agitur. At nihilominus,quoniam adhuc aliquis vitæ ſenſus,adhuc ædificij fundamẽtum, adhuc lumen auroræ,ideſt,fides in ipſo eſt,multa,& magna præſidia ad vitam æternam habet. Non ambulat in tenebris. Nouit medicũ ſuum. Poteſt adhuc ex fide,quam habet,Dei ope,ad Deum clamare, ſuper fundamentum ædificare, communem liberatorem appellare,clementiam,& miſericordiam eius im-

b Lib. 7. in Iſaiam.

lora-

IVST … RIO

LV … I

Auctore Doctore … *in Pinciana*
Academia … *a an-*

Ad Philippum IIII. p … Monarcham.

Non querc
Fiat & e

~~3. num. 41.~~

13-8-52

1ª
14276

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

la Libra
Rt.

Cum

Vallisoleti : Ex O … ersita-
tis

DE
IVSTO IMPERIO
LVSITANORVM
ASIATICO.

Auctore Doctore Fr. Seraphino de Freitas *Lusitano in Pinciana Academia Vespertinæ in sacris Canonibus Cathedræ antecessore ê Mercenarijs minimo.*

Ad Philippum IIII. potentissimum Hispaniarum, & Indiarum Monarcham.

Non quercus te sola decet, nec laurea Phœbis
Fiat & ex edera cinica nostra tibi.

Num. 40. Cap. 3. num. 41.

1ª
1H276

43-8-52

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

Sala Libros

Cum Priuilegijs Castellæ, & Lusitaniæ.

Vallisoleti: Ex Officina Hieronymi Morillo, Almæ Vniuersitatis Typographi. Anno M. DC. XXV.

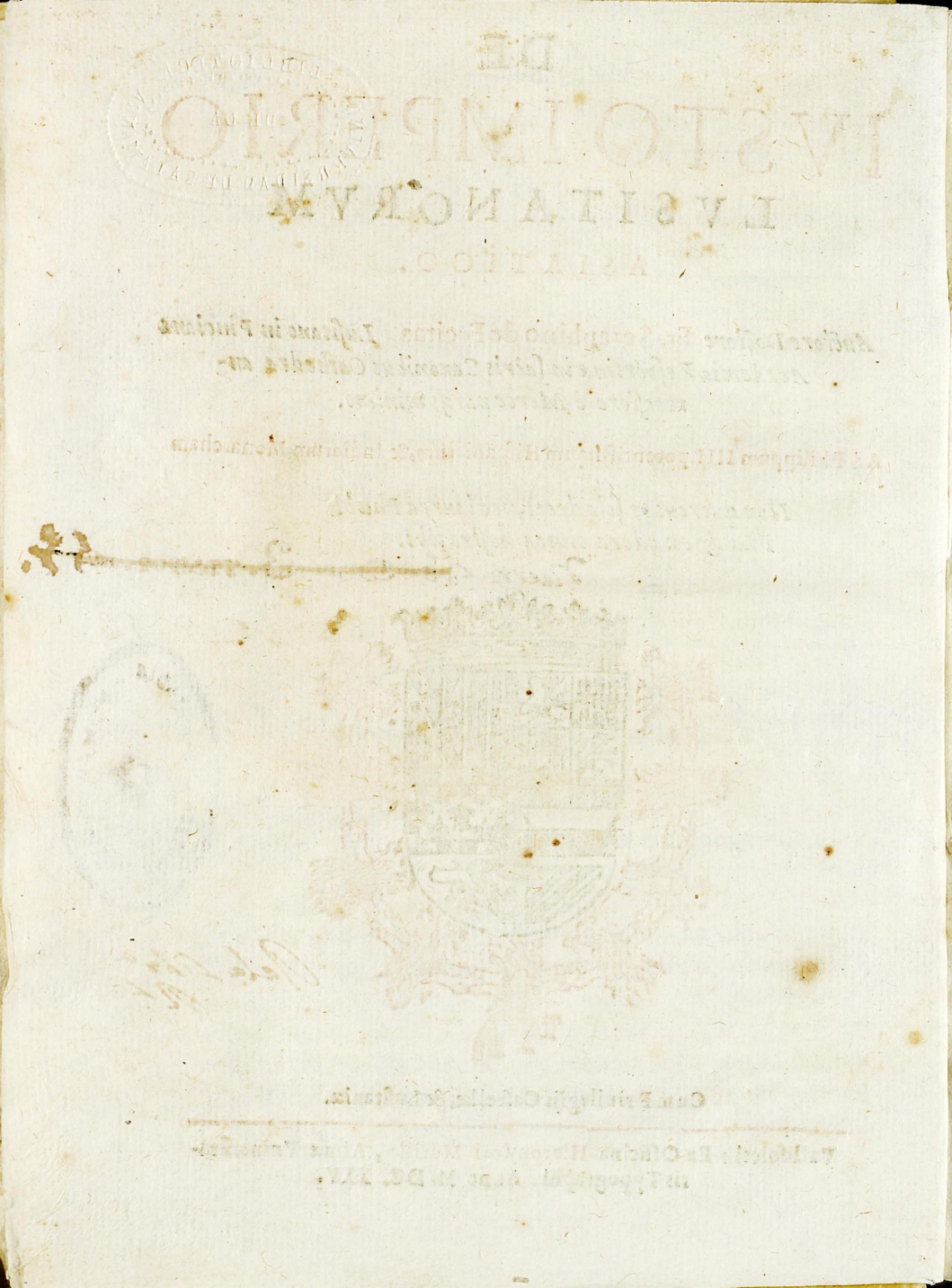

El Rey.

POr quãto por parte de vos el Doct. Fr. Serafin de Freytas Cathedratico de Viſperas de Canones de la vniuerſidad de Valladolid, de la Orden de nueſtra Señora de la Merced redempcion de cautiuos, nos fue fecha relacion, auiades compueſto vn libro intitulado, de iuſto Imperio Luſitanorum Aſiatico, el qual era muy, y prouechoſo, y nos pediſtes, y ſuplicaſtes, os mandaſſemos dar licencia, y facultad para imprimirlo por el tiempo que fueſſemos ſeruido, ô como ſa nueſtra merced fueſſe: lo qual viſto por los del nueſtro Conſejo, y como por ſu mandado ſe hizieron las diligencias que la pragmatica por nos vltimamente fecha ſobre la impreſsion de los libros diſpone: fue acordado, que deuiamos de mandar dar eſta nueſtra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoſlo por bien. Por la qual os damos licencia, y facultad, para que por tiempo, y eſpacio de diez años primeros ſiguientes, que corrã y ſe quenten deſde el dia de la fecha della en adelante, vos, ô la perſona q̃ vueſtro poder huuiere, y no otro alguno podays imprimir, y vender el dicho libro, intitulado de iuſto Imperio Luſitanorum Aſiatico, de que de ſuſo va fecha mencion por ſu original, que en el nueſtro Conſejo ſe vio, que va rubricado, y firmado al fin de Pedro Montemayor del Marmol, eſcriuano de Camara de los que en el nueſtro Conſejo reſiden, con que antes q̃ ſe venda lo traigays ante ellos, juntamente con el dicho original, para que ſe vea ſi la dicha impreſsion eſtâ conforme a el, ô traigays fee en publica forma, como por corrector por nos nombrado ſe vio, y corregio la dicha impreſsion por el dicho original, y ſe citaſſe el precio porque ſe ha de vender y mandamos al impreſſor, que anſi imprimiere lo ſuſodicho, no imprima el principio, y primer pliego, ni entregue mas de vn ſolo libro con ſu original al autor, ô perſona, a cuya coſta lo imprimiere para efeto de la dicha correccion, y taſſa, haſta que antes, y primero el dicho libro intitulado, de iuſto Imperio Luſitanorum Aſiatico, eſtè corregido, y taſſado por los del nueſtro Conſejo, y eſtando hecho, y no de otra manera, podays im-

primir el dicho principio, y primer priuilegio, y seguidamente ponga esta nuestra cedula, y la aprouacion que de lo susodicho se hizo por nuestro mãdado, y la tassa, y erratas, so pena de caer, è incurrir en las penas contenidas en las leyes, y pragmaticas de nuestros Reynos, que sobre ello disponen. Y mandamos, que durante el tiempo de los dichos diez años persona alguna sin la dicha vuestra licencia, no pueda imprimir, ni vender el dicho libro, so pena, que el que lo imprimiere, aya perdido, y pierda todos, y qualesquier libros, moldes, y aparejos que dello tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis, la qual dicha pena, sea la tercia parte para la nuestra Camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare, y mandamos à los del nuestro Consejo, Presidentes, y Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa, y Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios, y otros juezes, y justicias qualesquier de todas las Ciudades, villas, y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y à cada vno dellos en su jurisdicion, que os guarden, y cumplan esta nuestra cedula, y contra ella no vayan, ni passen, ni consientan yr, ni passar en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Dada en san Lorenço a veynte y ocho dias del mes de Otubre de mil seyscientos y veynte y quatro años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor.
Don Sebastian de Contreras.

IBRVM de Asiatico Lusitanorum Imperio, à Patre Seraphino de Freitas Lusitano, sacri ordinis Mercenariorũ in celeberrima Vallesoletana Academia, in sacris Canonibus Doctore, vespertinæque Cathedræ peritissimo moderatore, mira eruditione compositum, de mãdato Regij Senatus, qua potui diligentia legi, maximaque delectatione relegi; nihilque in eo non laudabile, nihilque non laude dignum reperi, siuè enim singularẽ vtriusque iuris peritiam, siuè cãdidam sermonis puritatem, siuè in expugnandis aduersariorum fundamentis solers artificium, siuè historiarum cognitionẽ, siuè Cosmographiæ, ac Geographiæ notitiã spectemus. Libenter fatebimur, eum non vt hospitem, sed vt ciuem, in omnibus his professionibus se ostẽdisse. Opus planè dignum, quod ad totius orbis vtilitatem, accuratissimis excudatur caracteribus. Matriti calendis Octobris. Anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quarto.

Licenc. Petrus Fernandez Nauarrete.

TASSA.

POr los señores del Consejo Real fue tassado este libro intitulado, *De iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*, cõpuesto por el Doctor Fray Serafin de Freytas, a quatro marauedis el pliego, en doze dias del mes de Iulio, de 1625.

Francisco de Arrieta.

ERRATAS.

FOl. 2. col. 2. lin. 7. auspicijs, fol. 26. col. 2. col. 14. nœnijs, fol. 30. col. 1. lin. 3. non scripta, fol. 51. col. 2. lin. 15. ab infidelium, fol. 81. col. 2. lin. 6. nostrorum hostium, fol. 90. col. 2. lin. 3. conquisitionis, fol. 117. col. 2. lin. 6. vnde, fol. 161. col. 1. lin. 13. 90. fol. 170. col. 2. lin. 4. facta, fol. 172. col. 2. lin. 3. fidem, fol. 174. col. 2. lin. 11: corrogatis, fol. 175. col. 2. lin. 4. trapezitas, fol. 176 col. 1. lin. 12. Emmanuele Lusitaniæ Rege, fol: 189. col. 2. lin. 17. splendore.

Con estas emiendas concuerda con su original. En Valladolid en S. Pablo à 22. de Iunio, de 625.

El Maestro Fr. Rafael Sanchez.

AD

TASSA.

POr los señores del Consejo Real fue tassado este libro intitulado, *De iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*, cõpuesto por el Doctor Fray Serafin de Freytas, a quatro marauedis el pliego, en doze dias del mes de Iulio, de 1625.

Francisco de Arrieta.

ERRATAS.

FOl. 2. col. 2. lin. 7. auspicijs, fol. 26. col. 2. col. 14. nænijs, fol. 30. col. 1. lin. 3. non scripta, fol. 51. col. 2. lin. 15 ab infidelium, fol. 81. col. 2. lin. 6. nostrorum hostium, fol. 90. col. 2. lin. 3. conquisitionis, fol. 117. col. 2. lin. 6. vnde, fol. 161. col. 1. lin. 13. 90. fol. 170. col. 2. lin. 4. facta, fol. 172. col. 2. lin. 3. fidem, fol. 174. col. 2. lin. 11: corrogatis, fol. 175. col. 2. lin. 4. trapezitas, fol. 176 col. 1. lin. 12. Emmanuele Lusitaniæ Rege, fol: 189. col. 2. lin. 17. splendore.

Con estas emiendas concuerda con su original. En Valladolid en S. Pablo à 22. de Iunio, de 625.

El Maestro Fr. Rafael Sanchez.

AD

AD PHILIPPVM·IIII· HISPANIARVM, ET INDIARVM MONARCHAM.

DVLCE (glorioſiſsime Principum) & decorum eſt Freitas noſtris pro patria mori, A, *in cuius obſequium tres fratres velut hæreditario munere functi ſunt. Horum exemplane ſequerer, Monachiſmi edicto ſum prohibitus; ſed inſperata occaſio defendendæ patriæ, abſque regularis obſeruantiæ offenſa, ſeſe mihi obtulit; vt ÿdem fratres patriam non ſolum armis, & ſanguine, ſed & calamo, & iure propugnent, cum vtriſque Imperatoria Maieſtas condecoretur, & firmetur.* B, *deſcendit in arenam Batauus tuum nauigationis, Indicique Imperij ius in dubium vocare tentans. Certaminis campus Oceanus eſt; iudices vero ſupremi orbis Chriſtiani Principes; arma in æqualia. Ille enim à capitis vertice vſque ad pedis plantam ferro, & Chalybe tectus inſtabunde progreditur: Ego vero ſub tuo nomine perſonam alia m, iuſtitiæ cau-*

a Hor. li. 3. carm. od. 2.

Proœm. inſtit.

ſa fretus, haud induam; conſpiret Africa, & Aſia turritis armata elephantibus; hoſtilibus ſternantur æquora claſsibus; Turcæ, Mauri, & Ethniti fœdus ineant; Eccleſiæ errones inſultent; allatrent rebelles; & omnes Hiſpanicum Imperium multipliciter infeſtent; at vno Hiſpanici leonis intuitu omnia hæc monſtra euaneſcent, & velut minores aues aduentante Aquila obſtrepere non audebunt; tot agmina, tot hoſtes, tot conſpirationes tuo Imperio, tuæ felicitati, tuis denique triumphis reſeruabantur; quidquid aduerſi cadat, tuis laudibus, tuiſque virtutibus materiam, campumque proſterni manifeſtum eſt.

Vtque tuus gaudet miles, cum vicerit hoſtem,
Sic cur ſe victum gaudeat, hoſtis habet. c

c Ouid. 2. de triſtibus ad Aug.

Vnicum fidei ſcutum tibi aſſume; in quo poſsis omnium hoſtium tela retorquere. D. *Defende more tuo parentumque tuorum contra hæreticos inconcuſſum Eccleſiæ ſtatum, vt tuum Chriſti dextera defendatur Imperium, vt ad Theodoſium Auguſtum Leo Papa promittit.* E. *Nihil enim eſt, quod lumine clariore præfulgeat, quam recta fides in Principe, nihil eſt quod ita nequeat occaſui ſubiacere, quam vera religio.* F. *qua Imperium tuum protegente.*

d Paul. ad Eph. 6.
e Epiſt. 25 ad Theod.
f L. inter claras C. de ſacr.

Viue Philippe diu felix, pete ſidera ſero,
Hoc opus eſt terris, te quoque velle decet,
Et tibi ſuccreſcant Iuuenes bis Cæſare digni,
Hique tuum trudant vſque Philippe genus. G.

g Vir. ad Aug. in morte Mecœnatis.

D. Fr. Seraphinus
de Freytas.

AD

AD

PRINCIPES ORBIS CHRISTIANI SUPREMOS.

PErsonatus quidam ante vestrum (Clarissimi Principes) tribunal ius Indicæ nauigationis armis, sanguine, Pontificijs titulis, dicam & diuinis oraculis, à Lusitaniæ Regibus quæsitum in iudicium vocat sub Batauorum nomine; postquam in armis parum felicitatis contra Lusitanos sunt experti, præter alia testes orbi Mombaca, Malaca, Moluccæ, & Brasilia. Sed in iudicijs illud primum obtinet locum, vt actor personam legitimet, ne iudicium illusorium reddatur; hanc personatus ille nusquam legitimabit; tum quia non ex Batauorum arbitrio modo ad Martis certamen, modo ad Astreæ forum legitimus & naturalis Princeps prouocandus erit; tum etiam quia Imperator Principes vel supremi (vestra, ô Iudices, res agitur) a subditis suis causam dicere cogi haud debent. Per me Reges

regnant) *ait diuina Sapientia Prou.* 8.) & legum conditores iusta decernunt, *Bataui è contra Principi leges dare, non ab illo accipere intendunt: sed ad rem; affirmat Incognitus longè clarissimum esse alios ante Lusitanos ab Europa per promontorium bonæ spei in Indiam nauigasse: cum tamē tanta contrariæ opinionis in animis hominum infixa vis fuerit, vt Antæcos, & Antipodes statuere hæresis esse putaretur omnium hæreseon maxime detestanda: nam circa annum Christi septingentesimum quadragesimum quintum (vt Auētinus in annalibus Boiorum, & Rosinus de antiquitatibus Rom. oratio. 2. pro antiquitate, pag. 596. memoriæ prodiderūt) Virgilius Episcopus Salæburgensis proconcione dixerat Antipodes esse. Bonifacius Episcopus Maguntinus Virgilium impietatis accusauit, hæreticumque esse publicè proclamauit, quod Antipodibus inductis alius etiam Christus induceretur. litteris à Pontifice Zacharia (cuius legatus Bonifacius erat) ad Vtilonem Boiorum Regem tanquam ingentis litis arbitrum, & sequestrem impetratis, eius sententia victus, & vt in causa inferior condemnatus Virgilius palinodiam decāuit, sed de hac quæst. c. 4. & 5. differemus; nunc vero cū Bataui Monarchicum regimen suspectum habeant, non simpliciter vos (Principes Serenissimi) in arbitros eligunt, nec vt secundum diuinū, commune, & Hispanicum ius, quod verborum fuco in præfatione implorant, sed iuxta lesbiam regulam, quam Incognitus domi habet, causam decidendam quærunt; & ne in exemplorum relatione immoretur; vnū, vel*

al-

alterum ob oculos subijciam. Ex Vlpian. l. iniuriarum. §. si quis me de iniurijs, tradit Incognitus iniuriarum agi posse, si quis in mari, aut ante ædes meas piscari prohibeatur; tacet tamen contrariam regulam, quam Vlpianus ibidem in conductore publico constituit: docuit Paul. l. sane de iniurijs, interdictum, vti possidetis, proprium maris ius habenti competere, expuncta maris, particula, reponit verbum, diuerticulo; *solum Doctores, qui, vt ipse interpretatur, aliquo modo sibi patrocinãtur, admittit, alios vt adulatores recusat: his & similibus conditionibus confidenter ad iudicium prouocat, & merito: quis enim vincere valebit, qui nullo iure, nulla autoritate superandus est; nihil enim Lusitanis optabilius contingere poterat, quam à Batauis in litem vocari, vt omnibus innotesceret, quo iure, quaue iniuria nostram antiquam, & tot titulis munitam Oceani nauigationem ad Indos intertur bent. Stent igitur Batani pacto, & sententia secũdum allegata, & probata proferatur: viuite feliciter inclyti principes, locumque Dei, qui vobis cælitus est conceßus, tueminni, vestroque honori, & maiestati prospicite.*

Doct. Fr. Seraphinus
de Freitas.

Euel

PVel Rey faço saber aos que este Aluarà virem, que hauendo respecto, ao que por sua peticaõme inuou a dizer ò Doctor Frey Seraphim de Freytas, Religioso da Orden de nossa Señora da Merce, lente de Vespora de Canones na Vniuersidade de Valladolid. Hey por bem, è me praz, que por tempo de dez anos que se começaraõ a contar da data deste en diante, nenhũ Impressor, nem liureiro, nẽ outra alguà pessoa, de qualquer qualidade, estado, è cõdicaõ que seja, possa por si, nẽ por interposta pessoa, imprimir, nẽ mãdar imprimir no Reyno de Portugal, nem leuar de fora impresso olibro que compos, intitulado, *De iusto Imperio Lusitanorum Asiatico*, saluo os que para isso tiuerẽ licença do dito Frey Seraphim, sobpena, q̃ quẽ o cõtrario fizer, pagara por cada ves, que nisso for cõprehendido, trinta cruzados à metade para captiuos, ea outra ametade para quẽ oacusar; è alẽ disso, perderapara odito Frey Seraphim, todos osvolumes, moldes, q̃ da impressaõ do dito libro lhe forem achados: pello que mando as justicas, a que oconhecimento deste pertencer, que durante ò dito tempo ocumpraõ, è guardem, è fazaõ inteiramente cũprir, è guardar, como nelle se contem sem duuida, nem contradiçaõ alguã, posto que seu effecto haia de durar maes de hum ano, sem embargo da Ordenaçaõ em contrario. Frãcisco Pereira de Betancor ofez em Madrid a cinco dias do mes de Iunho, de mil seiscentos è vinte cinco anos.

REY:

Mendo da Motta. *Dom Antonio Pereira.*

De

DE mandato supremi Lusitaniæ Cõsilij perlegi tractatum hunc de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico, autore sapientissimo Doctore Fr. Serafino de Freytas, in quo nihil reperi Ortodoxæ fidei, vel Christianis moribus aduersum; quin & sacrorum Canonum Iurisconsultorum, ac Cæsarum doctrina, & grauium scriptorum recondita eruditione, ac per grandi rationum pondere, sic autor institutum conficit, vt nihil ad rem illustrius, aut efficacius desiderari possit. Quàpropter opus dignissimũ censeo, quod ad nostrorum iustitiam commendandam, aduersariorum temeritatem reprimẽdam, in posterorum memoriam typis non vulgaribus commendetur. Matriti in Collegio Societatis Iesu 6. Kalendis Octobris, anno 1623.

Doctor Sebastianus de Couto.

Fa-

Facultas Generalis Ordinis.

FRater Gaspar Prieto, Magister in sacra Theologia gratia Dei & sanctæ sedis Apostolicæ humilis magister generalis totius Ordinis Dominæ nostræ de Mercede redemptionis captiuorum, &c. inspecta approbatione magistri Fr. Balthasaris Gomesij, sancti Officij calificatoris, & cõsultoris, nostrique in curia Regia Cœnobij comẽdatorijs, cui cõmisimus censuram tractatus de iusto Imperio Lusitanorũ Asiatico, quem nobis obtulit approbandum venerabilis Pater Magister, & Doctor Fr. Seraphinus de Freitas Cathedram Vespertinam sacrorum Canonum in Pinciana Academia moderator præsentium tenore facultatem concedimus ipsi Doctori, vt tractatum prædictum in lucem edere possit, dummodo prius licentiam â Regio concilio impetret, in cuius rei fidem præsentes dedimus nomine proprio, signoque officij nostri minori obsignatas in nostro Matritij conuentu, postridie calendas Maij. Anno 1523.

Fr. Gaspar Prieto Magister Generalis.

CA-

Capita dissertationis Incogniti super mari libero.

Cap. 1. iuregentium quibus suis ad quos suis liberã esse nauigationem.

Cap. 2. Lusitanos nullum habere ius dominij in eos Indos, ad quos Batavi navigant, titulo inuentionis.

Cap. 3. Lusitanos in Indos non habere ius dominij titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 4. Lusitanos in Indos non habere ius dominij titulo belli.

Cap. 5. Mare ad Indos, aut ius in eo navigandi non esse proprium Lusitanorum titulo occupationis.

Cap. 6. Mare, aut ius navigandi proprium non esse Lusitanorum titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 7. Mare, aut ius navigandi proprium non esse Lusitanorum titulo præscriptionis, aut consuetudinis.

Cap. 8. Iuregentium inter quos suis liberam esse mercaturam.

Cap. 9. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum titulo occupationis.

Cap. 10. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 11. Mercaturam cum Indis propriam non esse Lusitanorum iure præscriptionis, aut consuetudinis.

Cap. 12. Nulla æquitate niti Lusitanos in prohibendo commercio.

Cap. 13. Batavis ius commercij Indicani, quà pace, quà inducijs, quà bello retinendum.

Ca-

CAPITA DISPVTATIONIS Seraphini, de iusto Imperio Lusitanorum Asiatico.

Cap. 1. An iure gentium quibus suis ad quos suis libera sit nauigatio.

Cap. 2. De iure peregrinandi in alienas prouincias.

Cap. 3. Vtrum Lusitani dominij ius habeant in eos Indos, ad quos Batani nauigant, titulo inuentionis.

Cap. 4. Vtrum Lusitani in Indiam primi per Oceanum Antarcticum nauigauerint.

Cap. 5. De Hamonis, & Eudoxi nauigationibus.

Cap. 6. De potestate Rom. Pontificis in temporalibus.

Cap. 7. Vtrum Lusitani in Indos habeant ius dominij titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 8. De iure prælationis peregrinandi in Indos competenti Lusitanis ex Pont. summi titulo.

Cap. 9. An Lusitani habeant ius dominij in Indos titulo belli.

Cap. 10. Mare ad Indos, aut ius in co nauigandi an sit proprium Lusitanorum titulo occupationis.

Cap. 11. Responsio ad argumenta Incogniti contra præcedentis capitis resolutionem.

Cap. 12. An mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo donationis Pontificiæ.

Cap. 13. Vtrum mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo præscriptionis, aut consuetudinis.

Cap. 14. Responsio ad argumenta Incogniti contra præcedentis capitis resolutionem.

Cap. 15. De fide, & veritate Lusitanorum.

Cap. 16. De Lusitanorum diuitijs ante Indicam nauigationem.

Cap. 17. De Lusitanorum lucro ex Indico commercio.

Cap. 18. De Lusitanorum religione in India Orientali.

DE IVSTO IMPERIO LVSITANORVM ASIATICO.

SVMMARIVM Capitis primi.

1

IOANNES primus Lusitaniæ Rex septam expugnat.

2 Henricus Lusitaniæ Infans, primus nauigationem per mare Athlanticum, seu Æthiopicum aperuit.

3 Dionysius Rex Christi ordinem instituit.

4 Romani Pontifices concedunt Lusitaniæ Regibus ius nauigationis in Indias.

5 Christophorus Columbus Occidentales Indias detexit.

6 Lusitaniæ, Castellæque Reges de iure Americæ disceptãt, ac paciscuntur.

Alexander VI. diuisit ius nauigationis in Indias inter

Lusitaniæ, Castellæque Reges.

7 *Sebastianus Lusitaniæ Rex in Africa occubuit.*
Henricus Cardinalis successit Sebastiano.
Philippus II. Castellæ Rex successit Henrico.

8 *Batauorum occasio ad infestandum ius nauigationis Indicæ.*

9 *Incognitus scribit contra ius nauigationis Indicæ Lusitanis competens.*

10 *Autor rationem huius operis reddit.*

11 *Disputationis status.*

12 *An ex iure gentium primario fas sit cuilibet in alienas prouincias peregrinari.*

13 *Ius gentium vnicum est, non primarium, & secundarium.*

14 *Ratio naturalis autor iuris gentium.*

15 *Iuris gentium constitutiones variæ diuerso attento statu naturæ integræ, & corruptæ, num. 16.*

16 *Nauigatio ad statum naturæ corruptæ pertinet, num. 21. & 26.*

18 *Nauigatio necessaria ad subueniendum indigentiæ humanæ.*

19 *Indigentia rerum ab statu naturæ integræ exularet.*

20 *Nauigare est contra naturam.*

21 *Duobus modis potest aliquid esse de iure naturæ.*

22 *Nauigare, & peregrinari non cadunt sub præceptum.*

23 *Princeps potest commercium in suis terris interdicere exteris, & vassallis in alienis.*

24 *Germani non sunt conquæsti de Romanis circa prohibitio-*

bitionē commercij, & peregrinationis, contra incognitū.
25 *Nauigationis libertas non pertinet ad primum naturæ integræ statū, nec ad ius gentium immutabile, & n.17.*
26 *Vtens iure sibi competenti nemini facit iniuriam.*

AN IVRE GENTIVM QVIBVSuis ad quosuis libera sit nauigatio?

CAP. I.

1 INTER Lusitaniæ Reges, qui prosperis euentibus rem, & suam, & Christianam auxere, præcipua celebritate enituit Ioannes, eo nomine primus, qui transmisso in Africam exercitu Septam vrbem opulentissimam, & Hispaniæ terrorem, à Mauris insigni victoria expugnauit; is è Philippa Alencastria Eduardi VI. Britaniæ Regis nepte filios procreauit quinque, è
2 quibus Henricus bellica virtute, vitæ sanctimonia & in Deum, ac superos omnes, præcipuè Beatam Dei Matrem cultu, & religione insignis, nomen suum æterno famæ præconio apud posteros consecrauit, qui ex magistratu Ordinis Equitum, cui præerat, & quem Dionysius tritauus Christi nomine contra infideles instituerat, non exiguos annuos redditus, & vectigalia capiebat, quæ in nomi

nis Lusitani gloriam, fideique Catholicæ amplitudinem insumenda, cum in animum induxisset, incognita scrutari maria, gentesque feras, & Demoniorum cultrices ad salutis viam traducere, Christique vexillum in omnes partes, quoad eius fieri posset, inferre submissis classibus intendit, cuius auspicijs anno 1410. ad montem vsque Leænam peruẽtum est, insulæ quoque plures vasto in Oceano sunt detectæ.

3 Huic, Regibusque Lusitanis (ne tantum opus intermitteretur, ne vè ab alijs impediretur) à Martino. V. ius nauigationis, commercijque exercendi priuatiuè quoad alios, in Africam, & Asiam, sub fidei propagandæ cõditione concessum est, quod alij Pontifices posteà confirmarunt. Hanc nobilẽ nauigationis explorandæ, imperijque propagãdi curã Alfonsus V. Eduardi Regis, qui Henrici frater fuerat, filius, Ionnnes II. Alfonsi filius, Emmanuel Ioannis patruelis frater fœliciter prosequuti sunt.

4 At cum Christophorus Columbus Genuensis Indias, vt vocant, Occidentales, oblata priùs Emmanueli ad nouas terras quærendas opera, & ab eo reiecta, Ferdinandi, & Elisabet Castellæ Regũ
5 expensis, anno 1492. detexisset ¶ occasionem præbuit disceptationi inter ipsos Lusitaniæ, & Castellæ Reges, ad quorum vtrum ea expeditio propter Martini V. aliorumque Romanorum Pontificũ, quæ Lusitanis fauere videbantur, diplomata, per-

tine-

tineret; Sed multis consanguinitatis, affinitatis, pietatisque vinculis, & rationibus deuincti Principes, ipsi inter se fœdus inierunt. ¶ Et Romani Pō 6
tificis, qui tunc Alexander VI. erat, decreto, & authoritate anno 1493. indultum est, vt Lusitanus in Orientis, Castellanus in Occidentis Indiarum expeditionem, & conuersionem diuisim operam, & studium impenderent; Quam in Prouintiam vterque, absque aliorum Principum querela, & iniuria, imò cum ipsorum scientia, & consensu (inuita enim fuerant) pacifice per tot annorum curricula cum multo suorum sanguine, in auditis laboribus, & infinitis propemodum expensis incubuit: ¶ quousque Sebastiano Lusitaniæ Regi in Africa 7
infœliciter occiso, & sine prole decedenti Henricus Cardinalis patruus magnus, & Emmanuelis filius succesit; quo breuiter extincto Philippus II. Castellæ Rex, iure hæreditario, Emmanuelis ex Elisabet Imperatrice, & Henrici sorore nepos Lusitanum adeptus est imperium, anno 1580.

Bataui, qui â Philippi proprij, & naturalis Princi 8
pis fide, & obedientia discesserant, sub rebellionis prętextu ius Lusitanis in Indica emporia, & Imperiū cōpetens infestare cœperunt, & cum sæpius à nostris reiecti fuerint, ¶ incognitus quidam sub 9
Batauorum nomine ab armis ad ius appellans edito libro, cui mare liberum nomen indidit, omnes ingenij vires contra Hispanos, tanquam Oceani

partitores,& vsurpatores depromit,sed prçcipuè ad ius Lusitaniæ in Asiam nauigandi,& negotiandi subuertendum,& labefactandum intendit, sæpius quasi victor triumphum agens, cum tamen omnis iuris fundamẽta euertat,immutet,sibique prout libet accommodet,in eo tamen mihi maxime laudandus videtur,quod nomen suum prodere ausus non fuerit,timuit enim in adulterinis interpretationibus,& impostoris deprehensus pœnam,aut vituperationem subire, non præmium,
10 nec laudem comparare. ¶ Hunc librum, cum casu ad manus peruenerit nostras, ad iuris examen, & incudem reducere constitui, cum tamen ingenij mei vires agnouerim, non tantum mihi arrogo,vt ius nauigationis,& cõmercij in Indias Hispano Regi competens, à me vno pendere existimem,nec committam,vt tantæ causæ præiudicetur,siuè disputando stem,siuê cadam. Sunt enim plures alij è nostris,qui maioribus rationum documentis,& ponderibus rem discutere, & illustrare,prout ipsa res postulat,queant,fundamenta tamen ab incognito excogitata solum demoliri curabo.

11 Omissis longioribus disputationibus breuiter, ac succintè ostendemus Batauis ad Indos nauigandi,aut cum illis commercia exercendi ius non esse quidquid incognitus persuadere nitatur,si recta iudicij trutina,(vt ipse postulat)res examinetur. Ne autem

autem vim, & disputationis argumenta subterfugere videamur, ipsius ordinem sequemur, & fundamenta ob oculos proponemus, vt aptius refellantur.

In hoc primo cap. astruit incognitus, iuxta iuris gentium, quod primarium, & immutabile vocant (partiuntur enim ius gentium in primarium, & secundarium) certissimam regulam cuilibet integrum esse alienas Prouincias adire, & illic negotiari, idque in generis humani beneficium ex diuina prouidentia, cum alterius gentis adiumento altera indigeret, vt considerat Plinius in Panegyrico ad Trajanum: Hinc infert ius hoc æqualiter ad omnes gentes pertinere, ita vt nulla resp. nullus Princeps in vniuersum prohibere queat, quominus alij ad subditos suos accedant, & cum illis negotientur, l. nemo igitur. ff. de rer. diuis. §. 1. Inst. eod. l mercarores. C. de commerc. hinc descendere ius hospitale sanctissimum, iuxta illud Ilionei apud Poetam, lib. 1. 12

Quod genus hoc hominum, quæ ve hunc tam barbara morem,
Permittit patria? Hospitio prohibemur arenæ!

Et lib. 7. *Littusque rogamus*
Innocuum, & cunctis vndamque, auramque patentem.

Ex qua causa varia, apud varias nationes, orta bella recenset, Amorræos iustè ab Israelitis deuictos, quia innoxius denegabatur transitus, ca. vlt.

23.q.2. Genuensibus in Venetos, Sigon. vlt. de reb. Italiæ, Christianis in Sarracenos, quia per illos iudęæ aditu arcerentur, Couar. reg. peccatum. 2. p. §. 9. nu. 4. vers. quam causam, Castellanis in Americos has potuisse iustas belli causas esse Vict. de in dis. 2. p. à num. 1. Couar. d. n. 4. vers. quintò, & ob id Romanos á Germanis, apud Tacitum 4. hist. accusatos, quod colloquia, congressusque gentium arcerent, flumina, terras, & cœlum quodammodo ipsum clauderent, ex quibus deducit inique facere Lusitanos, etiam si domini terrarum essent, ad quas Batavi accedunt, & maris, quo navigant, si eos aditu, & mercatura excludant, & multò iniustius, cum nec maris sint domini, nec gentibus illis dominentur.

13 Sed vt hinc incipiamus diuisio iuris gentium in primarium & secundarium Iuris Consultis incognita fuit & contraria, qui ius gentium vnicum esse docuerunt, constat ex l. 1. ad fin. cum seq. & ex l. manumissiones quoque, & ex l. ex hoc iure. ff. de iustitia, Couar. reg. peccatum. 2. p. §. 11. n. 3. Mol. lib. 1. cap. 2. n. 5. in fin. Pichard. §. singulorum, n. 2. Inst. de rer. diuis. Fab. in Papin. tit. 2. princip. 4. illat. 7. confut. 1. nec illa diuisio docendi gratia sustineri potest, tum quia vt contra Pinel. in rubr. de rescind. 1. p. cap. 1. n. 13. aduertit Valasc. de iure emphyt. q. 3. n. 5. non est recta docendi Methodus, quæ iuri aduersatur, tùm maxime, quia iuxta eam

distin-

distinctionem diuisio rerum constituenda foret sub iure gentium secundario, l. ex hoc iure. ff. de iust. ibi: *Dominia distincta*, & tamen Iuris Consulti censent ius illus proditum fuisse cum genere humano, l. 1. ff. de adquir. rer. domin.

Cum ergo vnus sit author iuris gẽtium putà ratio naturalis, l. omnes. §. quod verò. ff. de iustit. & iur. ibi: *Quod vero naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes peræque custoditur, vocaturque ius gentium*, vnus finis scilicet bonum naturæ humanæ, vna resp. nempè omnes homines, dum sub ratione naturali. tamquam sub vno Principe colliguntur ex traditis per Salas de legib. disp. 2. n. 21. col. 2. consequens est dicamus vnicum esse ius gentium. 14

Ad internoscendas tamen varias iuris gentium constitutiones, quidquid insudent, & torqueantur, Suar. de legib. lib. 2. cap. 17. cum duob. seq. & Salas eod. tract. disp. 2. à n. 9. post plures quos citant: constituendum est discrimen inter statum naturæ integræ, & corruptæ, ita vt ad alterum pertineant ea, quæ per dictamen rationis naturalis ad bonum naturæ humanæ, natura sua ordinantur, vt putà religio erga Deum, obedientia in parentes, violentiæ repulsio, l. veluti, l. vt vim. ff. de iust. matrimonium, liberorum educatio: & similia, de quibus in cap. ius naturale, dist. 1. 15

Ad alterum caput spectant ea, quæ attento sta 16

tu præsentis naturæ hoc est corruptæ, & sic mutatis iam rebus eodem rationis dictamine sunt constituta, vt seruitus, manumissio, distinctio dominiorum, & similia, l. manumissiones, l. ex hoc iure. ff. de iust. cap. iusgentiũ, dist. 1. sicut namque omnia priora ante naturam corruptam, ita hęc poste riora supposita rerum mutatione naturæ humanæ conueniunt, sentit Iulius Pacius cẽt. 1. quæst. 2.

17 Hæc prænotauimus, vt pateat nauigationem potius ad secundum, quàm ad primum iurisgentium caput spectare. ¶ Quia tantum necessaria est ad subleuãdam naturę corruptę indigentiam,

18

19 vt ipse etiam incognitus supra agnoscit. ¶ Quæ indigentia ab illo aureo sęculo exularet, vt pingit Poeta, lib. 1. Georg.

Ipsaque tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat.

Et Ouid. 1. Metam.

Aurea prima sata ætas, quæ vindice nullo
Sponte sua sine lege fidem rectumque colebat.
Pœna, metusque aberant, nec vincla minacia collo
Ære ligabantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum vt viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat vndas,
Nullaque mortales, præter sua, littora norant;
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ,
Non tuba directi, non æris cornua flexi,

Non

Non galeæ, non ensis erat, sine militis vsu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec vllis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus,
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in durís hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.

Quòd autem nauigatio ad statum naturę corruptæ pertineret, sentit. Ouid. 1. Metam.

De duro est vltima ferro.

Protinus irrupit venæ peioris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verùmque, fidesque,
In quorum subière locum fraudesque dolique,
Insidiæque, & vis, & amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quæque diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultauêre carinæ:

Imò nauigare contra naturam esse sentit Horat. lib. 3. Od. 24. 10

Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? neque ferueidis.
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque solo niues
Mercatorem abigunt? Horrida callidi
Vincunt æquora nautæ.

Et

Et Claudianus, lib. 1. de raptu Proserpinæ.

Inuenta secuit primus qui naue profundum,
Et rudibus remis sollicitauit aquas
Qui dubijs ausus committere flatibus alnum,
Quas natura negat, præbuit arte vias.

Adstipulatur Boetius de cõsolat. lib. 2. metr. 5.

Felix nimium prior ætas
Contenta fidelibus aruis,
Nec inerti perdita luxu:
Nondum maris alta secabat,
Nec mercibus vndique lectis
Noua littora viderat hospes.
Vtinam modo nostra redirent
In mores tempora priscos.

21 Tantum abest, vt nauigatio ad integrę naturæ statum, seu vt vult incognitus Vasquium illustr. cap. 89. num. 30. secutus, ad primarium ius gentiũ spectaret in eum sensum, quo ipse primarium accipit, quod quidem, nec probat, nec probare potest, semper enim intentionis fundamentum alijs probandum relinquit, quod est maximum in disputando vitium.

22 Quòd vt magis clarescat aduertẽdũ est, quoad propositum duobus modis posse aliquid cadere sub ius naturale (ad quod reducunt iusgentium primęuum Salas de legib. disp. 2. num. 13.) primò, & propriè quando lex naturalis id præcipit, secũdò dicitur aliquid de iure naturali per modum per-

permissionis, negationis, aut concessionis, Suarez lib. 2. de legib. cap. 14. num. 6. post alios: inter hos modos illud discrimen constituendum est, quod præcepta iuris naturalis immutabilia sunt, sic procedit decisio Iustiniani in §. sed naturalia, Inst. de iure naturali, restringentis se ad iura, quæ diuina prouidentia sunt constituta, vt bene aduertit Iulius Pacius Centur. 1. quæst. 2. Et ita textus ille non procedit in his, quæ competũt de iure naturę, sed in ipsis met iuribus naturalibus, videndi Suarez de leg. lib. 2. cap. 13. & 14. Salas eod. tract. disp. 5. sect. 7. à num. 30. Cæteræ vero species cum præceptum non contineant, mutatis rebus variari poterant, sic libertas, & seruitus, communitas rerum, & ipsarum diuisio, & similia respectu diuersi temporis, & status variari, & substineri possunt; quamuis libertas, communitas, & similia essent de iure naturæ, non tamen præceptiuo: Ratio differentię est, quia prior iuris naturalis species continet regulas, & principia bene operandi, quæ continent necessariam veritatem, & ideo immutabilia sunt; posterior vero species pendet à rerum statu, & mutatione, & ideo variabilia sunt, Suarez de legib. lib. 2. c. 14. num. 18. & in his terminis non mutatur ius naturale, sed circunstantiæ rerum variantur, vt docent Sotolib. 1. de iust. quæst. 4. art. 5. Suarez vbi proximè cap. 13. à num. 5. Salas de legib. disput. 5. sect. 7. num. 31. cum seq.

Imò

23 Imò licet nauigatio,& commercium in primæ uo naturę integræ ſtatu exercerentur,non tamen ad iuris naturalis præcepta pertinerent.

24 Hinc fit poſſe Principem exteros ad terras ſuas, commercium ve non admittere,& ſubditis interdicere illud cũ exteris,de quo infra cap.2.n.16.Vn dè immerito hanc prohibendi facultatem Principi ſupremo adimit Incognitus imponens Imperatori Iuſtiniano,iuriſque conſultis,quod nunquam conſuerunt:cum Dido excipiens Ilionei querelã, de qua ſupra num.2.id ſibi licitum fore innuit. Primò Æneidos.

Tum breuiter Dido vultum demiſſa profatur,
Soluite corde metum Teucri,ſecludite curas:
Res dura,& Regni nouitas me talia cogunt
Moliri,& latè fines cuſtode tueri.

25 Nec Germani,apud Tacitum lib.4. hiſt. propter eam cauſam Romanos damnant,vt Incognitus putat Taciti ſenſum inuertens;cum enim Germani ſæpe ſępius rebellarent, ſtatuit ſenatus Roman. ad euitandas populorum cõſpirationes,ne Tencteri,& Agrippinẽſes,quos Rhenus diuidebat,inter ſe commearent,vt diuiſis viribus in officio continerẽtur;ſed cum Ciuilis è Batauis nobiliſsimus in Romanos coniuraret,Tencteri per legatos ab Agrippinenſibus poſtulant,vt ſe ſocios in commune bellum aſciſcant.*Nam*(ferociſsimus è legatis ſic protulit)*ad hunc diem flumina,ac terras,& cælum quodãmodo*

modo ipsum clauserant Romani, vt colloquia, & congressus nostros (gentium *reposuit Incognitus*) *arcerent: sed vt amicitia societasque nostra in æternum rata sit, postulamus à vobis, muros Coloniæ detrahatis; Romanos omnes in finibus vestris trucidetis; bona interfectorum in medium cedant, liceat nobis, vobisque vtramque ripam colere, vt olim maioribus nostris.* Sed Agrippinenses Tencterorum legationem, Consilium, & Commercium, nec indistinctè ad misere, vt refert Tacitus, in hũc modum respondentes. *Muros ciuitatis augere nobis quam diruere tutius est, si qui ex Italia, aut prouincijs alienigenæ in finibus nostris fuerant, eos bellum absumpsit, vel in suas quisque sedes refugere, eductis olim, & nobiscum percõnubium sociatis, quoque mox prouenere, hæc patria est, nec vos adeo iniquos existimamus, vt interfici à nobis parentes fratres, liberos nostros velitis, sint transitus incustoditi, sed diurni, & inermes.* Vndè constat, quod nec Agrippinenses Tencteris circa Rheni transitum, & commercium multum fidebant. Quis ergo prudentissimum populi Roman. sicut cuiusquè alterius Principis decretum ad continendos in imperio homines Prouinciales, ne pro tempore inter se coeant, damnabit nisi Incognitus, aut factum hoc quid cõmune habet cum nostra quæstione?

26 Ex quibus deducitur nullius momenti, imò falsum esse fundamentum, cui tota incogniti machina innititur: dum ad primum ius gentium libertatem nauigandi, & negotiandi apud exteras natio-

nes,

nes, pertinere securè autumat, quia vel intelligit de primæuo iuregentium, hoc est de primo integræ naturę statu, & in hunc sensum iam supra astruimus id subsistineri nō posse, quod & ipse Incognitus fatetur cap. 5. & probat in hæc verba: *Quod vt clarius explicent, negant eo tempore campos limite partitos, aut commercia fuisse vlla*, frustra igitur facultas negociandi supponitur, vbi negociatio in rerum natura dari non poterat, & idem de nauigatione ostendimus supra.

27 Si vero intelligit de iuregentium primæuo, hoc est immutabili, & indispensabili, hoc etiam defendi nequit, vt iam probauimus, imò & oppositum significat ipse auctor cap. 2 dum ait: *Quòd Lusitani, vt aliæ gentes, à Iauæ, Taprobanæ, Molucarum Principibus ius mercandi exorant, nec habitant quidem, nisi precario.* Si ergo ex Incogniti cōfessione Lusitani, & alij à Principibus, ad quorum Prouincias nauigant, ius mercandi impetrant, non iure proprio vtique, sed alieno beneficio id consequuntur: frustra namque impetratur, & pro priuilegio datur, quod iure communi, & naturali conceditur, l. 1. ad finem. ff. ad municip. iure proprio vtens, quod sibi à natura competit, nemini facit iniuriam, l. fluminum. §. fin. de damno infecto. Habitatio etiam precario repugnat eidem iuri, pendet vtique à libera concedentis voluntate: est enim natura æquum tandiu te liberalitate mea vti, quandiu ego velim, & vt

possim

possim reuocare, cum mutauero voluntatem, l. 2. ff. de precario. Si ergo nauigantibus ad Orientis Prouincias precaria habitatio, & negotiatio à Principibus permittitur, vt firmat Incognitus, eo ipso eam reuocare iure naturali illis competit. At implicat contradictionem competere mihi de iure naturæ immutabili ius nauigandi, & negotiandi in Moluccas inuitis terrarũ dominis, & eodem iure Moluccarũ Regibus fas esse me ab ea nauigatione, & commercio prohibere, quod Incognitus sibi contradicens admittit, vel iam eam prohibendi facultatem Principi, reique pub. concedit, quod antea negauerat; vnde corruat ipsius fundamentũ necesse est, quod ex sequenti cap. apertius apparebit. Quod verò attinet ad rationes, ob quas Batani & alij â nostris prohibentur ad alienas Orientalis tractus terras nauigare, suo loco disputabitur. Pẽdet enim hæc quæstio ex diuerso fundamento, de quo cap. 7. & 8.

SVMMARIVM
Cap. II.

1 *Disputationis status.*
2 *Transitus innocuus per alienas terras liber esse debet.*
3 *Necessitate in extrema omnia sunt communia.*
4 *Naufragantibus succurrendum, non bona auferenda.*

5 *Pœnæ in raptores bonorum ex naufragio.*

6 *Infidelibus naufragantibus bona non auferenda contra Sayrium.*

7 *D. Franciscus de Almeyda Indiæ Prorex Onoris Regi bellum intulit ad repetenda bona Lusitanorum naufragantium.*

8 *Sinarum barbara Statuta contra peregrinos, & naufragos.*

9 *Post rerum diuisionem vnicuique libera est de rebus propriis disponendi facultas, quæ & reip. competit.*

10 *Commercio sunt exemptæ res, quas natura iusgentium, aut mores ciuitatis prohibuere.*

11 *Statutum prohibens extraneis vendere valet.*

12 *Lusitaniæ leges succiplenæ.*

13 *Princeps potest prohibere commercium cum exteris, à quibus cauendum censet.*

14 *Saguntini Carthaginenses ad commercium non admiserunt propter subiectionis timorem.*

15 *Negotiari, & peregrinari, de iure gentium fas est quousque prohibeatur.*

16 *Aliud est expellere à commercio, aliud non admittere.*

17 *Victoria, & Ægidius taxantur dum resoluunt non posse Principem sine causa exteros à suis terris, & commercijs arcere.*

18 *Exempla Incogniti aliena à disputatione.*

De iure peregrinandi in alienas Prouincias.

CAP. II.

1 QVM Incognitus nec rerum, nec temporum causas, & circumstantias distinguat, aut seruet, sed inuoluat, & confundat: ad illustrandum disputationis campum operæ precium erit, triplicẽ rerum statum quoad propositum considerari: aut enim agitur de transitu, aut de extrema peregrini necessitate, aut tandem extra hos casus de iure in alienas Prouincias peregrinandi attenta rerum natura.

2 In primo casu si constet de transitu innocuo, liber erit omnique iure debitus, armisque iustè (si negetur) aperiendus, Palacius de iusta, Nauarræ retẽtione p. 5. §. 3. Castro de iusta hæreticorum punitione lib. 2. cap. 14. vers. tertia, pag. mihi 376. Mol. tract. 2. disp. 104. vers. septimo post alios. Sic defenditur bellum Israelitarum aduersus Seon Regem Amorræorum num. 21. quia vt August. ait c. vlt. 23. quæst. 2. *Notandum sanè est quemadmodum iusta bella gerantur à filijs Israel contra Amorreos, innoxius enim transitus denegabatur, qui iure humanæ societatis æquissimo patere debebat.* Huc pertinent non nulla bella,

quorum meminit Incognitus in capit. 1. vt ibidem in argumentum adduximus. Cæsar namque, quod senatus aditum sibi Romam denegasset, rectè dixit apud Lucanum lib. 1.

Arma tenenti
Omnia dat, qui iusta negat.

3 In secundo vero casu quando extraneus aliquo rerum vsu extremè, vel grauiter indiget, non potest illo licitè prohiberi, tùm quia charitatis lex id postulat, tùm etiam quia rerum diuisio præiudicare non potuit, quominus vnusquisque, etiam inuitis dominis, ea re vtatur, qua extremè indiget, Molin. 2. disp. 105. vers. At nobis, rectè igitur Cicero offic. 1. *Quid tàm commune, quàm mare fluctuantibus, littus eiectis*, refertur ab Incognito cap. 5.

4 Hinc (ne ab Incogniti exemplis discedamus) Ilionei, & sociorum, qui naufragium passi ad Africæ littus eiecti sunt, hospitij imploratio à Didone apud Virgil. 1. Hinc Æneæ ad Italiam appulsio, & sedis â Latino Rege dijs Penatibus deprecatio Virg. 7.

Dijs sedem exiguam patrijs, littusque rogamus
Innocuum & cunctis vndamque, auramque patentem.

5 Hinc Federici Imperatoris sanctio auth. nauigia C. de furtis, aduersus raptores bonorum, quæ naufragio periere, omni consuetudine abolita, Rebuf. ad leges Galliæ in procem. glossa 5. numer. 74. Sayrus in Thesauro libr. 3. cap. 8. num. 5. & 8.

Ele-

elegantius P. Fr. Ant. de Sousa sanguine, literis, & virtute illustris de censur. bullæ cœnæ cap. 5. disp. 38. vndè iniustum esse statutum, vt princeps bona naufragantium capiat, docent Tabiena excommunicatio 5. cap. 25. §. 3. Paludan. in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 4. Caet. 2. 2. quæst. 66. art. 5. ad 2. & verb. furtum, Sot. 5 de iust. q. 3. art. 3. Nau. c. 27. n. 117. Cou. reg. peccatum 3. p. §. 2. n. 5. nisi retineret animo reddendi dominis, si quæsiti compareant: quo pacto excusatur lex Philippi II. secundum eosdem, aliter consuetudo non excusat, cum sit corruptela contra ius naturæ, ex Tab. Caet. Nau. & præcitatis.

6 Adeò, vt etiam infidelibus (nisi cū quibus iustū nobis bellum est) naufragātibus naues, & bona sint restituenda, & hospitiū exhibendum, Nau. in man. edictione anno 584. c. 17. n. 98. Vndè cauendū est à Sayro, d. c. 8. num. 5. & 6. resoluente per ius Ciuile, & Canonicum concedi infidelium naufragantium bona rapi. Refellitur enim, quia Imperator vbi supra excepit tantum piratas, hostes, & Christiano nomini inimicos, quales nō sunt infideles simpliciter; inde prodita est excommunicatio etiam bullæ in eos, qui Christianorū naufragātiū bona in mari, vel littore inuenta, sibi scienter accipiunt c. excōmunicamus de raptor. Nauar. c. 17. n. 98. Suar. tom. 5. de cens. disp. 21. à n. 26. Sayro, d. c. 8. Sousa d. c. 5.

7 Inde iuste D. Franciscus de Almeyda, primus Indiæ Prorex Onoris Regi bellum intulit, quoniam

nostri in illius littus sæuæ tempestatis vi eiecti, equos Arabibus telluris illius incolis custodiẽdos tantisper tradunt, dum illi sedata tempestate reuertantur, Onoris Rex equos sibi retinere constituit, quousque malis belli edoctus pacem postulat, & bona restituit, Osorius lib. 4. de rebus Emmanuel. Ex præcepto namque charitatis naufragis, & ita extremè indigẽtibus opem vnusque ferre tenetur Nauarr. & supra citatis.

8 Vndè barbara, & execrãda est Sinarũ cõsuetudo (corruptelã dicas) quæ bona naufragio perempta Regi applicat, ipsosque naufragãtes, velut dijs inuisos immaniter accipit; flagellis, mẽbrorũ mutilatione, alijsque pœnis crudeliter mulctat, Pinto *en sus peregrinaciones*, c. 84. cũ seqq. & in peregrinantes tamquã in hostes inuadunt, Auberto Miręo de statu relig. Christ. lib. 2. c. 27. vers. Sinæ, *Pedro Ortiz en la viagen del mundo*, lib. 2. c. 6. Maffeius lib. 14. histor. Indic. initio, cum generis humani societati repugnet. Inter homines namque cognationem quãdam natura ipsa constituit, vt saltem in rebus extremis alter alteri subueniat, & non insidietur, l. vt vim, de iustit. ne afflicto afflictio addatur, cap. At si, ad fin. de Iudicijs.

9. Tandem in tertio, & vltimo casu, post rerum, & Prouinciarum diuisionem, non minus propria sunt, cuiusque reipub. quæ ab ea possidentur in cõmuni, & quorum dominium penes totam remp. est,

est, quàm sint cuiusuis priuati de repub. quæ ab eo, vt propria possidentut; quamobrem quemadmodum quisque priuatus interdicere potest omnibus alijs, ne rebus ipsius vtātur, l. id quod nostrū, de reg. iur. & licitè etiam potest nullum cum alijs cōmercium admittere, l. neque emere. C. de iure deliber. Inuitum enim distrahere postulantis desiderium, iustam causam non continet. l. inuitum, C. de contrah. empt. sic etiam respubl. aut Princeps licitè prohibere potest omnibus extraneis, ne rebus proprijs reipubl. quæ communes sunt ciuibus, vtantur, liciteque etiam poterit velle nul-
10 lum cum extraneis habere commercium. ¶ Earum enim rerum, quas natura, vel ius gentium, vel mores ciuitatis commercio exuerunt, nullam venditionem esse respondit Paulus in l. si in emptione
11 §. omnium, ff, de contrah. empt. ¶ Valereque statutum prohibens vendere extraneis, omnium calculo receptum est, Tiraq. de retract. 1. in præfat. num. 14. quod non paucæ respublicę obseruant Molin. 2. disp. 105. column. 1. & sicut vnicuique rem suam huic, non verò illi vendere omni iure licitum est, & rerum suarum vsum concedere, cui libuerit, eumque alijs interdicere: ita & vna Prouincia vsum quarumdam rerum aliquibus extraneis concedere poterit, quod ab ea libertatem nō adimit, quominus similem vsum alijs peregrinis denegare possit, Moli. vbi proximè. Vnusquisque

namque arbitratu suo quærere, vel probare poterit emptorem; grauis cũ videatur iniuria, vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, l. dudum. C. de contrah. empt. quod & legibus municipalibus caueri solitum est, Molin. 2. disputat. 370. in fin. vt constat ex nostris Lusitanis lib. 4. tit. 11. in
12 princip. ¶ Quas præ ceteris in Hispania, & Gallia à se lectis succi pleniores, & cõcinniores firmat Nau. de orat. cap. 18. n. 50.

13 Quòd à fortiori locum habebit, vt possit quæ vis respub. licitè prohibere commercium portum, & habitationem extraneis, quò eos potentiores viderit. Timere nãque iustè poterit, ne ipsam, quę humana est malitia, subijciant, ne ve incõmodũ aliud ex eorum commercio, & habitatione experiatur, eaque de causa prudenter poterit præscindere occasiones omnes, sibique consulere, ne quidquam tale eueniat, ea, quę ipsius sunt illis denegando, Mol. d. disput. 105.

14 Hinc meritò Saguntini olim, vt erant à multo vsu cauti, magnoque ingenio non ignari Pœnos libertati Hispaniarum insidiari, â suis eos littoribus prohibuerunt, ingeniorum dexteritate prouincialibus persuasis ab eius gentis commercio abstinere, in specie amicitię latere insidias, Marian. de reb. Hispan. libr. 1. cap. 16. hinc Carthaginenses, Græci, variæque gentes mercatores exteros ad se accedere prohibuere, Stracha de mercatura 2. par. num. 16.

nu. 16. Matienç. l. 1. glos. 1. n. 4. tit. 12. libr. 5. Recop.

15 Licet namque iuregentium vnicuique fas sit peregrinari in alienas Prouincias, illic degere, & negotiari. Victoria de Indis â n. 1. p. 2. Id tamen ita accipiendum est, & licitum interim dum ab habitatoribus non prohibetur Mol. tract. 2. dis. 105. & huic sententiæ etiam inuitus adstipulatur Incognitus, c. 1. Dum eam prohibitionem reipublicæ, Principi ve supremo licitã in vniuersum non esse affirmat, specialiter saltẽ, & ex causa planè cõcedẽs cuius causę rationẽ supremus Princeps cui reddere tenetur?

16 Nam constituendũ est discrimen inter exteros ad commerciũ iam admissos, & hospitio receptos, & inter eos admittendos: in primo casu causa interuenire debet ad illorũ expulsionẽ â iure, quod iã adquisierunt; Hinc iusta nostrorũ bella in India, nam postquam fœdere, & amicitia fuimus admissi, fraude, dolo, & insidijs expulsi iniurias, occisiones proditorias, & prædas vindicauimus. In secundo vero casu nulla requiritur causa iuxta prædicta, vt post Baldum, & alios singulariter resoluunt Gerard. singulari 59. & Carolus Ruynus cons. 28. â numer. 15. vol. 1. Stracha de mercatur. 2. p. num. 34. Repugnat enim naturali libertati, vt me inuito in domum meam ingrediaris, nam *turpius reijcitur, quam non admittitur hospes*, Ouid. lib. 5. de trist. b. eleg. 7. c. quẽadmodum de iure iurando.

17 Hinc reijciẽda est opinio Victorię de Indis 2. p.

in princip. & Ægidij l. ex hoc iure, cap. 7. num. 4. ff. de iustit. tom. 1. resoluentium non posse Principem sine causa forenses ad sua cõmercia, & terras non admittere, quibus non fauet, quod exilium est pœna, & quod Princeps Christianus non potest sine causa Iudæos à suis terris expellere, & similia, hæc enim ad expulsionem pertinent; illi verò, & nos agimus de admisione.

18 Ex hac rerum, & temporum distinctione liquido constat, quàm iniustè Incognitus hospitij, & naufragij fundamẽta afferat ad eam quæstionem, quam arbitris dispurandam à se proponit: vtrum scilicet Principi, reipublicæ ve fas sit extraneum aliquem à suis littoribus, cõmercioque arcere; cũ qua nihil cõmune habet extrema necessitas, qua data Lusitanos inhumanitatis haud arguere poterit Incognitus.

SVMMARIVM.
Cap. III.

1 *Negat Incognitus Indiam à Lusitanis inuentam.*
2 *India antiquis cognita.*
3 *Taprobana notitia, & descriptio antiquis.*
4 *Infideles rerum habent dominium, quo spoliari non possunt, propter infidelitatem, aut*

ignо-

ignorantiam.

5 Batani Lusitanos ab India imperio expelle re conantur.

6 Arx Mombacensis contra Batauos à nostris defensa.

Batani sæuiunt in templa, imagines, arbores, & lapides.

7 Molucarum inuasio à Batauis.

8 Malacensis vrbis, arcisque obsidio stupenda à Batauis, & confederatis Regibus.

Andreas Furtado de Mendoça aduersus Batauos, & plures Reges arcem Malacensem defendens admirabilem reportat victoriã.

9 Lusitani de iure finium, aut gradu constantiæ detrudi nequeunt.

10 Quæstiones disputandæ proponuntur.

11 India antiquis cognita.

12 Taprobana hodie Ceilam, olim à Romanis inuenta, & vltimus illis finis.

Ceilam Taprobana.

Lusitani vltra Taprobanam progressi.

13 Inuentio Indicæ nauigationis per se non contulit ius Lusitanis.

14 Inuenire quid significet?

Vtrum

Vtrum Lusitani dominij ius habeant in eos Indos, ad quos Batani nauigant, titulo inuentionis.

Cap. III.

1 AIT Incognitus cap. 2. Lusitanos non inuenisse Orientales Indias, tum quia inuenire significat in rem venire, & eius possessionem adipisci, Conanus lib. 3. cap. 3. num. fin. Lusitanos vero Iauæ, Taprobanæ, partis maximæ Molucarum, ad quas Batani accedunt, Dominos non esse probat, quia ab illis, vt aliæ gentes, ius mercandi exorant, tributa pendentes, nec habitãt quidem nisi precario.

2 Tùm quia, nec reperijsse Indiam vllo modo dici possunt, quæ tot à sęculis fuerat celeberrima iam ab Horatij tempore lib. 1. Epist. 1.

Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens.

3 Taprobanes quoque pleraque exacte Romani descripsere Plin. lib. 6. cap. 22. Cæteras vero Orientis Insulas ante Lusitanos non tantum finitimi Persę, & Arabes, sed etiam Europei præcipuè Veneti nouerant.

4 Et tandem quia inuentio ius non tribuit, nisi in ea, quę antea nullius fuerant, l. 3. de adquirendo rerum dominio. At Indi ante Lusitanorum nauiga-

tio-

tionem, siuè Mahumetani, siuè Idololatræ verum rerum suarum dominium, & possessionem habebant: quibus sine causa spoliari non poterant, Vict. de potest. ciuili 1. par. n. 9. Fides namque non tollit ius naturale, aut humanum ex quo dominia profecta sunt, D. Thom. receptus 2. 2. q. 10. art. 12. Vndè is titulus per se nihil iuuat ad possessionem illorũ, non plusquã si illi prius inuenissent nos Vict. de Indis 1. p. n. 31. vers. & ideo alius. Nec etiam in seruitutem redigi poterant ex eo, quia insensati essent, & amentes, hoc enim falsum est. Vict. sup. n. 23. & color redigendi inuitos ad mores humaniores, qui Græcis, & Alexandro vsurpatus est, à Theologis improbus, & impius censetur, Vasq. illustr. in præfact. à num. 5. ita in effectu discurrit Incognitus.

5 Nos vt satisfaciamus, prænotabimus prius, quòd Batauinon solum ad Iauam, Taprobanem, & Moluccas nauigant, vt affirmat Incognitus, sed ad cæteras Indiæ insulas, & terras etiam illas, quæ nostro dominio, & ditioni sunt subiectæ, nosque à possessione detrudere omnibus viribus conantur.

6 Quòd nobis vel tacentibus testatur Mombacensis Arx anno 1607. 29. Martij à duobus millibus Batauis mari cum octo nauium omni bellico apparatu instructarum, & terra magno tormentorum numero oppugnata, per duos fere menses, sed incredibili Stephani Ataidij arcis ducis constãtia, & animo defensa, qui oppugnatores à Batauia ad illã rem

rem destinatos cum plus trecentorum nece, & vna naue tormentis submersa (cum è nostris quatuor defuerint, è centum quadraginta quinque, qui inter milites, pueros, senesque, intra arcem tantum erant) ita male mulctatos abire compulit, vt amplius eamdem expugnationem tentare non fuerint ausi, sed ad perpetuam hospitij, & transitus innoxij, quod postulant, & offerunt, memoriam, in templa, imagines, ædes, in arbores etiam, & lapides immaniter sęuierunt, vt illis factis in Orientali Ætiopia sui nomen æternitati sacrarent. Historia de Ætiopia Oriental, lib. 3. cap. 20.

7 Moluccarũ quoque vsurpatio, & à Ternatis antiqua nostrorum possessione expulsio adeo orbi nota est, & multis annalibus euulgata, historia de las Malucas, vt referre non sit necesse, quando Bataui cum Moluccarum regulis ad expellendos ex illis partibus Lusitanos fœdus, & vires adiunxere: sed tãdem fœdus insulas, & Cariophylon tãto pretio hoc est proprio sanguine emptum post ingentes clades acceptas deseruerunt.

8 At stupendum illud Malacensis arcis obsidium exemplis cariturum fama loquatur, vbi velut in Orbis theatro ex vna parte indefessus triũphalibus innutritus coronis Andreæ Furtado de Mẽdoça spiritus, ex altera potentissimorum Regum innumerabiles phalanges, & classes instructissimę, tãm ipsorum Regũ, quãm Batauorũ in nominis Lusitani exci-

excidium communi fœderis vinculo conspirantiũ per quatuor fere menses certauere; mari terraque omne desperatum auxilium; vires peruigilio assiduo, & crebris oppugnationibus confectę; iam mures, iã putrida animalia in vsum cibi obsessis defecerãt. Furtadus crebra eruptione, importunus hostiũ mensis hospes adierat; ferro igneque armatus, omne tempus, omnem locum, conatumque varia ludificatione intutum, infidum, infestumque faciẽs, prius cæde, incendio ve facto ex mensis cibum, ex oculis se proripiens, quam contra eundi spatium daretur; & receptus intra arcis portas non virtutẽ mœnibus, sed mœnia virtute defendebat; ita vt nomini & actioni ipsius verè conueniret, illud Ouid. 1. Metam. *Viuitur ex rapto.* In tãta rerum iniquitate Alcides ille noctu diuque peruigilans non solum oppugnantes repellit, sed & lacessit; stetit tandem cælesti subnixus ope, quoad submissi à Goa subsidij ad jumento hostes castris exuti, & profligati relictis impedimentis, & nauibus magna suorum sui cepta strage, trepidantes in suam quisque domum ignominiose refugere. At cũ Mẽdoça à Rege euocatus ad præmia tantis rebus gestis debita adipiscẽda in Lusitaniam nauigaret, abrupto intempestiue filo.

Inuida quem Lachesis medio salis æquore raptum
Dum numerat palmas, credidit esse senem.

Non siue magno magnorum ducum mœrore, &

Batauo-

Batauorum tripudio, cuius tamen honorificam mentionem facit ipse Incognitus in secunda, quã refert pagin. 68. Epistola circunspectissimi Regis nostri Philippi III. qui eum heroem ad Batauorũ ab India expulsionem præelegerat.

9 Sic (vt ad rem redeam) Asia, & Europa Lusitanos nullis viribus, nullis difficultatibus, vel de iure finium, vel de gradu cõstantię dimoueri posse cognouerunt, tametsi Bataui semper aggrediantur viribus longè superiores.

10 Sed eò vnde diggressa est, reuertatur disceptatio: sub breui verborum compendio, plures tangit Incognitus quæstiones, vt proposuimus in principio huius capitis, nos vt singulis respondeamus, sigillatim de vnaquaque differemus in hoc capite, & duobus sequentibus de Indiæ inuentione; de iure belli in cap. 9. sermo erit.

11 Quòd India cognita antea fuerat, lippis, & tonsoribus (vt dici solet) notum est, cuius mentio sæpe in sacra pagina, sępius in omnibus antiquitatis annalibus repetitur; sed ignorat Incognitus Indiã vniuersam ad Arcticum Polum spectare, vt Ptolomęi Tabulæ, & Geographię Mappę testantur, Strabo lib. 2. Osor. lib. 2. in princip. de rebus Emman. & ita per sinum Arabicum, aut Persicum ab Europæis olim, & hodie perlustratur, vt notauit Acost. lib. 1. de natura noui orbis cap. 11. Sed hęc cognitio nihil concludit cum nauigatione vltra æquinoctium

ctium per Bonæ spei promontorium, nec cum inuentione alterius orbis ad Antarcticum spectantis, quæ nec Latinis, nec Græcis patuere, vt sequenti cap. demonstrabimus.

12 Taprobanæque (quæ nobis Ceilam est) cuius meminit Plinius lib. 7. cap. 22. qua parte ab Europæis olim inuenta ad nostrum pertinet Emisphærium ex Solino capit. 53. Lucena libr. 2. c. 18. in vita Xauierij, vltimusque Orbis terminus antiquis agnitus fuit, vt significat Ouidius libr. 1. de ponto elegia 6.

Quid tibi si calida prosit laudere Syene?
Aut vbi Taprobanen Indica tingit aqua,

Vltra quem nostri progressi terras alias, mare aliud, alios mundos, alia postremo Sydera nõ magis inuenerunt, quam ab æternis tenebris, & à veteri pene dixerim chao rursus in hanc publicam lucẽ protulerunt, vt Angelus Politianus firmauit libr. 10. epist. 1. quod eleganter Homerus Lusitanus indicauit lib. 1. Lisiad. Rim. 1.

As armas è varões assinalados,
Que da Occidental praya Lusitana
Por mares nunca de antès nauegados,
Passarão ainda alem da Taprobana.

13 Ex hac tamen inuentione, & nauigatione nõ infertur simpliciter ius Lusitanis quæsitum, quid tamen inuentio profuerit, differetur cap. 8.

14 Immoratur Incognitus in verbo inuentionis se

Iuris Consultum, & Grammaticum iactans, asseritque falso Lusitanos dicere se Indiam inuenisse, nam tota Latinitas (ait) quod adepti sumus idem demum inuenisse nos dicit, cui oppositum est perdere, & ita inuenire est in possessionem venire, l. si barsatorem, C. de fideiussor. quæstio hæc nominalis non cum Lusitanis; quorum nullum citat Incognitus, sed cum Ang. Polit. vbi proxime cum alijs grauissimis viris, cum Iuris C. imo & cum ipso Cicerone ineunda est, à quibus initia Græcè, Latineque loquendi sumere debemus: differre namque inuenire ab occupare diserte mihi probat Vlpianus ab Incognito citatus in l. 1. de adquirenda possessione, ibi: *Margaritæ in littoribus inuentæ eius fiunt, qui primus earum possessionem nactus est*, idem significauit Gordianus Imperator in d. l. si barsatorem, dum Consultus decidit in ea specie qui se latronem inuenturum promisit, non satisfacere, si oculis notet, nisi in iudicio sistat, vt ex effectu, & intentione potius pacti, quam ex stricta verbi proprietate subsequens ab antecedenti deducatur, vt habet summarium: inuenire ergo varias habet significationes, tàm apud bonos authores, quàm apud Iuris Consultos, vt ex Cicerone probat Nizolius verb. inuenire, & verb. inuentio, Calepin. Thesauro, & ex alijs Conanus ab Incognito citatus, lib. 3. cap. 3. ad finem, sufficiat contra

tra Incognitum illud Martialis, libr. 5. Epigr. 11. in emendatis.

Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas vno
Portat in articulo, stella (Seuere) meus.
Multas in digitis, plures in carmine gemmas
Inuenies, inde est hæc, puto, culta manus.

Sed siue inuenio pro exquirere, perueſtigare abſque occupatione, ſiue pro occupare ſumatur, vtrumque recte Luſitanis conuenit, tum quia Indicæ nauigationis viam primi perueſtigarunt, & aperuerunt, vt dicemus capite ſequenti, tùm etiam quia prædictæ nauigationis ius adquiſierunt, vt conſtat ex deductis infra cap. 7. 12. 13. & 14. digna profecto quæſtio tanto theatro! In quo inter alios damnatur Petrus Nannius latinus apud Louan. inſignis profeſſor, qui in epiſtol. ad Damian. à Goes ſic ait agens de Orientali India. *Antipodum munera duplici ratione Hiſpaniorum ſunt, vel quod ipſi hunc Orbem inuenerunt, vel quod ſoli inde omnia deportant in ſuas apothecas à te digeruntur*: refertur, tom. 1. hiſtor. Hiſpanor. pag. 1160. Quidquid quando opponitur verbo, *reperire*, ſignificet rem quæſitam, & propriam offendere iuxta illud Metam. 2. *Tu non inuenta reperta eſt*, de quo Calep. & Conan. d. locis.

SVMMARIVM.
Cap. IV.

1 *Intendit Incognitus Lusitanos Indiam primos non inuenisse.*

2 *Argumenta Incogniti dupliciter considerata.*

Aurea Chersonesus est Samatra.

3 *Argumenta, quæ ostendere videntur alios ante Lusitanos ad Indiam nauigasse.*

4 *Lusitani primi ad Indiam nauigarunt, & num. 7.*

5 *Diuisio Orbis in quinque zonas.*

Zona torrida antiquis imperuia.

6 *Zona torrida viam ad Antarcticum impediebat ex Catholicorum etiam assertione.*

8 *Indicæ nauigationis viam à Lusitanis aperiendam vaticinatur. Isaias, & confirmatur aliis vaticinijs, num. 9 & seqq.*

9 *Æthiopes habebant vaticinium de nostra nauigatione.*

10 *Diuus Thomas Apostolus prædixit nostram in Indiam nauigationem, designauitque tempus.*

11 *Diuus Franciscus Xauierius testatur Gamam primum in Indiam nauigasse.*

Vtrùm

Vtrùm Lusitani in Indiam primi per Oceanum Antarcticum nauigauerint.

CAP. IV.

1 FIRMAT Incognitus c. 2. & 5. Indiam ab Europæis ante Lusitanos fuisse cognitã, probatq; ex Alexandri Victorijs, ex signis nauium Hispaniẽsiũ in Arabico sinu agnitis, ex Hannonis, & Eudoxi nauigationibus Mella lib. 3. Plin. libr. 2. cap. 69. & lib. 6. cap. 31. ex legatis ab Indis ad Augustum, ad Claudiũ ex Taprobana, ex classe Alexandrinorum mercatorũ ex Arabico sinu, in Æthiopiæ, Indiæque vltima ex Strabone lib. 2. & 17. itinereq; exactè in aureã vsque Chersonesum, à Plin. libr. 6. cap. 23. descripto.

2 Hæc argumenta duplicem probationis respiciũt speciem, primam, quæ Indiam ab antiquis nauigatione, & commercio lustratam concludit, sed hoc argumẽtum nihil quoad præsentem quæstionem pertinere ex præcedenti cap. satis liquet: dum autem Incognitus auream Chersonesum (nobis Samatram) cuius meminit Plinius libr. 6. cap. 23. Iaponem ex alijs (is fuit Gerardus Mercator) esse asserit, exploditur à Ioanne Barrio decad. 3. libr. 2. capit. 1. Maffæo libr. 1. hist. Indiæ, pag. 20. & Lucena libr. 7. cap. 1. in vita Xauierij: & licet

Mercatoris opinio vera esset, parum officeret, quia Iapo iacet ab æquatore in Arctum à trigesimo gradu ad trigesimum fere octauum ex Maffæo libr. 12. Vndè nihil concludit quoad Antarcticum (quę nostra est disceptatio)

3 Altera probationis species pendet ex fragmentis Hispanienſium nauium, Eudoxi, & Hannonis nauigatione, qui promontorio bonæ spei superato, ex Hispania in Indiam, & ab India in Hispaniã nauigarunt, de quibus in sequenti cap. sermo erit.

4 In præsentiarum ostendamus antiquorum, & modernorum authoritate, Lusitanos primos fuisse, qui ab Occidenti per vastum Oceanum ab Arctico in Antarcticum nauigarunt, Lusitanorum, vt Incognito suspectorum attestationibus reiectis: esset autem laborioſum nimis omnium authorum nomenclaturam in medium afferre; quos per trãsenam monacho assiduæ sacrorum Canonũ lectioni mancipato ad laborem studij leuandum legisse contigit, in medium producamus.

5 Geographi, Poetæ, & Historici Orbem in quinque zonas diuidunt, quarum media torrida antiquis inaccesibilis habita transitum ab Arctico in Antarcticum denegabat. Virg. Georg. 1.

Quinque tenent cœlum zonæ, quarum vna coruſco
Semper sole rubens, & torrida semper ab igni est:
Quam circum extremæ dextra, lævaque trahuntur
Cerulea glacie concretæ, atque imbribus atris.

Has

Has inter, mediamque duæ mortalibus ægris
Munere conceßæ diuum, & via ſecta per ambas,
Obliquus quaſe ſignorum verteret ordo.

Et Ouid. 1. Metam.

Vtque duæ dextra cælum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant zonæ: quinta eſt ardentior illis:
Sic onus inclusum numero diſtinxit eodem
Cura Dei: totidemque plagæ tellure premuntur:
Quarumquæ media eſt: non eſt habitabilis æſtu,
Nix tegit alta duas: totidem inter vtramq; locauit,
Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma.

Idem oſtendebat, apud Senecam lib. 1. ſuaſoria 1. Fabianus Philoſophus aſtruens vltra Oceanum terras non eſſe habitabiles, deinde ſi eſſent, peruenire tamen ad illas non poſſe: quo loco inducitur Pedo Poeta, qui nauigante Germanico Imperatore ſic canebat.

Quo ferimur? ruit ipſa dies, orbemque relictum
Vltima perpetuis claudit Natura tenebris.
Anne non alio poſitas ſub cardine gentes,
Atque alium libris intactum quærimus orbem?

Ariſt. 2. met. cap. 5. hoc plane ſentit, vt per Acoſt. li. 1. de natura noui orbis cap. 9. Ptholomeus Coſmographorum Princeps auſtralis tractus terras, Mariaque incognita dicit lib. 4. de Æthiopiæ interioris ſitu cap. 1. tabul. 4. Africæ, & lib. 7. cap. 3. tabul. 11. Plinius lib. 2. cap. 67. *Sic Maria circunfuſa vndique diuiduo globo partem Orbis auferunt nobis; nec*

inde huc, nec hinc illuc peruio tractu, & iterũ c. 68. *Media vero terrarũ qua solis orbita est, exusta flãmis, & cremata, quominus vapore torreatur circa duæ tantũ inter exustã & rigentes tẽperantur, eæque ipsæ inter se non peruiæ propter incendiũ syderis, ita terræ tres partes abstulit cælũ, Oceani rapina in incerto est.* Tullius in somnio scipionis. *Mediũ autẽ illum, & maximũ solis ardore torreri, duo sunt habitabiles, quorũ Australis ille, in quo qui insistunt, aduersa nobis vrgent vestigia nihil ad nostrũ genus.* Solinus c. 58. *Iuga igitur vniuersæ partis propter solis ardorẽ peruiã negarũt.* Macrobius in somnio scipionis lib. 2. c. 5. *Licet igitur sint hæc duæ mortalibus ægris munere conceßæ Diuũ, quas diximus temperatas; non tamẽ ambæ zonæ hominibus nostri generis indultæ sunt, sed sola superior, quæ incolitur ab omni (quale scire poßumus) hominũ genere, Romani, Græci vel sint, vel Barbaræ cuiusq; nationis: altera vero sola ratione intelligitur, quod propter similẽ tẽperiẽ similiter incolatur, sed à quibus non licuit vnquam nobis, nec licebit agnoscere: interiecta enim torrida vtrinque hominum generi cõmercium ad se denegat cõmeandi.* Mella lib. 1. c. 1. de situ Orbis, & maximi quique suffragati sunt, vt ait Viues ad Diuũ Aug. lib. 16. c. 9. de ciuitate Dei, ita que neque Oceanũ illũ Indicũ, necque hũc alterũ Athlanticũ humanis viribus, aut industria traijci posse vna hominum sententia fuit ex Acosta lib. 1. de natura noui orbis cap. 8.

6 Et è nostris lactãtius lib. 7. de diuinis inst. c. 23. Philippus Vergom. in supplemẽto Cronic. lib. 1. Chassan. in Cathal. glor. mũd. p. 12. cõsi. 15. Greg. Nazian.

Nazian. Epist. 71. *Porrò vltra gades mare hominibus nō esse permeabile Pindaro docēti assentior*, adeò vt D. Aug. li. 16. c. 9. de ciu. Dei, ex intercluſione huiuſtrāſitus homines, ſi in altero Orbe degerēt, degenere Adæ nō eſſe ſubtiliſsimo argumēto, & ex ſacræ paginæ ſilētio deduceret, in quas anguſtias deductus, cū doctiſsimorum authoritate, & trāſitū, & Antipodes negauit, vt notat Acoſta de nat. nou. orb. li. 1. c. 8.

7 Sed magis in ſpecie quod Luſitani ſoli, & primi Orbē alterū penetrauerint, maximæ authoritatis viri agnoſcūt: Abrahamus Ortelius, & is Flander in hæc verba in theatro Orbis in Africæ tabula. *Huius pars meridionalis veteribus Incognita permāſit vſque ad annū 1497. quo Vaſquius de Gama primus promontoriū bonæ ſpei prætergreſſus Africa circū nauigata ad Calecutiū peruenit* Theodorus Zuingerus in theatro vitæ humanæ lib. 2. vol. 19. tit. de nautis, *Nauigatio Luſitanorū ſane mira eſt, per maria penitus ignota, ſub alijs ſyderibus, alio cælo, alijſque inſtrumētis peragenda: cū tāto itīnere nullas terras niſi ignotas lingua religione, moribus diuerſas prorſus barbaras, & peregrinis infenſiſsimas attingere potuerūt, tanta difficultate minime impediti.* Ang. Politianus lib. 10. epiſt. 1. relatus c. 3. ad fin. ſup. n. pen. Frā. Guicciardin. lib. 6. hiſt. Italiæ, Petr. Maffæus lib. 5. hiſt. indicæ: *eæ* (ſcilicet Molucæ) *Ergo ad quem dixi modum, cū antea Græcis, ac Latinis prorſus ignotæ fuiſſent, noſtris hominibus denique patuere*, Iuſtus Lipſius phyſiologiæ lib. 2. cap. 17. *Nam noſtra hæc ætas refutauit opinionem Plinij, & antiquorum, docuitq; & colitorridam*

& adiri Tomas Bosius de signis Ecclesiæ tom. 3. lib. 21. cap. 2. vers. 6. *Sic etiam non est ex tota antiquitate qui tan diuturnas, & opulentas nauigationes* (vt Lusitanos) *aperuisse vnquam legatur*, quod antea dixerat 1. tom. lib. 6. cap. 6. num. 20. Hartmanus Nurembergensis sub sexta mundi ætate in Portugalia, fol. 290. *Aperuerunt sua industria Lusitani alium orbem nobis antea incognitum.* Aubertus Miræus Bruxellensis in politia Eccles. lib. 3. cap. 3. ad fin. ibi: *Africa tota circumnauigata Vascus Gama Lusitanus ex Europæis primus anno* 1497. *in Indiam Calecutum vsque penetrauit.* P. Bertius in geographia, tabula Indiæ Orientalis pag. 581. in hæc verba: *Postremum vero Vasco Gama homo Lusitanus superato bonæ spei promontorio, & vniuersa Africa circumnauigata anno Domini* 1497. *viam Europæis ostendit ex suo orbe in loca ista nauigandi,* & in descriptione Æthiopiæ interioris pag. 497. vlt. impressione, *Angulus* (ait) *constituit promontoriũ, quod à Vasco Gama, anno* 1497. *primum superatum est.*

8 Sed & hanc fœlicẽ nauigationem prædixerãt olim insignes vates Isaias cap. 18. *Ite Angeli veloces ad gentem conuulsam, & dilaceratam, ad populum terribilem, postquem non est alius, ad gentem expectantem, & conculcatam, cuius deripuerunt flumina terrã eius.* Quòd vaticinium de nauigatione Lusitanorum ad Indos per Oceanum Æthiopicum (cum post Iaponios ab ortu, seu occasu propinquior quælibet alia gens sit) explicarũt Rebellus de oblig. iust. tom. 2. lib. 18.

lib. 18. de promiſ. & donat. q. 23. ſect. 3. & Lucena in vita Xauierij, lib. 5. cap. 21. Eamque prophetiã per noſtros impletam inter illuſtria Eccleſiæ Fideique Catholicæ ſigna retulit Thom. Boſsius de ſignis Eccleſiæ libr. 20. cap. 3. ſigno 84. & cap. 6. pag. 50. cum ſeqq.

9 Quam confirmant duo alia præclara teſtimonia, nam vt eſt apud Oſor. lib. 11. de rebus Emma. pag. 435. anno 1520. cum Iacobus Lupius Sequeira, qui Indiæ Imperio præerat, in Arabicum ſinũ penetraret, ad Archiqui oppidum ad Æthiopiæ Regem pertinens ſubuectus eſſet: Archiqui præfectus accipiens claſſem Luſitanorum eſſe, Siqueiram per litteras humaniſsimè ſalutauit, ſeque gratias in gentes Deo agere teſtificatus eſt, quod anti qua Prophetarum oracula euentu fœliciſsimo cõ probaret. Hoc enim à viris olim diuinis, qui in Regionibus illis maximum admirandæ virtutis ſpecimen dederant, prædictum fuiſſe fore, vt eo tempore Chriſtiani, terrarum, & marium interuallis diſiunctiſsimi, in eas oras claſſe peruenirent, quod & Dauid Æthiopiæ Imperator litteris ad Emmanuelem Portugaliæ Regem ſcriptis anno 1521. ſignificauit, quæ habentur in 2. tom. hiſto. Hiſpaniæ pag 1293. Paulo Iouio intepræte.

10 Idem cum maiori miraculi ſigno prædixerat D. Thom. Orientis Apoſtolus ex Maffæo libr 2. hiſt. Indiæ, Lucena libr. 1. cap. 13. in vita Xauierij

Milia-

Miliapora namque (hodie D. Thomæ Colonia à nostris nuncupata) duodecim leucas à mari distabat, & in ea ædificato templo defixaque lapidea cruce vaticinatus est vir Dei, cum ad eum lapidem vsque pertingeret pelagus, tunc diuino iussu ex re motissimis terris candidos homines ad eam, quæ ipse intulisset, sacra instauranda venturos: neque fefellit prædictio, siquidem sub Lusitanorum appulsum occultis tot annorum accessibus locus Oceano demum allui cœptus.

11 Sed (quando alia deficerunt) alterius Orientis Apostoli (is Xauierius erit in diuorum Cathalogum à Sanctissimo Gregorio XV. modo relatus) mihi sufficeret authoritas: Gamā enim primas in Indiā per Oceanum portas immortali cum fœlicitate, summaque Dei gloria apperuisse Petro Syluio ipsuis Gamæ filio, Malacæque præfecto palam, & secure affirmabat apud Lucenam in vita Xauierij lib. 7. ca. 15. Ad alias antiquorum nauigationes, quibus Incognitus innititur, gradum faciamus.

SVMMARIVM.
Cap. V.

1 *Hanno magna classe è Gadibus in Indiam nauigauit, ex aliquorum opinione.*

2 *Hominum variæ species ab Hannone inuentæ.*

3 *Fœmi-*

3 *Fœminæ sine hominis concubitu concipiunt in insula Gorgonum vide num.6.*

4 *Catoblepas serpens visu necat.*

5 *Refelluntur Hannonis fabulæ.*
Homo sermone humanam conseruat societatem.

6 *Equæ iuxta Olysipponem absque masculo concipiunt.*

7 *Triginta hominum millia an in Indiam nauigauerint?*

8 *Hannonis in Indiam nauigatio habita pro fabula apud graues authores.*

9 *Hannonis nauigatio Æquatorem non superauit.*

10 *Hesperion promõtoriũ lõge a Bonæ spei promõtorio distat.*
Hesperides Cabouerde.

11 *Hanno deceptus, & in quo circa Indicam nauigationẽ.*

12 *Gorgonum domus, Hesperidum hortus, aurea poma, & similia næniæ sunt.*
Bataui olim seueri, & graues.

13 *Eudoxi nauigatio in Indiam fictitia.*

14 *Indi tempore Romanorum in Germaniam naufragijs delati ex America.*

15 *Sinæ olim nauigationis, & commercij Occidentalium, & Orientalium Indiarum domini.*
Indi Orientales, & Occidentales à Sinis originem se ducere iactant, & num.21.

16 *Nummisma Augusti Cæsaris imagine insignitũ reperitur in America per Hispanos.*

17 *Romani in Americam non peregrinarunt.*
Nũmisma illud per manus Sinarum in Americam peruenit contra Marinum, Lipsium, & Borrellum.

Liber-

Libertus Annij Plocami in Taprobanam delatus tempore Claudij Imperatoris varios Romanorum numos secum deferens.

18 *Numismata Latinis litteris insignita nostris temporibus inuenta in Taprobana.*

19 *Indi Occidentales non descendunt à decem Iudæorum Tribubus contra Borrellum, & alios.*

20 *Indi non permearunt ex Africa, vel Europa per insulam Athlantidem contra Lipsium, & alios.*

Athalantis insula mari subuersa vna nocte, fabula est.

21 *India Occidentalis coniuncta cum Asia, vel Tartaria coniecturatur.*

22 *Refellitur Herodoti historia.*

23 *Lusitani primi in Indiam nauigarunt, colonias posuere Reges subiecere.*

In Indiam si alij primi nauigarũt à nauigatione destiterũt Lusitaniæ Regibus viginti, & octo Reges in India tributarij.

Bucanani encomium in Lusitanos.

Olysipo Orientis domina.

De Hannonis, & Eudoxi nauigationibus.

Cap. V.

REFERENTIBVS Mela libr. 3. cap. 10. Plin. lib. 2. cap. 67. lib. 5. cap. 1. lib. 6. cap. 31. Solino cap. vlt. Mariana libr. 1. cap. 22. Hanno Carthaginensis comparata classe,

classe, in qua sexaginta quinqueremes erāt, homi
num vtriusque sexus millia triginta, Gadibus sol-
uens Hesperione (bonæ spei promontorium vocat
Incognitus) superato in Arabicum sinum penetra
uit, quinto postquam soluerat anno, (qui trecente
simus duodecimus erat ab vrbe condita) in Hispa-
niam redijt, testatusque ad vltimum non mare sibi
2 sed commeatum defuisse: ¶ In tàm prolixæ naui
gationis discursu plurimas ædificauit ciuitates, vt
ex ipsius periplo constat, multique extant populi,
quibus pro eloquio nutus est, alij sine sono linguæ,
alij sine linguis, alij labris etiam cohærentibus, nisi
quod sub naribus fistula est, per quam bibere auēt,
sed cum incesit libido vescendi, grana singula fru
gum passim nascentium absorbere dicuntur.

3 In insula Gorgonum Diui Thomæ hodie cre-
ditur Mariana lib. 1. cap. 22. fœminas narrat to-
to corpore hirsutas, & sine coitu marium sua spon
te fœcundas, ex Mela lib. 3 cap. 10. Quarum duas
cutes miraculi gratia inter donaria Iunoni Hanno
suspenderit, quæ durauerunt vsque in tempora ex
cidij Carthaginensis, ex Plin. d. cap. 31. Mela d.
cap. 10. Marian. d. cap. 22.

4 Catoblepas non grandis fera graui, & pergran
di capite in lybia gignitur, ob vim singularem re-
ferendam, quod cum impetu morsuque nihil vn-
quam sæuiat, oculos eius vidisse mortiferum, ex
Mela d. cap. 10. Hæc inter alia Hannonis de suæ
nauiga-

nauigationis circuitu periplus continet, cui tantã Incognitus cap. 5. fidem adhibet, vt id longè clarissimum esse securè affirmet.

5 Attamen illarum ciuitatum nec memoria, nec vestigium ad Plinij tempus extabat, vt ipse firmat lib. 5. cap. 1. à Catoblepa interfectorum manes lœtiferum ipsius oculorum intuitum Hannoni reuelarunt: & vt tot populos linguæ instrumento (cuius medio societas stat humana, confusione dissol-
6 uitur Genes. 11.) carentes præteream. ¶ Saltem fœminas illas, quæ absque marium concubitu concipiunt (vt iam Varroni lib. 2. de re rust. ca. 1. Virg. lib. 3. Georg. Silio Italico, lib. 3. Plin. lib. 8. ca. 42. Eduard. Nonio in descriptione Lusitaniæ cap. 29. Fides adhibeatur circa Olisiponem, & Tagum equas fauonio flante obuersas animalem concipere spiritum, idque partum fieri, & gigni perniciosissimum) in Batauiam deferẽdas suis Belgico Germanis consulat Incognitus, vt fœcundis marium fœtibus tot hominum millium, quot exitiale bellum in dies absumit, numerum, & defectum suppleãt.

7 Sed illud mirabilius triginta millia hominum ad ancipitem, & incognitam nauigationem, & nauibus imponi persuasa, & tot hominum ac commeatus in tantum tempus classem capacem.

8 Sed ratione, & authoritate differamus. Arrianus in vita Alex. lib. 8. ad fin. ex Gorgonum insula Hannonem in Hispaniam redijse, commeatus

inopia

inopia longius progredi prohibitum firmat, & fabulam esse sentit Plin. libr. 5. capit. 1. *Fuere* (ait) *& Hannonis Carthaginensis commentarij Punicis rebus florentissimis, explorare ambitum Africæ iussi, quem sequuti plerique è Græcis, nostrisque ad alia quædam fabulosa prodidere*: Democritus in Athenæo ait, *si quid horum retulit in suos libros Iuba, dignus est, quem oblectent libici libri de erroribus Hannonis*, cui paremiæ addit Isaacus Casaubonus libr. 3. cap. 7. in Athenæo. *Simile illi, qui Bauium non odit, amet tua carmina Mæui*, ex Virg. eglog. 3. & paulò post. *Iam olim Carthaginenses nauigationem in Athlantico Oceano instituerunt, & terrarum aliquas plagas multis antea sæculis incognitas aperuerunt, classis præcipuæ dux fuit Hanno è proceribus Carthaginensium: sed neque periplus ab illo editus, neque libri de eodem argumento ab alijs confecti fidem apud homines inuenerunt, inde natũ prouerbium*. Ita vt veteribus in prouerbialem allegoriam de re palàm absurda & fictitia Hannonis nauigatio, & periplus vsurparetur. Prodidit enim sine fundamento, quod sine fundamento ab antiquis refelli non poterat.

9 Imò qui ex veteribus Africæ ambitum præternauigato Hesperione promontorio lustratum ab Hannone tradidere, censuerunt vtique Africæ excursionem in Australem polum finiri intra Arctum, vel saltem Æquatorem, quod & Hanno, & Carthaginenses persuadebant;

Nam Plinius eod. loco, quo nauigationis Hannonis meminit, imperuium esse transitum affirmat lib. 2. cap. 67. Sic planè significans bonæ spei promontorium ad sua vsque tempora Incognitum fuisse. Abrahamus quoque Ortelius in Africæ tabula postquam eandem Hannonis nauigationem refert, meridionalis Africæ tractum à Vasco de Gama primo apertum obseruat, quod latius constat ex relatis capit. 4. num. 6. & 7.

Sic explicandus est Mela libr. 3. cap. 10. in fin. dum insulas Gorgonum terræ promontorio, cui Hesperion ceras nomen est, finiri tradit: & constat quoniam Hesperion ceras hoc est Hesperi cornu (quo præteruecto Hanno in Orientale Africæ latus deflexit) Ptolomeus lib. 4. de interiori Lybiæ situ, capit. 6. decem & tribus gradibus in Arctum iacet, at promontorium bonæ spei tanta in austrum longitudine procurrit, vt Equinoctium superet, & Austrum versus circiter gradus triginta, & quinque ab Equinoctiali plaga dissideat ex Osor. de reb. gestis Emman. lib. 4. pag. 169. Guicciardin. lib. 6. Historiæ Italiæ, & post Hesperionis promontorium (*Cabouerde* ex Molin. tract. 2. disp. 34. Guicciard. d. lib. 6. Mariana lib. 1. cap. 22.) Canarias collocant Solinus cap. 58. & Plin. lib. 6. cap. 31. & 32. constat igitur Hesperion, & promontorium

torium bonæ spei multis gradibus, & diuersis sub orbibus inter se distare contra Incognitum.

11 Ex eo autem puto Hannonem deceptum, quia Occidentalis Ethiopia à Gaditano freto in Austrum continuata distenditur, quousque dum quinque tantum ferme gradibus ab Æquinoctiali linea distat, atque deinde in ortum solis inflectitur, & postquam maximo spatio dilatatur, rursus in meridiem bonæque spei promontoriũ procurrit ex Osor. vbi supra: forsitan enim Hanno dũ solis ortum inflexo nauigationis cursu prosequitur, procurrentis promontorij longitudine deterritus, & reuersus (vt prodidit Arrianus vbi supra) existimauit libyam illac Oceano circunfluente finiri, quod ad nominis, & ambitionis gloriam alijs persuadere voluit.

12 Sed post apertas à nostris nauigationes, Gorgonum domus, Hesperidum hortus, & aurea poma, draconisque terribilis custodia, solis currus, crepitantia cymbala, & tympana, auditæque tibiæ sonantes maius humanis, vt referunt Mela libr. 3. capit. 10. Mariana libr. 1. capit. 22. (vagantibus Græciæ fabulis, vt rectè Plinius libr. 5. cap. 5.) agyrtas, & præstigiatores oblectent, quibus Batani (si seueritatem cum integris lacedæmonijs, cum Priscis Sabinis, cũ laudatissimis Catonibus communem adhuc retinent, vt optat Erasmus Chiliad. 4. cen. 6. c. 35.) aures occludãt, & tãtũ

ex Martiali lib. 6. epigram. 57.

Horum nequitias, iocosque noscat,
Aurem qui modo non habet Batauam.

Tametsi omnia prædicta re vera extitisse, sed per incantationem, & arte dæmonis velit Torre blanca Villalpando de Magia libr. 2. capit. 29. numer. 38. & in apologia de los libros de Magia cap. 5. à n. 53.

13 Similis Eudoxi nauigatio obijcitur (de qua Plinius libr. 2. cap. 67. Mela lib. 3. c. 10. Damianus de Goes en la historia del Principe don Iuan, libr. 2. cap. 67.) qui cum Lathirum Alexandriæ Regem fugeret, Africam circumnauigauit, cuius nauigationis auspicia qui nænæis delectatur, legat apud Strabonem libr. 2. qui etiam signa nauium ex Hispanicnsibus naufragijs agnita erudite refutat. Pudet namque in his tempus, & membranas consumere. *Hæc igitur* (ait Strabo) *non multum absunt à Pytheæ, Euemeri, & Antiphanis mendacijs: verum ijdem digni sunt venia, quibus idem fuit, quod Præstigiatoribus propositum: demonstratori autem philosopho, ac non nihil etiam de palma certanti quis ignoscat?* Ergò si ludit Incognitus (sed in re seria immeritò Batauos suos ludit) veniam ex Stabonis sententia meretur; imò & si eadem vt fatetur, credit, maiori cum ratione mihi venia dignus videtur.

Quòd

14 Quòd autē ex Cornelij Nepotis relatione Plinius lib. 2. cap. 67. tradit Q. Metello Celeri Caij Afranij in Consulatu collegæ, sed tunc Galliæ Proconsuli, Indos à Rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercij causa nauigantes tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Ex India Occidentali ideſt America eiectos fuisse putant doctiores, M. Ludouicus ad Plin. libr. 2. capit. 67. Lucena libr. 10. capit. 22. in vita Xauierij. Suffragantur huic coniecturæ, tùm ipse Nepos, dum de Septentrionali agit, tùm Plinius dùm post prædicta verba, statim transitum de Arctu in Antarticum imperuium esse affirmat.

15 Si autem hi Americi (vt hoc Nepoti, & sequacibus addamus) Indiæ Orientalis notitiam Europæis dederunt, & ob id forsitan Indi Orientales reputati fuerint, nihil mirum cum eo tempore Sinæ vtriusque Indiæ commercij, & nauigationis domini essent, Lucena libr. 1. capit. 13. in vita Xauier. à quibus mores, & originem Indos Occidentales, Iauoenses, & alios Orientales ducere ex ipsorum annalibus pateat, nec color, nec facies discrepent ex Ant. Galuano en los descubrimientos del mundo, Osor. libr. 8. pag. 320. de reb. Emman. Lucena libr. 10. cap. 22. in vita Xauierij, Petrus Bertius in geographia in descriptione Iauæ pag. 611.

16 Et ex eadem ratione probabilisimū mihi vide

tu, quod Lutius Marineus cap. 16. lib. 19. refert in America numisma nomine Cæsaris Augusti, & imagine signatum repertum, & ab Archiepiscopo Consentino Romam ad summum Pontificē missum, vnde ipse deducit ad Americos olim peruenisse Romanos, quod tamen vt figmentum explodunt Iust. Lipsius lib. 2. philosogiæ cap. 19. & Borrel. de præst. reg. Chat. cap. 46. à num. 225. illud ab aliquo impostore proiectum ad illudendos homines fuisse censentes.

17 Ego vero verisimum arbitror Romanos in Americam non peruenisse, vt firmat Alanus Copus Anglus dialog. 6, cap. 9. sed numisma illud per manus Sinarum facillimè à Taprobana in Americā Romanorum sæculo deferri potuisse; nam Claudij Principatu Annij Plocamij libertus circa Arabiam nauigans, Aquilonibus raptus decimoquinto die Taprobanes portum inuectus, hospitali regis clementia exceptus detulit inter alia denarios Cæsarum imaginibus signatos, quorum visu maxime Regem delectatum refert Plin. lib. 6. cap. 22.

18 Et anno 1575. à feruis Ioannis de Melo de sancto Pelayo, qui lapides ab ædificiorum ruinis eruebant, inuenta sunt numismata ærea, & aurea Latinis litteris insignita in hunc modum, alijs temporis inuiria corrosis. C. & interiecto spatio. *R. M. N.* ita vt integer titulus legi posset. *Claudius Imperator Romanorum*, ex Lucena lib. 2. cap. 18. in vita Xauierij

potue-

potuere ergo similia Romanorum numismata à mercatoribus Sinis in Sinã, & à Sina in Americã deferri, absque vllo figmento, & sine Romanorũ nauigatione in Americam.

19 Vt tandem ingeniorum in inuestiganda Occidentalium Indorum origine labor, & digladiatio cesset, in quo certamine lapsus mihi longè videtur Borrel. de præst. reg. Cath. cap. 43. à num. 4. qui eos à decem Iudæorum Tribubus (de quibus Esdr. 4. cap. 13.) descendere multis sacræ pag. authoritatibus probare contendit, cum ante Abraham natum terras illas gentibus habitatas ex annalibus cõstare notet Acosta de natura noui orbis lib. 1. c. 23. Ni intolerabilior sit opinio Lipsij in philosog. lib. 2. cap. 19 & lib. 1. de const. cap. 16. qui putat Americos ex Europa, aut Africa per Athlantidem insulam, quæ Asia, & Africa maior erat, ad eam cõtinentem, in qua degunt, peruenisse, ingenti autẽ diluuio Athlantidem vna nocte subuersam pelagus illud cœno, & scopulis innauigabile reliquisse extantibus reliquijs Canarijs, & similibus insulis, ex Platone in Critia, & in Timeo: sed hæc de Athlãtide non nisi pueris, & anibus narrari serió possunt vt post Procum, Porphyrium, & Originem probat Ioseph. Acosta de nat. noui orbis lib. 1. cap. 22.

21 Et vt ipse Acosta d. lib. 1. cap. 20. & 21. & Petrus Morejon en la persecucion de Iapon. 2. tom. lib. 2. cap. 2. & ante eos plures, quos refert Francis.

Lopez de Gomara, en la historia general de las Indias ca. de Sibola pag. 284. Genebrard. anno 1497. coniectant, probabile est nouum illum orbem nõ penitus ab hoc altero diuisum, quin potiùs aliqua parte, vel hærere, vel non longè disiungi ex parte Sinæ, aut Tartariæ, nec hactenus certò documento patuisse cõtrarium, & illud certum ex Sinis originem ducere, vt num. 15. aduertimus.

22 Eodem modò refellitur Herodoti lib. 4. in Africæ descriptione, historia de Africa à Darij nautis & alijs circumnauigata, quæ maxime mouit Pinedam lib. 4. de rebus Salom. cap. 14. §. 3. num. 1. nã & ipse Herodotus ait, *referrent esse apud me fidem non habent, fortè apud aliquem alium*, & eas nauigationes fictitias ostendit Strabo lib. 2.

23 Constat ergo ex deductis in hoc, & præcedenti cap. Lusitanos primos Athlantici maris viam in Antarcticum aperuisse, quod si alij (vt hoc Incognito concedamus) olim præternauigato bonæ spei promontorio, dùm Orientis incunabula inuestigant, vel naufragio periere, vel monstrorum protentis territi, & procellarum sæuitia fracti sese iterum periculis exponere non sunt ausi; quæ gloria in labyrinthũ ingressos à Minotauro interfici? vni Theseo victoriæ palma detur, qui monstro fœliciter interfecto securum sibi, & alijs reddidit aditum. Sic Lusitani despectis Herculis metis, perdomito Oceano, procelloso illo prætergresso promon-

montorio, non solùm facilem reddiderunt nauigationem, Episcopus Portaleg. dialog. 4. cap. 23. Guicciar. lib. 6. histor. Italicæ, Zuinger. in theatro vitæ humanæ lib. 2. vol. 19. tit. de nautis, sed in Oriẽtis oris domus posuerunt, & plures Reges Imperio suo subegerunt, ex Bosio de sign. Ecclesiæ to. 1. lib. 8. cap. 1. sign. 32. vers. tertium sit nulla, quorum Cathalogus viginti, & octo Reges Lusitaniæ tributarios complectens refertur à P. Antonio Roman. en la historia Oriental ante principium vt eleganter in laudem Lusitanorum cecinerit Georg. Bucanan.

Iamque iugi patiens Indus, nec turpe putaret
A Domino ganges poscere iura Tago.

Et in eundẽ sensum agens de Olysippone inter orbis vrbes Iulius Scaliger.

Cernis vbi aduectus peregrinis flatibus orbis?
Cernis vbi in paruo est India sita sinu?
Pressa maris facies, domita est violentia cæli,
Quid reliqui est, nisi te carpere sceptra poli;
Haud potes esse Deus; non vis homo viuere, sorte
Ex homine egressum tertia quando capit?

SVMMARIVM.
Cap. VI.

De potestate Summi Pontificis in rebus temporalibus.

1 *Monarchia præstantissimum Regimen.*

2 *Deus vnum totius generis humani parentem creauit.*

Monarchia Assiriorum, & Romanorum firmior, & diuturnior.

Seneca damnat imprudentiæ Brutum ob Cæsaris occisionē spe libertatis.

Ciuitatis optimus status sub iusto Rege.

3 *Ecclesia militans fundata a Christo Sapientissimo legislatore, & Monarchico regimine.*

4 *Christus in cœlum ascensurus reliquit in terris Vicarium.*

5 *Ecclesia, & Christi Vicarius vsque ad finem sæculi durabit.*

6 *Caput Ecclesiæ vniuersale dari oportet.*

7 *Romanus Pontifex perpetuus Christi Vicarius.*

Romani Pontificis successio inuariabilis.

8 *Libertas sine superiore non congruit.*

Ecclesia regi non debuit sine Rectore per communitatem, nec à diuersis capitibus independenter.

9 *Ecclesiæ vnum est corpus.*

Ecclesiæ caput vnicum, non multiplex debet esse.

10 *Potestas Ecclesiastica imperfectè, & perfectè considerari potest: imperfectè in lege naturæ, & scripta nu.* 11.

11 Potestas spiritualis in lege scripta nullum effectum supernaturalem producebat.

12 Primogenitus communiter erat Sacerdos in lege scripta.

13 Potestas spiritualis perfecta à Christo Domino emanauit, supernaturalesque producit effectus.

14 Sacerdotes in omni lege in magno pretio habiti.

15 Imperator Roman. solebat vsurpare sibi dignitatem supremi Sacerdotis.

Sacerdos excellentior Rege in lege naturali, scripta, & gratiæ.

16 Potestas spiritualis, & temporalis differunt in multis: præcipue ex origine, & fine.

17 Potestas omnis à Deo.

18 Potestas spiritualis Petro immediatè a Christo Domino concessa.

19 Potestas temporalis à Deo immediatè obtenta.

Regis electio ad populum pertinet.

20 Potestas spiritualis dirigitur in finem supernaturalem.

21 Potestas temporalis tendit in finem naturalem.

22 Potestas temporalis suprema directè consideratur.

23 Iudex qui principaliter de causa cognoscit, potest cognoscere incidenter.

24 Iudex Ecclesiasticus qui principaliter non potest cognoscere de causa profana, potest incidenter.

25 Potestas, seu iurisdictio secularis indirectè considerata propriè dicitur Ecclesiastica, non secularis, & num. 71.

26 Potestas Ecclesiastica non expirauit morte Petri, & num. 33.

27 Comis-

27 Comissio nomine proprio directa in dignitatem transit in successorem.

28 Rescriptum contra successorem extenditur in re pertinenti ad dignitatem, licet nomen proprium antecessoris exprimatur.

29 Tutoris obligatio sequitur futurum tutorem.

30 Iuramentum præstitum dignitati transit in successorem super re ad dignitatem pertinenti.

31 Regi sub nomine proprio relictum, debetur successori.

32 Priuilegium Regi nomine proprio concessum transit in successorem.

34 Potestas spiritualis nunquam sæcularibus Principibus competiuit.

35 Ecclesiæ Regimen est supernaturale, neminique conuenit, nisi cui Christus Dominus concessit.

Reges nihil spiritualitatis à Christo consecuti sunt.

Ecclesia esset monstruosa, si tot haberet capita, quot Reges.

36 Potestas Regalis olim non erat cum spirituali coniuncta ex iure diuino, sed ex populi deputatione, fuitque disiuncta tàm apud infideles, quàm apud fideles.

37 Potestas spiritualis superior est temporali.

38 Potestas spiritualis temporali prædominat, velut spiritus carni.

Spiritus potest carni imperare etiam ad vitæ profusionem.

39 Spiritualis potestas comparatur soli, temporalis Lunæ.

40 Soli Luna, & cæteræ stellæ subijciuntur, ab eoque splendorem recipiunt.

41 Pon-

41 Pontifices Romani agnoscunt potestatem Pontificiam in Imperatores, & Reges.

42 Pontifices Romani sunt iudices, & testes integerrimi in asserendo suo Principatu.

Princeps supremus est iudex in sua causa.

43 Princeps supremus est iudex competens in causa suæ dignitatis.

44 Potestatem Pontificis in Imperatores, & Reges firmãt Pontifices, Concilia, Doctores vniuersi, & communis Ecclesiæ consensus.

45 Pontifex Romanus potest procedere contra Reges, & Imperatores vsque ad depositionem.

46 Princeps tenetur dirigere populum in beatitudinem, qui est vltimus finis.

47 Pontifex Romanus potest impedire, ne hæreticus in Regem, aut Imperatorem eligatur.

Pontifex Romanus aliquando non deponit Regem, aut Imperatorem ex timore malorum.

48 Pontifex Romanus non deponit Regem, aut Imperatorem vt ordinarius iudex, sed vt pastor vniuersalis.

Pontifex Romanus non potest ad libitum Reges deponere, & priuare.

49 Regis, & Imperatoris priuatio in concilio, & sine concilio fieri potest.

50 In primitiua Ecclesia Reges non deponebãtur, & ratio.

51 Pontifex Romanus non potest se subijcere alterius iudicio, nisi arbitrario.

52 Pontifices aliquando iudicati, & depositi à Principibus per vim, & nefas.

53 Pon-

53 Pontifex Romanus Principibus de Ecclesia bene meritis titulos dat.

Henricus primus Lusitaniæ titulum regis ab Alex. 3. accipit.

Angliæ Rex titulis à Pontifice Romano condecoratus.

Cosmus à Medicis titulum magni ducis, & insignia a Pio V. accipit.

54 Vtrùm Romanus Pontifex habeat supremam potestatem temporalem in Orbe Christiano.

55 Argumenta multa pro affirmatiua parte.

Petrus Clauiger æterni, & terreni Imperij & numer. 63.

Duo gladij in Ecclesia, & n. 64.

56 Christus habuit omnem potestatem.

57 Romanus Pontifex potestatem temporalem exercet circa translationem Imperij, iuramentum Imperatoris depositionem, & similia.

58 Romanus Pontifex non habet iurisdictionem supremã temporalem directe.

59 Fundamenta pro hac parte.

Romanus Pontifex non cognoscit de rebus temporalibus.

60 Christus Dominus non habuit, nec habere voluit regnũ temporale.

61 Potestas suprema non potest existere penes duos.

Imperator habet supremam potestatem temporalem.

62 Doctores conueniunt in potestate Pontificis temporali licet in terminis explicandi discrepent.

63 Cap. 1. 22. dist.

64 Ex-

64 Extrauagans vnam sanctam de maioritate.
Clem. meruit de priuilegijs
65 Nutus in superiore significat imperium.
66 Christus non fuit Monarcha temporalis ex aliquorum sententia, fuit tamen ex veriori.
67 Christus non communicauit Petro potestatem excellentiæ.
68 Potestas deponendi Reges in finem supernaturalem, non importat supremam temporalem.
69 Pontifex exercendo indirectè iurisdictionem temporalem, non perturbat potestatem Regis supremam.
70 Iurisdictio penes duos diuersimodè existere potest.
71 Imperator magis pendet à Romano Pontifice quam Rex.
72 Barclaius contra Romani Pontificis potestatem temporalem, quibus fundamentis scripsit.
73 Regula cum quid vna via prohibetur explicata, & limitata.
Cui committitur finis, committuntur necessaria ad finem, & num. 82.
74 Ampliatur regula præcedens, quando antecedens est excellentius, & superius.
75 Declaratur reg. cum quid, procedere quando idem consequitur diuersa via.
Pontifex non vsurpat Regnum, nec temporalem supremã deponendo Reges.
76 Barclaij illatio inepta contra Pontificis potestatem.
77 Verba directè, vel indirectè quid significent contra Barclaium.

78 Po-

78 Potestas spiritualis, & temporalis distinctæ iure diuino, Spiritualis tamen superior est temporali.

Pontifex Romanus redditurus est rationem pro Regibus, eorumque regiminibus.

79 Pontifex, & Imperator sunt duo membra, sed ille caput, hic brachium.

Pontifex in capite, Imperator in brachio vnguntur.

Vnctio Imperatoris quid significet?

30 Cap. peruenerabilem, qui filij sint legitimi.

Imperator non recognoscit superiorem in temporalibus, sed in spiritualibus.

81 Potestas Pontificis temporalis probatur iure diuino.

Barclaius non negat posse Pontificem vti excommunicatione in Reges, sed negat depositione vti posse.

82 Vis directiua inefficax sine coactiua.

Virga significat coactionem.

83 Pascendi, corrigendi, ligandi, & similes authoritates sunt generales, & ita comprehendunt etiam Reges.

Regula generalis cõprehendit etiam personas priuilegiatas.

84 Fiscus, seu Rex non est priuilegiatus, nisi in casibus iure expressis.

85 Ozias Rex lepra percussus, & à Regno iectus à Sacerdote summo.

Lex vetus figura nouæ.

Lepra significat hæresim.

86 Athalia Regina Regno, & vita ob hæresim à sacerdote summo priuata.

87 Barclaij error in asserendo Pontificis potestatem tempora

poralem non iure diuino, sed opinionibus constare.

88 Pontifex deponendo Reges non est maior Deo.

89 Infideles etiam Reges per baptismum non sunt peioris cõditionis, quã antea erant quoad temporalia, sed fiunt filij Ecclesiæ.

90 Barclaij absurda.

Potestatis temporalis conseruatio non requirit spiritualiũ destructionem.

91 Abiatharis Sacerdotis depositio per Salomonem non dat potestatem Regi, aut Imperatori contra summũ Põtificẽ

92 Abiathar depositus propter coniurationem.

Promissiones legis veteris temporales.

Rex in lege veteri excellentior simpliciter Sacerdote.

93 Aliud est agere de exemptione personarum Ecclesiasticarum, aliud de potestate Pontificis in ordine ad spiritualia.

94 Sacerdos in lege veteri poterat deponere Reges, ergo à fortiori in lege gratiæ.

95 Pontifex Romanus si sit hæreticus deponi potest, ergo & Rex, & Imperator.

96 Regis hæresis magis nocet Ecclesiæ, quam Pontificis Romani.

Regnum potest priuare Regem tyrannum.

97 Argumentum de matrimonio ad Regnum refellitur.

98 D. Gregorius vocabat se famulum Imperatoris ob humilitatem.

99 Imperator est super omnes homines Imperio subiectos, nõ vero super Romanum Põtificem.

100 *Electio seu confirmatio Romani Pontificis olim competebat Imperatori.*

Cap. Adrianus, & c. in synodo 63. dist. falsa, & fictitia.

101 *Imperator ex Pontificis electione, vel confirmatione nihil superioritatis habebat.*

102 *Romani Pontificis descriptio.*

103 *Romanus Pontif. concedere potuit Regibus Hispaniæ ius nauigandi in Indias.*

De potestate Summi Pontificis in rebus temporalibus.

Cap. VI.

1 DE HAC materia, quæ per Oceani nauigationem, & procellas, in quibus versamur, discuti, prout res exigit, non potest, non nullis velificationibus aliquid prælibandum, vt scænæ inseruiamus, oportet.

Ex tribus gubernandi speciebus democratia, Aristocratia, & Monarchia, hoc est populi magnatum, & Regis, Mocarchia optimum est, ac præstantissimum regimen iuxta D. Hieronymi sententiam in epistol. 4. ad Rusticum Monachum relatam in capit. in apibus 7. quæst. 1. ibi: *In apibus Princeps vnus est, grues vnam sequuntur ordine litterario: Imperator vnus, iudex vnus Prouinciæ: Roma vt condita est,*

est, duos fratres simul habere Reges non potuit, & parricidio dedicatur, in Rebeccæ utero Esau, & Iacob bella gesserunt, singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis rectoribus nititur, docent Arist. lib. 8. Ethic. capit. 10. & libr. 3. polit. capit. 5. Plutarc. in tract. de Monarchia D. August. libr. 2. de ciuit. Dei capit. 21. D. Thom. 1. p. q. 103. art. 3. & de regimine Principis c. 1. cum seqq. Bellar. lib. 1. de Rom. Pont. c. 1. cũ tribus seqq. Bar. de regimiue ciuitatis àn. 6. Corcetus de Regia potestate, p. 5. q. 71. Nauar. in c. nouit, not. 3. numer. 15. & corol. 68. Anton. Perez in Pentateucho fidei lib. 5. de Roman. Pontif. dub. 1. cap. 12. cum seqq. Suar. contra errores Angliæ libr. 3. capit. 10. numer. 23. Cened. ad decretum collect. 10. numer. 1. post plures quos citant.

2 In cuius rei signum Deus Optimus Maximus vnum totius generis humani parentem, & Principem, non duos insimul, aut plures creauit, vt ad propositum expendit D. Chrysostomus, quem refert Bellarm. d. lib. 1. capit. 2. vers. altera ratio, Perez d. cap. 12. num. 65. Vndè ex historijs constat primam Assiriorum Monarchiam, & vltimam Romanorum diuturniorem fuisse, vtiliorem, ac firmiorem, quam gubernationem, quæ per plures magistratus, Princeps, ac Optimates fieri solebat, vt optimè ostẽdit Bellar. d. c. 2. propterea

reà Seneca lib. 2. de beneficijs meritò inuehitur in Brutum, eumque imprudentiæ notat, cum Iuliũ Cæsarem spe libertatis occiderit, illam addens rationem, *cum optimus ciuitatis status sub Rege iusto sit*, & licet aliquando duo Imperatores simul imperauerint, id ad factum, non ad ius referunt glos. in d. ca. in apibus. Tiraq. de primog. q. 17. opinion. 4. n. 20. Pinel. l. 1. C. de bonis maternis 3. p. n. 16. Cou. regula peccatum 2. p. §. 9. n. 5. post alios.

3 Cum ergo Ecclesia militans à Sapientissimo legislatore Christo instituta fuerit, summus enim ille Princeps, qui cœlum, atque terram Imperio sempiterno deuincit, rempub. cœlestem in terris condere cum statuisset, consentaneum fuit post leges latas magistratũ creare, qui ex legum præscripto eandem rempub. temperaret, eleganter Osorius lib. 1. contra Haddonem versic. sed vt aliquid pagin. mihi 87. Optimo ergo, ac proinde Monarchico regimine gubernandam concludunt D. Thom. d. locis, & libr. 4. contra gentiles cap. 76. Turrecremata in summa Ecclesiæ libr. 2. capit. 22. Victoria relect. 1. de potest. Eccles. quæst. 3. numer. 2. Sot. lib. 4. de iustit. quæst. 4. art. 2. Bellarm. lib. 1. de Rom. Pontifice cap. 9. cum sequentib. Molin. 1. tom. de iustitia disput. 23. Anton. Perez in Pentateucho fidei libr. 5. de Roman. Pontifice dubit. 1. cap. 10. àn. 45. Valentia in Analysi fidei lib. 7. c. 8. hinc Oseæ c. 1. dicitur.

Con-

Congregabuntur filij Iuda, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput vnum, & Ioe cap. 10. *fiet vnum ouile, & vnus pastor*, Ioan. 10. *fiet vnum ouile, & vnus pastor.*

4 Cum ergo Christus præsentiam corporalem esset Ecclesiæ militanti subtracturus, oportuit vt alicui committeret, qui sui loco vniuersalis Ecclesiæ gereret curã; super Petrum ergo ante passionem Ecclesiã ædificaturum promisit Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues Regni cœlorum*, & post Resurrectionem, ouium curam eidem demandauit Ioan. vltim. *pasce oues meas*, nullas excludens licet sit Rex, vel Imperator, cap. solitæ de maiorit. Turrecrem. lib. 2. de summa Ecclesiæ cap. 15. Suar. lib. 3. contra errores Angliæ, cap. 10. num. 18. & seqq. & cap. 12. à n. 3. Hier. Alba. de potestate Papæ 2. p. n. 159.

5 Et cum Ecclesia militans vsque ad sæculi finem sit duratura, Lucæ cap. 1. *Cuius Regni non erit finis*, à quo sumpsit Concil. Nicen. & Matth. vlt. *Ecce ego vobiscum sum vsque ad cõsummationem sæculi*, nec peccatorum mole, nec violentijs tyrannorum, nec hæreticorum doctrinis obrui, & corruere poterit Dan. 7. *Regnum eius, quod non corrumpetur*, Matthæi 16. *Portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.* Aug. lib. 1. de symb. c. 5. *Ecclesia impugnari potest, expugnari non potest*, Suar. lib. 3. c. 12. n. 7. decens fuit, vt Petro succedat Põtifex summus cũ eadẽ gubernãdi potestate, in quẽ succedaneo ordine potestas illa vniuersalis

salis ordinaria trãsfertur, textus insignis ab Innoc. IIII. in Cõcilio generali editus in c. 1. de homi. lib. 6. Vbi fic Spiritui Sãcto, Pontifici, & Patribus visum fuit decernere: *pro humani redemptione generis de summis cælorum ad ima mundi descendens, & mortem tandem subiens temporalem, Dei Filius Iesus Christus, ne gregẽ sui pretio sanguinis glorioſi redemptum, ascensurus post resurrectionem ad Patrem, absque pastore desereret, ipsius curã beato Petro Apostolo, vt suæ stabilitate fidei cæteros in Christiana religione firmàret, eorumque mentes ad salutis opera suæ accenderet deuotionis ardore, commisit, vnde nos eiusdem Apostoli effecti, disponente Domino licet immeriti successores, & ipsius Redemptoris locum in terris quanquam indigne tenentes*, vbi Abb. post Host. & alios ait, *Christus non fuisset diligens pater famil. nisi aliquem vice ipsius in terris dimisisset, qui in occurrentibus casibus posset ea omnia facere, quæ ipse Christus posset* Optima l. 2. tit. 5. p. 1. in hæc verba. *Conuino por derecha razon, que quando nuestro Señor Iesu Christo subio à los cielos, que san Pedro à quien auia dado la mejoria de los Apostoles, y el poder de absoluer, y de ligar, que fincaße en logar del, para guardar sus mandamientos, è para fazer á los omes que vsaßen dellos, è mager la Fè que nos el dio, es muy santa, y muy noble en si: pero tanta es la flaqueza de la naturaleza de los omes en si, que sino ouiere quien los guiaße, è moſtraße la carrera della, podriã errar de manera, que la bondad de la Fè no les ternia prò: onde por esta razon fincò san Pedro en so logar, è despues que el murio, fue menester q̃ ouieße otros, que tuuieſſen*

sen sus vezes, en que fin caße su poder, è este es aquel à quien llaman Apostolico, ò Papa, vbi Greg. videndus glos. 2.

6 Aliter enim in vna Christi Ecclesia minime fuisset Monarchiæ cœlestis ratio, sed multorum potestas instituta. Quod igitur fuisset cõcordiæ vinculum, cuius authoritate tempestates sedari, turbulentæ opiniones euelli, superbia, & cõtumacia coerceri, & comprimi potuisset, si nullus in Ecclesia constitutus ab initio fuisset, cuius authoritate, & imperio omnes continerentur? Cum igitur Ecclesia Christi simplex, & vnica sit, & vnica esse non possit, nisi Princeps vnus existat, consequens est dicamus dari in Ecclesia militanti caput, & gubernatorem vniuersalem, vt resoluunt Caiet. de potest. Papæ tract. 1. cap. 4. ad fin. & cap. 12. cum seq. Canus de locis Theologicis lib. 6. cap. 3. concl. 3. Sotus in 4. distinct. 20. quæst. 1. artic. 2. concl. 4. & dist. 24. quæst. 2. art. 5. Alban. de potest. Papæ 2. p. à nu. 155. Anton. Perez in Pentateuch. fidei libr. 5. de Roman. Pontif. cap. 10. num. 49. & 50. Rosensis contra Lutherum art. 25. Costerus in enchyr. cap. 4. de summo Pontifice, & alij relati, per Henr. lib. 3. de pœnit. cap. 5. §. 5. litera, Y.

7 Is autem successor perpetuus quis alius demonstrari potest quam Romanus Antistes: vt ex multis ostendunt Bellarm. libr. 2. de Roman. Pontif. cap. 12. cum sequentib. Suar. lib. 3. contra errores Angliæ cap. 13. cum seqq. & de fide disp. 10. sect.

2.à num. 1. quæ succesſio tot ſæculis continuata à Petro vſque ad Vrbanum VIII. qui glorioſe nũc Eccleſiæ militantis clauum tenet, humano artificio, aut ab homine puro introduci, & progredi non potuit, vt oſtendit P. Zumel. in 1. D. Tho. quæſt. 1. art. 8. quæſt. 2. argument. 11. in id D. Auguſtini teſtimonium adducens profitentis ſe in Eccleſia contineri propter hanc Romanæ ſedis ſucceſsionem inuariabilẽ. Veteres enim illi Irenæus libr. 1. capit. 2. & 3. & libr. 3. cap. 3. Auguſt. epiſt. 165. & Optatus libr. 2. contra Parmen. ad hæreticos refutandos totum ſucceſsionis ordinem in Eccleſia Romana (in qua integra, & pura fides ſemper permanſit, cæteris aliorum Apoſtolorum ſedibus temporis diſcurſu vel extinctis, vel in hæreſim lapſis, notant Bellarm. libr. 4. de verbo Dei cap. 9. ad fin. Cordoua libr. 4. quæſt. 14.) nominatim poſteritati tradiderunt, nec vnquam ſimile ab orbe condito contigit Zumel. d. q. 2. ad 3.

8 Nec expediebat libertas, qua reſpub. ſine Rege regeretur, nauis ſine gubernatore, & nauclero; pecudes abſque paſtore, ſicut homo abſque mẽte, & rationis vſu, nec debuit Eccleſia regi à communitate aliqua, elegãter noſter Oſor. lib. 1. cõtra Haddonem, Perez in Pentateucho fidei lib. 5. dub. 1. c. 10. à n. 45. nec conueniret ſi à diuerſis Principibus indepẽdenter oues Chriſti regerẽtur. Nullo enim modo poſſent in eadem fide, fideique decretis iiſ-

dem

dem conuenire, propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem, vt in vnica sentẽtia proferenda duorum arbitrorum, etiam expartium placito electorum notauit Vlpianus in l. item si 19. §. fin. ff. de arbitris, l. 1. tit. 1. par. 2. aduertit in proposito Albanus de potestate Papæ 2. p. num. 154. prout experientia docet, prosequitur Suar. libr. 3. contra errores Angliæ cap. 8. à num. 3.

9 Vndè cum tota Ecclesia sit vnum corpus Ioan. 10. & Christiani vnum esse debeant Ioan. 17. *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos*, Paul. 1. ad Corinth. *Nunquid Christus est diuisus?* prosequitur Albanus de potestate Papæ 1. p. à n. 16. Oportet si ista vnitas debet conseruari, vt sit aliqua potestas regitiua totius Ecclesiæ D. Thom. ad 3. part. in addit. quæst. 40. artic. 6. Duo ergo capita, pluraue non patitur Christi Regnum, nec fidelium diuersas orbium regiones inhabitantium in vnam fidem, eademque fidei dogmata conspiratio, & vnio, vt obseruat glossa celebris in capit. non autem 7. quæst. 1. laudata à Tiraquello de primog. quæst. 17. opin. 4. num. 21. Nauar. in capit. nouit, notab. 3. numer. 140. Pinel. l. 1. part. 3. numer. 16. C. de bonis matern. Couar. in reg. peccatum 2. p. §. 9. n. 5. vers. 4. & n. 6. Cenedo, & ab eo relati collect. 10. ad decretum n. 2. & licet aliquando oborto scismate ex eligentium vitio duo, plures ve Pontifices extiterint, ipsimet tamẽ

electi, electores, cæterique fideles vnum tantum esse debere certò sciebant, licet quis ex illis verus esset aliquando ignoraretur, quia licet ius non deficeret, deficiebat tamen probatio argumẽto tex. in l. duo sunt Titij. ff. de testament. tutela.

10 Potestas autem spiritualis duobus modis considerari potest, imperfectè scilicet, & intra terminos naturæ, alio modo perfectè, & supra naturam; priori modo considerata in lege naturæ, & positiua reperitur; ante Christi namque legem in omni statu naturæ fuit sacra institutio Sacerdotum, & flaminum. Etenim naturali lumine homines cognoscunt Deum colendum, cum autem omnes hũc diuinum cultum commodè præstare non possint, oportebat aliquos deputari ministros, quibus diuinorum cura committeretur, & cum ea cura sine aliqua potestate rectè geri non posset, sequitur in lege naturæ aliquam spiritualem potestatem reperiri, quæ etiam reperitur apud omnes fermè gentes, quæ sunt extra Ecclesiam, & Sacerdotes, ac Põtifices instituunt cum aliqua potestate, & licet in falsos Deos illam constituant, potuere tamen ad veri Dei cultum illos deputare, iuxta illud D. Pauli ad Rom. 1. *Eò quòd cum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt*, Victor. de potest. Eccles. 1. p. quæst. 3. num. 3. & 2. p. in princip. num. 1. Sot. in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 3. ad finem. Ledesma 2. part. quæst. 21. articul. 1. fol. 207. Gi-

rald.

rald. syntagm. 17. de sacrificijs.

11 Similis erat potestas spiritualis in lege diuina veteri, de qua Exod. 29. Leuit. 2. & 6. licet enim à Deo data fuerit, nihil supra naturam continebat, nec effectum aliquem spiritualem producebat, vt constat ex D. Paulo ad Rom. cap. 3. obseruāt Victoria de potest. Eccles. 1. p. quæst. 3. num. 6. & 2. par. in princip. num. 3. Cord. lib. 4. quæst. 4. ad 4. & q. 5. art. 2. ad vltim. Sot. d. art. 3. concl. 1. Henriq. de Sacram. lib. 1. c. 13. §. 5. Suar. lib. 3. de Primatu Pontificis Romani cap. 9. num. 4.

12 Apud fideles verò in statu naturæ primogenitus communiter erat Sacerdos, vt Melchisedech. Gen. 14. Henriq. post plures lib. 1. de Missa c. 1. §. 1. & cap. 10. §. 4. liter. H. Suarez d. cap. 9. numer. 2. refertur in cap. cum ad verum vers. ad verum 96. distinct.

13 Secundo autem modo considerata potestas spiritualis hoc est perfectè, & supra naturam, à Christo Domino emanauit Matth. 16. & 18. Ioan. 17. Lucæ 22. Paul. ad Hæbreos 7. vt supra ostendimus, superque naturales effectus producit Sot. Cordoua, Victoria & Henriq. dictis locis, Pelag. de planctu Eccles. lib. 1. art. 16. Simanc. de Catholicis cap. 44. numer. 4. Catherinus in speculo hæres, considerat. 3.

14 Hi autem Sacerdotes propter finem, ad quem deputati erant, in magno pretio, & honore in omni

ni repub. semper habiti sunt, sic ab Ægyptijs, qui creati erant, Genes. 41. alebantur, & à tributis erãt exempti, Genes. 47. Is autẽ honos præcipuè summo Sacerdoti, seu Pontifici deferebatur, ex Feneſtella de Sacerdotibus Roman. cap. 5. Agellio lib. 10 cap. 15. Plutarc. problem. 42. & 48. Alex. ab Alex. dierum genial. lib. 2. cap. 8. elegantius Tullius in exordio pro domo sua ad Pontifices, *quod si vllo tempore magna causa in Sacerdotum populi Romani iudicio, ac potestate versata est, hæc profectò tanta est, vt omnis reipub. dignitas, omnium ciuium salus, vita, libertas, aræ, foci, Dij Penates, bona fortunæ, domicilia vestræ sapientiæ, fidei, potestatique commissa, & credita esse videbantur.*

15 Propterea Summi Pontificis, seu Archiflaminis dignitatem Romanus Imperator sibi vsurpabat, vt apud Onufrium, & Imperatorum scriptores, cap. cleros, vers. Pontifex, 21. dist. ibi: *Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant, nam maiorum hæc erat consuetudo, vt Rex esset etiam Sacerdos, & Pontifex; vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur,* qui Pontificiam maiestati Imperatoriæ dignitatẽ præferebant, vt constat ex titulo, qui sic erat, *Augustus Pontifex Imperator*, & in lege veteri, Leuit. 4. sacrificium pro Põtifice prius, quam pro Rege offerebatur, & Num. 27. Princeps supremus verbo Sacerdotis in sacrificijs obedire iubetur, quod maiori cũ ratione in lege gratiæ resoluendum est, cum Pontifex

tifex summus, Sacerdotesque altioris sint gradus, & excellentiæ, Viues lib. 8. de ciuitate Dei cap. 19. ad finem, Bellarm. lib. 2. de Roma. Pontif. cap. 29. ad 4. Suar. lib 3. contra Angliæ errores capit. 26. post plures, quos citant.

16 Licet autem potestas spiritualis seu Ecclesiasti ca, & temporalis, laica seu politica in multis diffe rant, cap. quoniam 10 dist. cap. duo sunt 96. dist. c. solitæ de maioritat. cum alijs, prosequuntur Nau. in cap. nouit. notab. 3. n. 88. Molin. 1 tom. de iusti tia tract. 2. disp. 21 col. 8. vers. habemus; in duobus tamen maxime discriminantur, scilicet in causa ef ficiente, & fine.

17 Quanquam enim omnis potestas tàm spiritua lis, quam temporalis à Deo sit, iuxta illud D. Pauli ad Rom. cap. 13. *Non est potestas, nisi à Deo*, & illud Ioan. 19. *Non haberes potestatem in me vllam, nisi esset tibi datum desuper*, vtrumque refertur à Gratiano in cap. mouet §. sic etiam vers. sed sciẽdum 22 quæst. 1. cum alijs, Bellarm. de laicis c. 6. Molin. de iust. tract. 2. disp. 27. Suarez lib. 3. contra errores An gliæ, cap. 1. à num. 6.

18 Nihilominus tamen potestas spiritualis, siue Ecclesiastica, & suprema Ecclesiæ vniuersalis ad ministratio soli Petro, eiusque successoribus Ro manis Pontificibus à Christo immediatè conces sa fuit per illa verba, *pasce oues meas*, & Matth. 16. & 18. *Tibi dabo claues Regni cælorum, & quodcumque ligaue*

ris

ris super terram, erit ligatum, & in cœlis, prout supra deduximus, vt à D. Petro, & successoribus velut à capite in Episcopos, & alios Ecclesiæ Prælatos, velut in membra immediatè diriuetur, Leo primus de ordinatione Petri serm. 3. *Non nisi per Petrum cæteris dedit, quidquid cum alijs voluit esse commune*, & epistol. 87. in c. ità Dominus 19. dist. *Huius muneris Sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum officiũ pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omniũ summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodã capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.* Vbi Turrecrem. & alij Couar. pract. cap. 1. numer. 2. Nauar. glos. 1. in princ. num. 13. de pœnit. distinct. 5. & in capit. nouit not. 3. à numer. 81. de iudicijs, Bursat. cons. 125. à num. 49. volum. 1. omnino videndus; nam multis authoritatibus à Christo Domino vsque ad Concilium Florentinum celebratum anno Domini 1439. id euidenter probat, docet & Caietan. de potestate Papæ capit. 19. Bellarm. libr. 4. de Roman. Pontif. à cap. 9. cap. 22. & à cap. 24. Molin. de iust. disput. 21. Suar. contra errores Angliæ lib. 3. cap. 6. n. 17. Perez libr. 5. Pentateuch. dub. 2. cap. 11. num. 78. vbi ex D. Chrysostomo aduertit, quod Christus Petrum personaliter allocutus, nõ alios Apostolos, cum pascendi officium ei contulit. Excelluit enim Petrus multis præ cæteris Apostolis, vt prosequuntur Rosens. contra Lutherum art. 25. Bellarm. de Roman. Pontif. lib. 1. à cap. 17.

vsque

vsque ad cap. 24. Suar. lib. 3. contra sectas Angliæ cap. 10. à num. 2. Valentia lib. 7. Analysis de fide cap. 2. cum seqq. ob quas prærogatiuas Primatum sibi, & successoribus inter reliquos obtinuit, vt benè docent præcitati Doctores, & passim alij.

19 At verò potestas temporalis, seu politica Regi, aut Principi reip. à Deo tanquàm naturæ auctore mediante lumine naturali, rei publicæ electione, seu translatione concessa fuit, vt cum resp. non posset per se ipsam hanc potestatem exercere; attento, & cogente naturæ iure, in vnum, vel plures conferre eam tenebatur, eamque transtulit in Principem, l. 1. ff. de constit. Princip. vt ab illo tanquam à fonte in reliquos inferiores reip. magistratus dimanaret cap. cum ad verum 96. distinctione capit. solitæ de maioritate, resoluunt post alios Auendañ. libr. 1. de exequend. capit. 1. numer. 6. vers. sicut, Couar. pract. cap. 1. num. 6. Nauar. cap. nouit notab. 3. num. 85. Molin. disput. 26. Suar. lib. 3. de Primatu Rom. Pontif. cap. 2. cap. 3. cap. 6. n. 17. & licet aliquando ex speciali priuilegio non nulli Reges in lege scripta à Deo immediatè electi fuerint, vt de Dauid tenet Sot. lib. 4. de iust. q. 2. art. 1. de Saule, & Dauid Abulensis 1. reg. c. 11. q. 22. cum seqq. Nau. in c. nouit not. 3. n. 33. & 147. hoc tamē priuilegiū alijs nō cōuenit, nec cōcessū reperitur ex Suar. lib. 3. c. 3. n. 10. & probatur ex illa speciali Deu. 17. pro

hibi-

hibitione, *non poteris alterius gentis hominem Regem facere*, ergo ad populum Regis electio pertinebat, imò prædictos Reges ex nutu, & voluntate Dei designatos fuisse, electos verò immediatè à populo contendit Suarez d.cap. 10. à num. 5. post Bellarm, quem citat.

20 Differunt quoque, & præcipuè ex fine, in quem vtraque potestas principaliter dirigitur. Etenim Ecclesiastica, seu spiritualis in finem supernaturalem, & media eidem conuenientia, vt benè viuamus in spiritualibus quo ad animum, & vitā æternam, ordinatur, iuxta illud Pauli ad Ephes. 4. *ad cō summationē sanctorum*, & ad Hebræos 13. *Obedite præpositis vestris: ipsi enim peruigilant tanquam rationem pro animabus vestris reddituri*, capit. cum ad verum, ibi: *Vt Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent*, cap. duo sunt 96. dist. vbi Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem, *in quibus tantum grauius pondus est Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus hominum in diuino sunt reddituri examine rationem.*

21 Per cōtrarium verò politica, seu temporalis in finem naturalem, & media eidem accommodata, vt benè viuamus in naturalibus, & externis, principaliter dirigitur, & instituta est, iuxta illud Pauli ad Timoth. 2. *vt quietā, & tranquillā vitā agamus*, cap. quoniam 10. distinct. d. cap. cum ad verum d. cap. duo sunt, obseruant Nauar. in cap. noui t not. 3. num. 88. de iudicijs, Moli. de iust. tom. 1. tract. 2. disp.

2.disput.21.column.8.vers.habemus, Suar. libr.3. contra errores Angliæ cap.6.num.17. quoniam cum in homine duplex vita consideretur corporalis scilicet,& spiritualis, Paul.2.Corinth.4.

Quemadmodum ad conseruationem vitæ corporalis necessaria fuit tẽporalis potestas,sic ad cõseruationem vitæ spiritualis necessaria etiam fuit aliqua potestas,qua homines in bonum spirituale dirigantur,& eò maior fuit huius potestatis necessitas,quò vita spiritualis temporali excellẽtior est, obseruant nouiores vbi supra.

22 Duobus autem modis potest haberi,& considerari suprema potestas,seu iurisdictio sæcularis, vel enim habetur directè,seu principaliter, vel rursus indirectè,& minus principaliter: primo modo haberi dicitur,vbi de illa agitur ad suum finem naturalem,seu temporalem,in quem principaliter, & directè instituta est,& in quem Regibus, & Imperatoribus,à Deo mediante lumine naturali concessa est. Posteriori verò modo, quoties habetur eadem potestas, & exercetur, non in eiusmodi finem, sed in diuersum, in quem incidentur ex accidenti in aliquo casu ordinatur, & dirigitur, vt colliges ex capit. Per venerabilem vers. rationibus, qui filij sint legitimi, ibi: *Super quo*(scilicet Ecclesiæ patrimonio) *plenam in temporalibus gerimus potestatem*, & ibi, *in aliis regionibus certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter exer-*

cemus, quasi illud prius denotet temporalem potestatem principaliter, & directè habitã, hoc vero minus principaliter, incidenter, & indirectè exercitã.

23 Sic similiter qui principaliter de causa cognoscere nõ potest, de ea incidenter cognoscere potest l.1.C.de ordine iudic.in hæc verba. *Neque enim impedit notionem eius, quòd status quæstio in cognitionem vertitur, & si super statu causa cognoscere non possit: pertinet enim ad officium iudicis, qui de hæreditate cognoscit, vniuersam incidentem quæstionem, quæ in iudiciũ deuocatur, examinare*, c.pen.de in integ.rest.ibi: *De hac causa cognoscere nequeunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter*, l.quoties.C.de iudicijs, iunctis resolutis ad illius intellectum per Goueanum lib.1.var.c.33. Rober.libr.3. sententiarũ c.12. Ant.Fab, lib.17.coniect.c.8. Donel.lib.17.comment.c.9.vbi Osuald.littera Y.

24 Sic iudex Ecclesiasticus, qui principaliter nõ potest cognoscere de causa tẽporali, seu profana cap. causam quæ 2.ibi: *Ad Regẽ pertinet, non ad Ecclesiã de talibus possessionibus iudicare*, qui filij sint legitimi, cap. nouit in pr.vers.Nõ enim de iudicijs, potest nihilominus eãdẽ decidere, si incidat in Ecclesiasticã, quæ apud illum principaliter agitatur, cap.3.de donat. inter virum, vbi glos.2.& omnes ibi, Bald. num.1. & additio in d.l.quoties, Palacius in repet.cap. notab.2.à princip. Tiraq.tract.res inter alios nu. 16. Molin.lib.2.cap.15.num.76.

25 Quamuis autẽ posteriori modo acepta iurisdictio

ctio sæcularis, quasi ab obiecto attẽta materia, & rebus, circa quas versatur, lato modo, & velut materialiter, iuxta doctrinam D. Thom. 1. 2. quæstion. 18. artic. 6. in corpore ad finem, haberi, & exerceri dicatur temporaliter d. c. per venerabilẽ, ibi: *Temporalem exercemus.* Quia tamen actus nostri potius à fine, & causa faciẽdi, quam à facto, & rebus ipsis speciem, & nomen formaliter accipiunt, l. verum 40. ibi: *Nec enim factum quæritur, sed causa faciendi.* ff. de furtis, c. cum voluntate 54. in princ. vbi scribentes, de sententia excommun. D. Thom. vbi supr. post Arist. & quæst. 1. artic. 3. planè sequitur attẽto eius modi fine, strictè, & propriè loquendo, quod talis iurisdictio posteriori modo accepta, nec existit, nec dicitur simpliciter temporalis, sed magis illa diuersa, quæ est finis, & causa faciendi, ideſt causa agendi sic de temporalibus, ita vt in rigore disputationis ea, in cuius finem agitur, & res ipsæ temporales ordinantur, & haberi, & exerceri dicatur, & ita Pontifex non habet potestatem temporalem, sed potius potestatem in temporalibus Bellarmin. aduersus Barclaium cap. 12. §. 3.

26 Ex his, quæ breuiter præstringimus, omnia quæ contra Romani Pontificis potestatem, tàm circa spiritualia, quàm temporalia obiici solent, facilè refutari possunt, & quanquã plures, & doctissimi hanc prouinciam fœliciter aggressi sint, nõ nulla tamen ex illorum scriptis mutuabimur, ne asym

boli videamur, & ita primò infertur potestatem spiritualem, seu Ecclesiasticam, quam Christus Dominus in lege gratiæ Petro cõcessit, eius morte non expirasse, sed in futuros Pontifices Romanos trãslatam. Quamuis enim Christus Dominus nomine proprio Simonem Barjona allocutus fuisset, attamen cum Ecclesiam suam, quæ perpetuo duratura erat, vt probatum est nume. 5. super eum ædificaturum promisisset, Matth. 16. & oues ei cõmendasset, Ioan. vltim. & ita non tantum præsentes, quæ perpaucæ erant, sed & futuras, consequens est dicamus in successores transijsse.

27 Receptum namque est, quod quoties ex materia subiecta, intentione, aut alijs circunstantijs cõstat commissionem dirigi indignitatem, licet personæ nomen proprium exprimatur, ad successorem in dignitate transibit, resoluunt Doctores cõmuniter ex Decio num. 3. vers. & idem, alias num. 38. Bero. à n. 82. in cap. quoniam Abb. de officio deleg. Couar. c. requisijsti n. 1. de testam. Menoch. lib. 1. de arb. q. 68. n. 20. Barbos. l. quia tale 14. n. 41. solut. matrim. 2. tom. Sanchez libr. 8. de matrim. disp. 27. num. 2.

28 Hinc fit rescriptum contra successorẽ extendi in re pertinenti ad dignitatem, licet nomen proprium antecessoris exprimatur cap. dilecti de foro cõpet. vbi glos. 1. Abb. not. 2. Decius vbi proximè Couar. n 4. vers. sexta in d. cap. requisijsti.

Hinc

29 Hinc deducitur obligationem tutoris proprio nomine, non illum finita tutela, sed futurum tutorem sequi, l. post mortem. §. 1. ff. quando ex facto tutoris, vbi notat Bart. & alij, Boer. decis. 273. post alios.

30 Hinc iuramentum præstitum dignitatem habẽti super re, quæ non ad personam, sed ad dignitatẽ spectat, transit in successorem, tametsi sub nomine proprio personæ iuratum sit, capit. veritatis 14. de iure iurando, vt contra alios optimè resoluit Couar. vbi proximè.

31 Hinc relictum Regi sub nomine proprio successori debetur, l. quod Principi 58. ff. de leg. 2. vbi Cuman. & alij, Corras. lib. 3. Miscel. c. 19. n. 2. Cabed. lib. 4. diuers. c. 20. à n. 8.

32 Hinc tandem euenit, quod priuilegia à Sede Apostolica Regi nomine proprio expresso concessa competere æquè successoribus, ex traditis per Cabed. vbi proximè.

23 Indeque prouenit potestatem, & iurisdictionẽ Petro traditam, cum in Ecclesiæ vtilitatem fuisset instituta, in futuros Petri successores transisse, c. 1. de transl. Episcop. ibi: *Ex illo generali priuilegio, quod beato Petro, & per eum Ecclesiæ Rom. Dominus noster indulsit, &c.* vbi Ant. nu. 3. & alij latè prosequũtur Bellar. lib. 2. de Rom. Põt. ca. 12. cũ seqq. Valent. in Analysi Fidei lib. 7. c. 10. & 11. Perez in Pentateuc. Fidei lib. 5. de Rom. Pont. dub. 2. c. 1. cũ seqq. Suar.

contra sectas Angliæ libr. 3. de Primatu Romani Pontificis cap. 12. cum sequentib. Nicolaus de Feteaut. Dominicanus de sacra Monarch. Ecclesiæ lib. 4. cap. 6.

34 Secundò consequens est spiritualem, seu Ecclesiasticam potestatem, quam Christus Dominus in lege gratiæ Petro, eiusque successoribus concessit, nusquam laicis Principibus, aut Reipublicæ sæculari fuisse communicatam, sed magis denegatam, vt satis deducitur ex cap. cum ad verũ 96. distinct. ibi: *Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent*, & ibi, *non ille* (Imperator) *rebus diuinis præsidere videretur*, cap. 1. 63. dist. ex Adriano, *laici Principes in Ecclesiasticis rebus nullam habent potestatem*, cap. omnis eadem dist. cap. solitæ de maioritate. *Imperator præcedat intemporalibus, Pontifex in spiritualibus*, cum alijs & ex illo Act. 20. *quos* (Episcopos) *Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*, resoluunt Almain. de potestat. Ecclesiæ cap. 3. Driedon. lib. 2. de libert. Christiana cap. 2. col. 4. Couar. pract. cap. 31 num. 2. cõcl. 1. Victoria de potestate ciuili ante fin. Burfat. consil. 125. num. 45. vers. Ioan. 22. & ex Patribus Bellarm. lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 7. Suar. cõtra errores Angliæ lib. 3. de Primatu Roman. Pontif. cap. 7. cum duobus seqq.

35 Et probatur quia, vt supra resoluimus, regimen Ecclesiæ est supernaturale, & per consequens nemini debet conuenire, nisi cui Christus Dominus illud

illud commiserit, commisit autem Petro, non Imperatori, aut Regibus, obseruāt Bellarm. d. ca. 7. vers. prima, D. Thom. lib. 1. de regim. Principū cap. 14. Suar. d. cap. 7. num. 5. & cap. 8. n. 2. Octauiano enim Cæsari Imperium tantum reliquit tēporale, D. Thom. lib. 3. de regimine Principis cap. 8. Nauar. in capit. nouit notab. 3. num. 72. In cuius veritatis efficax argumentum doctè annotat Sanderus de visibili Monarchia lib 2. capit. 3. pag. 69. Diuina propterea prouidentia fuisse salubriter prouisum; ne à principio nascentis Ecclesiæ Euangelicæ per aliquot sæcula vlli Reges fierent Christiani, vt ita constaret apertius Ecclesiam, quādo sub Petro Apostolisq; & post Apostolos sub eorum successoribus fuit perfectissimè gubernata, omni caruisse Principe terreno, apud quem spiritualis potestas gubernandi, vel tota, vel pars aliqua Ecclesiæ diceretur residere: sicque in æternum potuisse carere, nisi quod nec illos ab æterna penitus sua redemptione excludi voluit; atque adeò intelligerēt omnes nihil in hac parte datum esse Regibus, eò quòd Reges sint: nisi sit dicendum quando Ecclesia Regibus caruit Christianis, & vbique vixit sub ethnicis Principibus, caruisse prorsus gubernatione Ecclesiastica, quod planè est contra fidem, & contra Christi promissionem, essetque monstruosum tot capitibus constare Ecclesiam, quot Reges Christianos haberet contra Christi institutionem

sub vno pastore, Ioan. 10. Intrauerunt ergo Reges, & Imperatores in Ecclesiam Christi suo tempore sed aut nihil vnquam sibi circa res Ecclesiasticas arrogarunt, aut ob eam rem tyranni, & persecutores potius habiti sunt, quam nutritij, & cultores Ecclesiæ cuius modi eos debere esse Isaias prædixit c. 49.

36 Nec obstat, quòd in lege naturæ (vt n. 2. & 15. ostendimus) potestas regalis cum spirituali coniuncta erat, ergò hoc ius naturæ manet integrum in lege gratiæ. Respondetur namque has duas potestates non esse coniunctas de iure naturæ, sed ex reip. dispositione eā deputationem tunc temporis pendisse; sic Imperatores Romani non semper erāt Pōtifices summi, & Regibus eiectis cōstitutus est summus Pontifex, apud Romanos, absque vlla Regia dignitate, quæ apud senatum mansit, vt constat ex Liuio, & alijs, & in lege veteri diuisa sunt officia, vt constat ex 2. Paralip. c. 19. *Amarias*, inquit Iosaphat Rex optimus, *Sacerdos, & Pontifex in omnibus, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: Porrò Zabadias super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent*, & 2. Paralipom. 26. Ozias Rex, quia in Sacerdotis officiū ingerere se voluit, continuo grauissima lepra diuinitus percussus est, & Saul eādē ob causam à Deo reiectus, & Regno priuatus est 1. Reg. c. 13. aduertit Becca. 2. tom. opusc. 11. lib. 1. de triplici sacrificio c. 8. Ergò in lege gratiæ mutari potuit, diuidi, & distingui, prout distinctas testatur Nicolaus Papa ad Michaelem Im-

pera

peratorē in c.cū ad verum, ibi: *Idē Mediator Dei, & hominū homo Iesus Christus actibus proprijs, & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discreuit,* & meritò cū munera Sacerdotū nouæ legis sint augustiora, vt in proposito obseruāt Bellar. lib. 1. de Rom. Pōt. ca. 7. col. 3. ad fin. Sua. li. 3. de Primat. Ro. Pon. c. 9 à n. 3.

37 Tertiò deducitur potestatem Ecclesiasticam, seu spiritualem superiorem esse politicæ, seu temporali. Cum enim eius finis sit æterna beatitudo, & omnia temporalia vltimo fine ad illam dirigantur, Plato lib. 1. de legibus, *oportet*, inquit, *vt legislator eum ordinem sequatur, vt humana ad diuina vbique referantur*, D. Augustin. de ciuitat. Dei libr. 19. capit. 17. Bellarm. libr. 5. de Rom. Pont. c. 7. rat. 1. & spiritualis potestas dirigat principaliter in illum finem, vt supra num. 20. probatum est: & omnis ars, seu potentia, ad quam directè pertinet finis, potest disponere de his, quæ sunt ad finem, vt cum Philosopho. 1. Ethicorū cap. 1. docet D. Thom. 2. 2. quæst. 40. artic. 2. ad 3. vt infra latius; consequitur temporalem potestatem inferiorem esse spirituali, & subordinatam. Nam sicut ars frænifactiua, vel nauisfactiua inferior est respectu artis equestris, seu nauigatoriæ, ad quam ordinatur, ex Arist. d. cap. 1. sic potestas temporalis inferior est potestate Ecclesiastica, Victoria de potest. Eccles. 1. p. quæst. vtrū spiritualis potestas sit supra ciuilē, num. 10. sed harum artium exemplum omnino nō

quadrat

quadrat, quia si superiores illæ artes non essent, cessarent & inferiores, quæ ratio nō militat in prædictis potestatibus, quoniam non ita pendet temporalis ab spirituali, vt cessante hac cesset & illa, vt patet in infidelibus, apud quos est vera potestas tēporalis, de quo infra. Et tamen sine ordine ad aliquam veram potestatem spiritualem, quælibet reperiri potest, prout aduertunt Victor. sup. num. 9. Bellarm. lib. 5. de Roman. Pont. cap. 6. vers. at hæc, Molin. 1. tom. tract. 2. de iust. disp. 29. col. 14. vers. illud: ego aduerto supposita vtraque potestate optimè exemplum conuenire.

38 At aptius quadrat exemplum, quòd terrestre Regnum ordinatur, vt cœlesti famuletur eodem modo, quo in homine caro spiritui subest. Licet enim vtriusque diuersa sint officia, & actiones; quia tamen in nobis vnam efficiunt hypostasin, ita cōueniunt, & coniunguntur, vt animus præsit, caro autem subijciatur. Ita & in Ecclesia Dei hæ duæ potestates vnam rempublicam, vnum Regnū & vnum corpus efficiunt, ad Roman. 12. *Vnum enim sumus corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Et licet plerumque spiritus non immisceat se carnis actionibus, eamque suas actiones exercere sinat; verum si incipiant spiritus fini officere, poterit animus iure suo carnem cohibere, ieiunia, alioſque labores indicere etiam cum detrimento, & debilitate ipsius corporis, ne impediat munera spiritus,

ritus, & si opus fuerit ad finem ipsius spiritus consequendum, poterit carni imperare, vt se suaque omnia exponat etiam cum detrimento vitæ, ita post Gregor. Nazianz. statim citandũ. D. Thom. de regimine Principis, lib. 1. cap. 14. & lib. 3. cap. 10. cum seqq. Turrecrem. lib. 2. in summa ca. 113. Sot. in 4. dist. 25. q. 2. art. 5. & lib. 4. de iust. quæst. 5. art. 4. Bellarm. de Roman. Pontif. cap. 6. 7. & 8. Et de potestate summi Pontificis in rebus temporalibus cap. 13. ad finem, Suar. lib. 3. de Primatu Rom. Pontif. cap. 21, 22. & 23. post infinitos, quos citãt.

39 Et in hunc sensum dum Innocent. 3. in cap. solitæ vers. præterea de maioritate, comparat Ecclesiasticam potestatem Soli, laicam vero Lunæ, non solum est intelligendus quasi velit, quod sicut Sol est luminare maius, cuius lumen & splendor in multis excedit lumen Lunæ, quæ minus luminare dicitur, sic se habet, & vt maior, & excellentior excedit potestas Ecclesiastica respectu sæcularis, ex gloss. vlt. in cap. duo sunt. 96. dist. Nauar. in ca. nouit. notab. 3. num. 125. de iudicijs, sed etiam quia sicut Luna accipit, & mutuatur claritatem à Sole, quasi à fonte totius luminis ex D. Thom. 2. 2. q. 47. art. 5. ad 2. & quæst. 58. art. 6. in corpore, sic laica potestas ab Ecclesiastica, vel Rex aut Imperator à Pontifice Maximo accipiat, & mutuetur claritatem, & splendorem spiritualem, & ad hanc illuminationem, & eleuationem dirigi ab eodẽ, & cogi posit,

posſit, quemadmodum naturalem illam ſolis influentiam Luna declinare non poterit.

40 Neque ſolùm Luna, ſed omnes etiam ſtellæ ſubijciuntur Soli, quoniam ab illo lumen recipiunt; inde rectè Tullius in ſomnio Scipionis, *dux eſt de Sole loquēs, & princeps, & moderator luminū reliquorū*, Sol autem non ſubijcitur Lunæ, ita quoque Rex Pontifici ſubijcitur, non Pontifex Regi Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. cap. 6. & de poteſt. ſummi Pontif. in rebus temporalibus capit. 13. ad finem.

41 Atque ita hanc in Reges, & Imperatores poteſtatem Pontificis agnoſcunt Gelaſ. Papa ad Anaſtaſium Imperatorem in cap. duo ſunt 96. diſt. ibi: *Noſti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam poſſe redigi voluntatem*, idem Gelaſius ad Epiſcopos Orientales in capit. nunquam 96. diſt. ibi: *Obſequi ſolere Principes Chriſtianos decretis Eccleſiæ, non ſuam præponere poteſtatem : Epiſcopis caput ſubdere Principem ſolitum*, Ioan. Papa in cap. ſi Imperator eadem diſt. ibi: *Ad Sacerdotes Deus voluit, quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt, pertinere, non ad ſæculi poteſtates, quas, ſi fideles ſunt, Eccleſiæ ſuæ Sacerdotibus voluit eſſe ſubiectas.* Atque ita Reges Chriſtiani non ſolum quoad perſonas, ſed etiam quoad dignitatem Pontificis poteſtati ſubijciuntur, Nicolaus cap. cum ad verum, ibi: *Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent*, Gelaſius cap. duo ſunt, ibi: *Quantò pro ipſis regimi-*

giminibus aliàs Regibus hominum in diuino sunt reddituri examine rationem, & de omnibus fidelibus dixerat Apostolus ad Hebr. 13. *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim pervigilant tanquam rationem pro animabus vestris reddituri*, & D. Gregor. Nazianze. in oratione ad ciues timore perculsos, alloquens Imperatores. *An me libere loquētem æquo animo feretis? Nam vos quoque potestati meæ, meisque sub sellijs lex Christi subijcit: Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam præstantius, ac perfectius, nisi verum æquum est spiritum carni fasces submittere, & cœlestia terrenis cedere*, cap. suscipitis dist. 10. prosequuntur D. Thom. si is est lib. 1. de regimine Principis cap. 14. & lib. 3. cap. 10. cū seqq. Bellarm. de transl. Imperj lib. 1. cap. 2. ad 7. mendacium, Suar. lib. 3. de Primatu Roman. Pontif. c. 22. à n. 1. & cæteri præcitati.

42 Nec obstat neminem in sua causa posse esse iudicem, aut testem, iuxta illud Ioan. 5. *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verū*, l. nullus. ff. de test. tit. C. ne quis in re sua ius sibi dicat, & ita in asserēdo suo Primatu, & potestate in Principes Pontifici non esse credendum nouatores affirmant: sed facilè exploditur obiectio, tùm quia Princeps supremus in sua causa iudex esse potest. cap. cum veniissent de iudicijs, vbi glos. recepta ibi per Abbat. & Decium num. 5. alias à nu. 30. & omnes, l. & hoc Titus, vbi Bar. & omnes, l. proximè. ff. de his, quæ in testam. delentur, ubi Bart. & omnes

omnes Ias.num.5.in l.est receptum.ff.de iurisdict. Bernard.& additio regul.581.& relati per Duen. reg.67.& in nostra specie Naua.cap. nouit notab. 3.num.47.Bellarm.de Roman.Pontif.lib. 2. cap. 14.Anton.Perez in Pentateuch.fidei lib.5. dub.5. cap.5.num.97.Suar.contra Angliæ errores libr. 3.cap.16.n.3.& lib.4.cap.2.n.6.

43 Quæ doctrina est indubitata,quando agitur nõ de rebus personæ,sed dignitatis,in qua etiam inferior iudex esse potest,glossa,verbo, *priuetur*, in c.si quis erga 2.q.7.celebris ex Innoc.Abbate, & alijs in cap.nosti de electione, Alex. cons. 79. num.2. vol.1.Ias.nu.10.in l.qui iurisdictioni. ff. de iurisd. Nauar.num.48.vbi proximè,& præcitatis.

44 Tùm etiam quia cum Pontificum assertione concurrunt aperta sacræ paginæ testimonia,Conciliorum omnium authoritas,vniformis Ecclesiæ Catholicæ consensus,vt constat vltra alia ex relatis per Bellarm.de potest.summi Pontif. in rebus temporalibus à principio,vbi congerit decem Cõcilia,Pontifices, Patres, Illustriores authores ex Germania,Gallia,Anglia,Scotia,Italia,& Hispania:quæ rem efficiunt euidentem; quo casu non procedit argumentum ex Ioan.5.sed contrarium iuxta illud Ioan.8.*Quare testimonium meum, & patris non accipitis*,habetur 2.q.4.aliàs 5.in princip.cuius veritas non ex ipsius tantum dicto constabat, sed ex Patris testimonio,prophætijs,& operis,quæ asser-

assertionem Christi comitabantur Ioan. 5. & 8. vt eleganter tradit Iancen. in concord. Euangel. cap. 63. vers. si ego testimonium cum seqq. & capit. 77. vers. dixerunt ergo: Vnde meritò sacrilegij notam incurrere eos, qui Pontificibus Romanis in his fidem adhibendam negarent, docet Innocent. IIII. in cap licet ex suscepto, num. 3. vers. sed dicet aliquis de foro compet. Nauar. in d. notab. 3. num. 45. probat D. Augustin. contra epistolam Fundamenti Manich. cap. 4. dicens, *tenet me in Ecclesia Catholica consensio populorum, atque gentium, tenet authoritas miraculorum, tenet ab ipsa sede Petri vsque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.*

45 Quartò infertur exprædicta subordinatione in ordine ad spiritualia posse Romanum Pontificem in Imperatorem, & Reges ex vi suæ potestatis animaduertere vsque ad depositionem, post legitimā admonitionem potestate abutentes, & ex malitia, aut sūma negligētia spirituali bono, Fidei Catholicæ, seu Ecclesiæ regimini, tranquillitati, & paci fidelium maximè nocentes, iuxt. tex. in cap. alius 15. q. 6. cap. ad Apostolicæ de re iud. in 6. dum probāt summum Pontificem potuisse Regem Regno, & Imperatorem Imperio priuare, id quod multoties fecisse alios Pontifices Romanos, ex historijs, & multis authoribus referunt Castal. de Imperatore quæst. 81. & post Guerreirum Mench. Illust. cap. 8. num. 20. Palacius de iusta retentione Regni

Nauar

Nauar.2.p.§.7.Bellarm.de Rom.Pont.lib.5. cap. 8.& de potest.summi Pontif.in temporalibus contra Barclaium in pr.cap.de sententia Conciliorũ, Grisaldus in decisionibus Fidei,verb.Papa num.25. Suar.contra Angliæ errores lib.3.cap.23. num.6. Martha de iurisdict.p.1.cap.23.Tiraq.de primog. quæst.22.num.4.Bursat.cons.124.num.75. vol.1. Mench.illust.capit.8.à num.20. Et passim alij. Sic enim opus erat in finem supernaturalem, bonum spirituale,& Ecclesiæ defensionem,& conseruationem,vt explicant Victoria,Nauar. & citati corol. præced.vt per Castal.vbi supra,Clar.in pract.§.vltim.quæst.35.à num.6.Bellarm. de Rom. Pontif. lib.5.cap.7.& 8.& lib.1.de transfat.Imperij capit. 12.vers.qui cum ita sint,Mol.de iust. tom.1.tract. 2.disp.29.vers.ex dictis Soti,& col.pen.vers.ad 2.verò cum seqq.& satis consonat illud Ioadæ Pontificis contra Athaliam Reginam 2.Paralipom.c.23. & 4.Reg.cap.11.de quo corol.vlt. ad 5.

46 Et comprobatur ex sent.D.Thom.lib.1.de regim.Principis cap.14.& 15.vbi sic ait,*quia igitur vitæ,qua in præsenti viuimus,finis est beatitudo cœlestis:ad Regis officium pertinet,ea ratione vitam multitudinis bonam procurare,secundum quod congruit ad cœlestem beatitudinẽ vt scilicet ea præcipiat,quæ ad cœlestem beatitudinem ducunt,& eorum contraria,secundum quod fuerit possibile,interdicat.* Hæc D.Thom.ad quem effectum intra Ecclesiam potestates sæculares constitutæ sunt,vt do-

ctè

& tè tradit D. Isidorus in capit. Principes sæculi 23. quæstion. 5. in hæc verba, *Principes sæculi nonnunquā intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant, cæterùm intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, ni si vt quod non prævalet Sacerdos efficere per Doctrinæ sermonē, potestas hoc impleat per disciplinæ terrorem: sæpe per Regnum terrenum cœleste Regnū proficit*, & paulò post, *cognoscant Principes sæculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt*. Ergò si Princeps Chatolicus & filius Ecclesiæ eam deserat, impugnet, plebemque à vita æterna auertat contra proprium officium, & munus, erit proculdubio à communi Patre hoc est Romano Pōtifice dirigendus, & corrigēdus D. Thom. d. c. 14.

47 Planè quia iuxta illud vulgare de quo in c. quēadmodum vers. nam si post de iure iurando, facilius impeditur aliquid ne fiat, quam tollatur postquam factum est; sic vt summus Pontifex Imperatorem, aut Regem iam constitutum, vbi opus fuerit priuare, & deponere potest, ita & multò magis ex eisdem causis, & in eisdem terminis poterit impedire, ne Rex, aut Imperator constituatur ex Molin. disp. 29. vers. ex dictis, post Victoriā, Pigium, Turrecrematā, & alios, quos refert Bellarm. in apologia contra sereniſsimū Iacobum Angliæ Regem, agnoscit hoc vltimum Barclaius, vt per Bellarm. de potestate summi Pōt. in tēporalibus c. 20.

Hæreticus enim non potest eligi in Imperatorem, vel Regem, ca. Venerabilem, ibi: *Hæreticum*, de electione, Castald. de Imperatore quæstion. 75. num. 4. & præcitati, quòd si Pontifices Romani aliquando non deponant, nihilominus non deficit potestas, sed abstinent, quia hæreses, rebelliones, scismata, aut similia mala pertimescunt, vt Molin. & proximè citati aduertunt.

48 Illud maximè notandum erit, quod summus Pontifex non priuat Imperatorem Imperio, aut Regem Regno tanquam iudex ordinarius eo modo, quo deponit, aut priuat Episcopos, sed tanquã summus, & vniuersalis pastor, vbi sic oportet in finem supernaturalem, & ita exvi potestatis spiritualis, vt resoluũt Driedonius lib. 2. de libertate Christiana cap. 2. vers. cæterum, Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontifice capit. 6. versicul. quantum ad personas, Molin. disput. 29. vers. ex dictis infero; idque satis significat textus in cap. ad Apostolicæ vers. nos itaque de re iudicata in 6. vbi Pontifex ad sententiam priuationis contra Imperatorem expendit se in terris Vicarium Dei, & potestatem habere per illa verba, *quodcumque ligaueris*, obseruat Bellarmin. aduersus Barclaium cap. 3. vers. 4. Hinc reijcies cauillationes Barclaij de potestate Roman. Pontificis, dùm ex prædicta Pontificis potestate inferebat Reges habere Regna à Pontifice titulo precarij, & ad libitum remoueri posse, quæ

llatio

illatio Iurisperito indigna responsionem non me retur, de quo tamen corol. penult. diffugia nāque hæc, & euasiones à protestātibus inuētæ sunt vt no tat Suar. lib. 3. cōtra Angliæ errores c. 29. n. 2. & 3.

49 Licet autem priuatio Regis, & Imperatoris in Concilio fieri soleat, vt constat ex d. c. ad Apostolicæ vers. nos itaque, quia sic vtilius, maturius, & maiori cum deliberatione fit, Pontifex tamen sum mus per se solus iustè, & validè id efficere potest, vt constat ex cap. alius 15. quæstion. 6. fatentur om nes in d. capit. ad Apostolicæ, Alexandrinus in capit. si Papa ad fin. 40. distinct. Bartolus in l. si Im perator numer. 4. C. de legibus, Bald. in prōœmio. ff. veteris, Iulius Clarus §. vlt. quæst. 35. n. 6. Gam bara de offic. legati lib. 2. tit. de varijs ordinario rum nominibus num. 220. Castald. de Imperato re quæst. 81. n. 2. Quoniā tamen res est grauissima & necessitas manifesta, & explorata esse debet, id circò Pontifices ordinariè in consistorijs Cardina lium causas proponunt, & examinant, Bellarmin. aduersus Barclaium cap. 12. §. 4. ad fin.

50 Nec obstat, quod in primitiua Ecclesia nec Pe trus, nec successores ea potestate vsi fuerint, vndè signum est summum Pontificem ea carere, vt pun git Barclaius de potestate summi Pontificis cap. 6. cui eodem cap. rectè respondet Bellarm. & Sua rez contra Angliæ errores lib. 3. cap. 29. à num. 3. non ex defectu potestatis, sed ex defectu subiecti,

aut oportunitatis id euenisse. Reges enim erant Ethnici, viresque Ecclesiæ debiles, temporaque tunc erant, vt potius ad martyrium subeundum prælati Ecclesiastici, quàm ad Principes coercendos parati esse deberent, quando adhuc illud Propheticum Ps. 2. implebatur, *quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania; astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominũ, & aduersus Christum eius*, At vbi vidit Ecclesia suæ potestati locum aliquem aperiri, sibi non defuit, & tũc locus fuit prophetiæ, quæ in eodem Psalmo paulò post continetur, *& nunc Reges intelligite, erudimini* (nõ erudite) *qui iudicatis terram, seruite Domino in timore*, vt D. Aug. ait in epist. 50. ad Bonifacium Comitem refertur in cap. si Ecclesia 23. q. 4. & idem August. in epistol. 40. ad Vincentium relata in cap. non inuenitur 23. quæstion. 4. satisfacit huic obiectioni exemplo, & figura Nabuchodonosoris, qui à principio pios, & iustos prosequebatur; ex post facto conuersus ad honorandum Deum verum decreuit, vt quicumque in Regno suo blasfemaret Deum Sidrah, Misach, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret, Daniel 3. Quapropter nõ est deducendum argumentum à nõ vsu in principio nascentis Ecclesiæ, sed ex vi, & natura potestatis Diuinitus in sacris litteris Petro, Petriq; successoribus concessæ, ex d. c. non inuenitur, ibi: *Non inuenitur exẽplum in Euangelicis, & Apostolicis litteris*, & ibi *quis*

negat

negat non inueniri? sed nondum implebatur illa prophetia, &c.

51 Minus etiam obstabit quod Pontifices aliquando iudicio Imperatorum se subiecerunt, c. nos si in competenter 41. c. Si quis super 42. 2. q. 7. c. mandasti, cap. auditum 2. q. 5. Nam d. c. si quis, aliud lõgè diuersũ docet vt cõstat ex originali, quod refert Sua. lib. 4. in defensione Fidei Chatolicæ c. 7. n. 10. Cætera vero iura non ad subiectionem iuridicam, sed arbitrariam, ex libera Pontificum voluntate pendentem referenda sunt, D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. ad 2. vbi Caiet. Bellar. lib. 2. de Rom. Pont. c. 29. arg. 6. & lib. 2. de Concil. cap. 18. Turrecrem. lib. 2. Summæ capit. 104. & 105. Suarez d. capit. 7. à numer. 3. cum etsi velit non possit Christi Vicarius se alteri subijcere, siuè quoad iurisdictionem temporalem, Abb. numer. 7. Felin. 2. in capit. Ecclesia S. Mariæ de constitutionibus, Bald. in l. est receptum. C. de iurisdict. D. Thom. & omnes in 4. distinct. 18. & 19. Caietanus d. art. 1. & alij, quos refert, & sequitur latè probans Suarez d. capit. 7. num. 2. siue quoad vim coerciuam respectu spiritualis potestatis, Bellar. Turrecrem. & alij citati à Suar. n. 3. vbi proximè & cõstat ex c. patet 9. q. 3. cũ alijs ibidem. Imò Pontificem recognoscunt Imperatores esse ipsis longè superiorem, prosequuntur ex Ruf. & alijs latè Bellarm. lib. de Ecclesia cap. 18. Suarez lib. 3. contra Angliæ errores c. 31. n. 9.

52 Quod si legatur Imperator interdum iudicasse de causa Pontificis,& illum deposuisse,certè id iure factum non est,vt ex historijs,Patribus, & alijs benè probant Bellarm.lib.2.de Roman.Pont. ca. 29.argum.5.& lib.2.de translat.Imperij cap.4.column.5.& in apologia ad Iacobum magnæ Britaniæ Regem cap.17.resp.1. Suar. contra Angliæ errores lib.3.cap.29.num.9.cum seqq.

53 Quintò principaliter infertur ex eadem potestate posse summum Pontificem Principibus Catholicis,& benè meritis titulos, & insignia Regia concedere,quòd multis exemplis illustrari potest, Gottifredus enim Buglio anno Domini 1099.Regis tituli Hierusalem, quam glorioſè à infidelium dominatu,& tyrannide vindicauerat,impetrauit, D.Antoninus de excommunicat. cap.72. Marta de iurisdict.libr.1.capit.26.numer.38. Alfonsus VII.vocatur Imperator Hispaniarum de consensu Innoc.II.anno 1135. Marian.lib.10 hist.Hisp. cap.16.quod tamen Gelasij sæculo tribuit Genebrard.anno 1118.Rogerius Siciliæ Rex ab Vrbano II.quem defenderat,creatur,Marian.d.lib.10. cap.5.Marta d.cap.26.à numer.6. Henricus I. ab Alexandro III.anno 1179.Regiam Lusitaniæ dignitatē sibi & successoribus impetrauit, Eduardus Nonius,& alij in eius vita,Baronius tom.12.Azor tom.2.libr.4.capit.34. Illustrissimus D.Rodericus Acuñha Episcop.Portucalensis,no Cathalo-

go

go dos Bispos do Porto 2 p. c. 6. ad finem, P. Antonius de Vasconcellos in descriptione Lusitaniæ in princ. n. 4. vbi refert Alexandri diploma, sic Cosmo de Medices Etruriæ Principi Pius V. coronã, sceptrum, magnique Ducis insignia, & nomen donauit, Anto. de Fuenmayor in eius vita libr. 5. Rex Angliæ tribus titulis à Sede Apostolica per prædecessores obtentis insignitus gloriatur, scilicet Regis Hierusalem, & Hiberniæ diadematis, Henricus enim II. Angliæ Rex ab Adriano IV. vel vt alij malunt, ab Alexandro III. Hiberniæ dominium, & Regnum adeptus est. Polid. Virg. histor. Angliæ lib. 13. Ribadeneira libr. 1. de la historia Ecclesiastica de Inglaterra, cap. 44. Aubertus Miræus in politica Ecclesiastica lib. 1. c. 52. & in geographia Ecclesiastica verbo, *Hiberma*, vbi id Ioan. II. tribuit. Itẽ defensoris Fidei Chatolicæ (ò vtinã) nomen consequutus est à Leone X. Henr. VIII. Ribadeneira d. lib. 1. cap. 3, sic erga alios Principes summi Pontifices eadem liberalitate, & dignitate vsi sunt, vt latè prosequitur Marta de iurisdict. lib. 1. cap. 26. à num. 5. Ioseph Valentin, de osculatione pedum Roman. Pontif. capit. 17. Bursa. cons. 124. num. 76. vol. 1.

Idquè summa cum ratione. Cum enim Principes Chatolici defensores sint Ecclesiæ, & ad id cõstituti, & necessarij cap. Principes 23. quæst. 5. vt n. 46. annotauimus, condecens est, vt honoribus, &

præmijs pro meritis à supremo Ecclesiæ Principe condecorentur.

24 Sextò principaliter infertur ad quæstionem vtrum summus Pontifex quà talis, habeat in orbe Christiano supremam potestatem, vel iurisdictionem temporalem; in quo dubio communis Iurisperitorum, quam & probant nõ nulli ex Theologis, affirmat eã esse penes Pontificem, non quidem actu, prout habet spiritualem, sed in habitu, seu potentia, & quamuis illam frequentius per Imperatorem, & Reges exerceat, per se ipsum tamen facit aliquando, & habitum illum reducit ad actum ita glos. 1. Innocenc. & Doctores communiter in cap. nouit de iudicijs, & in cap. causam quæ 7. qui filij sint legitimi, & glos. 4. in capit. 1. 22. distinct. cum similibus, Bart. in l. 1. §. præsides. ff de requir. reis, vbi affirmat hæreticum esse contrarium asserere, & ea ratione hæreseos damnatum fuisse Dantem poetam celebrem, neruosè Marta de iurisdictione 1. part. capit. 18. vsque ad capit. 26. testantur post alios hanc esse communem Nauar. d. capit. nouit notab. 3. numer. 19. cum sequentib. Couar. regula peccatum 2. p. §. 9. num. 7. Mench. illustr. cap. 20. num. 2. vers. contrariam, Perez ad l. 1. titul. 1. libr. 3. Ordinamenti pagin. 4. vers. præterea, Molin. de iust. tract. 2. disp. 29. in prin. Salas de legibus disp. 7. num. 27. vbi Aluarum Pelagiũ, Bossium, & alios Theologos citat

& Mar-

& Marta d. 1. p. c. 19. à n. 5. & veriorē post alios dicit Bursat. cons. 90. n. 32. & cons. 200. num. 18.

55 Et vltra multa quæ adducit Nauar. à num. 1. vbi supra, & viginti fundamenta, de quibus per Bermondum relatum à Menchaca, & Perez dictis locis, & vltra alia, de quibus per supra citatos, præcipuè Martam. Vrget primò maximè d. capit. 1. 22. distict. vbi. *Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul, & cœlestis Imperij iura commisit*, cum similibus citatis per glossā ibi, text. in extrauag. Vnam sanctam de maioritate inter communes, dum ex verbis Domini Lucæ 22. docet, & probat duos gladios esse in Ecclesia, quorum alter scilicet spiritualis per eandem euaginatus, & sic in actu exercetur; alter verò scilicet temporalis non ita, sed in vagina reconditus habetur pro Ecclesia exercendus manu Regum, & militum, ad nutum, & potentiā Sacerdotis, id est summi Pontificis.

56 Secundò facit quia Christus Dominus habuit eam summam potestatem temporalem, iuxta illud Matth. vlt. *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*, cū similibus expensis à Nau. n. 8. sup. sed Christus Dominus Petro tāquam Vicario, & eiusdem successoribus dedit suam potestatem, capit. ita Dominus 19. dist, cap. in nouo 21. distinct. cap. 1. 22. distinct. diximus latè supra, igitur & hanc summam, & supremam temporalem.

57 Tandem in c. Venerabilem 34. de electione, in

cap. alius 15. quæst. 6. in cap. licet de foro compet. in cap. grandi de supplend. neglig. in 6. in capit. ad Apostolicæ de re iud. in 6. in Clem. 1. in princ. de iure iurand. in Clem. pastoralis ad fin. vers. nos tandem de re iud. & in multis similibus legimus summos Pontifices potestatem exercuisse circa translationem Imperij, electionem, & confirmationē Imperatoris, priuationem eiusdem, & Regum, & circa dationem curatoris, qui illis necessarius fuit, & similia, quæ omnia, & singula ad temporalem potestatem, non verò ad spiritualem pertinere videntur.

58 Contrariam sententiam vt veriorem amplectūtur communiter Theologi, quam & probant non nulli ex Iurisperitis; imò quod Pontifex Romanus, solam habeat potestatem spiritualem, non autem sæcularem supremam, quæ & gladius temporalis dicitur, etiam in habitu, & potentia, vt constat ex Paludan. Turrecrem. Caiet. Victoria, Sot. & alijs, quos referunt, & sequuntur Molin. de iust. tract. 2. disp. 29. col. 4. vers. inter has, Bellarm. dicens communem Catholicorum Theologorum libr. 5. de Roman. Pontif. cap. 1. vers. 3. Suar. lib. 3. contra Angliæ errores cap. 5. à num. 8. Pegna ad director. 1. p. super extrauag. vnam sanctam comment. 8. versic. cæterum, Nauar. cap. nouit not. 3. a n. 21. de iudicijs, Couar. reg. peccatum 2. p. §. 9. numer. 7. Salas de legibus disp. 7. à num. 29. Simanc. de Catholic.

cap. 45.

capit.45.num.25.& seq. Marta de iurisd. contrariam sequens 1.p.cap.17.à num.1.probat glos. in capit.quoniam 10.dist.Cardinal. Baldus, & alij ex Iurisperitis, quos refert Nauar.d.notab. 3.n. 41.Mench.Illustr.cap.20.num.2.qui communem fatentur.

59 Pro qua viginti fundamẽta cõgerit Bermond. relatus à prædictis,& viginti duo Mart. post Nau. d.n.21.cum seqq.vrget primò textus in d.c.nouit multipliciter expensus à Nauar.d.num.21. capit. causam quæ 7.qui filij sint legitimi, ibi: *Ad Regẽ pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus iudicare*, cap.quoniam, ibi: *Officia vtriusque potestatis discreuit* 10.dist.c.cum ad verum in eisdem verbis 96. dist. cap.solitæ de maioritate cap.si duobus 7. §. vltim. de appellat.per locum ab speciali, ibi: *In his, quæ sunt nostræ temporali iurisdictioni subiecti*, cum alijs adductis à præcitatis.

60 Secudò quia iuxta multorum sententiam Christus homo nec habuit, nec habere voluit Regnum temporale iure hæreditario, vel ex electionẽ, aut alia via, nec vnquam exercuit huiusmodi potestatem iuxta illud Ioan.18.*Regnum meum non est de hoc mundo*,& illud Psalm.2.*Ego constitutus sum Rex abeo super Siõ*, id est Ecclesiam,& Luc.12.*O Homo quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos*, cum multis alijs, quæ expendunt Bellarm.vbi sup.cap.4.Victoria, Soto,& alij relati per Henriquez de vltimò fine

ne hominis cap. 25. §. 1. Mol. disp. 28. col. 3. vers. contrariam, addit Suar. 3. p. tom. 1. q. 22. disp. 48. sect. 2. Quòd nec post resurrectionē Christus habuit dominium temporale orbis, eò maximè quia Christus Dominus Petro, & successoribus concessit potestatem spiritualem tantum modò, & claues Regni cœlorum, iuxta illud Matth. 16. *Tibi dabo claues Regni cœlorum, & quodcumque ligaueris*, &c. cap. in nouo 21. dist. cap. solitæ ad fin. de maioritate.

61 Tandē facit, quia suprema potestas, & gladius temporalis non potest insolidùm existere apud plures, iuxt. regul. l. siut certò. §. si duobus. ff. commodati cum traditis à Pinel. l. 1. de bonis matern. 3. p. num. 10. Mantua Paralipom. cap. 50. Gom. l. 45. Taur. nu. 95. At extra controuersiam est eiusmodi potestatem plenam, & insolidum existere apud Imperatorem, & Reges, vt colligitur ex lege deprecatio. ff. ad l. Rhod. de iactu, ibi: *Mundi Dominus*, cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, ibi: *Rex* (Franciæ) *superiorem in temporalibus minimè recognoscit*, obseruant glos. pen. in cap. Adrianus 2. 63. dist. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 9. numer. 6. vers. 2. Mench. Illust. cap. 20. à num. 1. Hotom. Illustr. quæst. 1. Rojas in epitome cap. 23. num. 93. Marta de iurisd. 1. p. cap. 20. num. 1. & 2. Suar. libr. 3. contra Angliæ errores cap. 5. num. 6. Neque Romani Pont. plus potestatis quàm par est, sibi attribui con-

sen-

sentiunt, vt de Pio V. testatur Nauar. in cap. non liceat Papæ §. 3. num. 6.

62 Retenta hac posteriori sententia aduertendū est vtramque opinionem Chatolicorum, licet in verbis, & modo explicandi maximè differant, in effectu tamen, & substantia concordari, & ad verum sensum reduci posse, vt benè aduertunt Bellarmin. lib. 5. de Roman. Pontifice cap. 4. & 6. & contra Barclaium cap. 3. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 29. & passim nouiores, vt notabis corol. sequenti ad quintum ad finem. Vtrique namque eam potestatem iuxta iuris terminos Summo Pontifici cōcedunt, quòd licet alij directè, alij indirectè exponant, in potestate tamen, & substantia non dissentiunt. Non obstant ergò pro prima opinione adducta.

63 Non primum ex cap. 1. 22. dist. ibi: *Terreni simul, & cœlestis Imperij iura commisit*, cui variè respondēt glossa, verbo, *terreni*, cum seqq. in extrauagan. 1. Ioan. 22. ne sede vacāte, vbi eadem berba referuntur, Turrecrem. & alij in d. cap. 1. Nauar. d. notab. 3. num. 126. Bellarm. lib. 5. de Romano Pontifice cap. 5. in pr. Molin. d. disp. 29. col. 3. vers. 4. & col. pen. vers. 4. Dupliciter tamē facilius satisfit, primò vt illa verba intelligātur nō eodē modo, sed secū dū vtriusq; potestatis qualitatē, itavt potestas spiritualis directè, tēporalis indirectè habeatur, ex Molin. vbi proximè, & est de mente aliorum, vel potiùs

Nico-

Nicolaus Pontifex, si is est de quo dubitat Bellar. vbi proximè, videtur allusisse ad illa verba Christi Dom. Matth. 16. *Tibi dabo claues, &c. Quodcũq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis*, ita vt sensus sit quod Christus Petro æternæ vitæ clauigero, id est, habenti claues Regni cœlorũ, iura cœlestis simul, & terreni Imperij concessit, vt quod ille solueret, vel ligaret in terrestri Imperio, solueretur, & ligaretur in cœlesti, ne idem Pontifex sibi contrarius aduersetur in cap. cum ad verum 96. dist. contendunt Decius in cap. nouit nu. 7. vers. 3. aliàs num. 58 de iudicijs Cagnol. in proœmio. ff. num. 56. Bellarm. d. cap. 5. & ita non probat ille text. communem nostrorum allegationem.

64 Ad extrauag. Vnam sanctam de maioritate, & authoritatem Euangelij Lucæ 22. circa duos gladios, quos Pontifex ibidem expendit; inter alia, de quibus per Abbatem à num. 11. Deciũ 7. Sicul. Felin. Alciat. n. 3. Quinti. à num. 6. Nauar. notab. 3. num. 139 in cap. nouit de iudicijs, Castald. de Imperatore q. 56. à num. 22. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 9. num. 7. vers. 3. Victoriã de potestate Pontificis num. 19. Duar. lib. 1. de sacris Ecclesiæ minist. cap. 4. Igneum in tract. an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem num. 105. Bellarm. lib. 5. de Romano Pontif. cap. 5. vers. 2. & cap. 7. vers. item potest cum seqq. & de potestate summi Pontificis in temporalibus contra Barclaium cap. 19. vers. addit,

dit, Molin. de iust. 2. tract. disp. 29. concl. 3. vers. 4 Pegña ad directorium 1. p. in d. extrauag. commen. 8. Marta de iurisd. 1. p. cap. 18. n. 2. Satisfit ex mente communi Pontificem ex sententia D. Bernardi lib. de considerat. ad Eugenium, totum esse in ostendendo, quod vltra gladium spiritualem, temporalis etiam est in Ecclesia, non quod sit eodem modo, quo spiritualis existit, & ita docet Pontifex spiritualem esse superiorem, temporalem verò inferiorem, & illi subiectum; insuper illum ab Ecclesia, hunc verò pro ea, id est pro conseruatione eiusdem, & in ordine ad finem supernaturalem fore exercendum, quod satis constat ex verbis textus & extrauag. Meruit de priuilegijs inter communes, quidquid aliter intelligant alij citati per supra citatos, dùm existimat Pontificem in d. extrauag. Vnã, tanquam veritatem Chatolicam declarasse vtrũque gladium esse apud Romanum Pontificem, & Imperium ab eodem haberi, contra quam declarationem Ludouic. Imperator constitutionem promulgauit, qua maiestatis reos condemnat eos, qui dixerint Imperium à Pontifice haberi, vt per Alber. & alios relatos à Decio num. 7. vers. sed aliàs num. 63. Duar. Castald. à num. 7 dictis locis; & fortasse quia multi olim sic putabant, supposita eorũ opinione emanauit d. extrauag. Meruit, quæ cõstituit Regem Galliæ post d. extrauag. Vnam sanctã, non magis subijci Pontifici, quam ante illam subijceretur

ceretur Bellarm. contra Barclaium cap. 3. n. 2. Authoritas verò illa, *Ecce duo gladij & satis est*, Lucæ 12. in sensu litterali explicatur à Theophilato, & Patribus, vt per Bellarm. d. vers. 2. & d. cap. 19. Caietan. ientacul. 1. quæst. 2. vers, ad hanc, & vers. ad obiecta Iansen. in concord. cap. 133. ad finem, Ioan. Suar. Episcopus Conimbricens. in Lucam tractat. 254. quamuis Bernard. & Pontif. in sensu mixtico eam authoritatem adducant.

65 Et licet Barclaius ex verbis D. Bernard. & d. ex trauag. Vnam sanctam, ibi: *Ad nutum Sacerdotis*, intelligat assensum, vt ad libitum Pontificis detorqueat sensum, attamen nutus in superiore importat Imperium, & potestatem Virg. lib. 10.

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

Tullius in Catelinam, *hæc Deorum immortalium nutu atque consilio* gesta esse videntur 2. Regul. 17. *Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitofel*, Iob 26. *Columnæ cœli contremiscunt, & pauent ad nutū eius*, obseruat Bellarmin. contra Barclaium capit. 19.

66 Non obstat secundum argumentum, tùm quia controuersum est, vt iam diximus vtrum Christus Dominus fuerit Monarcha temporalis, & potestatem excellentiæ habuerit super omnia temporalia, & partem negatiuam sequuntur Victoria, Sotus, & plerique alij relati per Henriquez lib. vlt. de vltim. fine cap. 25. §. 1. in fine littera A. Bellarm. lib. 5.

libr. 5. de Romano Pontifice capit. 4. vt diximus numer. 60. Affirmatiuam, quæ magis communis & verior est (qua tamen potestate vsus nō est Christus) amplectuntur D. Thom. libr. 1. de Regimine Principis cap. 22. Nauar. cap. nouit. notab. 3. nu. 8. Mendoza quodlibet quæst. vltim. nu. 17. sequuntur post alios DD. quos referunt Vazquez in 3. p. tom. 1. disputat. 87. capit. 2. Suarez d. 3. par. tom. 1. disput. 48. sect. 2. Azor 2. tom. instit. lib. 4. capit. 19. q. 5. Molin. de iust. 2. tract. disput. 28. & Henriquez & ab eo relati d. c. 25. §. 1. littera X. cum seq. Marta de iurisdict. 1 p. cap. 22. à num. 2. iuxta illud Ioan. vlt. *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* cum alijs citatis à prædictis.

67 Tùm etiam quia admissa hac posteriori sententia, ea potestas excellentiæ communicata non fuit in temporalibus Petro, & successoribus, sicut nec potestas excellentiæ in spirirualibus, vt tradunt post D. Thom. de regimine Principis lib. 3. capit. 10. in fine receptum ex Nauarro d, notab. 3. numer. 130. Bellarmin. libr. 5. de Roman. Pontifice capit. 4. in fin. Molin. 2. tract. de iustitia tom. 1. disput. 29. col. 5. Bellarm. aduersus Barclaium capit. 27. ad finem.

68 Ad tertium argumentum respōdetur probarē tantū summo Pontifici cōpetere iurisdictionē iudicādi, & deponēdi Reges, & Imperatorē in ordine

ad finem supernaturalem, quòd non importat, nec præfefert potestatem supremam temporalem, sed spiritualem, vt sæpius supra explicauimus.

69 Ex hac tamen nostra sententia, & illius fundamentis tantummodò euincitur non posse Romanum Pontificem directè exercere iurisdictionem temporalem, non verò concludunt non posse indirectè in finem supernaturalem, nec in hoc casu Pontifex temporalem Regis potestatem perturbat, contra capit. nouit de iudicijs. Eam namque perturbaret, si directè impediret in finem naturalem. Imò constat Christum Dominum hanc potestatem exercuisse, Matth. 21. refertur in cap. ejciens 88. distinct. dum è templo eiecit ementes, & vendentes, videtur vsus fuisse hac potestate inferiori, & temporali, indirectè, & minus principaliter in finem supernaturalem, & in ordine ad bonum supernaturale, quòd eiusmodi ementes, & vendentes offendebant, videndi Abb. & alij in d. capit. nouit Bellarmin. libr. 5. de Romano Pontifice capit. 4. column. 2. versic. respondent, quidquid aliter intelligat Marta de iurisdict. 1. p. cap. 22. colum. penul. vers. quod autem Christus: quam potestatem proculdubiò Petro communicauit, & in Ecclesia reliquit.

70 Ita & eodem modo nõ obstat quod potestas in solidum

solidum penes duos existere non possit ex reg. l. si vt. §. si duobus. ff. commodati. Nam regula illa locum habet quando eadem potestas, & dominium eodem modo, & iure apud duos existit, secus verò si diuerso, aut subordinato iuxta text. iuncta glossa penult. & vltim. in l. 1. ff. si ager vectigal. l. in rebus, ibi: *Naturaliter in eius permanserit dominio*, iuncta lege si prædium 23. C. de iure dotium, authent. si verò dominus, ibi: *Domini principalis.* C. de hæretic. resoluunt latè Pinelus l. 1. de bonis maternis 3. part. à num. 11. Valasc. de iure emphyt. quæst. 13. in principio, & à numer. 13. & ita non inconuenit, quòd Principes temporales in temporalibus potestatem supremam habeant directè, & principaliter: Pontifex verò indirectè, & minus principaliter occurrente casu.

71 Inter Reges tamen, & Imperatorē quoad propositum distinguendum erit. Germanicum namque Imperium magis pendet à summo Pontifice, quàm quoduis aliud Regnum Catholicum ex Nauar. in cap. nouit notab. 3. numer. 127. Molin. de iustitia tract. 2. disputat. 29. vers. ex dictis infero. Quoniam licet absolutè, & attenta origine, & naturâ rei Imperium, sicut & quoduis aliud Regnum sit à Deo, non verò à sede Apostolica, vel Pontifice maximo cap. duo sunt 96. distinct. capit. solitæ, de maioritate cum alijs, auth. quo-

modo oporteat Episcopos in princip. l. 1. in principio. C. de veteri iure, ibi: *Imperium quod nobis à cœlesti maiestate traditum est.* Driedon. libr. 2. de libertat. Christiana capit. 2. & infra referendi, nihilominus tamen post translationē factam à Leone 3. in personam Caroli magni sub expressis conditionibus iuxta text. in cap. Venerabilem, de electione, dici potest in aliquo sensu Imperium Germanicum haberi ab Ecclesia, & Romano Pontifice, quatenus habetur mediante illa translatione, & pacto & ita Romanus Pontifex in electione, confirmatione, coronatione, & iuramento potestatem exercet d. capit. Venerabilem, Clem. 1. de iure iurand. clem. Pastoralis ad finem de re iudica, cum alijs. Idque ex eo ne iterum ad Græcos redeat, neue antiqua sequantur incommoda, & aliquis hæreticus, scismaticus, & Ecclesiæ ac Fidei aduersarius fieret Imperator, & sic concordari possunt glossa, & Doctores, qui negant Imperium haberi ab Ecclesia, aut Romano Pontifice, & qui contrarium affirmant, cum quibus est communis, aut communior sententia. Vt priores intelligantur attenta rei natura, posteriores post Imperij translationem; & ita cessabit controuersia glossæ & Doctorum in c. duo sunt, & c. seq. 96. dist. Abb. a n. 11. Decij 7. aliàs à n. 54. Felin. & aliorū in d. c. nouit, Castal. de Imperatore q. 50.

à princ.

à princip. Couar. regula peccatum 2. part. §. 9. numer. 7. Pelagius de plantu Ecclesiæ libr. 1. cap. 13. Menchaca Illustrium cap. 20. num. 4. & capit. 21. à n. 22. & 27. Bellar. lib. 5. de Romano Pontifice c. 8. versic. 7. vbi id optimè aduertit, in confirmationem prædictorum videndus idem Bellarmin. de translat. Imperij per tres libros præsertim libr. 1. ex capit. 4. capit. 12. & lib. 2. capit. 3. & lib. 3. ex ca. 1. In translatione autem eiusmodi electione, & cæteris Romanus Pontifex non sæcularem, aut politicam, sed Ecclesiasticam, & spiritualem exercet potestatẽ, quatenus Ecclesiæ pastor est, in finem supernaturalem animarum saluti prouidet, vt benè Bellarm. d. c. 12. & supra n. 25. notauimus.

72 Septimò principaliter infertur ineptè, & erroneè labi Guillelmum Barclaium in tract. de potest. Papæ, qui cum se Iurisperitum, & Catholicũ profiteatur, velut alter Ismael aduersus fratres suos tabernaculũ fixit Genes. 16. contra omnes Catholicos tum Theologos, tùm Sacrorũ Canonũ, & Ciuilium legũ professores. singularẽ sententiã nullo auctore citato, nullo solido fundamento astruere conatur. Agnoscit nãque in Rom. Pontif. Monarchiam Ecclesiæ spiritualem, iurisdictionem, & potestatem, etiam supra Reges, & Imperatores; negauit tamẽ subordinationẽ potestatis tẽporalis ad spiritualẽ, & cõsequẽter etiã negauit posse Pontificẽ.

in rebus temporalibus aliquid disponere, nec Reges hæreticos dominio, & Regno priuare: cui docte, & late (vt assolent) respondent Bellarm. inte integro libro de potestate summi Pontificis in tē poralibus, Suar. contra errores Angliæ libr. 3. de Primatu summi Pontificis ca. 21. à num. 4. fortiora tamen Barclaij fundamenta in præsentiarum refutanda duxi, vt appareat quam debilibus argumē tis nitatur. Primò igitur sic argumentatur, si Pontifici directè in temporalibus potestas non competit, nec competet indirectè ex reg. cum quid vna via prohibetur, non debet ad id alia admitti in 6. ¶ Secundò potestas spiritualis, & tēporalis iure diuino distinctæ sunt, nec altera in alteram imperiū habet cap. cum ad verum, ca. duo 96. dist. citatque D. Bernard. lib. 1. de consideral. Driedon. de liber. Christ. cap. 2. Hosium apud Athanasium in epist. ad solitariam vitam agentes. ¶ Tertiò potestas spiritualis, & Ecclesiastica vnam efficiunt rempub. eiusdemque duo sunt membra ad Roman. 12. & 1. Corinth. 12. Sed neque pes à pede, neque brachiū à brachio, neque humerus ab humero pendet, sed ab vno tertio. ¶ Quartò Innocent. III. in cap. Per venerabilem qui filij sint legitimi, decidit Regem Franciæ in temporalibus non recognoscere superiorem, ergò qui potestatem indirectam Pontificicōcedunt, contradicūt Innocētio. Nam habet,

& non

& non habet, simul vera esse non possunt. ¶ Quintò potestas hæc Pontifici competens in temporalibus aut iure diuino, aut humano, aut opinionibus fundatur; sed iure diuino nullum huius potestatis extat vestigium, nec iure humano potestas Regibus diuino iure constituta destrui potuit; inter Theologos verò & Canonistas ingens de hac re dissensio, dum hi directam, alij indirectam potestatem astruunt, facit vt quæstio hæc de temporali potestate Papæ dubia, incerta, ac tota in hominum opinione posita videatur. ¶ Sextò Reges, & Principes ethnici potestatem omnem temporalem habēt, ergò per conuersionem eam non amittunt, sicut nec priuati homines amittebāt, Act. 5. exceptis rebus illis, quas sponte obtulerant; similiter ergò & Principes, vbi Christo nomen dabant, ius suum temporale, & imperium, & potestatem politicam, integram, & intactam retinebant, alias sequeretur, quod Pontifex esset maior Deo, nam si aufert Regna Principibus, quæ Deus illis dedit maior est Deo. ¶ Septimò si ex eo competit Pontifici ea potestas, quia omnis respub. debet esse perfecta, & sibi sufficiens in ordine ad suum finem, vt tradit Bellarm. de Romano Pontifice lib. 5. cap. 7. vers. secūda ratio; sequeretur è contrario rempub. temporalem habere potestatem disponēdi de rebus spiritualibus, & deponendi supremum reipub.

Ecclesiasticæ Principem, sed necessaria est ad finē temporalem potestas disponendi de rebus spiritualibus, & deponendi Principem Ecclesiasticum, igitur, sed hoc est falsum, & absurdum, proinde & illud quoque falsū est, cui hoc est consequens. ¶ Octauo Salomon Rex Sacerdotem Abiatharē reū mortis pronunciauit, *quòd coniuranti Adoniæ consensisset, & eiecit eum ne Sacerdotio fungeretur* 3. Reg. cap. 2. sed hæc potestas per Baptismum in lege gratiæ non amittitur, quia Christus non venit soluere legem, sed adimplere, vt argumentatur capit. 3. §. 3. ¶ Nono D. Gregor. epistol. 61. libr. 2. vocat se famulum indignum Imperatoris, & dicit, Imperatori cœlitus datam esse potestatem super omnes homines, ergò super Papam si homo est?

§ 3 His argumentis, vt alia omittamus, satisfaciendum erit, non obstat igitur primum ex regula cum quid vna via prohibetur in 6. nam vltra responsionem Bellarm. de potest. summi Pontificis in temporalibus cap. 5. regula illa, vltra aliàs limitationes de quibus per glossam ibi, limitatur quoties prohibitum venit in consequentiam actus per missi, vt post Alexand. quem citat, resoluit Marian. Socin. consil. 3. n. 39. vol. 2. pro sequitur latissimè Vincentius Carroccius in repetit. c. cum quid prohibetur lib. 6. p. 1. à pag. 1. vsque ad pagin. 79. Suar. in specie lib. 3. cōtra errores Angl. ca. 30 n. 1. & 2.

& 2. Vulgare namque est axioma tàm in Philoso-
phia, quàm in vtroque iure, quod sicut ei, cui cõmit
titur finis, committuntur etiam media ad illum; &
cui consequens etiam antecedẽs; si cui potestas ali-
qua, vel iurisdictio conceditur, conceduntur om-
nia, sine quibus, vel nullatenus, vel sine notabili
difficultate eiusmodi potestas, & iurisdictio ex-
pediri potest; quæ omnia ad eandem concessio-
nem, non vero ad diuersam spectant, l. 2. ff. de iu-
risd. *Cui iurisdictio data est, ea quoque concessa esse vidẽ-
tur, sine quibus iurisdictio explicari non potuit*, capit. 1.
ibi: *Poteris*, capit. præterea, *quia ex eo quod causa sibi
committitur, super omnibus quæ ad causam ipsam ex-
pectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.* capit.
prudentiam. §. sexta, vbi glossa final capit. suspi-
cionis cum alijs de officio de legati: idque ad va-
rias quæstiones tradunt Iasson, Purpurat. Decius,
Curtius, & nouiores in d. l. 2. & alij in præcitatis lo
cis, Euerard. loco 125. cum seq. Menoch. 1. recup.
à numer. 362. & remed. 6. numer. 43. de arbitrar.
quæstion. 74. à num. 38. & casu 112. à num. 18. Na-
uar. à num. 28. in princip. de pœnit. dist. 5. Hypol.
sing. 175. Gratian. reg. 79. post alios, quos referũt,
licet sint alterius gradus, vel ordinis Franc. de Cla
perijs de Imperio cap. 16. n. 1.

74 Quæ regula multò certius locũ habet, vbi finis,
de quo agitur, excellẽtior est medijs, & cõsequens,

vel principale antecedēti, vel accessorio; & vbi maior aliqua, vel superior potestas, & iurisdictio cōcessa proponitur, ea verò quæ præcedere debent, seu media ad illius expeditionē, sunt minora, vel ad minorem, & inferiorem spectant potestatem, vt docet Bart. n. 2. & 3. in d. l. 2. vbi communis ex Ias. n. 11. vers. 4. Curt. num. 13. & alijs, Roman. in l. illud. ff. de adquir. hæred. Ias. in l. si causam n. 6. C. de trā-sact. & in l. vlt. n. 6. C. de hæredibus instituendis, Euerard. loco 125. vers. dicta tamen regula Menoch. casu 112. à num. 18. secundum quos id certissimum, ac omnino indubitabile est, si pertineant non tantum ad inferiorem, verum etiam ad subalternām, vel subordinatam superiori concessæ, iuxta tradita in d. l. 2. & d. cap. præterea, & resoluta supra corol. 3. à n. 37.

75 Aduerto etiā prædictam reg. cum quid vna via in 6. procedere quando per indirectum in fraudē legis consequitur quis, quod ei prohibitum est directè, vt in exemplo Barclaij, qui non potest alienare, non potest liticedere ex Panormitano in c. dudum de electione, & in cap. cum pridem de pactis, de quo videndus est Molin. libr. 4. cap. 9. At in nostra specie summus Pontifex non consequitur temporalem potestatem directè in rebus temporalibus. Nec enim deponendo Regem ob hæresim, & culpam, ne officiat bono spirituali, eius loco cōstituitur

tituitur, illiusue regnum, & imperium vsurpat, sed excluso, vel recluso eo, sua spirituali vtens potestate iuxta resoluta supra corol. 3. relinquit Regnũ & Imperium dispositioni electorum, vel successorum legitimorum. Vndè Innocent. 4. cum in Concilio Lugdunensi vniuersali anno 1245. (in quo præter Archiepiscopos, & Episcopos vndique euocatos, interfuerunt etiam Balduinus Imperator Orientis cum alijs multis Principibus, & sancto Ludouico Francorum Rege) Ecclesiam sine dubio repræsentãte, Federico II. Imperium abrogasset, in sententia ait, *illi autem ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem*, c. ad Apostolicæ ad fin. de re iud. in 6. similiter & in eo dẽ Concilio dũ Lusitaniæ Regi Sancio curatorem fratrem Alfonsum Boloniæ comitem daret. *Per hoc* (ait) *non intendimus memorato Regi, vel ipsius legitimo filio (si quem habuerit) prædictum Regnum adimere*, vt habetur cap. grandi de supplenda neglig. Prælat. lib. 6. vbi aduertit singularis glos. verb. Regis, notat Bellarm. aduersus Barclaium cap. 12. §. 4. & ca. 16. ad fin.

76 Hinc fit quam extra rem, negrauius dicam, Barclaius de potestate Papæ ca. 12. ex proposito axiomate inferat Põtificem pro libito Reges deponere, & quos velit instituere posse, *quod sic* (ait) *ostendo: summus Pontifex potest alicui Regnum auferre, & alte-*

ri conferre, si necessarium sit ad animarum salutem, ergò vbi libitum ei erit, poterit quemlibet Regno priuare, & illud alteri conferre, & probat: *quia ipse est iudex.* Hinc subtilitate eadem inferret Barclaius non esse creādum Regem, quia filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, filias quoq; vestras faciet sibi vnguētarias 1. Regum. 8. argumentatur igitur à suppositione falsa, & tyrannica, vel potius inepta.

77 Verbis ergo illis *directè, & indirectè*, quid significetur, sup. num. 22. explicauimus, quidquid Barclaius illorum vim assequutus non fuerit, dùm existimauit eandem potestatem directam admitti, licèt indirectè, ex sententia Theologorum referens ea verba ad modum adquisitionis, quo nil absurdius. Illisque vsi sunt Innocent. Turrecrem. Victoria, Nauar. & alij plures, quos referunt Molin. 1. tom. de iust disp. 29. Suarez libr. 3. contra errores Angliæ cap. 22. num. 8. aduertit Bellarm. de potestat. summi Pontificis in temporalibus cap. 5. column. 2. discrimem namque vocum, *directè, & indirectè*, non refertur ad modum adquisitionis, vt perperā putat Barclaius de potestate Pontificis cap. 12. §. 3. sed ad significandum obiectum secundarium, & consentaneum supremæ potestatis spiritualis, vt per Bellarminum d. §. 3. iuxta nostram explicationem d. n. 22.

78 Non obstat secundum, fatemur namque potestatem

tatem Regiam seu temporalem,& spiritualē, seu Ecclesiasticam iure diuino distinctas esse, cap. cum ad verum 96. distinct. ibi: *Cum ad verum ventum est, vltra sibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pōtifex nomen Imperatorium vsurpauit, quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus sic actibus proprijs, & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusque discreuit*, cum similibus in argumēto citatis. Negamus tamen illis iuribus probari alteram in alteram non habere imperium; imò contrarium ex eisdem constat d. ca. cum ad verum, ibi: *Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent*, quæ verba repetuntur in cap. quoniam 10. distinct. d. ca. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, ibi: *In alijs regionibus* (scilicet Imperatoris, vel Regis) *certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter exercemus*, d. capit. solitæ de maiorit. ibi: *Potuisses autem* (Imperator) *prærogatiuam Sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum est non à quolibet sed à Deo, non Regi, sed Sacerdoti, non de Régia stirpe, sed de Sacerdotali prosopia descendenti, de Sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot. Ecce constitui te super gentes, & Regna, vt euellas, & dissipes, ædifices, & plantes.* Hierem. 1. cap. duo sunt 96. distinct. *Duo sunt quippè Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas sacra, & Regalis potestas, in quibus tantò grauius pondus est Sacerdotum, quantò etiam pro ipsis Regibus, seu regiminibus hominum in diuino sunt reddituri*

examine

examine rationem, ergò si Pontifex de Regis administratione redditurus est rationem apud Dei tribunal, constat ad illam dirigendam potestatem habere, vt benè aduertit Bellarm. de potestate summi Pontificis in temporalibus capit. 2. Diuusque Bernardus, Hosius, & Driedonius totum contrarium probant, vt apud eos videri potest, explicat Bellarminus vbi proximè cap. 13. Driedonius autem lib. 2. cap. 2. de libertate Christiana totus est in probanda Pontificis superioritate erga Reges, & Imperatores, vnum, vel alterum sufficiat testimonium. Infert enim col. ante penult. in hæc verba, *ex his igitur liquidum est Papam, in quantum Vicarius Christi, & successor B. Petri præterpotestatem cognoscendi pœnitentium peccata in foro conscientiæ, pœnitentiamque illis debitam iniungendi, habere etiam à Christo potestatem, seu iurisdictionem in foro exteriori excommunicandi, seu á consortio Ecclesiæ segregandi homines contumaces*, & col. vltim. *cæterum Papa quamuis facultatem eligendi, coronãdi, aut instituendi Imperatorem non habeat ex iure diuino*, & paulò post, *tamen ex iure diuino ratione curæ pastoralis potestatem habet in Imperatorem Christianum, perinde ac pastor spiritualis in filium, & tamquàm pastor in ouem suam, & ideò super his, quæ concernunt directionem Imperij eius in fide, & moribus Christianis, & in causis atque officijs spiritualibus disponendis, & in Episcopatibus per loca, vel ciuitates instituendis Imperator ipse subiectus est Papæ,*

& anteà

& anteà colum. 5. exponens illa verba Ioannis 21. *pasce oues meas*, sic ait, *id est (is pastor ouium mearum, officium autem pastoris non solum est docere, & panem verbi Dei dispensare, sed est & oues custodire à lupis, & educere in pascua, & morbidas, ac contagiosas ab ouili separare, & aduersarios coercere, & in virga disciplinæ corrigere.*

79 Non obstat tertium argumentum, quòd membrum non habet potestatem in membrum eiusdē generis, quòd confirmari potest ex illa reg. par in parem non habet Imperium cap. innotuit de electione, *sed Pontifex, & Imperator sunt membra eiusdem generis, igitur alter in alterum non habet Imperium*, & inde ait *potestatem spiritualem, & politicam esse velut duos humeros in corpore, quorum neuter alteri subijcitur, sed vterque subijcitur vni capiti Christo.* Sed argumentū hoc seu æquiparatio, vel potius æqualitas vtriusque potestatis repugnat sacris litteris, Fidei Catholicæ, & receptæ Catholicorum doctrinæ, dùm Petrum, eiusque successorem non caput Ecclesiæ visibile, sed inferius membrum constituit, quòd ad hæresim pertinet, quæ hoc tempore maximè viget, vt aduertit Bellarminus de potestate Pontificis in tē poralibus ca. 14. Potestas igitur ciuilis, vt corol. 3. probauimus, spirituali subordinata est, & inde habet se tanquam brachium ad suum caput, ideòque Principes sæculares in Ecclesiæ corpore defensores capitis, & Ecclesiæ cap. Principes, cap. Regum

cap.

cap.administratores cum multis ibidem 23. q. 5. diuersum exercent officium à capite, cuius est regere,& ita brachiorum nomine continentur, ex regul.cap.singula 89.dist.ibi: *Sicut in vno corpore multa membra habemus,omnia autem membra, non eundem actum habent;ita in Ecclesiæ corpore.* brachij autem ratio non conuenit summo Pontifici(in quo Ecclesiastica suprema residet potestas ex resolutis supra) Quippè qui cum Christi sit vicarius cap.2.de translatione Episcopi,Christum ipsum, qui caput est primarium Ecclesiæ ad Ephes.5.repræsentat,obid Papa in capite, Rex,seu Imperator in brachio,siue humero inungitur.Nã in his principatus congruè designatur iuxta illud Isai.cap.9.*Factus est principatus super humerum eius*,& Samuel fecit poni armum ante Saul,cui dederat locum in capite ante omnes inuitatos 1.Regũ 9.In capite verò Pontificis Sacramentalis est delibutio conseruata, quia personam capitis in Põtificali officio repræsentat.Refert autem inter Pontificis,& Principis vnctionem,quia caput Pontificis chrismate consecratur, brachiũ verò Principis oleo delinitur;vt ostendatur quanta sit differentia inter authoritatem Pontificis,& Principis potestatem,ita Innoc.III.in capit. 1. §. vndè de sacra vnct.vbi obseruant Abb. & reliqui, Castald.de Imperatore q.20.à numer.1.Baldes de dignit.Regum Hisp.cap.14.à num.28.Cæsar Baron.

ron.tom.5.annal.anno 496. Iosephus Stephanus de osculat.pedum Rom.Pon.ca.7.in fin. Vnctioque illa sacra, & in Ecclesia Imperatori data obedientiam, & subiectionem filij erga matrem Ecclesiã, Ecclesiæque caput Romanum Pont. insinuat, ex Ribaden.en el principe Christiano lib. 1. capit. 12. Ideoque tyrones enses suos recipiebant olim ab altari, vt profiterentur se filios Ecclesiæ esse, atque ad honorem Sacerdotii, ad tuitionem pauperum, ad vindictam malefactorum, & patriæ liberationem gladiũ accepisse ex Petro Blesen. epist. 49.

80 Quartò non obstat authoritas Innocentij. 3. in cap. Per venerabilem qui filij sint legitimi, decidentis Regem Galliæ non habere in temporalibus superiorem, vndè qui potestatem temporalem in ordine ad spiritualia concedunt summo Pontifici, contra dicunt Innocentio: sed satis fit, tùm quia ipse Innocentius Othonem quartum Imperatorem deposuit, ergo non Doctores, sed ipse Innocentius contradicit sibi, vt benè aduertit Bellarmin. de potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 14. Tùm etiam, quia ipsemet Innoc. in eod. capit. Per venerabilem, decidit, quòd Pontifex exercet casualiter, hoc est incidenter, & indirectè potestatem in temporalibus in Imperatoris, Regumque ditionibus. Vndè verisimum est Regem Galliæ, Imperatorem, & reliquos simi-

les non habere, nec recognoscere in temporalibus superiorem in terris, non tamen inde infertur non habere in spiritualibus superiorem, qui non proprie temporalem, sed verè & proprie spiritualem, & suam, non alienam in temporalibus in ordine ad spiritualia exercet iurisdictionem iuxta ea, quæ supra nu. 25. ex sententia Arist. & D. Thom. & aliorum explicauimus.

81. Non obstat quintum quòd hæc potestas non constat ex iure diuino. Sed falsa, & hæretica est maior, nam de iure diuino extant authoritates illæ, Matth. 16. *Tibi dabo claues Regni cælorum*, & Ioan. 21. *pasce oues meas, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis*, Matth. 16. Paulus etiam vt plenitudinem potestatis exponeret ad Corinth. 1. capit. 6. *Ait nescitis quia & angelos iudicabimus, quantò magis sæcularia?* Vt ad propositum in specie expendit Innocent. 3. in capit. Per venerabilem, qui filij sint legitimi, Innocent. 4. in capit. ad Apostolicæ de re iudicata libr. 6. obseruant Driedon. libr. 2. de libertat. Christiana capit. 2. Bellarmin. de potestat. summi Pontificis in temporalibus capit. 5. Suar. libr. 3. de Primatu Romani Pontificis capit. 23. à numer. 2. Idque duabus rationibus euidenter probari potest, dum Marsilius Paduanus, Barclaius, & alij aduersarij textum expressum in euangelio petunt. Nam prædicti non negant posse Pontificem

tificem coercere Principes, & Reges præsertim hæreticos per censuras Ecclesiasticas excomunicátionis, & interdicti, sed negant posse vlterius cõtra illos procedere, vt aduertunt Azor in summa 2. p. instit. lib. 4. cap. 19. Suar. lib. 3. de Primatu Romani Pontificis c. 23. num. 9.

82 Contra quos sit prima ratio, quòd vis directiua (quam præcitati agnoscunt in Pontifice erga Reges ex citatis scripturæ locis, & alijs relatis per Suar. vbi proximè à numer. 3.) sine coactiua inefficax est, ex Arist. 10. Ethicorum capit. vltim. ex iure Consulto Paulo in l. vltim. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio, ibi: *Iurisdictio sine modica coercitione nulla est*, Innocen. III. in c. pastoralis 28. in princip. de offic. de egat. ibi: *Cum de legato à Principe iurisdictio dandi iudicem sit à lege concessa, potest compellere renitentem, eò quòd iurisdictio illa nullius videretur momenti, si coercitionem aliquam non haberet.* Princeps enim eum, cui magistratum dedit, omnia agere decreuit ex Vlpiano in l. Quidam cõsulebãt 57. ff. de re iudicata, cũ pluribus alijs, & ita non est necesse vt hoc consequens in commissione exprimatur, cum ex natura rei expressum sit, & censeatur ex reg. l. Ad rẽ 56. l. Ad legatũ 62. ff. de procurat. declarat eleganter Alexandr. 3. in capit. Præterea 5. de officio deleg. ibi: *Hoc tibi authoritate præsentium innotescat, quod postquam ei causa licèt simpliciter*

ter delegatur, satis potest nostra auctoritate partes compellere, & etiam contumaces seueritate Ecclesiastica coercere, etiam si litteræ commissionis id non contineant, & reddit rationem, quia ex eo quod causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam expectare noscuntur, plenariam recipit potestatem, quam coercendi potestatem significauit Paulus 1. ad Corinth. 4. *vultis in virga veniam ad vos,* nomen autem virgæ importat in scriptura potestatem coerciuam Psalm. 2. *Rege eos in virga ferrea,* vt ex patribus probat Suar. d. ca. 23. num. 4.

83 Secundò ostenditur, quia citatæ auctoritates generales sunt, generaliterque loquuntur, omnes oues, & subditos complectuntur, cap. solitæ de maioritate. Nam vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. De pretio. ff. de publiciana: sic & illa Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquàm Ethnicus, & publicanus*, & illa ad Titum capit. 3. *Hæreticum hominem deuita*, à quibus regulis qui Regem eximere contendit, probet expresse limitationem in eadem sacra pagina, vt suo conuincatur argumento. Nam qui regulam iuris siue diuini, siue humani pro se habet, obtinebit, donec contrarium ab aduersario ostendatur cap. 2. de coniugio leprosorum, ibi: *Generali præcepto Apostoli quòd exigitur, est soluendum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio inuenitur*, glossa 1. in

Rubrica

Rubrica vbi omnes de regul.iur.in 6. Tiraq.plures cõgerens de retractu tit. 1.§.1.glos.9. nu.211. Vndè etiam contra priuilegiatas aliàs personas obseruanda est regula,nisi in specie,de qua agitur,priuilegium ostendatur l.In fraudem 16.§.vltim.in fin. ff.de militari testam.ibi: *Quia generalis est ista determinatio,* vbi notat Bald.exornant ad varias quæstiones Costa post alios in cap.si pater.1.p.verb.habẽs, num.9.de testam.in 6.Valasc. de iure emphyt.q. 22.num.5.Tiraq.in tractat.de præscript. glos.11. num.3.& de retract.tit. 1.§. 1.glos. 14. à num.96. & in nostra specie Suar.cõtra errores Angliæ lib. 3.cap.23.n.20.

84 Hinc fiscum,seu Regem non esse priuilegiatũ nisi in casibus iure expressis,docet glossa , verbo, publica per tex.ibi in l.Item veniunt.§. in priuatorum.ff.de petit.hæred.& verbo,pertinet in l. 1.C. eod.resoluunt Ripa n.14.Alciat.12.Camillo 67. Barbos.p.7.num.19.in fin.in l.1.ff.soluto matrim. Tiraq.d.glossa 14.nu. 100. Pereg.de iure fisci libr. 6.tit.2.n.3.post alios.

85 Quòd si adhuc exemplum in persona Regis in sacra pagina à nobis requirant. Ozias Rex 2. Paralipom.cap.26.cum Sacerdotis officium vsurparet, & à Sacerdotibus admonitus non acquiesceret,cõtinuò lepra diuinitus percussus fuit,vt supra corol. 2.n.36.annotauimus, atque iudicio Sacerdotum

seperatus à cœtu seorsum in domo solitaria habita uit vsque ad mortem Regni administratione priuatus; illiusque filius rempublicam administrauit, vbi notant Gaspar Sanctius, Ioseph. lib. 9. antiquitat. capit. 11. Vnde si ob lepram poterat Sacerdos olim Regem iudicare, & Regno priuare, à fortiori poterit nunc propter lepram spiritualem idest hæresim, quæ per lepram figurabatur ex Augustino lib. 2. de quæst. Euange. quæstion. 40. Cum 1. ad Corinth. 10. Paulus dicat contigisse Iudæis omnia in figuram, docet Innoc. in ca. Per venerabilem vers. in rationibus, qui filij sint legitimi, *cum deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, vt quòd ibi decernitur, in nouo testamento debeat obseruari*, notat Palacius de retentione Regni Nauarræ 2. p. §. 8. Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. cap. 8. & de potestate summi Pontificis in temporalibus capit. 37. Marta de iurisdict. 1. p. cap. 23. à numer. 3.

86 Aliud extat exẽplum de Athalia Regina Regno, & vita ob hæresim (quia fauebat superstitioni, & Idololatriæ Baal) priuata ex Ioadæ Pontificis mandato 4. Regum. 11. & 2. Paralipom. capit. 23. cuius mentionem fecimus supra corol. 4. num. 45. obseruat Bellarm. d. cap. 8. & de potestate summi Pontificis in temporalibus capit. 38. Marta de iurisdict. p. 1. cap. 23. num. 2. Palacius d. §. 8. vbi alia

exempla

exempla ex lege veteri afferunt, & quamuis Barclaius de potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 38. hoc exemplum euitare nitatur, dùm ait Athaliam per tyrannidem Regnum vsurpasse, & ob id depositam, & interfectam. Vltra namque responsionem Bellarm. d. cap. 38. Ego noto quòd si Pontifici licuit ob Regni vsurpationem Reginam populi consensu iam regnātem Imperio, & vita priuare, & alium Regem constituere, vt in eius locum substitutus ex eiusdem Ioadæ mādato fuit Ioas, à fortiori id licebit ob hæresim.

87 Ex quibus patet falsò asserere Barclaium hanc Pontificis summi potestatem non iure diuino, sed opinionibus cōtrarijs constare. Quia de potestate constat ex iure diuino; opiniones verò circa directam, & indirectam potestatem non contradicūt in effectu, sed in modo, vt etiam in materijs de fide passim Theologi controuertunt, vt aduertit Bellarm. de Potestat. summi Pontificis in temporalibus cap. 3. de quo corol. præcedenti.

88 Non obstat sextum, cui respondet Bellarm. de potestate summi Pontificis in temporalibus cap. 3. Ego aduerto puerilem esse discursum Barclaii, tùm quia non liceret Regi in facinorosos animaduertere. Auferret nāque bona, & vitam, quæ Deus dedit, & esset Deo maior.

89 Et ad rem neque ethnicus, siuè priuatus, siuè

Principes per fidem amittunt bona, & Regnum, sed fiunt de ouili Christi, tenentur obedire pastoris mandato, quoad finem supernaturalem: & Reges, supremique Principes temporales, quo excelsiori loco sunt, maioraque à Deo Optimo Maximo beneficia accipiunt, eò maiori recognitionis, & obseruantiæ vinculis tenentur; magisque, ne cadant, pastore animarum suarum indigent, qui eos ad salutem consequendam dirigat; vt eleganter aduertunt Reginaldus Polus Cardinalis in dialogo de Pontifice maximo, Osorius in epistola ad Reginam Angliæ Elisabeth, Ribadeneira en el Principe Christiano lib. 1. cap. 10. cum duobus seqq. Bellarm. de potest. summi Pontificis in temporalibus c. 3.

90 Non obstat septimum, nam noto primò stare non posse, *necessaria est ad finem temporalem potestas disponendi de rebus spiritualibus, & deponendi Principem spiritualem,* & illud *hoc est falsum, & absurdum.* Nam necessarium absolutè est illud, sine quo non l. Veteres versic. quoniam. ff. de itinere, actuque priuat. ibi: *Sine quibus iter reficì non potest*, D. Thom. 2.2. quæstion. 32. articul. 6. receptus ex Nauar. in cap. ita quorundam notab. 10. num. 2. de Iudæis, falso autem & absurdo quid absurdius? sed cum ex absurdo absurdum sequatur, glossa, verb. alioquin in l. Diuortio. ff. soluto matrim. quid mirum si exillo-

si ex illorum suppositione argumentetur Barclaius, cui abunde satisfacit Bellarm. de potest. summi Pōtificis in temporalibus c. 17. Neque enim ad finem temporalem consequendum necesse est sacrarum virginum domos, & instituta disturbare, & extinguere: signa, quæ memoriam diuini muneris atque beneficij frequenter renouant, euertere: sacra, ceremonias, sacramenta delere, & exterminare: obedientiam, qua Christiani summum Ecclesiæ rectorem venerantur, de medio tollere. Neque animæ corpus, spiritui caro, Soli Luna, spiritualibus temporalia præferenda sunt, c. solitæ de maioritat. cap. suscipitis dist. 10.

91 Ad octauum circa depositionem Sacerdotis Abiatharis per Salomonem 3. Reg. cap. 2. multipliciter respondent D. Thom. libr. 1. de regimine Princ. cap. 14. ad finem, Abulens. d. capit. 2. q. 28. & 31. Iacobat. de Concilio lib. 9. art. 12. ad 3. num. 197. Turrecrem. lib. 2. capit. 96. ad 4. Bellarmin. libr. 2. de Romano Pontifice cap. 29. ad 4. & de potest. summi Pontificis in temporalibus capit. 15. Grisaldus in decisionibus fidei verb. Imperator, numer. 10. ad obiectiones, Valenzuela contra Venetos part. 4. numer. 125. Suar. contra Angliæ errores libr. 3. de Primatu summi Pontificis cap. 26. per totum, & lib. 4. cap. 6. n. 1. Beccan. 2. tom. opusculo 8. de Primatu Regis Angl. c. 2. à n. 37. Ex

quibus communis est Salomonem non vt Regem, sed vt Prophetã depositum esse Abiatharẽ, *vt impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo*, d.cap.2.

92 Ego autem circa illud Salomonis factum duo, vel tria annotanda duxi, prius Abiatharẽ propter coniurationem cum Adonia eiectum à Sacerdotij munere fuisse, vt constat ex d.c.2. tradit Ioseph. de antiq.lib.8.cap.1. aduertunt præcitati, propter autem crimen læsæ maiestatis humanæ etiam in lege gratiæ amitti fori priuilegium communior est, & praxi recepta ex Claro. §. vltim. quæst. 36. n. 27. Suar. contra Angliæ errores lib. 4. capit. 34. nu. 10. iuxta cap. Perpendimus de sententia excommun. vt post alios obseruauimus ad Illustrissimum D. Rodericum Acunha Episcopum Portugalensem in tract. de confessarijs Solicitant. quæst. 24. num. 74. Ergò nil mirum, quòd Salomon, vt sibi in futurum præcaueret, à ciuitate, & per consequens ab officio exterminaret Abiatharem.

Tùnc maximè quãdo promissiones erãt cõmuniter tẽporales, Sacerdosque nihil supernaturale efficere poterat, vt supra n. 11. ostendimus; nec habebat characterem, licebatque & vsus matrimonij extra tempus ministerij, electio illius ex Dei institutione erat penes communitatẽ vnius tribus Leuiticæ, & Sacerdotiũ carnale carnali origine trãs-

fereba-

ferebatur ab Aaron in posteros suos Exodi 28. Hebræ. 7. Hieron. in Isai. cap. 66. Sotus in 4. distinct. 20. quæst. 1. art. 3. ad finem Ledesma 2. par. quæst. 21. art. 1. fol. 207. Bellarmin. lib. 1. de clericis capit. 6. & determinatæ erant ceremoniæ in vnctione, vestibus, & Sacerdotibus, & in ritibus offerendi sacrificia, vt ita essent expressior figura Christi venturi, & signum infallibile diuini pacti. Nihil mirum ergò si tunc simpliciter in potestate, & honoribus præcelleret Rex, D. Thom. lib. 1. de regimine Principis cap. 14. Cordoua lib. 4. quæst. 4. ad 4. & quæst. 5. argum. 2. ad vltim. Nauar. cap. nouit not. 3. nu. 33. 34. 38. & 139. Sotus d. art. 3. Turrecrem. libr. 1. in summa Ecclesiæ cap. 91. & lib. 2. cap. 96. Bellar. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29. ad 4. & de potestate summi Pontif. in temporalibus cap. 15. post alios, secundum quos Regis hæc præcellentia cessauit in lege gratiæ propter sublimiorem Sacerdotis gradum: de superioritate Pontificis in lege veteri vide supra n. 14. & 15.

93 Secundò noto factum illud Salomonis nihil commune habere cum nostra quæstione. Aliud nã que est agere de potestate, quam Pontifex in spiritualibus, & in temporalibus in ordine ad spiritualia exercet: aliud de exemptione, seu immunitate personæ Ecclesiasticæ, vt benè aduertunt Bellarm. de potestate summi Pontificis in temporalibus c.

15.

15. Suar. contra Angliæ errores lib. 3. c. 21. n. 4. & cap. 26. n. 2.

94 Tandem noto quod si in lege veteri Rex simpliciter Sacerdote maior erat in potestate, & honoribus, vt communis habet, & Barclaius ac sequaces contendunt, & tamen ex potestate in spiritualibus, quam priuatiuè ad Regē Sacerdos exercebat, ipsum Regem Regno abdicare, & vita priuare ob lepræ maculam, & hæresis crimen poterat, vt constat ex citatis locis: à fortiori id poterit in lege gratiæ, in qua summus Pontifex simpliciter Imperatore, & Rege maior est: & quod ibi figuratum fuit, hic in figura est obseruandum ex d. cap. Per venerabilem, qui filij sint legitimi Bellarm. Marta n. 63. & alij vbi supra.

95 Esset que irrationabile, vt in lege gratiæ, si Romanus Pontifex, qui summum in Ecclesia militanti caput est super omnes Reges Catholicos, vt fatetur Barclaius, in hæresim laberetur, esset deponendus cap. si Papa 40. distin. de quo videndi sunt Turrecrem. lib. 4. summæ cap. 1. & 20. Castro de iusta hæreticorum punitione cap. 23. & 24. Bellar. de Roman. Pontif. lib. 2. cap. 30. Suar. lib. 4. de legibus cap. 7. à num. 1. contra Angliæ errores libr. 4. ca. 6. num. 8. 10. 14. & 15. post alios, quos referunt: & tamen si Rex esset hæreticus, nullum in Ecclesia Dei remaneret remedium ad illius coertionem, vt

volunt

volunt Barclaius,& sequaces,aduertit Bellarm. ad uersus Barclaium cap.22.pagin.212.Suar. contra Angliæ errores lib.3 c.23.n.1.

96 Cum tamen,si aduertas,maius Ecclesiæ præiudicium hæresis Regis, quam Papæ afferre potest. Romanus namque Pontifex,si in hæresim incidat, eam vt priuatus amplectetur,neque docens Ecclesiam tali hæresi Catholicos inficere potest propter spiritus Sancti asistẽtiam,*ego rogaui pro te,ne deficiat fides tua*,resoluunt in specie Pighius lib.4.Hierarch.Eccles.cap.8.Augustin.lib.4.doctrinæ cap. 27.& epist.166.Genebrard.Chronic.lib.3.pagin. 245.Bellarm.lib.4.de Roman.Pontif.cap.2.vers. 3.cum seq.& cap.7.in princip.Canus lib.6.de locis Theolog.cap.8.colum.ante penult.Per contrarium verò Rex hæreticus subditos suo imperio,ac potestate à Fide Catholica,pœnis bonorum,ac vitæ impositis,vt (prò dolor experientia docet)auertere potest.Cõtra hoc igitur malum Christus Dominus nullum reliquit remedium in Ecclesia militanti:potest respub.Regem,si in tyrannidem euadat, Regno,& vita priuare,ex regul.l. Vt vim. ff. de iust.vt post Bellarm.& Nauarrum , quos citat resoluit Suar.contra Angliæ errores lib.3. cap.3. num.3.Menchaca Illustr.cap.8.num.19.&de succes.creat.lib.3.§.26.nu.47.& non poterit ob hæresim,quæ maius damnum in præsenti, & in futurum

rum allatura est, id consequi implorando summi Pontificis officium?

97 At occurrit venustè Barclaius de potestate summi Pontificis c. 20. exemplo à matrimonij vinculo deducto. Sicut enim, ait, vir fœminam rixosam in vxorem admittere non tenetur, si tamē admittat, abea separari nequit, ita licèt resp. hæreticū in Regē accipere nō teneatur, si tamē postquā Rex est, à Fide Catholica deficiat, eū tollerare debet, nec deponere potest, licèt in bona, corpora, animas grassetur. Cui exemplo vltra responsionem Bellar. de potest. summi Pont. in temporalibus c. 20. Ego noto in Regis inauguratione nō dari significationēvnionis Christi cū Ecclesia, in quo matrimonij indissolubilitas consistit ad Ephes. 5. iuncto c. gaudemus de diuortijs, videndus Henr. lib. 11. de matr. c. 2. §. 1. & c. 8. §. 1. Sed vt argumētum Barclaij admittamus, procedere deberet datis paribus terminis, aliàs esset argumentū à disparatis, quod sui Iurisperiti abhorrent, l. Papin. ff. de min. Vxor ergò si hæretica fuerit, à cohabitatione viri separanda est ca. de illa de diuortijs, si in Apostasia pertinax fuerit vltimò supplicio damnanda, à qua liber effectus maritus aliam ducere poterit 1. Corinth. 7. Ergò eodem Barclaij argumento, si Rex fuerit hæreticus à Regni, & sponsæ administratione, & consortio separari debet, & si pertinax fuerit, erit tibi tan

quam

quā ethnicus,& publicanus,& alius in eius locum instituendus,& per contrarium si Rex fuerit rixosus non erit deponendus,sed tollerādus. Ob periculum namque animæ à tàm potente hoste vassali absoluti sunt à debito fidelitatis etiā iuratæ, si publicè constet dominum esse hæreticum,aut scismaticum c.fin.de hæreticis,Paul.ad Tit.c.3. *Hæreticum hominē deuita*, Matth. 10. *veni separare hominē aduersus patrem*,D.Thom.2.2.q.39.art. 3.& 4.Henriq. lib.11.de matrim.c.17.§.6.Castro de iusta hæret. punitione lib.2.cap.7.pag.mihi 301.& cap. 8. Simancas de Catholicis cap.23.à num. 11. Palacius de retentione Regni Nauarræ 4.p.§. 1.vers.2.Menoch.rem.1.recup.à n.337.Valenzuela contra Venetos 7.p.n.53.ex quibus constat contra omnis iuris rationem dissensisse Barclaium.

98 Non obstat nonum,& vltimum, nam D. Gregorius se famulum & seruum non solum Imperatoris,sed omnium Catholicorum vocabat ex solita humilitate,nimioque amore Bellarm.ex aliis de Romano Pontifice cap.8.arg.6.libr.2.& aduersus Barclaium c.3.n.10.& c.7.vers.4.

99 Quòd addit D.Greg. *super omnes homines*, intelligitur super omnes homines Romano Imperio subditos, alioqui potestas Mauricij Imperatoris fuisset etiā super Garamātas,& Indos, Gallos, Hispanos,aut alios innumerabiles,quòd est falsū Bell.

d.n.10.

d.num.10.eó maximè,quia assertio generalis quoad obligationem, & subiectionem non comprehendit personam loquentis ex reg.l.inquisitio. C. de solution.vbi omnes, Surd.decis. 13.à num. 11. Decius cons.104.num.2.glos. verbo, specialibus, in cap.Petitio de iure iur. per text. ibi Gozzadin. agens de persona summi Pontificis conf.76.num. 14.& cons.101.num.20.

100 Eodem modo refellitur(ne aliquid omittamus) quod alij obijciunt,summi Pontificis electionem olim ad Imperatorem expectasse,saltem quoad cõ firmationem cap.Adrianus 2. cap. in synodo 63. dist.Quia nullum argumentum excellentioris potestatis Imperatoriæ ex eo summi potest,cum non iure proprio,sed ex vsurpatione, aut concessione Pontificum,& Concilij ad tempus habuerit, per quod Pontifex nihil emendicabat ab Imperatore, cum omnem potestatẽ habeat immediatè à Christo Domino supra num.18.prosequuntur latè Bellarm.de Roman.Pontif.lib.1.cap.7.vers. sed contra cum seqq.& lib.2.cap.29.argum.6.& lib. 1. de transl.Imperij cap.13.arg.8.Suar.lib. 3. contra errores Angliæ cap.29.à num.6.& de fide disput. 10.sect.4.num.9.& 10.Cui iuri confirmandi renũciarunt Constatinus V. Ludouicus filius Caroli, Otho. I.de Ludouico est text.in cap. ego Ludouicus 63.distinct.notat Suar. d. numer. 9. Ce-

ned.

ned. in decretum collect. 64.

101 Vltra quod fictitia illa capita probat Bellarm. latè in responsione ad Regem Iacobum, Baronius tom. 9. anno 774. à num. 10. & tom. 10. anno 964. à num. 22. sed licet vera esset historia; tantum abest vt Pontificiæ maiestati, aut potestati detrahat, vt potius eminentior appareat, tùm quia electio futuri Pontificis ex illius institutione, & determinatione pendeat, valueritque partem aliquã electionis, vel confirmationis futuri Pontificis Imperatoribus sicut alijs communicare, ex latè traditis per Suar. de fide disp. 10. sect. 4. à numer. 11. tùm etiam quia in d. cap. In synodo Imperator à Pontifice, quem confirmauerat, Rex constituitur, quod maiorem denotat dignitatem.

102 Stat ergò firma illa, & inconcussa Petra, aduersus quam portæ inferi non prævalebunt, cui quisquis principatum æstimat denegandum, illius quidem nullo modo potest diminuere dignitatẽ, sed inflato spiritu superbiæ suæ semetipsum in inferna demergit, vt S. Leonis magni viri sapientissimi, atque optimi verbis vtar. Vndè si quæras, quis est Romanus Pontifex? respondet D. Bernard. libr. 2. de consideratione alloquens Eugenium: *Tu Sacerdos magnus, summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, au*

ctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus: tu es, cui claues traditæ sunt: cui oues creditæ sunt; sunt quidem & alij cæli ianitores, & gregum pastores, sed tu tantò glorioſius, quantò & differentius præcæteris nomen hæreditasti, habēt illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos, tibi vniuerſi crediti, vni vnus, nec modo ouium, ſed & paſtorum: tu vnus omnium paſtor, ad fin. lib. quarti idem Bernard. Romanum Pōtificem nominat, *Christianorum ducem, paſtorem plebium; vltorem ſcelerum; malorum metum; malleum tyrannorum; regum patrē, legum moderatorem, Canonum diſpenſatorem, ſal terræ; orbis lumen; Sacerdotem altiſsimi; Vicarium Chriſti; Chriſtū Domini; Deum Pharaonis.* Et ad ſignificandam hanc ſuperioritatem ab alijs independentem hedera flamini Diali abſtinendum cenſuerunt etiam Romani, quia cum hedera ſit imbecilla, ea de cauſa alijs, quibus innitatur, opus habeat, vt teſtantur Plutar. in problemat. quæſt. 112. Ioan. Roſin. de antiquit. Rom. lib. 3. cap. 16.

103 Octauo & vltimò infertur Roman. Pontificem concedere potuiſſe Regibus Hiſpaniæ ius nauigandi in Indias priuatiuè quòd alios Principes, in finē, & bonum ſupernaturale, vt latius diſputabimus c. 7. cum ſeqq.

SVM-

SVMMARIVM.
Cap. VII.

1 *Negat Incognitus Pontificem Romanum concedere potuisse Lusitaniæ Regibus ius dominij in Indos.*

Alexandri VI. diuisio inter Hispaniæ Reges circa Oceani nauigationem.

2 *Romanus Pontifex Vrbis, & orbis Episcopus ex Apostolico officio tenetur Ecclesiam seruare, & amplificare, mittere prædicatores in infidelium Regiones.*

Romana sedes cur Apostolica nuncupetur.

Missiones variæ ab Apostolica sede ad Euangelium prædicandum referuntur.

3 *Spiritualis potestas versatur in missionibus prædicatorũ in orbem, in prohibitione verò commercij versatur temporalis in ordine ad spiritualia.*

Reges Hispaniæ constituuntur delegati à Rom. P. ad Indiarum conuersionem.

4 *Romani Pontifices referuntur, qui munus prædicationis Regibus Lusitaniæ commisere, & commissio defenditur à pluribus.*

5 *Alexander VI. ex Regum Hispaniæ voluntate nauigationis, & commercij ius diuisit, auctoritate tamen Apostolica, non arbitraria.*

Romanus Pontifex potest cogere Reges Catholicos ad pacẽ non tamen cogit, & quare.

6 *Alexander VI. qua ratione potuit alijs Regibus inaudi-*

tis diuidere inter Hispaniæ Reges nauigationem Oceani.

7 *Triplex quæstionis casus proponitur, scilicet de dominio in Indos, de nauigatione ad illos, de missione ad prædicandum.*

Pontifex non potest concedere dominium in Indos, nec ius nauigandi per se.

8 *Romanus Pontifex committere potuit Regibus Hispaniæ conuersionem Indorum, & inconsequentiam nauigationem, & commercium alijs prohibere.*

9 *Bullæ Pontificiæ verba referuntur circa commissionem conuersionis Regibus Lusitaniæ delegatæ.*

Alexandri VI. Bulla Regibus Catholicis conuersionem cõmittit.

10 *Lusitaniæ Rex nimittat concionatores ad infidelium conuersionem, non potest alijs prohibere in illis cõmerciũ.*

11 *Conuersio infidelium in India Orientali committi nõ potuit nisi Regibus potẽtissimis, & sub cõmercij colore, & fœnore. Lusitani sub commercij colore occasiones conuertendi infideles quærunt.*

12 *Diuisio Alexandrina ex Regum Hispaniæ voluntate processit ex Incognito, ergò præscribi potest.*

Res, quæ in commercio nõ est, nec in pactum deduci, nec præscribi potest.

13 *Respublica, quæ in pactum deduci potest, potest etiam præscribi.*

14 *Vsucapio alienationis verbo continetur.*

Verùm

Vtrùm Lusitani in Indos habeant ius dominij titulo donationis Pontificiæ.

Cap. VII.

NEGAT Incognitus capit. 3. Pontificem Romanum potuisse Lusitanis ius dominij in Indos concedere, tùm quia potestatem non habet in infideles, tùm etiam quia caret ciuili, qua ista donatio fundari quiret: nec Alexandri VI. diuisio inter Reges Hispaniæ, vt pote qui ab ipsis Regibus velut arbiter fuit electus Osor. de reb. Emman. libr. 8. alijs Principibus nocere potuit. Nos verò generaliter in præcedenti capite egimus de potestate Pontificis summi in temporalibus; de potestate in infideles disputabitur c. 9. nunc de eiusdem potestate mittẽ dilegatos ad prædicationẽ Euangelij differemus.

2 Cũ Rom. Põt. Vrbis, & orbis Episcopus sit vniuersalis glossa fin. in capit. fœlicis de pœnis in 6. D. Thom. opusc. 19. de error. Græc. & contra impugnantes relig. capit. 4. Corduba libr. 4. quæstion. 4. ad 11. Rosens. contra Luther. articul. 25. Ekius Enchyr. ca. 3. ad 18. Bellar. libr. 2. de Rom. Pont. c. 31. §. 15. Caet. de Primat. Rom. Eccles. c. 13. ad 5. vt latè resoluimus c. præcedenti. cũ igitur sit pastor vni

uersalis ex primo Apostolatus officio ad eum spectat non solum Ecclesiam seruare, sed etiam amplificare, & propagare, Salmer. tom. 12. tract. 38. pag. 311. colum. 2. & ita mittere in Regiones infidelium prædicatores, qui illos cogant, & inuitẽt intrare in locum Euangelici conuiuij, & in Ecclesiam, & præcipuè ad illum, quam ad alium, vt resolues cap. seq. nu. penul. Sic Petrus Apostolus in Ægyptum Marcum misit, & Clemens Dionysiũ Areopagitam in Galliam, & Gregor. Augustinũ, socios que eius in Angliam, Gregorius secundus Bonifacium in Germaniam, & alij alios, vt referunt Salmeron vbi supra, vers. profecti sunt, Acosta de procurãd. Indorum salute lib. 3. cap. 2. quibus Euangelicis expeditionibus ad expugnandũ, Christoque subijciendum terrarum orbem, iuxta illud Marc. vlt. *Euntes in vniuersum mundum prædicate Euãgelium omni creaturæ.* factis per summos reip. Christianæ Hierarchas plena est omnis antiquitatis historia, & nomen ipsum Apostolicum valde consentit. Neque enim obid solum Romana sedes Apostolica vocatur, quia Apostolorum fuerit, nam fuit & Ephesina, & Hyerosolimitana, & aliæ, verum etiam quia Apostolorum munus pro Christo legatione fungendi, & vsque ad terminos terræ, illius fidem immobili firmitate testificandi, propriè, ac præcipuè in Rom. Pont. perseuerat: hoc cum ita

sit,

sit, quis dubitat, quin Romanus Pontif. cum ipsi per se orbem obire non liceat, eam curam alijs demandare & possit, & debeat? neque vt eat solum, sed vt destinent ipsi, ac mittant quos Idoneos iudicauerint, vt eleganter prosequitur Acosta d.c. 2. sic Martinus V. anno 1417. commisit, Ioanni de Betancurt viro Gallo ad Rubini de Bracamonte consanguinei, Galliæque Admiraldi intercessionē Canariorum conuersionem comite dato fratre Mendo, qui primus illorum Episcopus fuit, referente Franc. Lopez de Gomara en la historia general de las Indias cap. conquista de las Islas de Canaria pagina mihi 296.

3 Vnde iuxta prædicta in huius missionis materia non temporalis potestas in ordine ad spiritualia (quam in Roman. Pontif. Incognitus ipse cap. 3. ex alijs agnoscit, & nos late probauimus cap. 6.) sed merè spiritualis versatur, licet prohibitionem commercij, cum & expediat fidei propagationi, prohibere quoque poterit Pontifex, cum temporalia ordinare possit in ordine ad spiritualia: sic explicandi, & intelligendi sunt Vict. de Indis 2. p. n. 10. Ægid. l. Ex hoc iure cap. 3. n. 17. ff. de iust. tom. 1. tametsi hoc missionis officium ad potestatem referant temporalem, quam Pontifex habet in ordine ad spiritualia. Iuxta quæ Reges Hispaniæ à Romano Pontifice delegati ad Indiarum conuersio-

nem non laicali, sed Ecclesiastica vtuntur potestate Eman. 1.tom.de regular.q.35.art.2.&q.56.art. 12. concluſ. 6. Miranda in direct.præla.1.p.q.42. art.6.in princip.

4 Potuere ergò Pōtifices Romani munus hoc Regibus Hiſpanię committere, prout cōmiſere Martinus, Nicol. V. Calixtus III. Alexander VI. quorum meminere Cabedus deciſ.47.p.2.& Rebellus de obligat.iuſt.par.2.lib 18.quæſt.23.à n.6.& eam legationem, Alexandrinæ Bullæ mentionem facientes, approbarunt vltra prædictos Bellarmin. libr.5.de Roman.Pontif.cap.2.ad fin.Bañez 2.2. quæſt.10.art.10.dub.3.ad 3.Salas de legib.diſp.7. ſect.4.numer.31.verſ.ad illud de diuiſione, Thomas Boſsius de ſign.Eccleſ.2.tom.libr.17.cap.4. verſ.Ioanni, Acoſta de procurand. Indorum ſalute lib.3.c.2.Salmeron.tom.12.tract.38.pag.323. verſ.deinde præmittendum, Vict.de Indis 2.part. num.2.P.Molin.tract.2.de iuſt.diſp.105.Beccan. in ſumma 2.tom.c.13.q.6.n.12.& Theod.Zuing. ſedi Apoſtolicæ alias infeſtus conceſsioni Alexadrinæ ius hoc tribuit in theatro vitæ humanæ lib.2. vol.3.tit.certamina Geographica, Greg.Lop.latiſ ſimè gloſ.3.per totam præcipuè col.19.cōcl.1.l.2. tit.23.p.2.Borre.de præſt.Reg.Hiſp.c.46.à n.230. Pet.Maffæus lib.1.hiſt.Ind.pag.18.Oſor.libr.11. pag.425.qui gradus à Pontifice aſsignatos à Portuga-

tugaliæ Regibus, sine cuiusquam Christiani Regis iniuria occupari posse palam fatetur, vt immeritò ab Incognito c. 3. allegetur ad probandum diuisionem illam, velut ab arbitro à Regibus Hispaniæ, ex ipsorum consensu, & fœdere electo assignatam ipsis solis, non verò alijs præiudicare potuisse.

Licèt namque Hispaniæ Reges disceptatore totius controuersiæ vterentur Pōtifice Romanō, qui tunc erat Alexander VI. ne lis ad arma deduceretur, non ex eo diminuitur, sed potiùs augetur Pōtificis summi potestas, & iurisdictio, qua cogere potest Principes ad pacē, & concordiā c. Nouit de iudicijs, sed ea ordinariè vti nō solet, ne id occasio essē posit grauissimorum malorum Molin. de iust. tract. 2. disp. 29. vers. ex dictis, & disp. 103. versic. quamuis, Victor. de Indis 1. p. n. 29. vers. & licet: ergò si ad Pontificis tribunal recurrunt, vt cognita causa litem dirimat, vtitur vtique is propria & Pōtificia, non verò data & arbitraria potestate, & ita Alexander. VI. & cæteri Pontifices de quibus supra mentio fit, sæpe sæpius in suis bullis authoritate Apostolica, & plenitudinè potestatis se vti profitentur, & declarant, prohibentque Imperatori, Regibus, cæterisque, ne ad ea loca accedant pro mercibus habendis, vel quauis alia de causa, vide bullam Alexandri VI. relatam per Matthæum in summorum Pontificū constit. Laertiū Cherub.

Bullario sub Alexand. VI tomo 1.

6 Quo autem pacto defendi possit, vt alijs Principibus inauditis Romanus Pontif. nauigationem, & commercium in Indos prohibere posset, vltra prædictorum authoritatem, de ratione latius seq. cap. disputabimus.

7 Interim aduertendum est quæstionem proposi tam tripliciter considerari posse. Aut enim agitur de iure dominij in Indos ex titulo donationis Pontificiæ, aut de iure abstracto nauigandi, & peregrinandi ad illos, aut tandem de committenda illorũ conuersione. In primo, & secundo casu admittere Pontificem Roman. Lusitanis ius illud dominandi, & nauigandi, ac negotiandi priuatiuè ad alios concedere noluisse, nec potuisse; cum vtrumque merè sit temporalè, & huc pertinent Incogniti argumenta, de quibus latius suis locis.

8 Attamen (qui est tertius casus) cum summo Ecclesiæ Hierarchæ competat ius, & obligatio Apostolicos prædicatores in infidelium Regiones mittendi, vt supra ostensum est, & missio in Indos fieri debeat nauibus Isaiæ cap. 11. *Per mare simul prædabuntur filios Orientis, prædæ seu munera Deo oblata*, & illud eiusdem cap. 18. *quæ mittit in mare legatos*, explicat Rebellus de obligat. iust. 2. p. lib. 18. q. 23. sect. 3. n. 10. & cum hæc nauigatio sumptibus, hominibus, & armis indigeat, quæ vtique substineri nequeunt absque

absque commercio, commerciique fœnore, tāquā media ad finem illum supernaturalem, hoc est infidelium consequendam conuersionem necessaria ordinare, & disponere, ad eundem spectat, ad quē finis cap. Præterea de offic. deleg cum resolutis cā. 6. liquidò constat Romano Pōtif. licuisse, & nauigationis ius, & commercij legatis à se delectis tantùm concedere, alijs illud prohibendo; ne & conuersionē, & media ad illam interturbarēt, & impedirent, vt n. 3. ostendimus, & probat Vict. de Indis 2. p. in princip.

9 Atque ita ius nauigandi, & commerciandi per se & independenter Pontifices Roman. Lusitanis non concesserunt, sed potiùs, & principaliter ius mittendi prædicatores, & conuertendi infideles, vt constat ex relatis Bullis per Rebell. de iust. p. 2. lib. 18. q. 23. n. 8. sic Nicolaus V. & post eum Calixtus III. *Credens* (Enriquus Infans Portugaliæ, Ioannis I. filius) *se maximè in hoc Deo præstare obsequium, si eius opera, & industria mare ipsum vsque ad Indos, qui Christi nomen colere dicuntur, nauigabile fieret. Sicque cum eis participare, & illos in Christianorum auxilium aduersus Sarracenos, & alios eiusmodi fidei hostes commouere posset, ac nonnullos Gentiles, & Paganos nefandissimi Mahometis sectæ minimè infectos populos inibi in medio existentes continuò debellare, eisque incognitum sacratissimi Christi nomen prædicare, ac facere prædicari*: hoc idem continet bulla

Alex.

Alex. VI. Ferdinando, & Elisabet Castellæ Regibus circa noui orbis insulas directa, & relata per Petrum Matthæum in constitut. summi Pontif. pag. 150. & per Laerti. Cherub. tom. 1. bullarum sub Alex. VI.

10 Hinc fit regem Lusitaniæ prohibere alijs nationibus Christianorum non posse, ne cum infidelibus commercium, sicut Lusitani, habeant; nisi cõcionatores, ministrosque Euangelij illis submin. tret. Ea enim lege, eaque de causa à summis Põtifibus illi soli huiusmodi commercium concessum est, atque ea sola est sufficiens ratio, quare alijs nationibus (quibus alioquin de iure gentium est commune) interdicatur, ita Molin. 1. tom. tract. 2. de iust. disp. 35. sub conclus. 5.

11 Præposterè ergò Incognitus quæstionem summit à iure dominij, seu peregrinandi in Indos, cũ principaliter agatur de mittendis in mare legatis, vt prædentur filios Orientis, munera Deo oblata Isaiæ 11. & 18. & in consequentiam de iure, & medijs ad Indos perueniendi, & cum illis negotiãdi: cum ea missio cum tot gentibus potentissimis, indomitis, & inter se longissimè distantibus, nisi sub commercij colore fieri, aut progredi nequeat; vt per mutua commercia dum Lusitani cum incolis quælibet in vitæ vsum pro locorum, & Regionum varietate permutant, interea occasionem nacti Sa

cer-

cerdotes & vitæ innocentia, & Christianæ facundiæ laude præstantes, ex auctoritate Romani Pontif. verbum Dei longè lateque disseminent, errãtesque mortalium greges ab infœlicibus vepretis, ac saltibus ad læta Domini Pascua, caulasque traducant, vt benè Maffæus lib. 1. initio.

12 Ego noto nullum fortius argumentum aduersus Incognitum confici posse nisi hoc vnum, cui totus innititur: fatetur nãque ex fœdere inter Hispaniæ Reges ius Indiæ nauigationis dispartitum, occupatum, & adquisitum, & illis tantum præiudicare. Tùm sic argumentum retorquetur, quod in commercio non est, in pactum deduci non potest, nec adquiri, l. si in emptione. §. omnium. ff. de contrah. emptione, vt resoluemus latius ca. 13. in principio: & tanquam immobile fundamentum pro se adducit Incognitus cap. 5. & per contrarium res publicæ, quæ per pactum expressum cedi possunt, possunt & præscribi, cum in præscriptione tacitũ pactum, seu voluntas includatur, vt post alios resoluit in specie Auendaño lib. 1. de exeq. cap. 12. num. 10. Vsucapio namque alienationis verbo comprehenditur, l. Alienationis verbum. ff. de verbo. sign. & ita in vsucapione concurrit consensus saltẽ præsumptus, & interpretatiuus, vt per Mench. Illust. cap. 52. à num. 16. & Pin. in auth. nisi, num. 30. C. de bonis mat. Ergò res hæc est in commercio, in

pactum

pactum deduci potest ex Incognito, ac perconsequens occupari, & præscribi contra ipsum, quòd apertius constat ex resoluendis cap. 14. ad fin n. 50. infra eodem.

SVMMARIVM.
Cap. VIII.

1 *Reges Hispaniæ alijs Principibus cur prælati in nauigatione ad Indos.*

Conuersio Indorum non potuit nisi potentissimis Regibus committi, cui concinit Isaiæ vaticinium.

2 *Indi conuersi perseuerare non possunt in fide suscepta, nisi ex Regum Catholicorum auxilio, & defensione.*

Iapones, & Sinæ Catholici à suis Imperatoribus Bonçorum & Batauorum suasu pro fide substinēda interficiuntur.

3 *Lusitanis Regibus solis, idem de Hispanis respectu Americæ, cur conuersio Indorum commissa, quia primi in Indiam peregrinati sunt.*

Nauigatio Lusitanorum in Indiam excedit fabulosas antiquorum nauigationes.

4 *Primi terrarum, maris, & conuersionis cultores alijs præferendi.*

5 *Inuentio nostrorum fuit in causa, vt Lusitani alijs præferantur.*

Columnæ lapideæ in Africæ littoribus collocatæ in nostræ ditionis testimonium, Lusitanorum Regum iussu.

6 *Lusitani in peritia nauali præstantissimi.*
Sybyllæ, Virgilius, & Seneca Vaticinantur de nostrorum in Indiam nauigatione.
Astrolabium à Lusitanis inuentum.
Lusitani ingenio peracuti.
7 *Duces ad bella fœlices sunt deligendi.*
Fœlicitas in bellis consilij comes, & rationis.
Imperatores à Romanis delecti, quibus fortuna fauit.
8 *Nauarchi quales eligendi.*
Quarta Luna nati.
Equus Seianus infœlicitatis symbolum.
9 *Lusitani fœlices in nauigationis periculis, & perferendis laboribus, mari, terraque omnes superant.*
Coloniæ plures Lusitanorum in Africa, & Asia.
Batani, & alij in Indiam nauigant post nostrorum inquisitionem.
10 *Nauigatio Indiæ, à quibus, si Lusitani non aperuissent, aperienda, Deo reseruatur.*
Coronæ ducibus, & militibus donabantur, qui primi ad brauium, murum, vel locum destinatum perueniebāt.
11 *Alexander VI, & alij Pontifices in suis bullis præseruāt alijs Principibus ius adquisitum in Indiæ nauigatione.*
12 *Commercium iure gentium commune potest alicui ex iusta causa priuatiuè competere, & alijs prohiberi.*
Lusitani commercium cum Indis sibi adquirere potuere, tùm ex Pontificis concessione, tùm ex laboribus, & expensis.

13 *Pu-*

13 *Publica loca vt occupentur, sufficit destinatio, & p*
paratio
Præparamenta faciens præferendus est.

14 *Lusitaniæ Reges magnos apparatus in Indiæ expeditionem faciunt, animumque habent progrediendi, ideò non possunt ab alijs Regibus perturbari.*
Lusitaniæ Reges propter strepitum armorum an iuste sere nissimi vocentur?

15 *Extẽsio de iuribus ad iura fit data occupatione, quòd procedit quãdo locus naturaliter alter ab altero pẽdet n.* 16.

17 *Extensio de loco ad locum diuersum fit, si à superiore destinatus fuerit.*

18 *Romanus Pontifex potest in fidei fauorem commerciũ vni Principi concedere, & alijs prohibere.*
Arma & merces hostibus Fidei non deferenda.

19 *Exteri non possunt deferre merces ad loca conquista Lusitanorum.*

20 *Principes Christiani vocati à Pontifice in societatem nauigationis Indicæ eam non admiserunt, vndè sibi præiudicarunt.*
Scientia præoccupationis præiudicat.

21 *Alexandrina Bulla Romæ publicata ignorari non potuit à Principibus.*

22 *Principes Catholici Romæ legatos habere solent, resque magni momenti in Curia gestas ignorare non possunt.*

23 *Põtificiæ cõstitutiones Romæ promulgatæ vbiq; obligãt.*
Romæ notoria ignorari non possunt.

24 *Pro-*

24 *Proclama generale habet vim citationis, tacentibus præiudicat etiam in iuribus iurisgentium.*

25 *Nauigare in Indiam nullus potest absque licentia Lusitanorum.*

26 *Pontifices prohibent alijs in Indiam nauigare absque Lusitanorum licentia.*

27 *Sarraceni conantur ex India Lusitanos excludere.*

28 *Campson, & Turcarum Imperator magnas classes ædificarunt ad expellendos Lusitanos ex India.*

29 *Lusitanorum edictum, ne alij in India nauigent sine ipsorum licentia, æquum, & iustum præscripsit legitimè cõtra omnes.*

30 *Præscriptio iuris realis in vno loco extenditur contra omnes personas, quæ de nouo veniunt.*

31 *Batani non possunt in India nauigare sine Lusitanorũ licentia, quemadmodum nec infideles, imò & à fortiori ipsi, quam infideles.*

32 *Lusitaniæ Reges habent fundatam intentionem suam contra omnes Principes in Indiæ nauigatione.*

33 *Batani maiori cum ratione non possunt in India nauigare.*

Alexander VI. ex Incogniti confessione diuisit nauigationem Oceani inter Regem Lusitaniæ, & Castellæ.

34 *Pacta cum Principibus inita obligant suos subditos.*

35 *Pacta inter Regem Lusitaniæ, & Regem Castellæ obligant Comitem Flandriæ, qui est Rex Castellæ.*

36 *Batauia Flandriæ pars.*

Successor in dignitate anteceſſorum fœdus ſeruare tenetur

37 *Leges non audiuntur inter armorum ſtrepitum.*

Incognitus Luſitanos prouocat remotis armis adconſcientiæ, & æſtimationis tribunal.

38 *Bataui nec in noſtras, nec in noſtrorum ditiones, nec in alias nauigare poſſunt.*

39 *Arma, & merces deferre hoſtibus eſt præſtare illis auxilium, & iuſta cauſa belli.*

Benedictus Ægidius non diſputauit in caſu Batauorum.

40 *Principibus omnibus Chriſtianis fas eſt procurare infidelium conuerſionem, niſi à Romano Pontif. prohibeantur ex iuſta cauſa.*

41 *Romanū ad Pontificem ſpectat miſsionum diſtributio. Apoſtoli diuiſerunt orbis Regiones, & Epiſcopis diœceſes.*

42 *Romanus Pontifex poteſt Sarracenorum Prouincias inter Principes Chriſtianos diuidere, & creare nouos Principes.*

43 *Romani Pontificis eſt uniuerſam potentiam Regum Chriſtianorum dirigere ad finem ſupernaturalem.*

De iure

De iure prælationis peregrinandi in Indos competenti Lusitanis ex Pontif. summi titulo.

Cap. VIII.

1 IN PRAECEDENTI capite probauimus summo Pontifici ex primo Apostolatus munere cõpetere ius mittendi legatos Apostolicos in infideliũ Regiones: nũc discursus methodus postulat, vt ostendamus iustè Põtificẽ motũ, vt in ea legatione Reges Hispaniæ alijs Catholicis Principibus præferret.

Imprimis cum classibus vsque adeo crebris, & magnis, apparatu quoque, & sumptu pene ingenti ad hanc Prouinciam suscipiendã opus sit (vt ad calcem superioris capitis, n. 10 aduertimus) propter immensam Oceani nauigationem, & terrarũ Regiones plerumque incommodas & egentes, nõ potuit vllo modo nisi Regiæ potentiæ res tanta commiti, vt obseruat Acosta de proc. Ind. salute lib. 3. c. 2. cui concinnit illud Isaiæ cap. 49. *Erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ*, dixerat antea Propheta, *illi ex Aquilone, & mari.*

2 In tàm remotis enim orbis Regionibus hęc spes superesse potest, homines vt infirmi, iudicij inopes, moribus perditis, natura instabiles perseuerẽt, Catholicorum Regum sinu si foueantur, atque vl-

nis infantium more gestentur, aliàs enim recenter Baptismi caractere insigniti suorũ scelere, & parricidio, superiorum præcepto, & pœnis fidem statim sunt prodituri, de quo hodiè, vt alia præteream, Iapo, & Sina testes sint, in quibus in Fidei Catholicæ prædicatores, & in nouos Euangelij tyrones; Bonzorum, & Batauorum, ne de sint Elymates, odio, persuasu, & fallacijs incitati sæuiunt Imperatores, vt testatur P. P. Morejon è Societate Iesu, en la persecucion de Iapon tom. 1. p. 1. cap. 1. & 16. & tom. 2. lib. 2. cap. 3. 11. & 13. ita vt magis à Patauis, quàm ab Ethnicis Catholici sibi timeant ex eod.

3 Lusitanis autem Regibus (quod & de Castellanis respectu Americæ dicendum erit; in vtrosque namque tanquam Oceani, & orbis partitores, seu vsurpatores inuehitur Incognitus) potius aut solis (absit exterorum inuidia, & nostrorũ adulatio) legatio commissa plurimum æquitatis continet. Primò quia primi ipsi & mare Athlanticũ, ad cuius aspectum expauit Hercules, & fœlicem in Indiã nauigationem totiesintentatam, tot laboribus exantlatis, tantis expensis, & classibus deperditis per summa pericula, & difficultates pertinaci studio aperuerũt, vt firmauerit P. Maffæus lib. 1. hist. Indic. in princip. hoc encomiò, *ad eam tàm gloriosam nauigationem neque fabulosos illos Argonautas*

nec

nec in cœlestium numerum falsò relatos Bacchos, Herculem vè vnquam adspirasse. Vt iam ridicula sint (ait Thomas Bossius de sign. Eccles. 3. tom. lib. 21. c. 2. vers. octauum) *quæ somniando fabulantur Antiqui de Baccho, Hercule, & his similibus, aut prodiderunt de Osyri, Sosostri, & alijs id genus.*

4 Si enim æquum, & iustum est, vt descendẽtes eorum, qui suo labore & studio steriles terras syluis extirpatis ad cultum reduxere, alijs extraneis præferantur, cap. Ad aures de rebus Ecclesiæ; eadem æquitas, & iustitia in primis maris incogniti, & gentium vepribus ferinis imbutarum cultoribus versatur, quam rationem explicant latius Doctores, quos cap. superiore retulimus.

5 Vndè licèt inuentio per se ius dominij, & possessionis non tribueret, vt cap. 3. num. 13. agnouimus verum enim verò inuentio, & conquisitio hæc fuit in causa, vt cæteris Principibus Lusitanici Reges præferrentur, prout Gamma significauit quoties in aliquibus portubus lapideas columnas collocabat ditionis Lusitaniæ testes, ad Christiani nominis gloriam, regumque Lusitaniæ monumenta diutius conseruanda, ad quam rem multæ columnę lapideæ, in quibus crux cum insignibus Emmanuelis incisa erat, fuerant nauibus impositæ, vt refert Osor. libr. 1. de reb. Emman. pagin. 34. sicut anteà Iacobus Canus

Ioannis iussu in locis à se repertis fecerat ex Maffæo lib. 1. hist. Indic. pag. 7.

6 Secunda sit causa præstantia Lusitanorum in naŭali peritia, vt agnoscunt Guicciard. lib. 6. hist. Italiæ, Zuinger. in theatro vitæ humanæ vol. 19. lib. 2. tit. de nautis: qua Tyrij, Carthaginenses que longè inferiores fuere teste Bosio de signis Ecclesiæ 3. tom. lib. 21. cap. 2. vers. quintũ. Lusitaniæ enim tota Europa debet astrolabium instrumentum ad explorandam locorum latitudinem ex Maffæo libr. 1. pag. 7. Cuius artis peritia Lusitani sine vlla dubitatione cæteros mortales longè superant, quod & ingenio peracuti sint, & nauigationibus supra omnes longissimis, ac difficillimis assuefacti, Acosta lib. 1. de nat. noui orbis cap. 5. Vndè de nostris nauigationibus (vt ait Bosius de signis Ecclesiæ libr. 20. c. 6.) à Sibyllis mutuatus, quod ad aliud inscius conuertit, vaticinatur Poeta eglog. 3.

Alter erit tunc Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Delectos heroas.

Cui alludit illud Senecæ in tragœdia Medeæ actu 2. in fin. prudenter coniecturantis ex Acosta lib. 1. de nat. noui orbis c. 11.

Venient annis sæcula seris,
Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, & ingens pateat tellus,
Tiphysque nouos detegat orbes.

Et

7 Et quemadmodum ad bella gerenda duces deligendi sunt, in quibus (vltra alia) fœlicitas, hoc est experientia cum prosperis successibus (quæ vna sanè comes ferè consilij, & rationis est ex Iusto Lipsio lib. 5. Polit. cap. 15.) non vltimum locum obtineat. Existimat enim Tullius pro lege Manilia, olim Maximo, Marcello, Scipioni, Mario, & cæteris magnis Imperatoribus non solum propter virtutem, sed etiam propter fortunam sæpius Imperia mandata, atque exercitus esse commissos.

8 Sed eodem modo ad nauales expeditiones illi sanè præferendi sunt nauarchi, quorum voluntatibus non modo milites audientes sint, socij obtemperent, hostes obediant; sed etiam venti, tempestatesque obsecundent ex eod. Tullio vbi proximè, & cauendum ab his, qui quarta Luna nati (de quibus Plato in Epinom.) domi habent equum Seianum, de quo Aulus Gelius noctium Atticarum libr. 3. capit. 9.

9 Hac ergò fœlicitate, & nauali peritia Lusitanos, & in aggrediendis rebus arduis, & in perferendis laboribus mari terraque excelluisse testantur tot ipsorum coloniæ in littoribus, insulis, & locis tàm disiunctis, vt legentibus oras omnes extimas Africæ totius, Indiarumque, cis, & vltra Gangem, pluriumque insularum passim mirabiliter occurrunt, vt obseruat Bos. 3. tom. de sing. Eccles. lib. 21.

vers.nonum, in quo ita vniuersos superant, vt à nullo superari possint ex eodem Bossio libr. 8. capit. 1. versicul. secundum sit illud: & licèt hodiè alij iam à nostris edocti eandem viam aggrediantur, vt Angli, Bataui, & alij; veruntamen primi in prima illa maris nauigatione, & noui orbis inuentione nostri fuere, vt satis omnibus constat, præferendi ergo ijdem erunt.

10 Nec aliquod pondus consideratio Incogniti capit. 5. habet, *dùm ait nisi præiuissent Lusitani, Venetorum inquisitio, Gallorum indefessa sedulitas, Anglorum audacia, Batauorum, qui magis desperata aggressi sunt, indagatio idem perfeciſſent*. Nam Lusitanorum inuentio & cõquisitio Deo, & hominibus patet: aliorum verò, & quorum si futura esset, soli Deo reseruetur, qui nihil ignorat, cap. nouit de iudic. interim ex Poeta lib. 5.

Lusiadæ superent, quibus hoc Neptune dedisti.

Impugnat etiam Incognitus coronarum præmia, quæ donabãtur ducibus, aut militibus, qui primi ad brauium, murum, locumve destinatum peruenere.

11 Tertiò confirmatur Pontificia concessio; quoniam Nicolaus V. Calixtus III. Alexander VI. in suis Bullis, quarum mentio superiore cap. facta est, reseruant alijs Principibus ius adquisitum in insulis, & Indijs, sic Alexand. VI. apud P. Matthæum

in

in constit. Pontif. sub Alex. VI. *Decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, & assignationem nostram nulli Christiano Principi qui actualiter præfatas insulas, & terras firmas possederit, ius quæsitum sublatum intelligi posse, aut auferri debere.* Si ergò alijs Principibus integrum fuit ex suis laboribus, & expensis ius nauigãdi, & negotiandi cum Indis, præoccupare, & illæsum sibi mancipare; quare idem Hispaniæ Regibus denegabitur, ex eo solùm quòd Pontificia authoritate confirmatur?

12. Quamuis enim commercium cum quibusuis gentibus iuregentium commune sit, id intelligendum est antequam ab alio Principe præoccupetur & iustis ex causis eius proprium fiat; quales interuenerunt in præfato commercio, & cõquistione Lusitanorũ, quia cũ primi Oceanũ Æthiopicũ ad Indos vsque aperuerint, nauigabilẽque fecerint multo suorum sanguine, infinito pene sumptu, & maximis cum laboribus, & iacturis; iure quoque gentiũ instar primorum terræ incolarum, potuerunt ius illud sibi proprium facere, & alios externos ab illo arcere Rebellus de iustit. part. 2. libr. 18. quæst. 23. numer. 28. Sicut & externi ex summorum Põtificum sententia idem ius adquirere prius valuerunt. Commercia namque ex causa prohiberi posse decreuere Cæsares in l. mercatores. C. de commercijs, notat Bald. in ca. 1. §. 1. n. 2. de noua form.

fidelitatis, Baptista nu. 104. in l. Omnes populi. ff. de iust. Gerard. sing. 59. & Cabedus decis. 195. nu. 2. p. 1. accedunt quæ circa iurisgentium permissio nem, & concessionem diximus capit. 1. supra eodem.

13 Imò & in his, quæ communia sunt & occupatione adquiruntur, non est necessaria actualis possessio, sed sufficit si locus petenti destinetur, aut apparatum siue impensam in publico ponat, vt respondet Vlpian. in l. 1. §. cœpisse. ff. de pollicitat. ibi: *Sed etsi locus illi petenti destinatus est, magis est vt cœpisse videatur, item si apparatum, siue impensam in publico posuit.* Nam qui prius fecit præparamenta præferendus est, vt docuit Bart. num. 10. receptus ex Ripa nu. 49. in l. Quominus. ff. de fluminibus, faciēs namque præparamenta habetur pro occupante, vt tradunt Romanus nu. 3. Iaf. num. 2. in l. De pupillo. §. nuntiationem. ff. de noui oper.

14 Ergò cum Lusitaniæ Regibus à Pontifice destinata fuerint, & nauigatio, & commercium, in ordine ad bonum Indorum spirituale; ipsique Reges in muneris iniuncti persecutionem, magnos nauium, militum, armorumque apparatus fecerint, faciantque in dies, vt lepidè luserit Erasmus, dum censet immeritò Lusitaniæ Regem serenitatis nomen vsurpasse, cum suis classibus, & armorū strepitu totum concuteret orbem, & multis in locis

cis nostri possessionem iustè ceperint, animumque habeant, & potentiam progrediẽdi, & cætera occupandi, alius Rex se intromittere non poterit, vt in nostris terminis docuit Bart. in tract. de insula, §. nullius n. 5. & Cabed. decis. 195. n. 1. p. 1.

15 Fit namque extensio de iuribus ad iura quando ab aliquo non datur præoccupatio ex doctrina Innocent. n. 10. cap. dilecto de offic. Archid. recepta ex Iasone num. 37. in l. 3. de adquir. possess. Gabr. lib. communium tit. de præscript. concluf. 2. n. 23. Molin. lib. 2. de primog. cap. 6. num. 18. Auend. resp. 30. num. 5. & Menoch. cons. 36. num. 34. post alios.

16 Et quamuis hæc doctrina procedat quando locus adquirendus naturaliter alteri possesso, seu præscripto subiaceat, non vero si naturaliter alter ab altero non dependeat, vt tradunt Federicus de Senis consil. 130. Felin. num. 19. in capit. Auditis de præscript. Gabriel d. concl. 2. numer. 24. Vndè posset Incognitus argumentari in Asia, & Africa potentatus non pendere alterum ab altero, sed distinctos esse, & diuersis subiacere Principibus, & ideò ex subiectione, occupatione, & hospitio vnius non inferri ius ad cæterorum Regna, & Imperia occupanda ad effectum, vt nostri ab illis Batauos, & alios excludant.

17 Satisfit tamen huic obiectioni ex altera doctorum

rum recepta doctrina, nam si quis habeat concessionem à superiore, ex vsu iurisdictionis in vno loco adquirit ius, & vsum in alio diuerso, si vterque à superiore destinetur, ita docuit Bart. in l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de itinere, communis ex Aufrer. ad Capell. decis. 324. n. 1. Gabriel tit. de præscript. concl. 2. num. 18. Decio in nostra specie omnino videndo cons. 270. num. 6. Competere autē reipub. Ecclesiasticæ, Imperatori, hoc est Romano Pontifici potestatem, & iurisdictionem destinandi ad Euangelij edictum in infidelium prouincias promulgandum hos, vel illos ministros cap. præcedenti ostēsum planè est, igitur ex incœpto ministerio adquirunt ipsi ius ad illud exercendum in diuersis locis in aliorum exclusionem.

18 Quarta prælationis causa sit, quam exprimunt Pontificum Bullæ, ne infidelium conuersio impediatur, hostium ve fidei potentior fiat resistentia, si ex aliorum (vt humana est malitia) æmulatione, armis, aut commercij fœnore fortiores efficiantur, sic Nicolaus V. & Calixtus III. apud Rebell. de iust. 2. p. lib. 18. q. 23. nu. 8. *Timentes ne aliqui cupiditate ducti ad partes illas nauigarent, & operis huiusmodi perfectionem, fructum, & laudem sibi vsurpare, vel saltem impedire cupientes: præterea, seu lucri commodo, aut malitia ferrum, arma, lignamina, aliasque res, & bona ad infideles deferri prohibita portarent, vel transmitterent: propter*

ter quæ eis (Lusitanis) *hostes duriores, ac fortiores fierẽt, & huiusmodi persecutio impediretur, vel forsan cessaret, non absque offensa Dei magna. & ingenti Christianitatis opprobrio, ad obuiandum præmissis, &c.* Quam rationem prosequuntur Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontif. capit. 2. ad fin. Rebell. de oblig. iust. 2. p. lib. 18. quæst. 23. num. 5. Cabed. decis. 195. num. 2. part. 1. & decis. 47. à num. 1. par. 2. & alij ex relatis cap. 7. potest nãque summus Pontifex Catholicis commercium cum infidelibus interdicere, ne ex eo fidei negotiũ depereat, vt decernunt Clemens III. capit. Quod olim, de Iudæis, *mandamus*, ait, *quatenus, nec per vos, nec per vestras naues, nec alio quocumque modo, aut ingenio eis mercimonia, consilia, vel alia subsidia transmittatis*, & Clemens V. Extrauag. Multa, de Iudæis, in hæc verba. *Degenerantes renati fonte baptismatis à statu fidelium, famæ propriæ immemores, & salutis obliti inimicis crucis Christi contra ipsius negotium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, nec non victualia, & mercimonia in Alexandriam, & alia loca deferre præsumunt: ex quo manifestè apparet, quòd Christianos, quia ad defensionem hæreditatis Domini pro fide ibidem remanserunt, adiuti subsidijs irreuerenter impugnant: propter quòd fidei negotium quodammodo noscitur deperire,* obseruat Cabed decis. 47. num. 1. & 2. p. 2. post alios quos refert.

19 Pro quo iure pronunciatũ est in supremo Castellæ Prætorio in Regis Lusitaniæ fauorem anno

1575.

1573. contra exteros, qui ad nostræ conquistæ partes mercimonia detulere, cuius sententiæ meminit Cabed. d. decis. 47. ad fin. & ad longum vtriusque partis fundamenta proponit d. 2. p. à pag. 458. & eandem disputationem contra Gallos ventilatam tradit idem Cabed. decis. 195. 1. p. & tanquam certum supponit Suarius alleg. 18. in alio casu in Castellæ fauorem, licet ex defectu probationis reos defendat, tantum abest, vt contrarium sentiat, vt intendit Incognitus cap. 5. ad fin. eum pro parte cõtraria citans; ergò hæc causa non solùm Romanorum Pontificum decretis, ac doctorum auctoritate, sed & supremis Arestis probata, & confirmata in contradictorio iudicio est.

20 Quinta sit causa quòd in societatem præfatarũ expeditionum vocati etiam fuere à summo Pontifice alij Christiani Principes, qui suorum Regnorum amplitudine contenti societatem oblatam conuenire cum Regibus Hispaniæ noluerunt, vt testatur Rebellus de iust. 2. p. lib. 18. q. 23. nume. 7. Nam Emmanuel Rex speciali legatione, apud Iulium Pontificem maximum omnes Christiani orbis Principes ad Asiæ opes, Mahometanique nominis extinctionem enixè, sed frustra inuitauit, ex Osor. lib. 4. de rebus Eman. pagin. mihi 176. cum seq. de Francisco primo Galliæ Rege inuitato, & repudiante refert Andrade in Ioan. III. par. 1. c. 10.

& prop-

& propterea idem Rex suis vassallis prohibuit, ne in Indiam nauigarent Andrad. d. 1. p. c. 14. Eduardus Anglię Rex edicto vetuit, ne Angli ad Guineam à nostris tunc detectam, nauigarent Resend. in Ioan. II. cap. 33. quę ratio viget etiam in prouinciis posteà repertis. Ex eodem capite pax inter Carolum V. & Philippum filium ex vna parte, & ex altera Henricum II. Gallię Regem inita anno 1555. inter alia pacta cõtinebat, ne Galli in Indias nouasque terras cõquirẽdas sine Hispanię Regũ licẽtia proficiscerẽtur, ex Prudẽtio de Sandoual in Chronica Caroli 2. tom. lib. 32. §. 37. Ergò nec de summi Pontificis voluntate, nec de Lusitanorum prælatione quispiam conqueratur, æquum erit: & hęc oblatio, & scientia inuitatis Principibus nocuit, vt sentit Accurs. glos. verbo ad obtinẽdum l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco publico, dùm illũ (qui prævidere potuit) excluſum manere ab occupationis iure in rebus publicis docet, sequuntur Bart. num. 13. Ias. 55. ad fin. Ripa 62. in l. Quominus de flumin.

21 Sexta sit causã quòd Alexandrina diuisionis Bulla ex Pontificis mandato Romę fuit publicata.

22 Principibus autem Catholicis perpetuos Romę caduciatores habere moris est, quod præcipuè in nostra specie locum habebit, tùm suopte splendore,

dore, atque magnitudine, tùm propter Regię fortunę sublimitatem, quę magnorum, & potentum Regum actiones in illustribus, & nouis rebus obscuras esse non patitur.

23 Bullarumque, ac constitutionum Pontificarũ promulgationes Romę factę vbique obligant ex communi doctorum sententia, Suar. de legib. lib. 4. cap. 15. à num. 13. Salas eod. disp. 12. num. 10. & quę sunt notoria in Curia Romana, magnumq; factum continẽt, eorum notitiam Princeps supremus ignorare non potest Capycius decis. 69. nu. 16. Neque enim singulorum auribus per speciale mandatum, aut litteras sunt intimandę cap. 1. de postulat. prælat.

24 Quòd præcipuè locũ habet in proclamatib. generalibus, quę citationis vim habent, tacentibusque præiudicant in adquisitione iurium iurisgentium, resoluit Iacobinus de fœud. verb, & cum venationibus n. 2. approbant Ripa nu. 133. in l. Quominus, de flum. Franc. Marc. decis. 529. n. 16. part. 1. & Menoch. casu 160. n. 11. post alios.

25 Septima sit causa, quoniam sunt hoc iure omnes, qui in Indico mari nauigant, iam inde ab eo tempore, quo Lusitani in India arces ędificare cœperunt; vt nemini liberum sit nauigare, nisi ab aliquo Lusitano vel duce, vel arcis præfecto (Fide prius illius, qui nauem conscendit, diligenter explorata)

plorata) litteras acceperit fidem fœderis continentes, his litteris tuto nauigant, aliter enim à nostris nauarchis capi, bonisque omnibus euerti, & vita, aut saltem libertate priuari possunt, ex Osor. libr. 4. fol. 177. de rebus Eman.

26 Huius salui conductus multiplex ratio reddi potest. In primis enim Pontificiæ cõcessiones hoc etiam continent, ne aliquis sine Regum Lusitanorum licentia maria illa nauigare possit, cuius priuilegij ratio vltra resoluta in hoc, & præcedenti capit. in seq aptius explicabitur.

27 Secundò cum à nostrorum in Indiam ingressu Sarraceni opibus, & armis, potentissimi omnes neruos ad nostrorum intentionem, & excidium intenderint, dolis, ac fraudibus Orientis Reges in id excitantes, oportuit à tantorum hostium conspirationibus tuerentur se Lusitani, & ad vtrorum que vires diminuendas, & diuidendas illo saluo conductu vterentur, vt fœderatos ab hostibus discernerent.

28 Tertiò cum Ægypti Campson, Turcarumque Imperator ad eandem nostrorum ab India exturbationem classes misissent aliquoties, & quod dolendum est consilijs, armis, & stipendiarijs ab ijs, qui Christi charactere insigniti erant, adiuti: ad vigilandum nostris esse docuit experientia, nõ solùm ab hostibus ex fraude & mẽdacio cõpositis,

sed à domesticis professionis tamè Christianę immemoribus.

29 Hęc & alia, quę considerari possunt, satis illum saluum conductum iustificant, qui cum æquitatis sit, prudentięque plenus, per tempus immemoriale in Indico mari ius adquisiuit in omnes nauigantes; vndè ius hoc reale comprehendit quoque exteros, qui in Indiam nauigare velint.

30 Receptum namque est, quod qui præscripsit iurisdictionem in vno territorio, poterit illam exercere aduersus aduenas, qui de nouo veniunt, quam uis aduersus illos non præscripserit, vt singulariter docuit Bald. in l. si quis diuturno not 2. ff. si seruit. vendic. receptus ex Gabriele titul. de præscription. conclus. 2. numer. 21. & Molin. libr. 2. de primogen. capit. 6. numer. 17. ita vt in hoc casu de persona ad personam extendatur vsus, possessio, & præscriptio, vt benè docent citati Doctores sic limitantes regulam textus ca. Cum in tua, de decimis.

31 Hinc fit Batauos sine hoc saluo conductu in Indiam nauigare non posse, eò maximè quia Incognitus idem ius implorat, quo Persæ, Sinæ, Sarraceni, & Ethnici in illis partibus vtuntur, ita vt suo gladio iuguletur; cum alij huic legi per immemoriale tempus sub amissionis bonorum, & vitę pœna sint subiecti.

Imò

32 Imò, & maior ratio vrget contra Batauos, & alios fideles, quam contra infideles : tùm quia in istos nòn habet Pontifex eam iurisdictionem, quam exercet in illos, vt seq. capit. demonstrabitur : tùm etiam quia infideles erant in quasi possessione negotiandi, & nauigandi, fideles verò ea carebant, vndè contra philosophiæ, iurisprudentiæ, & fidei Catholicę rudimenta argumentatur Incognitus, ab carentia ad habitum, à priuatione ad adquisitionem. Non enim valet argumentum, non potest Pontifex prohibere hoc infidelibus, ergò nec fidelibus; non potest priuare aliquem sua possessione, ergò non poterit impedire adquisitionem ; accedunt, & aliæ causæ relatæ sequentibus capitibus.

33 Hæ rationes, & causę (omissis alijs) generales sunt, respiciuntque generaliter omnes Principes exteros, respectu quorum Lusitaniæ Rex fundatam habet intentionem tot titulis firmatam ; sed respectu Batauorum fortius vrgent, quia fortior, & diuersa causa contra eos stat pro Lusitanis, & ita hæc erit octaua causa : fatetur Incognitus cap. 3. Alexandrum VI. contentiones tantum Lusitanorum, & Castellanorum composuisse, quod potuit sanè, vt electus inter illos arbiter, sicut & ipsi Reges an-

teà de ipsa re fœdera pepigerant, hæc Incognitus: ex fœderis igitur vinculo, & arbitrij vi inter ipsos Reges conquitionis diuisio pendet, & firmiter obligat, si pacta sint seruanda, quæ iuri naturali innituntur, l. 1. de pactis.

34 Pacta verò cum Principibus inita obligant æqualiter suos subditos, vt in terminis conquisitionis, & prohibitionis inter Castellæ, & Lusitanię Reges, ne alterius subditi in alterius limites naiuigando, seu commerciando ingrediãtur, decidũt Gam. decis. 384. & Cabed. decis. 195. par. 1. & decis. 47. part. 2.

35 Pacta autem prędicta inter Ioannem Lusitaniæ, & Ferdinandum Castellę Reges celebrata fuere, & Pontificio arbitrio confirmata, Ferdinando succesit Philippus I. Philipo Carolus Imperator, Carolo Philippus II. ex Borrello de præst. Regis Cathol. c. 46. n. 344. 348. & 356. qui idem pactum, & arbitrium obseruarunt, constat autem Philippum I. Flandriæ Comitem fuisse, qui iure hęreditario Principatum illum à maioribus acceptum in posteros transmisit.

36 Cum ergo Comes Flandriæ (cuius pars Batauia est ex Borrel. de præst. Reg. Cath. ca. 46. à numer. 360.) his pactis sit astrictus, iisdem successor in Batauia stare debet; successor namque indignitate antecessoris fœdus, & pacta seruare, tene-

tenetur argum.cap. Quoniam Abbas de offic. deleg. siue succedat iure hæreditatis, aut sanguinis, cap. Abbate vers. ad hęc de re iud. in 6. Suar. alleg. 9. num. 4. Tiraq. de primog. q. 35. num. 20. & 23. siue beneficio electionis cap. 1. de probat. Boerius decis. 204. num. 42. seu armis Afflict. decis. 392. n. 23. siuè rebellione Bald. cons. 271. num. 6. vol. 1. Vndè Senatus Hollandensis, siuè quivis alius, qui fide abiurata in sui naturalis Principis locum, & sedem per arma, & vim ingressus Batauiam vsurpauit, cętera iura tàm actiua, quàm passiua Principatui ad hærentia, ad quæ prædecessores tenebantur, conseruare debet.

37 Hæc ratio dùm bellum crudescit, locum nõ habebit: nam vt dicebat C. Marius apud Plutarchũ in vita Marij: *inter armorũ strepitum leges non audiũtur*, Tullius pro Mil. *leges silent inter arma*, sed inducijs aut pace initis, quis hoc ius, hoc fœdus violandum consulat, nisi Incognitus cap. 13? cum tamen ipse sequestro bello ad conscientiæ, & æstimationis tribunal nos prouocet in præfactione.

38 Ex quibus omnibus deducitur quantum veritatis habeat illud, quòd confidenter Incognitus asseuerat, *Lusitanos inique aditum, & mercaturam Indicã Batauis præcludere cap. 1. Batauosque in bellum trudi nostrorum iniquitate*, ca. 13. Nam vt tergiuersationibus non sit locus, argumentum tripliciter adincudem re-

reduci potest. Aut enim Bataui ad nostra emporia ditionesque nauigant, aut ad hostium, quibus cum bellum nobis est, terras peregrinantur, aut tandem ad alios; in primo casu iam contra Incognitum cap. 1. probauimus illos ad nostrum commercium, nostraque emptoria nō admittere nobis fas esse.

39 Et idem ius militat in secundo casu, est enim res magni præiudicij debellationi deferre mercimonia illis, cum quibus bellum gerimus, vt decidunt Pontifices in ca. Quod olim de Iudæis, extrauagan. Multa eod. obseruant Panorm. in d. cap. Quod olim, & Cabedus decis. 47. numer. 2. par. 2. Præstare autem auxilium hosti iusta belli causa est sacra pagina approbata 2. Reg. 8. prout notat Molin. 2. de iust. disp. 104. vers. quarta, & hos duos casus admittit Incognitus in præsentiarum, & in his versatur Ægidij disputatio, vt ipse fatetur in l. ex hoc iure cap. 3. num. 21. vers. his positis. ff. de iust. part. 1. Sed Incognitus totus est in tertio casu, quando scilicet Bataui nauigant, & commercium exercent cum plerisque gentibus, quibus cum nullum Lusitani bellum habent, & cum quibus Persæ, Sinę, alijque sicut & ipsi Lusitani liberam exercent mercaturam: sed in eo etiam casu contra Batauos vrgent fundamenta toto hoc capite deducta.

40 Nec obstabit quod omnibus Principibus Christianis

stianis fas sit procurare infidelium nationum per suos subditos conuersionem ad fidem, iuxta illud Marc. vlt. *Ite in mundum vniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ.* Respondetur namque id verũ esse, nisi à summis Pontificibus prohibeantur propter ipsum met bonum conuersionis: quando ergò alteri Principi ea cura demandata est, ne mutuo se se impediant, merito reliqui arceri possunt, ac debent à Christi Vicarijs.

41 Ad quos propriè, & ex officio spectat huiusmodi missionum distributio, iuxta resoluta cap. præcedẽti. Quia nullus debet prædicare, nisi mittatur iuxta illud Apost. Rom. 10. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur*, & illud Matth. 9. Luc. 10. *Messis multa, operarij autem pauci, rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam*, Isaias quoque cum audisset Dominum dicentem cap. 6. *Quem mittam?* Respondit, *ecce ego mitte me, dixitque Dominus vade, & dices populo huic*, hinc diaconus suscipiens codicẽ Euãgelij benedictionem postulat à Pontifice ex Innocent. lib. 2. de sacro altaris mysterio cap. 37. qua ex causa etiam Apostoli primum orbis Regiones sibi diuiserunt, posteà verò episcopis distinctæ diœceses à summis Pontificibus traditæ sunt; ita vt vnus in alterius messem falcem mittere non possit, vt eleganter in nostra specie cõcludit Rebell. de iust. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 28. ad primum.

42 Sicut etiam pro pace seruanda inter Principes, & religione amplificanda poterit Papa Prouincias Sarracenorum inter Principes Christianos ita distribuere, ne alius in alterius partes transeat; sic etiam posset pro commodo religionis Principes creare, maximè vbi anteà nulli fuissent Principes Christiani, vt docet Caietan. 2. 2. quæst. 66. art. 8. Victoria de Indis 2. p. nu. 10. & Molin. de iust. tract. 2. disp. 105. vers. illud tamen. Pontificis nam que Romani est vniuersam potentiam Regum Christianorum dirigere ad finem supernaturalē, vt latè prosequitur P. Suarez cōtra sectas Angliæ lib. 3. à cap. 22. vsque ad cap. 30.

SVMMARIVM.
Cap. IX.

1 *Pontifex Romanus an habeat potestatem debellandi infideles?*

2 *Pontifex Romanus non habet iurisdictionem in infideles, nec propter infidelitatem, aliaue peccata contra naturam potest eos debellare.*

3 *Christus Dominus dedit Petro, & successoribus potestatē in fideles, non verò in infideles.*

4 *Infideles vt tales non sunt directè subditi Pontifici Romano, sed indirectè.*

5 *Infideles ad fidem Catholicam non sunt armis cogendi.*

6 *Infi-*

6 *Infideles fidem sufficienter annunciatam si non accipiãt, non sunt debellandi, & an ad audiendam fidem cogi possint?*

7 *Pontifex Romanus potest cogere Principem paganum, ne impediat prædicationem, conuersionem, & eximere conuersos ab illius obedientia.*

8 *Alexandri VI. bulla circa Indiarũ Occidentalium donationem quo sensu accipienda.*

9 *Lusitani ius habent ex Pontificis concessione debellandi Indos, si prædicationi officiant.*

Socotora insula per nostros liberata à Mahometanis in Catholicorum beneficium.

Historijs fides adhibenda.

10 *Bellum contra Turcas, & Mauros semper iustum.*

11 *Bona adquisita bello victoris dominio cedunt.*

Bona à Turcis, & Mauris bello iustè à fidelibus acquiruntur.

Hispania ab infidelibus per bellum liberata.

Lusitaniæ Regnum ab infidelium faucibus erectum.

Africæ Imperium Lusitanicum iustè adquisitum.

12 *Lusitani in Asia bello abusi non sunt in infideles.*

Antonius Galuanus Regnum Ternatis repudiauit.

13 *Lusitani offensi dolent, lacessiti pugnant, iniurias acerrimè persequuntur.*

14 *Lusitani iustè bellum contra fidei fragos suscipiunt, & num.* 15.

Lusitani in fide tuenda constantissimi, in perfidia vindicanda acerrimi.

15 *Bellum ob fidem violatam iustum.*

16 *Lusitani habuerunt in India occasiones dilatandi Imperium ex auxilij præstandi titulo.*

Abraham auxilium præstitit contra Reges, à quibus iniuriam non accepit.

Romani propter socios bella gesserunt.

17 *Lusitani arces in portubus Indicis iustè ædificarunt ad sui tutelam, idque vel ex dominorum voluntate, vel ex fidei fractæ occasione, num.* 18.

19 *Lusitani tribus titulis Imperium in India, & conuersionem defendunt.*

Lusitani cessante fraude, & dolo, sub specie commercij, vel religionis Indos non debellarunt.

Lusitani semel elusi iterum falli non patiuntur.

Lusitani in Indos an habeant ius dominij titulo belli?

Cap. IX.

1 INCOGNITVS capit. 4. nec Pontifici facultatem concedere, nec Lusitanis ius debellandi Indos fas esse ex Caiet. 2. 2. quæst. 66. art. 8. auctoritate astruit: nos autem, vt satisfaciamus distinctè de Pontificis potestate quoad ius belli in infideles, & de iure Lusitanorum illos debellandi breuiter disseremus.

Pon-

2. Pontifex summus non habet iurisdictionem in infideles, nec eos propter idololatriam, aliaue peccata, quæ pugnant cum lumine naturæ, debellare potest, & suis dominijs spoliare, vt in specie agnoscunt Victor. de Indis 1. part. à num. 30. Coua. reg. peccatum 2. par. §. 10. num. 1. & 2. Salmeron tom. 12. tract. 39. per totum Molin. tract. 2. de iust. disp. 106. Acosta de procur. Indor. Salute lib. 2. à ca. 2. vsque ad cap. 7. & passim alij.

3. Quoniam verba illa, *tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, Matth. 16. *confirma fratres tuos*, Luc. 22. *pasce oues meas*, Ioan. 21. *fiet vnum ouile, & vnus pastor*, Ioan. 10. in spiritualibus tantũ locum habent: nam vna est Ecclesia non ab vnitate, vel locorum, vel Regum politicè dominantiũ, sed ab vnitate fidei in vnum Christum, & in vnũ eius vicarium, quæ quidem vnam facit Ecclesiam, & ouile, cuius oues sunt pascendæ verbo Dei, Sacramentis confirmandæ, & pro meritis ipsarum, aut soluendæ à peccato, aut ligandæ: vnde Ecclesiæ nisi in pastores, & fideles eius nulla est iurisdictio spiritualis: quare rectè dixit Apostolus 1. Corint. 5. *quid mihi de his, qui foris sunt*, vt doctè discurrit Salmeron. dicto loco.

4. Licet autem infideles pro illo statu nõ sint directè subditi Pontifici Romano, nihilominus ex diuino iure tenentur illi subdi suscipiendo fidem, & baptis-

baptismum, per quē vnusquisque de grege fit Christi, & per consequens subditus Petro; imò & ante baptismum sunt indirectè subditi Pontifici, qui ius habet cogendi infideles, ne Euangelij prædicationem in suis terris impediant, neve subditos suos ad fidem negandam, vel non suscipiendam cogāt, aut alio modo religioni Christianæ infesti sint, vt resoluunt Vict. de Indis 2. p. à num. 11. Suar. lib. 4. contra sect. Angliæ cap. 6. à num. 7. & alij.

5 Qua in re tres sunt constituendę conclusiones: Prima, infideles ad fidem Catholicam suscipiendam non sunt armis, & vi cogendi, vt decidunt Pō tifices c. De Iudæis, cap. Qui syncera 45. distinct. docet D. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 10. sequuntur Sot. in 4. dist. 5. art. 10. column. 14. Victor de Indis 1. par. num. 26. Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29. column. 2. in fin. & lib. 5. cap. 2. Beccan. in summa 2. tom. cap. 13. quæstione 4. Violētia enim repugnat fidei, Acosta de procur. Indor. Salute cap. 13. lib. 1. vndè D. Greg. libr. 2. Epist. 52. *Noua*, ait, *atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.*

6 Secunda conclusio, quantumcumque fides annunciata sit barbaris probabiliter & sufficienter, & noluerint eam recipere, non tamen ex eo eos debellare, & bonis spoliare licet, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. receptus ex Victor. de Indis 1. par. num. 39.

num.39.Couar.reg.peccatum 2.p.§. 10. num. 3. vers.4.Ayala de iure belli libr.1.cap.2.numer.28. An autem per vim ad audiendam fidem cogi possint,adhuc sub iudice lis est, affirmat Sepulueda cõtra Episcopũ Chiapię obiect.10.subdubitat Sotus in consilio quod anno 50.dedit circa Indiarũ conquisitionem vers. la segunda cabeça, negant Episcopus Chiapię in Apologia contra Sepulucdam replica 10.& Salmeron tom.12. tractat. 38. vers.de inde pag.323.Metaphysicũ existimans nõ posse compelli infideles ad credendum, posse tamen ad audiendum inuitos cogi,consentit Becca. in summa 2.tom.cap.13.quæst.4. numer. 12. cum sequenti.

7 Tertia conclusio:potest Papa per se,& per Principes Christianos compellere rempub. aut Principem paganum etiam bello illato, ne impediat libere prędicari Euangelium,& vt sinat impunè subditos baptismo sponte susceptо profiteri legem Christi D.Thom.receptus 2.2.quęst. 10. art. 10. Vict.de Indis 2.part.numer.12. Bañez d.artic.10. ad fin.Gam.decis.335.num.2.& sic baptizatos eximere à iure, & obedientia Principis pagani Vict. de Indis 2.p.nu.13.& 14.Bellarm.libr.5. de Rom. Pontif.cap.7.

8 Et in hunc sensum trahenda, & explicanda est Alexandri VI.bulla,qui Castellę Regibus Indias,

& in-

& insulas Occidentales donauit, vt declarāt Episcopus Chiapię contra Sepuluedam replica 12. Salmeron tom. 12. tract. 39. ad 7. pag. 333. & ad eundem finem Lusitanis ius belli in Indos Orientales
9 ex Pontificia concessione competit; ¶ Quo tamen adhuc vsi non sunt (vt constat ex historijs quibus fides adhibēda est l. 1. vbi Bart. ff. de offi. quęst. Valasco de iure emphyt. quęst. 9. numer. 26. Gam. decis. 339. numer. 7.) vna excepta Socotora, in qua maris Erythrei insula Christianos ab Apostoli Thomę aduentu incolas ab Mahometorum Fartacum tyrannide, expugnata arce, & in ea prędidio Lusitanorum impositō ex Emmanuelis mandato Tristanus Acuña liberauit, Maffæus lib. 3. pagin. 68, Lucena lib. 1. cap. 12. in vita Xauierij, meminit Miræus in Polit. Eccles. libr. 3. ca. 8. Vndè sub prætextu religionis nullus à nostris Rex subactus est, nullus populus armis oppressus.

10 Cum tamen contra Turcas, & Mauros bellum ex nostra parte semper iustissimum sit, non solùm quando Prouincias olim à Christianis possessas detinent, vt defendunt Innoc. & alij in cap. Quod super his, de voto, Oldrad. cons. 72. Ceuallos tom. 4. q. 906. à num. 210. sed etiā quia ex professione in nostram offensionem parati sunt semper, vt decidit Alexander II. in cap. dispar. 23. quæst. 8. in hæc verba, *in Sarracenos qui Christianos persequuntur, & vr-*

bibus

libus, & proprijs sedibus pellunt, iustè pugnatur, resoluit Diuus Thomas 2. 2. quæst. 10. articul. 8. receptus Innoc. num. 5. in cap. Maiores de baptismo Boer. decis. 178. num. 10. Gama decis. 335. num. 1. Gail. lib. 1. de pace publica pag. 4. numer. 40. post Bart. Bald. & alios, quos, refert Bellarm. libr. 3. de laicis cap. 16. Paulus Grysaldus in decis. fidei verb, bellum, & Molin. disp. 99. vers. quod si bellum, & disputat. 105. vers. illud tamen, tractat. 2. de iust. quod procedit etiam si Turcæ, & Sarraceni velint in pace viuere; adhuc Christiani illis bellum possunt inferre ex Oldrado cons. 72. Alberico in Rubrica. C. de Paganis, Anania in capit. Ad liberandam de Iudæis & Cacher. in disp. inserta post decisiones Pedam. num. 19.

11 Vndè terras, & loca, quæ nostri Reges contra Turcas, & Mauros in Africa adquisierunt, iusto titulo sua propria efficere iuxta regul. Iurisconsul. in l. Naturalem. §. vlt. ff. de adquiren. rer. domin. l. Si captiuis verb. publicatur. ff. de captiuis, & resoluta per D. Thom. de regimine Principis lib. 3. ca. 11. post Arist. lib. 1. Politic. cap. 4. & alios quos refert, & sequitur Couar. reg. peccatum 2. par. §. 11. num. 1. & 6. vers. res autem, & ita probant contra infideles leges partitæ l. 5. & 19. tit. 26. part. 2. & l. 20. titul. 28. part. 3. elegantius Innoc. 4. in cap. Abbate de re iud. lib. 6. ibi: *Ab infidelibus loca conquisierit,*

& ibi, *sua propria facta esse*nt, vbi glossa, verbo, infideli bus post Innoc. quem refert & ita docent speciatim de Regibus Hispaniæ loquentes Felin. in cap. cum non liceat colum. 5. de præscript. post multos Auẽd. lib. 1. de exeq. cap. 1. num. 7. & capit. 4. in pr. Mench. Illust. cap. 81. num. fin. vers. cum nostri, Garcia de expens. capit. 9. num. 68. cum seq. Burg. in præmio leg. Tauri nu. 32. & 144. qui post alios firmat idem de Regibus Lusitaniæ, & de nostro Imperio Africano Castaldus de Imperatore q. 53. n. 6. & Gama decis. 335. n. 1.

12 In Asia verò Lusitani titulo belli in infideles vsi non sunt, imò (ne exemplis protrahamus tempus) à Ternatensibus proceribus in legitimæ prosapiæ defectum regni gubernaculum honorem oblatum, & opes Regias excelsiori animo repudiauit Antonius Galuanus Ternatensis arcis præfectus Maff. lib. 10. de reb. Indicis, Andrad. in Ioan. III. libr. 3. capit. 56. Barrios de cad. 4. libr. 9. capit. 20.

13 Nostri enim id faciunt, quòd eis ius belli, & iustitia concedit, & fortium hominum officium est, offensi dolent, lacessiti pugnant, illatas iniurias acerrime persequuntur, vt Naubeadarimus Calecutiensis Regni Princeps apud auunculum Regem proposuit Osor. libr. 3. de rebus Eman. pagin. 96.

14 ¶ Vndè omnia iure gessisse, ab illis tantum qui fœ

dus

dus fregerant pœnas, vt æquum est, exegisse, homines esse in fide tuenda constantissimos, in perfidia vindicanda, & iustissimis pœnis animo maximo repetendis acerrimos defendit apud Mahometem Malacæ Regem Lansamana rerum maritimarum præfectus Osor. lib. 6. pag. 248.

15 Quas ob causas iustis bellis apud Indos suo Imperio plurimas adijciunt ditiones Lusitani teste Nauar. in cap. nouit not. 3. n. 158. de iudicijs, qui titulus ob fœdus, & pactum violatum approbatur à sacra pagina 4. Regũ. 3. Diuo Augustino lib. 6. quæst. 10. capit. dominus 23. q. 2. Vict. de iure belli numer. 13. Molin. tract. 2. de iust. disp. 104. vers. sextò Castro de iust. hæret. punit. lib. 2. c. 14. causa 10. pag. mihi 378.

16 Alius titulus in Lusitanorum fauorem cõsiderari potest: cum in spoliati, aut aliàs iniuriam passi Reges defensionem, & vindicationem sub tributi, aut prædæ pacto auxilium præstant; ex qua ratione Lusitani in India habuerunt occasiones varias, non nulla iure belli occupandi, suumque Imperiũ dilatandi, vt probat in specie Mol. de iust. tract. 2. disp. 105. causa 9. Sic & Abraham ad vindicandũ Regem Sodom. dimicauit contra quatuor Reges, à quibus ipse nullam acceperat iniuriã, Genes. 14. Hanc igitur causam prosocijs & amicis probant Caiet. 2. 2. q. 40. art. 1. Cast. supr. vers. ecce omnes

Vict. de Ind. 2. p. n. 17. & Molin. d. disp. 105. vers. aliam qui idem referunt de Romanis, & testatur Cicero pro lege Manilia, ibi: *Propter socios nulla ipsi iniuria lacessiti maiores vestri cũ Antiocho, cum Ætolis, cum Pœnis bella gesserunt*, fertur que etiam Hispanos terras Mexicanorũ obtinuisse, ea ratione Talchathedanos aduersus Mexicanos adiuuando Vict. & Molin. vbi proximè.

17 Tertiò cum insita Ethnicis, & infidelibus natura sit inconstans atque infida, opus est, vt qui apud illos versantur, securitati suæ consulant, & neque nocere cupiant, neque tamen se frustra lædi permittant: quare quæ defensioni sunt propria, & tutelæ, eã nemo culpare debet, si Christiani satagant, in quo genere sunt portus naualibus stationibus occupati, arces erectæ, ac munitæ, præsidia militaria imposita, quò confugere violati queant, Ethnicos quantum satis erit, terrore ipso in officio continere; hoc à Lusitanis factitatum in plerisque Orietis maritimis vrbibus, non sine egregia ipsorum gloria, & magna reipub. Christianę commoditate, nemo est, qui non laudet. Qui enim inter externos, & meritò suspectos armatur, cautus & prouidus potius, quam iniurius dicetur. Ethicorum namque ingeniũ eiusmodi est, vt nullam patiatur iniuriam, si contra ipsorum iniurias se quisquã muniat, vt eleganter prosequitur Acost. lib. 2. de proc. Ind. salu-

te

18 te c. 14. Adde arces cum præsidijs, vel ipsorum dominorum consensu, vel ob violatam pacem, & perfidiam vindicandam, à nostris fuisse erectas, vt ex historijs constat.

19 His tribus titulis se, maiestatis Regię Imperiũ, fidem Catholicam, & euangelij Tyrones defendunt nostri. Connitũtur enim ostendere hosti virtutem ipsorum semel fraude eludi posse, iterum neque falli, neque vinci posse: cessante verò illarum gentium fraude, & dolo, Lusitani sub commercij specie, aut religionis prætextu, eas non subijciunt, vt firmat Vict. de Ind. 2. p. ad fin. velut testis omni exceptione maior, sæpè laudatus ab Incognito ca. 1. 2. 3. 4. & 6. & passim, vt immeritò ipse in hac parte nos iniustitiæ arguat.

SVMMARIVM. Cap. X.

2 *Nauigatio in Indiam an sit omnibus communis?*
3 *Poetæ in cognitione iuris naturalis plurimo iudicio valent.*
4 *Occupationis incapacia adquiri non possunt.*
5 *Communes res, quæ sint ex Cicerone.*
6 *Aqua communis.*
7 *Maris an sit commune elementum.*
Communia iuris gentium quæ Romani vocauerint.
8 *Littus maris commune ex iure gentium.*

9 *Maris ad littus accedere nemo à populo Romano prohibe*
ri potest.
10 *Interdictum, ne quid in mari fiat, quo portus, statio, iter*
ue nauigijs deterius sit
Maris nauigatio impediri non debet
11 *Occupari quod potest, an sit iuris gentium?*
12 *Piscando in diuerticulo maris, vel fluminis an alium*
prohibere quis possit?
13 *Mare, & littora an sint diuersæ conditionis:*
Mare an sit de numero rerum, quæ in commercio non
sunt?
14 *Nauigationem impediens inique agit.*
Vtile alteri, & mihi non molestum est communicandum
ignis de igne communicandus.
15 *Maris ius adquiri potest, & indotem dari, nu. 32.*
16 *Imperator mundi, & maris dominus.*
17 *Imperator non est orbis dominus*
L. Deprecatio. ff. ad l. Rhod. & nu. 19. & 20.
18 *Imperator non habet supremam potestatem in vniuer*
sa Ecclesia in temporalibus.
19 *Potestas legis ferendæ supponit iurisdictionem*
20 *Aduersatiua, autem, non semper excludit.*
21 *Maris proprietas ad aliquem pertinere potest;*
L. Sanè de iniurijs, & num. 23. & 24.
22 *Mare sicut arida diuisionem recipit de iure gentium,*
& contrarium dicere, est perridiculum.
23 *Incognitus reijcit autores tanquã adulatores.*

24 *In-*

24 *Interdictum competit habenti ius maris.*

25 *Interdicta alia ad publicas, alia ad priuatas causas.*

26 *Communia iuris gentium, post adquisitionem manent publica populi vnius.*

27 *Barbari à populo Romano vocantur populi Prouinciales.*

28 *Donellus censet maris, & littorum eiusdem esse conditionis.*

29 *Priuatus in maris iure vtitur priuato interdicto. Princeps ius sibi dicit in sua causa.*

30 *Maris proprietas etsi sit nullius, protectio tamen, & iurisdictio Imperatoris, vel Principis.*

31 *Princeps in portu, & in mari exigere vectigal potest.*

32 *Venetorum dux annulo desponsat mare ex Pontificia cõcessione. Alex. III. Venetias mari dotauit per annuli inuestiturã.*

33 *Delicta commissa in mari punienda à terræ Rectore, & intra quot milliaria. Mare comprehenditur, & definitur sub terræ territorio.*

34 *Latrones grassantes in vijs publicis non gaudent immunitate Ecclesiæ, ac proinde nec piratæ.*

35 *Vectigalia intra quot maris milliaria exigi possunt.*

26 *Maris protectio, & iurisdictio de iure gentium competit omnibus principibus, sed post occupationem præfertur possidens.*

37 *Maris protectio necessaria est, ne deferantur extra Regnum merces prohibitæ, & vt securè nauigetur, & obid*

iustè vectigal exigitur in vniuerso orbe.

Vectigalia cur in mari, & portu exigantur?

38 Maris immensitas, & qualitas non repugnant adquisitioni.

39 deserta magna in arida reperiuntur.

40 Maris pars pertinet ad dominium terræ vicinæ.

Vrbes maioribus, minoribus ve territorijs circunscribuntur.

41 Imperator habet iurisdictionem in mari vltra districtum, qui terræ adiacenti competit.

42 Mare, aer, & aqua profluens communia de iure naturæ considerantur vt elementa, & vt locum occupantia.

43. Aqua fluminis dupliciter consideratur, & numer.

43 Mare, aer, & aqua considerata vt localia possidentur.

44 Aer quasi possidetur, cum supra nostrum solum est. altius tollere ædes licet.

45 Aeris excipiendi gratia non poßumus alienum agrum ingredi.

46 Immunitate Ecclesiæ gaudet proiectus in aera cœmeterij.

47 Mare fundatum est in aluo, & ideò occupationis est capax.

Terra est inferior Sphæra cæteris elementis.

48 Maria moribus gentium in Principum dominium venerunt.

49 Occa-

49 *Oceani nauigatio ad Hispaniæ Regem pertinet.*
50 *Concluditur maris occupatio, & adquisitio.*

Mare ad Indos, aut ius in eo nauigandi an sit proprium Lusitanorum occupationis titulo.

Cap. X.

RATIONES relatæ in præcedentibus capitibus Lusitanorum nauigatiouem in Indos, nauigationisque ius satis superque iustificant, ita vt opus non esset alijs medijs illud propugnare, sed quia oppignorari nõ reformidat (vt dici solet) munificus solutor.

2 Vlterius excurrendum erit. Incognitus tribus capitibus 5. 6. & 7. maris Indici nauigationem per Athlanticum Oceanum non minus Lusitanis quã Batauis, omnibusque communem esse latè, & enixè defendit. ¶ Poetarum etiam auctoritate vtendum sibi esse ait; cum eos in cognitione iuris naturalis plurimo iudicio valuisse constet, quòd aduertimus, ne id nobis vitio detur, si eorum quoque auctoritatibus ad propugnandum vtamur, suffragante æquitatis regula, nemini aspernari licere idem ius sibi dici, quòd ipse alijs dixit l. 1. ff. quod quis-

que iuris: nos vt clarius procedamus, intra disputationis cancellos argumenta reducemus, nihil obiectionis prætermittentes.

4 Contra igitur tituli propositionem argumentatur sic Incognitus: Primò res, quæ occupari nō possunt, aut occupatæ nunquam sunt, nullius propriè esse possunt, quia proprietas ab occupatione cœpit, & probat authoritate Ciceronis offic. 1. *similis est priuatarum possessionum descriptio, ex quo quia suum cuiusque fit eorum, quæ natura fuerant communia, quòd cuique obtigit, id quisque teneat*, & Thucydidis lib. 1. *qui terram, quæ in diuisione populi nulli obuenit, indefinitam, & limitibus nullis circunscriptam vocat.*

5 Sed omnes res, quæ à natura ita cōparatę sunt, vt aliquo vtente nihilominus alijs quibusuis ad vsum promiscue sufficiant; eius hodieque conditionis esse & perpetuò esse debere cuius fuerant, cum primum à natura proditæ sunt, quod Cicer. offic. 1. voluit, *ac latissimè quidem patens hominibus inter ipsos omnibus inter omnes societas hæc est, in qua omnium rerum quas ad communem vsum natura genuit, est seruanda cōmunitas*, sed sunt huius generis omnes res, in quibus sine detrimento alterius alteri vsus commodari potest, hinc illud esse dicit Cicer. *aqua profluente*

6 *non prohibere*, sic Poeta 6. metam.

Quid prohibetis aquas, vsus communis aquarum est,
Nec solem proprium natura, nec aera fecit,

Nec

Nec tenues undas: in publica munera veni.

Huius generis est mare, quod omnibus patere dixit Vlpianus in l. Venditor. ff. communia præd. & de numero eorum, quæ in nullius adhuc dominiū peruenerūt, vt firmat Neratius in l. Quod in littore. ff. de acquir. rer. dom.

7 Maris ergo elementum commune omnibus est, quia infinitum, ita vt possideri non queat, & omnium vsibus accommodo datum, siue nauigationem respicimus, siue etiam piscaturam; hinc Cic. offic. 1. *Quid tàm commune, quàm mare fluctuantibus, & littus eiectis,* Virgil. aurā, undā, littus cunctis patere dicit; hæc sunt quę Romani vocant cōmunia omnium iure naturali, aut publica iure gentium in l. 1. l. 2. l. Aristo. ff. de rer. diuisione. §. & quidem naturali, §. littorū Inst. eod. l. Quod in littore, l. Quā uis. ff. de adquir. rer. dom. l. si quis me. ff. de iniurijs, l. littora cum l. seq. ff. ne quid in loco publico.

8 Eiusdem speciei est littus maris, nisi quod ædificio occupari potest, l. Riparum §. 1. ff. de rer. diuisione. §. littorum Inst. eod. l. fluminum ff. de damno infecto, si id fieri potest sine cæterorum incommodo, vt Pomponius loquitur in l. Quamuis de adquir. rer. dominio, quod ex Scæuola in l. In littore, ne quid in loco publico, explicabitur nisi vsus publicus, hoc est communis impediretur, probat Donellus lib. 4. cap. 2.

9 Secundò: nemo potest à populo Romano ad littus maris accedere prohiberi, & retia siccare, l. Nemo igitur. ff. de rer. diuisione, differt autē in eo maris natura à littore, quòd mare nisi exigua sui parte, nec ędificari, nec includi potest, l. littora. ff. ne quis in loco pub. idque sine alterius præiudicio, l. 2. §. aduersus. ff. ne quid in loco pub.

10 Tertiò: competit interdictum, ne quid in mari quò portus, statio, iterve nauigijs deterius sit, fiat l. 1. §. si in mari. ff. de flumin.

11 Quartò, quidquid occupatum est, & occupari potest, id iam non est iurisgentium, sicut est mare teste Marciano in l. Nemo igitur. ff. de rerum diui sione.

12 Quintò in diuerticulo maris, & fluminis si locum occupauerim piscando cum plurium annorum continuatione, alterum eodem vti prohibebo iure, l. si quisquam. ff. de diuersis præscript. sed hoc procedit; quandiu durat occupatio, quemadmodum in littoris occupatione obseruatur, l. fin. ff. de vsucap. vnde ante ædes meas, aut prætorium piscari aliquem prohibere non possum, l. Iniuriarum. §. si quis me, & §. vlt. ff. de iniurijs.

13 Sextò vrget Celsus in l. littora. ff. ne quid in loco pub. qui clare satis distinguit inter littora, quæ populus Rom. occupare potuit, ita tamen, vt vsui communi non noceretur, & mare quod pristina natu-

naturam retinuit. Hinc dixit D. Ambrosius libr. 5. hex. ca. 10. *Spatia maris sibi vindicant iure mancipij, piscium que iura sicut vernaculorum conditione sibi seruitij subiecta commemorant, iste inquit, sinus maris meus est, ille alterius, diuidunt elementa sibi potentes.* Mare igitur est de numero earum rerum, quæ in commercio non sunt, hoc est, quæ proprij iuris fieri non possunt, vt tradunt Faber. in §. littorum de rer. diuis. & Donell. lib. 4. coment. cap. 6.

Accedit & vltimo quod qui nauigatū impe-
14 dit, quo nihil ipsi perit, insanæ cupiditatis notam non effugiet, Mench. illud cap. 89. nu. 45. Sicut si quis ab igni, quitotus suus est, ignem capere, lumē suo de lumine alterum prohiberet, lege hic humanæ societatis reus perageretur. Quid enim si noncō municet quis alteri accipienti vtilia, danti non molesta ex Cicer. 1. de offic. quæ non alienis tantum sed ingratis etiam præstari vult Seneca lib. 3. cap. 28.

Hæc argumenta ijsdemmet verbis ex Incogniti
15 disputatione decerpsimus: contra astruendum est in mare ius Principi competere posse. Inprimis Princeps Poetarum id significauit, dùm Venus suis Troianis à Ioue fatorum implementum postulat. lib. 1. Æneidos.

Certè hinc Romanos olim voluentibus annis,
Hinc fore ductores, reuocato à sanguine Teucri,

Qui

Qui Mare, qui terras omni ditione tenerent,
Pollicitus, quæ te genitor sententia vertit?

Cui Iupiter.

Nascetur pulcra Troianus origine Cæsar
Imperium Oceano, famam qui terminet astris.

Sed elegantius Augusto Cæsari Oceanum dotis nomine exoptat Poeta lib. 1. Georg.

Tua nautæ
Numina sola colant: tibi seruiat vltima Thulæ
Teque sibi generum Thetis emat omnibus vndis.

Termini namque ciuitatis, populi vel imperij dos propria dicuntur, vt notant Innoc. in cap. cũ ad sedem num. 2. & 3. de restit. spoliat. & Auend. lib. 1. de exequend. cap. 4. num. 4. colum. 2. de quo infra num. 32. vbi agemus de mari Adriatico Venetijs in dotem dato; quod supponit Pericles apud Thucydidem libr. 1. dum ait. *Magna res est maris Imperium.*

16 Hoc ipsum insinuat apud Volusium Męcianũ Antoninus in l. De precatio. ff. ad leg. Rhod. *Ego quidem mundi Dominus, lex autem maris, lege Rhodiorũ iudicentur nautica, in quibus nulla nostrarum ei lex aduersetur; hoc autem ipsum, & Diuus Augustus iudicauit.*

17 Non enim probo imperatorem esse orbis dominum, nec Cæsares id dicere voluerunt; sed hyperbole est ad explicandam magnam dominationem, sic & Lucæ cap. 2. *exijt edictum à Cæsare Augusto*

vt

vt describeretur vniuersus orbis, hinc Lucanus lib. 3.

Ignotum vobis Arabes vemstis in orbem.

Atque ita nullum Imperatorem, neque de facto, neque de iure habere dominium, & iurisdictionē in vniuersum orbem obseruant Sotus de iust. libr. 4. quæst. 4. art. 2. & in 4. dist. 25. quæst. 2. art. 1. Victoria de Indis part. 1. num. 24. & 25. Couar. reg. peccatum 2. par. §. 9. num. 5. Molin. 2. de iust. disput. 30. communis ex Salone 2. 2. ad quæst. 61. q. de dominio q. 4. art. 6. & Salas de legibus disp. 7. à num. 40. Cenedo & abeo relati ad decretum collect. 64. num. 2.

18 Nec etiam totius Ecclesiæ in temporali iurisdictione Principem esse probat Suarez contra sectas Anglię lib. 3. cap. 5. num. 7.

19 Dupliciter ergò ex eo textu argumentum desumitur, primò dùm ait, *lex autem maris*, sentiens mari legem imponi posse, quod iurisdictionem, & potestatem requirit, vt in legibus ferendis docent post alios Suarez de legib. lib. 1. capit. 8. & Salas de legib. disp. 7. sect. 1.

20 Secundò quatenus Antoninus admisit legem Rhodiorum, dummodò legibus Cæsarijs non cōtradiceret, ibi: *In quibus nulla nostrarum ei lex aduersetur*, vt ibidem Bart. & cęteri deducunt: iuxta quę aduersatiua illa, *lex autem maris*, non excludit Imperatoris potestatem in mari, sed includit potius, vt ele-

eleganter explicat Alciatus lib. 2. disput. capit. 5. scio verba illa, *lex maris*, proconsuetudine communiter capi ab interpretibus ibidem, quod explodit Alciatus d. cap. 5. sed tunc fortius vrget, si consuetudine ius maris obtineri possit, de quo infra cap. 13.

21 Tertiò omnem excludit cauillationem Paulus lib. 13. ad Plautium, l. sanè de iniurijs. *Sanè si maris propriumius ad aliquem pertineat, vti possidetis interdictũ ei competit, si prohibeatur ius suum exercere*, atque per hunc tex. obseruant Accurs. ibi, & Bart. Balb. de præscript. 4. par. 5. princ. quæst. 6. num. 6. Gregor. gloss. 2. l. 2. tit. 7. par. 3. & glos. 4. l. 11. tit. 28. par. 5. Couar. reg. peccatum 2. par. §. 8. num. 10. Mantua lib. 1. locorum cap. 19. & alij passim.

22 Hinc dixit Baldus numer. 2. in rubric. ff. de rer. diuisione, mare, sicut & aridam de iure gentium diuisionem recipere, & in Gulfis Venetorum, & Genuensium id probant communiter Bart. d. loco Angelus consil. 290. num. 3. Decius cons. 271. à n. 14. & alij, quos referunt communem dicentes Stracha de nauigat. à num. 6. Menchaca illustrium ca. 89. num. 16. Cæpola de seruit. rust. cap. 26. à num. 5. Ægid. l. ex hoc iure 1. tom. cap. 3. à num. 13. ff. de iust. de quo nos latius c. 13. ita vt contrarium per ridiculum vocet Alciat. lib. 2. disp. cap. 5.

23 At Incognitus Doctores tanquam adultores reijcit:

reijcit: sed cum Iurisconsultorũ saltem auctoritatem, vt aliquo iudice lis dirimatur, admittat inuitus, interpretatur Paulum d.l. sanè, de diuerticulo maris intra fundum proprium, iuxta Martialis lusum de forminiano Apolinaris lib. 10. Epigra. 30. in emendatis 28.

Si quando Nereus sentit Æoli regnum,
Ridet procellas tutus de sua mensa.

Quis nõ rideat restrictionem, & spurium scholiũ: defuere ne verba Paulo, qui generaliter loquens de maris iure, apertius de diuerticuli specie non expressisset, si speciatim de eo responderet? Sicut & Marcianus, in fluminis diuerticulo declarauit in l. si quisquam. ff. de diu. præscript. Imò & Vlpianus in præcedenti responso l. iniuriarum. §. si quis, ff. de iniurijs, disiunctiuè loquitur in mari, vel diuerticulo, vt ad 5. notabimus cap. seq.

24 Quòd autem pungit Incognitus in Pauli responso interdictum vti possidetis competens ei, ad quem ius maris pertinet, ad priuatam causam comparatum, non ad publicam; ad priuatas enim causas accommodata esse interdicta, non ad publicas l. sanè. ff. de iniurijs; inde inferens non posse competere pro his, quę iuregentium communi facere possumus, in quibus maris vsus comprehenditur, & consequenter necessariò intelligẽdum esse Paulum de maris diuerticulo, quod priuati vtilitati cedi

cedi potest: sic in effectu intendit, licet non ita explicet.

25 Sed parum fœliciter, tùm quia interdictorum alia ad causas publicas, alia ad priuatas accommodantur docente ipso Paulo, l. 2. §. 1. vers. publicæ. ff. de interdictis: pluresque in Pandectis extant tituli de huiusmodi interdictis, quæ ad causas publicas pertinent, vt de via publica, nequid in loco publico, & alia similia; interdicta verò vtrobi, & retinendæ (de quo egerat Paulus, d. l. Sanè sic explicandus) ad priuatã causam spectat, vt obseruat Iulius Pacius cent. 7. tit. de iniurijs concilat. 58.

26 Tum etiam quia post ius adquisitum in illis, quæ anteà iuregentium communia erant, iam nõ agitur de illo iure communi, vt putat Incognitus, sed de speciali, & priuato competenti ei, qui sic adquisiuit, vt multis exemplis illustrari potest, & docet expresse ipse consultus in particula *iam* ibi: *Ad priuatam iam causam pertinet*, & sic insinuat ad publicam anteà causam pertinuisse, & disertis verbis explicauit Donellus lib. 4. cap. 2. sic docens, *occupata* (scilicet littora) *hactenus populi Romani esse intellige re debemus, non vt sit populi patrimonio, sed vsu, non illo quidem communi vsu, qui prius fuerat, quo etiam barbaræ*

27 *gentes* (vocat barbaras more Romanorum iuxta illud Martialis in amphitheatro epigram. 1. *Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis*) *iuregentium littoribus*

ribus his vti poterat (iam enim non possunt, nisi consensu populi, cuius imperio littora subijci cœperunt) sed illo, qui sit publicus ijs omnibus, qui sunt in orbe Romano, & quibus populus Romanus littoribus illis vt suis vti concedit.

28 Aduertendū est quod Donellus eodē iure censet mare, & littus maris tanquā partē illius in hæc verba. *Nā si mare, quod ea littora alluit, publicū est, necesse est & littora, quæ à mari occupantur, manere vsu publica l.pen. de rer. diuis.* hoc est vsu populi Romani post adquisitionem, prout declarauerat, sic clarè sentiens maris ius ad remp. Principēve pertinere posse iuxta d.l.pen. quam sic exponit.

29 Cum ergò priuatus priuilegio, vel consuetudine obtinuerit ius maris, vt explicant Accurs. & cęteri in Pauli responso d.l. Sanè de iniurijs, poterit vtique ius hoc contra molestantem possessorio interdicto, quod ad priuatam causam pertinet, defendere: quoad Principem verò dicendum est nō indigere interdictis, cum ius sibi in propria causa dicat Molin. 2. de iust. disp. 103. vers. quare.

30 Quartum nostrę assertionis fundamentum sit, quod quamuis maris proprietatē nullius esse cōcedamus; attamen quo ad protectionem, & iurisdictionē Cæsaris est, vel Regis, glo. & Bald. in l. Quædam. ff. de rer. diuis. Suarez alleg. 17. Cabed. decis. 46. num. 4. par. 2. quod & ipse Incognitus fatetur d.cap. 5. ibi: *Qui verò dicunt mare aliquod esse imperij*

Rom. dictum suum ita interpretantur, vt dicant ius illud in mare vltra protectionem, & iurisdictionē nō procedere.

31 Hinc descendit posse Principem non solum in portu, vt existimabat Suarez allegat. 17. num. 12. sed & transeuntibus per ipsum mare vectigal imponere, Bald. per text. ibi in l. Cū proponas. C. de nautico fœnore, & in rubrica. ff. de rerum diuis. numer. 2. decidit Senatus Pedamontaneus apud Octauianum decis. 155. n. fin. rationes explicat Petrus Greg. Syntagm. lib. 3. c. 3. n. 7.

32 Et propterea Veneti qui potissimum in maritimis prævalent, dùm eligunt Ducem, eumque initiant solemni modo coronatum, iubent mare sibi disponsare iniecto annulo in symbolū veri, & perpetui imperij, vt referūt Gaspar Cōtarenus lib. 1. de rep. Venet. P. Greg. lib. 3. syntag. c. 3. n. 1. Alex. enim tertius per annuli inuestituram sereniſsimæ reipub. Venetiarum eiusque nomine Sebastiano Zonę Duci 40. maris possessionem concessit, vt tradunt Sabellicus decad. 1. libr. 7. Pined. in Monarchia lib. 25. c. 7. §. 2. & Borrel. de præstantia Regis Cath. c. 46. n. 233. post alios. Quoniam Principi tanquam reipublicæ sponso bona dotis sunt tradenda, vt penes se dotem habeat, cum matrimonij onera subeat, iuxta l. pro oneribus, C. de iure dotium, ad quod alludit quod supra numer. 15. de Thetis emptione, seu Oceani dote ex Virgilij

gilij auctoritate annotauimus.

33 Hinc etiam fit delicta cõmissa in mari puniendа à Principe, ad quem terra, vel imperium pertinet, vt decidunt Cæsares in l. vnica. C. de classicis libr. 11. *Seleucena* (classis) *ad auxiliũ purgandi Orientis aliasque necessitates Comiti Orientis deputetur*, vbi Bart. & omnes Menchac. illustr. capit. 41. num. 32. Bobadilla libr. 2. capit. 16. numer. 4. & capit. 19. num. 2. Ægid. l. ex hoc iure c. 3. n. 35, p. 1. de iustit. & l. 1. par. 2. §. 2. num. 15. C. de sacrosanct. & quamuis Bart. tract. de insula. §. nullius n. 1. id intelligat in tra centũ milliaria, verius est ad remotas etiã maris partes extendi ex Ang. in l. insulę. ff. de iudicijs, sic procedit text. in c. vbi periculum. §. porrò de elect. in 6. vbi glos. verb. *territorio*, iunctis resolutis per Cæpolam de seruit. rust. ca. 26. nu. 6. 24. & 26. Suar. alleg. 17. n. 1. Cab. decis. 46. n. 1. p. 2. Cald. de empt. c. 22. n. 13. Riccius resol. var. resol. 13. resoluentes terræ territorium comprehẽdere mare, & illud terminis diffiniri, de quo est celebris textus in ca. licet de ferijs, vbi glos. quem citant Suar. & Cabed. n. 2. vbi proxime, dùm probat quod mare attribuitur terræ circunstanti.

34 Sic & bulla Pontificia excipiens viarum grassatores, ne gaudeant immunitate Ecclesiæ, comprehendit quoscumque piratas in quocumque maris districtu ex Ioan. Riccio in praxi fori Ec-

35 cleſi.reſol.13.¶ Admitterē tamen Bart.ſententiā circa centum milliaria reſpectu vectigalis, vt per Octau.& alios,quos refert deciſ. Ped.155.n.2.

36 Et quamuis Incognitus hanc protectionē in mari agnoſcat,vt tamen difficultatē effugiat,reſpondet eā protectionē de iuregentiū competere æqualiter nō minus Imperatori, quā alijs Principibus,cum agatur contra piratas, ibi: *Nec ſatis animaduertunt idipſum,quòd populus Rom.claſſes præſidio nauigantium diſponere potuit,& deprehenſos in mari piratas punire,non ex proprio,ſed ex cōmuni iure accidiſſe,quod & aliæ liberæ gentes in mari habent*,ita Incognitus d.c.5. Nos autē replicamus idverū eſſe ante prę occupationē omnibus cōpetere,poſt eā verò illius proculdubio erit,qui ſuis ſumptibus mare tutū à piratis reddēdi onus in ſe ſuſcepit,vel cui Prouinciarū adiacētiū Imperiū pertinet,vt conſtat ex Cęſarea deciſ.in d.l.Vnica.C.de claſsicis lib.11.ſic præoccupans præferendus erit ex reg.Qui prior in 6.

37 Sic futurū eſt,vt nec illicitæ merces ad barbaras gētes deferantur cōtra prohibitionē tituli.C. quæ res exportari;&naues,quæ à portu dimittūtur,vel aliunde iter faciūt,nulla damna ſuſtineāt,ex l.Vnica.C.de littor.& itinerū cuſtod. & ob id tributū ſolui ab omnibus gētibus teſtatur Gre lib.3.ſynt. c.3.nu.7.,poſt Bald.in rub.n.2.ff.de rer.diuiſ.affirmāt id ab omnibus vbique gētiū approbatū.

Nec

38 Nec huic iurisdictioni, & occupationi repugnat vel maris immensitas, vel natura & qualitas, vt pungit Incognitus. Nam quoad immensitatem, argumentum concludit non posse omnem Oceani tractum occupari, idque propter nostram impotentiam, non tamen inde sequitur, nec partem occupationis capacem esse. ita post hæc inueni apud Vuezembec. in §. 1. num. 4. Inst. de rer. diuisione; *vsum* (ait) *maris atque aeris* (*hæc enim naturaliter propter vastitatem, fluxumque vagum, integrè occupari non possunt*) *omnibus hominibus communem decernit Celsus l. 4. ne quid in loco publico*, nota verbū, *integre*, videndus omnino idem in §. flumina n. 7. Inst. de rer. diuis. distinguens vsum maris, & littorum ante, & post occupationem.

39 Sic & in arida multa deserta & in Asia, & in Africa reperiuntur adhuc ab hominibus inculta, & reuera Zonam torridam, quę magna orbis pars est, inhabitabilem fuisse ante Christum natum multis probat Bosius de signis Ecclesię libr. 15. cap. 18. magna alia terrarum deserta, & vastissimas solitudines referens, & Cicer. in somno Scipionis, ait, *vides habitari raris, & angustis in terra locis, & in ipsis quasi maculis vbi habitatur, vastas solitudines interiectas*, huc pertinet auctoritas Thucidis ab Incognito adducta, de qua supr. num. 4.

40 Et ex omnium etiam Incogniti suffragio pars

maris terræ ad iacẽs ad illius dominium pertinet, ad quem & terra: circa ſpatium verò diſcordant ſcribentes, vt aduertimus ſupra à numer. 33. Ergò cum ille maris diſtrictus à iure naturali non diſtinguatur, cõſequẽs eſt dicamus, & Imperio, ac iuriſdictione prolatari poſſe, vel reſtringi ex dominantis potẽtia, ſicut & in arida maioribus, minoribus ve territorijs vrbes circunſcribuntur.

41 Aduertendum tamen notabiliter eſt vltra hũc maris, terræ (cui ſubeſt) adiacentis diſtrictum, iuriſdictionẽ maris cõpetere Imperatori, vel protectori, ita vt iuriſdictionem in terra habentes habeant etiam in mari vſque ad certum terminum, vltra verò ſolum Imperatoris, ſeu protectoris iuriſdictio ſit, vt poſt Bart. tradit Cæpola de ſeruit. ruſt. cap. 26. num. 17. vt hinc tacitę obiectioni ſatisfaciamus, de qua cap. 14. num. 49.

42 Minus obſtat mare detineri, ac occupari nõ poſſe, ſicut nec aerem, nec aquam profluẽtem, & ideò hæc naturali iure communia omnium eſſe reſpõdit Marcianus in l. 2. ff. de rer. diui. Imperator §. 1. Inſt. de rer. diuiſ. Diſtinguẽdum namque eſt inter elementa maris, fluminis, & aeris, & inter loca ipſorum: nam ſi conſiderentur, vt elementa, nec detineri poſſunt, nec occupari, cum huc & illuc circunferantur.

43 Per contrarium vt locis circunſcripta conſide-

rata,

rata, occupari quidem possunt, vt in flumine priuato probat Vlpian. in l. 1. §. fluminum cum seq. ff. de flumin. & hanc differẽ etiam in flumine, quòd ex aqua, & alueo constet, obseruant Cępol. de ser uit. rust. cap. 31. num. 6. ad finem & Beroius q. 94. deduciturque ex Vlpiano in l. 1. §. 1. ibi : *Flumen à riuo magnitudine discernendum est*, vbi glos. ff. de flumin. & Caio in l. adeò. §. quod si, ibi : *Toto naturali alueo relicto flumen aliàs fluere cœperit*. ff. de adquirer. rer. domin. in quibus distingunt aquam ab alueo: huc spectat altera consideratio inter aquam simpliciter, & aquam, vt fluminis de qua Baro. in l. 6. de rer. diuis. & Donel. lib. 4. c. 2. col. 2. & nos cap. seq. ad vlt.

44 Sic & in aere omne cœlum, quod est supra nostram rem, quasi occupatione nostrum quoque effici respondent Pompon. in l. penul. ff. quod vi, ibi: *Tàm soli, quàm cœli mensura facienda est*, & Venuleus in l. fin. §. pen. ff. quod vi, ibi: *Sepulchri sit non solum is locus, qui recipiat humationem, sed omne etiam supra id cœlum*, ideò ait Paulus in l. fin. ff. de seruit. *Cœlum quod supra nostrum solum intercedit, liberum esse debet*: ex quo prouenit ius altius ædificandi vsque ad cœlum l. altius. C. de seruit.

45 Inde quoque fit aeris excipiendi gratia alienos agros ingredi non licere, vt post Conan. quem refert obseruat Osuald. ad Done. lib. 4. c. 2. litter. C.

46 Et qui à priuatæ domus ianua in cœmeterium Ecclesiasticum se proiecit, & in aere deprehensus vt gaudeat immunitate Ecclesiæ, decisum Neapoli legimus.

47 Sic tãdem cum mare in terra, hoc est alueo suo fundatum sit, terra enim inferior est sphæra, occupari posse, & ratio postulat, & hoc fundamẽto defendit Bald. num. 2. in rubrica. ff. de rer. diuis.

48 Vndè nostris moribus mare, & littora quodãmodo in dominio, & iure principum, & magistratuum haberi cœperunt, vt tradunt Huberrus Gifanius ad l. 50. num. 4. ff. de adquir. rer. domin. Ioan. Bodinus lib. 1. de repub. cap. 12. pagin. 267. Osuald ad Donel. lib. 4. cap. 2. littera E. post alios

49 quos refert, ¶ & magis in specie de Hispanię Regum iurisdictione, & dominio in Oceano Borrel. de præst. Regis Cath. c. 46. à n. 227. & alij cap. 7. & seq. relati.

50 Ex quibus deducitur iurisconsultorum responsis, Cæsarum decisionibus, scribentium sententijs & gentium moribus, maris occupationem dari posse, quibus autem actibus, & quo tempore id consequamur c. 13. differendum erit, efficacius autem hæc assertio comprobabitur ex argumentorũ solutione, de qua cap. seq.

SVMMARIVM.
Cap. XI.

1 *Mare an sit omnibus de iuregentium commune*
Littora sunt eiusdem conditionis, cuius mare.
2 *Seruitus priuata mari imponi non potest, publica sic.*
L. Venditor. ff. communia prædiorum.
Argumentum à contrario sensu validum in iure.
3 *Seruitus aquæ ductus, & itineri à priuato non imponitur, à Principe impetratur.*
4 *Mare omnibus commune à Principe occupari potest.*
Libera nauigatio alijs prohiberi potest.
5 *Littora sunt communia omnibus ante occupationem, postea verò sunt Principis occupantis.*
L. Quod in littore. ff. de adquir. rer. dom.
6 *Mare & littora post occupationenem dicuntur publica hoc est populi Romani.*
L. Penul. ff. de rer. diuis.
7 *Maris, littorũ, & aeris diuisio in totum non admittitur, sed pro parte.*
8 *Nemo ad littus accedere prohiberi potest.*
L. Nemo igitur. ff. de rer. diuis.
Romanus populus potest à suis littoribus hostes, & alios prohibere, suisque tantum illa concedere.
9 *Ædificare, & occupare cuilibet licet de iuregentium in littoribus, nisi sint propria populi Romani.*
10 *Ædificare in littoribus si est priuatus vsui publico nocere non potest.*
11 *Flumina sunt publica, hoc est populi Romani.*
§. Flumina Inst. de rer. diuis.

Theophilus institut. compilator.

12 *Nauigare nemo prohiberi potest à priuato, à Principe vero sic.*

Nauigatio est populi, licet aquæ vsus sit communis.

13 *Prohibere aliquid in mari priuatus nequit ad impedien dam nauigationem.*

14 *Interdictum ne nauigatio impediatur priuatum est, & attenta origine rerum.*

15 *L. Nemo igitur. ff. de rer. diuis.*

Littus maris occupari potest.

Mare est commune de iuregentium, & per hoc littora maris.

Occupari quod potest, an sit de iuregentium.

16 *Piscari an possit quis prohiberi, & præscribi piscatio?*

L. Si quisquam, ff. de diuers. & tempor. præscrip.

L. vlt. ff. de vsucap.

17 *Intellectus varij ad prædictas leges.*

18 *Præoccupatio in rebus publicis præualet.*

19 *Verbum*, obtinere, *refertur ad possessionem.*

20 *Possideri quæ possunt, possunt & præscribi, & quæ dominio adquiri non possunt, non possunt possideri.*

21 *L. Si quisquam de diuers. & tempor.*

Titulus insufficiens dat causam præscriptioni.

22 *L. vlt. de vsucap.*

23 *Præscriptio, & priuilegium concurrere possunt.*

Cap. veniens de præscript.

24 *Ius piscandi in flumine, vel mari occupari, & donari*

potest

potest à Principe, & numer. seq.
Publica possunt fieri priuati per Principem.
Venari potest concedi, & prohiberi a Principe.
Imperator potest prohibere deduci aquam ex flumine publico.

25 *L. Iniuriarum. §. si quis me. ff. de iniurijs contra Incognitum.*

26 *Publica loca præscribi ex Romanorum more, non tamē adquiri per alios modos prohibentur.*

27 *Publica loca etiam quoad dominium occupari possunt per ædificium, vel piscationis ius.*

28 *L. Littora ne quid in loco publico, & num. 30.*

29 *Mare, & littus non sunt diuersæ conditionis pars, & totum sunt eiusdem naturæ.*
L. Penult. ff. de rer. diuis.

30 *Maris communis vsus omnibus hominibus quomodo accipiatur.*

31 *Mare inter, & littus differentia ante, & post occupationem.*
§. flumina Inst. de rer. diuis. in verbo, omnibus hominibus, *explicatur.*

32 *D. Ambrosius damnat nauigationem, & maris imperium ex ambitionis vitio.*
Batani olim in mari, & à quis non magni.

33 *Nauigatio an sit de illis rebus, quæ omnibus vtilia nobis non molesta sunt.*
Publica iuris gentium quæ sint cognitione difficili.

34 *Aquæ*

34 *Aquæ vsus qui consistit in bibendo, hauriendo, lauando est omnibus communis.*

35 *Piscari, & nauigare in alieno lacu non licet.*
Ord. lib. 5. tit. 91.
Piscationem, & venationem prohibere potest dominus in re propria.

36 *Fluminis vsus qui consistit in nauigando, & piscando communis est priuatiuè vnius populi.*

37 *Nauigationem, & mercaturam omnibus communia esse sine detrimento alicuius falsum probatur.*

38 *Maris occupationem dari posse concluditur.*

39 *Nauigatio simplex, & piscatio non tribuit ius occupationis.*

40 *Nauigatio Lusitanorum non impedit alios Oceani vsu.*
Batavi nauigant per Oceanum, & mare Hispanicum.

41 *Conquistæ Regum Lusitaniæ multo sanguine, & sumptibus comparatæ.*
Septemtrionis pars adhuc incognita.

Responsio ad argumenta Incogniti contra præcedentis capitis resolutionem.

Cap. XI.

1 NON obstant quæ adducit Incognitus contra resoluta in præced. capite: non primum dum intendit mare omnium hominum de iure gentiũ commune esse. Idque duplici fundamento; primo ex Philosophorum auctoritate, cui satisfaciemus ad vltimũ: Secundo ex Iurisconsultorum responsis, primò ex Vlpian. sent. in l. Venditor. ff. communia præd. dùm dicit, *mari, quod natura omnibus patet seruitus imponi non potest*: Secundò ex Neratij responso in l. Quod in littore. ff. de adquir. rer. dom. dùm, *littora ita publica esse* ait *vt ea, quæ primum natura prodita sunt, & in nullius adhuc dominium peruenerunt*, littora autem, & mare eiusdem sunt conditionis, l. pen. ff. de rer. diuis. scilicet publica, hoc est omnium gẽtium ex Incogniti interpretatione.

2 Sed ad primum cum eodem Vlpiano quem diminutè Incognitus citat, respondetur, qui in hæc verb. *Quamuis mari, quod natura omnibus patet, seruitus imponi priuata lege non potest*, infert modo Incognitus; si priuata lege imponi non potest mari seruitus,

tus,ergò nec lege Principis supremi:Iurisconsultus verò,apud quem argumentum à contrario validum est leg.1.ff.de offic.eius,sic inferet.Mari seruitus imponi priuata lege non potest, ergò poterit publica(quid autē hic significet lex quidquid Incognitus non aduertat,explicabimus capit.14. num.21.)sic infert Accursius, cum quo trāseunt omnes ibi,& Cæpola de seruit.rustic. cap. 26.nu. 1.Quòd autem Incognitus vult priuatam legem respicere etiam Principem supremum respectu omnium gentium,id nec probat, imò repugnat & rationi,& Iurisconsultorū respōsis,dixissetque Vlpianus simpliciter,mari seruitutem imponi nō posse,nec opus erat addere,*priuata lege.*

3 Sic & itineri,publicæve viæ, quæ sunt omnibus communia l.2.§.1.ff.ne quid in loco pub.seruitus aquæ ductus à priuatis non imponitur,à Principe tamen impetrari solet, vt respondet Paulus in l. seruitutes.§.publico.ff.de seruit.constatque ex alijs exemplis de quibus infra n.24.

4 Ego autem ex eodem Pauli responso, & mente in d.l.venditor,sic deduco:mare omnibus est cō mune in terminis iurisgentium,si verò a Principe occupetur,& seruitus imponi potest, & libera nauigatio alijs prohiberi,vtrumque enim agnoscit Paulus,& ita retorquetur contra Incognitum.

5 Eodem modo non obstat Neratij decisio in d.l.

d.l. quod in littore. Agit enim generaliter de littoribus antequã in alicuius dominium venerint, vt constat ex particula, *adhuc*, & ita non negat venire posse: *quæ cum communia omnium sint. §. 1. Inst. de rer. diuis. placuit hoc ita esse, nisi ab aliquo populo occupata Imperio eius teneantur: cæterum occupata fieri eius populi, à quo occupata sunt, de quo ita Celsus in l. 3. ff. ne quid in loco publ. littora, in quæ populus Rom. Imperium habet, populi Romani esse arbitror, populus Romanus in ea littora Imperium habere intelligitur, quæ ipse occupauit, vt potestatis, & Imperij sui faceret*, hęc Donellus lib. 4. cap. 2. (quẽ Incognitus incontrarium citat) *inde inferens populum Romanum ista occupatione hoc consequi, vt ab his littoribus rectè arceat, tùm hostes, tùm barbaros, idque cum faciat, nihil videatur facere contra iusgentium.* Idẽ docuerat ante Vuesembecius numer. 4. in §. flumina Inst. de rer. diuis. in hęc verba, *quod igitur à populo Roman. occupatum, & quæsitum est, amplius commune non est, itaque littora etsi natura, & origine sint communia, l. quædam de rerum diuis. tamen postquã, & quatenus occupata sunt, fiunt, vel priuatorum, d. l. quod in littore, vel populi, qui occupauit, vndè littora, in quæ populus Rom. Imperium habet, non nullius amplius, vt nõdum occupata, & iuregentium communia, Celsus esse vult, sed diserte ait esse populi Romani, l. 3. ne quid in loco publico*, idemque resoluit Claudius, §. & quidem Inst. de rerum diuis. citatus infra cap. 13. n. 11.

Et

6 Et in interpretatione publici iuris refellitur etiam Incognitus, si cum Donello obseruemus lib. 4. ca. 2. ad fin. littora, quę à mari occupantur, dici publica in l. pen. ff. de rer. diuis. non omnium gentium, vt vult Incognitus, sed vsu populi illius, cui subsunt, vt cap. præcedenti num. 28. iam aduertimus.

7 Hinc deducitur conciliatio inter scribentes, dùm alij dicunt aerem, mare, & littora maris in alicuius gentis potestatem non venisse, aut venire posse ex Neratij sententia in d. l. quod in littore, vt Faber in §. fluminum num. 2. Instit. de rer. diuis. & Donellus lib. 4. cap. 2. vers. habentur; & dùm alij diuisionem littorum, & maris admittũt, vt supra ostendimus, & probat Bald. in l. Si testamentum. C. de instit. & substit. Cępola de seruit. rustic. ca. 26. num. 24. & 25. Suarez allegat. 17. num. 1. & 2. Auend. de exeq. 1. par. cap. 4. col. 6. vers. sequitur, & Cabed. decis. 46. num. 1. & 2. p. 2. Quòd primi intelligantur de vniuersa aeris, maris, & littorum diuisione, alij verò de parte: cùm & priores & Iurisconsulti admittant statim & maris, & littorũ occupationem, & iurisdictionem, vt constat ex Celso d. l. 3. ne quid, in loco publico, & Donel. supra, communis ex Osualdo d. loco littera F. ad Donel. d. c. 2. & sententiunt Vuesemb. & Claudius relati n. 5. supra.

Non

8 Non obstat secundum quod nemo à populo Romano prohiberi potest ad littus accedere, & ibidē retia siccare, l. Nemo igitur. ff. de rer. diuis. l. Riparum eod. ita Incognitus ca. 1. & 5. sed quia illi mos est Iurisconsultorum responsa, vel diminutè, vel cū additione citare, audiamus Marcianū *Nemo igitur ad littus maris accedere prohibetur piscandi causa*, vbi populi Romani facta non est mentio, & ex Celsi in l. 3. ff. ne quid in loco pub. sententia cō stat posse populum Romanum à suis littoribus quoscumque excludere, illorumque vsum suis ciuibus, & illis, quibus voluerit concedere, vt deducit Donel. relatus n. 5. supra eodem, & Vlpianus piscationem Principis in aliorum exclusionem admittit in mari, licet ibidem dicat omniū commune esse in l. Iniuriarum. §. si quis. ff. de iniurijs.

9 Aliàs enim sequeretur, quòd post populi Romani occupationem in littoribus, liceret cuilibet extraneo ędificare, & occupare prout Marcian. in l. In tantum. ff. de rer. diuis. ius hoc cuilibet cōcedit, & Incognitus intendit, sed hoc negant Vues. in §. flumina n. 7. Inst. de rer. diuis. Eguinar. Baro in l. Sed diui. ff. de rer. diuis. Donel. & Osual. libr. 4. c. 2. & constat expresse ex d. §. si quis.

10 Gratis autem accipiendū est, quod Iurisconsulti responso addit Incognitus, populi Romani, seu Imperatoris occupationē, vt priuatā accipiendā,

ne vsui gentium publico noceat, quemadmodũ nec priuatus ędificando nocere potest, l. in littore ne quid in loco publico, ita inquiens c. 5. pag. 22. *cæterum hæc occupatio nõ minus, quam priuata ita restringenda est, ne vlterius porrigatur, quam vt saluus sit vsus iuris gentium*, non distinguens inter priuati, & Imperatoris potestatem, prout in his distinguere solẽt Iurisconsulti, & scribentes, vt constat ex responsione ad primum, & infra ad quintum, & restringens Marciani resp̃sum in l. Si quisquã de diuer.

11 Hinc facilẽ intelliges Iustinianum in §. flumina Inst. de rer. diuis. sic decidentem *flumina omnia, & portus publica sunt, ideoquẽ ius piscandi omnibus commune est in portu, fluminibusque*. Nã verbũ, *publica*, ideſt populi Romani ex Theophilo, vndẽ verbũ, *omnibus*, sub sequẽs ad Romanos referendũ est ex illationis vi, vt eleganter deducit Eguinarius Baro ibidẽ, quæ explicatio præualere debet, vt pote facta à legis cõditore (sic Theophilũ appellare libet in hac cõpilatione) cui interpretãdi ius est ex reg. l. fin. C. de leg. quo pacto explicãda sũt similia Iurisconsultorum responsa.

12 Hinc etiã fit quod licet nauigare in mari nemo possit prohiberi ex Vlp. in l. 2. §. si quis in mari. ff. ne quid in loco publico, & in flumine publico nauigare liceat ex eod. Vlp. in l. Vnica. ff. vt in flum. public. nauig. hoc procedit vt quis à priuato naui

gare

gare impediri non possit, sed ab eo, qui habet iura Regalia in illo districto, potest prohiberi, vt docet Bart. in Rub. ff. vt in flumine, receptus ex Stracha de nauig. à n. 6. & ita quamuis hauriēdi ius omnibus hominibus cōmune sit, l. Quædā de rer. diuis. Nauigatio tamē populi vnius esse potest ex Barone in §. flumina Inst. de rer. diuis. & Osuald. ad Donel. lib. 4. ca. 2. in fine, de quo latius ad vltimū.

13 Quòd autē tradit Vlp. in l. 2. §. aduersus. ff ne quid in loc. pub. nō licere aliquid in mare proijcere in alterius præiudiciū, de priuato proijciēte explicādus est, prout illud interdictū cōtra priuatos cōpetit, vt ex prætoris edicto cōstat: vnde reijciendus est Incognitus ad fin. 2. argum. qui cōtra supremos etiam Principes illud inducebat.

14 Non obstat tertium ex Vlpiani respōso in l. 1. §. sin in mari. ff. de flum. de quo c. 10. n. 10. Refellitur nāquē eodem modo quo soluta est ex eodē Vlp. eodem tractatu, hoc est libr. 68. ad edictum obiectio in fin. præcedentis argumenti. Hæc etiam interdicta competunt attento statu naturæ, & origine rerum, eo verò mutato variabitur & rerum conditio iuxta supra resoluta, de quo ad quintū.

15 Non obstat quartū, quod quid occupatum est, occuparivè potest, id non est iuris gentiū, sicut & mare teste Marcian. in l. Nemo igitur de rer. diui. Marcian. ipse pro se respondeat, *Nemo ad littus maris accedere prohibetur piscandi causa, dum tamen villis,*

monumentis,& ædificijs abstineat,quia non sunt iurisgentium,sicut & mare, quis ex his verbis deducat nisi Incognitus,quidquid occupari potest non est iurisgentiũ,sicut & mare,leges suo marte figens atque resigens?cum propositio hæc in iurisprudentia,& noua,& erronea sit,nam littora sunt iurisgentium ex Marciano l.Quædam.§. & quidem. ff.de rer.diuis.§.& quidem Inst.eod.*& quidem naturali iure omnium communia sunt illa,aer,aqua profluens & mare,& per hoc littora maris,* verba,*naturali iure,* de iuregentium exponunt interpretes, quo rerum dominia fuerunt distincta ex Barone §. flumina, Inst.de rer.diuis.sed littora occupari possunt, & in ea populus Romanus Imperiũ habere potest, l.3.ff.ne quid in loc.publ.& quilibet ædificare,& cõstruere ex Caio l.Riparũ.§.fin.ff. de rer. diuis. Vlp.l.fin.ff.de vsuc.& ædificãs adquirit dominiũ ex Marciano,l.In tantum.ff.de rer.diuis.ibi: *In tãtum,vt & soli domini constituãtur,qui ibi ædificãt,* quod etiã de iuregentiũ cõpetit ex Scęu.l.In littora.ff. ne quid in loco publ.*in littore,* ait,*iuregentiũ ædificare licere,* quod ęqualiter procedit in mari ex Põponio l.Quamuis 50.ff.de adq.rer.dom.ibi:*Quod in littore publico,vel in mari cõstruxerimus,nostrũ fiat,* itẽ de iuregẽtiũ cõpetit vnicuiq; piscari in mari l.Iniuriarũ 11.§.si quis me in mari piscari prohibeat. ff. de iniur.& in eo tota Incogniti disputatio versatur, & tamẽ hęc piscatio ab alio occupari potest d.§.si

quis

quis, ibi: *Conductori autem veteres interdictum dederunt, si forte hoc publicè conduxit,* & pluribus alijs exẽplis de quibus infra n. 24. cũ seq. illud autẽ aduertẽ dũ erit maris occupationẽ, & possessionẽ verè, & propriè dari nõ posse, quẽadmodũ in terra datur, hæc enim pedibus possidetur l. 1. ff. de acq. pos. illud verò nauigatione, aut piscatione quasi occupatur, & adquiritur iuxta ipsius naturã d. §. si quis me in mari, cũ vers. seq. l. Sanè. ff. de iniur. vnde nihil cõcludit Incognitus dùm ait, quòd mare exigua tãtũ parte occupari potest. Agit enim de vera occupatione, & apprehẽsione, nos verò de iure maris, quòd cõsistit in nauigãdo, aut piscãdo & ideò improprijssimè cõfundit terminos, & quæstionẽ.

Quòd & de aeris quoque loco probauimus c. 10. à n. 44. idem de aquæ profluentis, hoc est flumi nis alueo d. c. 10. num. 42. cum seqq. hæc etiam oc cupari, & possideri possunt.

16 Ad quintum de iure prohibendi in diuerticulo maris, vel fluminis, si quis diu piscatus fuerit ex Marciani responso, l. si quisquam. ff. de diuers. & tempor. inferebat Incognitus id procedere durã te occupatione, ne discrepet Papinianus in eadẽ hypothesi cõtrariũ respondens, l. fin. ff. de vsuc. intendit Incognitus ex hac cõciliatione ius piscãdi in mari, vel flumine publico iuregentium omniũ hominũ cõmune esse, ita vt nec præscriptione pro

hiberi possit, ni dùm quis in piscandi vsu per plures annos perseuerauerit.

17 Sed in horum iurium interpretatione varios intellectus assignant Cuman. & Cuiat. in d. l. fin. Conan. libr. 3. cap. 15. num. 1. Forcat. dialog. 85. Aymon de antiquit. 4. part. ca. de materia à num. 81. Zazius antinom. 2. part. numer. 1. Charondas lib. 1. verosc. capit. 21. concil. 3. Robertus libr. 1. recept. cap. 17. Pinel. libr. 1. select. cap. 14. num. 2. Iulius Pacius cent. 7. quæst. 1. Nicolaus de Passer. in concil. legum pagin. 475. Suarez alleg. 16. num. 3. & allegat. 17. num. 5. Mench. Illustr. cap. 89. num. 13. Guibertus lib. 1. quæst. cap. 17. numer. 36. Cou. reg. peccatum 2. part. §. 8. num. 10. vers. 6. Auend. lib. 1. de exeq. cap. 12. nu. 11. & 12. Alfan. collect. 65. Pichard. §. 2. numer. 2. Instit. de rer. diuisione Donell. lib. 5. capit. 22. vbi Osuald. post alios, quos referunt: obtinuit communis, quam Incognitus sequitur, Papinianū loqui de prescriptione quoad adquirendum dominium, Marcianum verò de iure possessionis, & occupationis ad effectum, vt alij prohibeantur, ita Angelus conf. 290. Iason in l. Quominus à n. 97. de flumin. Balb. de præscript. 4. par. quinte principalis q. 6. n. 26. & alij excitatis.

18 Sed defendi nequit, quia aut intelligit de actuali præoccupatione, & in ea specie quid opus erat tot annorum; cursu cum momento præoccupans alium

alium posteà accedentem piscari prohibere posit ex reg. Qui prior est tempore in 6. docet in specie glos. verb. ad obtinendum in l. 2. ne quid in loco publico recepta ex Bart. & alijs ibi Parisius cons. 129. n. 9. vol. 4.

19 In Secundo verò membro displicet quoque ex eo, tùm quia offendit generalitatem vtriusque textus; de Vlpiano constat, qui generaliter negat præscriptionem ad obtinenda loca publica, quæ verba proprie referuntur ad occupationē, & possessionē, per quam res tenetur, & occupatur arg. text. in l. Clam. in princip. ibi: *Ratio obtinendæ possessionis*. ff. de adquir. possess. & reg. 1. in 6. ibi: *Obtineri*, sentit Cuiat. verb. ad obtinenda in d. l. fin.

20 Tùm etiam quia nullo iure probari potest non posse præscribi ea, quæ iure possessionis per longū vsum possunt ab aliquo retineri, & è conuerso ea, quę sunt iuregentium publica, & dominio adquiri non possunt, quoad vsum iure possessionis, & occupationis ab aliquo obtineri posse cum facultate alios prohibendi; cum per hanc occupationē non minus offendatur iusgentium, quo vsus omnibus conceditur, prout eleganter aduertit Crauetta d. cap. materia nume. 83. contra Angel. cons. 290. & alios.

21 Vndè verior videtur intellectus Accursij glos. 2. in l. Si quisquam, ff. de diuersis, & verb. d. atam in

fin.l.fin.ff.de vsucap.l.Sanè.ff.de iniuriis in specie Marciani præcessisse titulum, vel rescriptum Principis, licet ex aliquo defectu insufficiens causam tamen præscriptioni præbens, in hypothesi verò Papiniani nuda proponebatur præscriptio: nec hæc diuinatio est, vt pungit Nicol. de Passerib. in legum concil. pag. 476. num. 10. & 11. nam licet Marcianus non exprimat, supponit tamen piscantem acquisisse ius ex longa piscatione, quod absque titulo, & bona fide dari non poterat, quia possessor attenta illa rubrica, quæ inter exceptionum rubricas collocatur, agebat de exceptione resultante ex præscriptione acquisita contra alium, qui anteà solus in eo diuerticulo ius piscandi adquisierat: id quod non posset absque priuilegio, vel titulo, per quem ius illud priuatum efficeretur: & de hoc iure quod solus alter vteretur, quæstio erat, & de eo Consultus respondet, & verba cõsonant.

22 Per contrarium verò Papinianus agit de iure piscandi, quod existebat publicum iure gentium, vt patet ex principio textus, ibi: *Præscriptio longæ possessionis ad obtinenda loca iure gentium publica, concedi non solet*, quod significat ipse, dum absolutè prohibitionis rationem reprobat, ex eo solum quod prohibens solus pluribus annis piscatus fuerit; & confirmatur quia in pandectis florentinis

tinis deest particula, *vti*, & ita dicit *alterum eodem iure prohibeat*, non verò, *vti prohibeat*, vt in alijs circunfertur, & ita verba illa non respiciunt idem ius piscationis, sed ius exceptionis, de quo egerat Consultus in versic. præcedenti, ibi: *Exceptionem opponat.*

23 Nec obstat obiectio Accursij verbo, prohibet in l. Si quisquam. ff. de diuers. frustra requiri præscriptionem, imò rescriptum, & præscriptionem sibi inuicem repugnare, vt decidit Innoc. III. in cap. veniens de præscription. cui difficultati succumbit Nicolaus de Passer. vbi supra, nam requiritur præscriptio, quia supponit priuilegiũ ob aliquem defectum per se non sufficere ad acquisitionem iuris piscandi; vndè attenditur illud vt titulus præbens causam præscriptioni, & in hunc sensum concurrit simul cum præscriptione iuxta Bonifacij VIII. decretum capit. cum personę de priuil. in 6. ibi: *Sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi*, vbi notauit glos. verbo, munitos, & iuxta Imperatoris decisionem l. Vltim. C. de fundis patrimon. libr. 11. resoluunt vltra ordinarios, Balbus de præscription. 5. part. quintę numer. 30. Auendanus libr. 1. de exequend. capitul. 1. numer. 21. versicul. 4. & in nostra specie Decius consil. 270. num. 6. Innocentij verò decisio procedit

vbi tenor priuilegij erat contrarius præscriptioni, prout ibidem notauit glossa, verbo, intentionis, probata per omnes ex Panor. num. 19. Paris. numer. 11. & alijs ibi: eo maximè, quia priuilegiū in illa specie non præcessit, sed subsequutum est, vndā non poterat præscriptioni causam prę̨stare, vt rectè argumentatur Pontifex.

24 Constat igitur ex dictis ius piscandi occupari, & donari posse à Principe, licet enim attento iure gentium, & interim dùm illud perdurat, vsus piscandi in mari, vel flumine publico, sicut & venandi, & similium, publicus sit, & omnibus competat; vt respondent Iurisconsulti l. Nemo cum seq. ff. de rer. diuis. §. flumina, Inst. eod. nihilominus tamen ex iusta causa potest Princeps, vel qui ab eo potestatem habuerit, ist hæc omnia immutare, & efficere, vt vsus maris, fluminis, & similium publicus esse desinat, & fiat iuris priuati, ita vt titulo oneroso, vel gratuito aliquibus tantummodo competat, & alijs omnino interdicatur, vel vt certis tantum temporibus, locis, & modis piscari liceat, seu venari, vt constat ex Vlpiani responso, l. Iniuriarum. §. si quis me. ff. de iniurijs, qui diserte distinguit inter diuerticulum, & mare inquens, *si quis me prohibeat in mari piscari, vel euerriculum iniuriarum iudicio posse conueniri*, limitat, *conductori autē veteres interdictum dedere, si forte publicè hoc conduxit*, subscribit

cribit Paulus in seq. responso l. Sanè. ff. de iniurijs Vlpianus l. venditor. ff. communia præd. à contrario sensu, vt notauit Accursius glos. 4. ab omnibus receptus; sic Pomponius, l. Quominus. ff. de flum. licet aquam ex flumine publico deducere omnibus liceat, posse tamen Imperatorem, vel Senatum id vetare decernit, & ita obseruant Bart. in rubr. ff. vt in flum. publico, Angel. & alij instituta rij in §. flumina, Inst. de rer. diuis. Decius consil. 196. num. 270. column. 4. Couar. reg. peccatum 2. p. §. 8. à num. 1. & 10. Roland. cons. 9. n. 18. libr. 2. Auend. lib. 1. de exequend. cap. 12. à numer. 11. Cabed. decis. 54. par. 2. Molin. de iust. 2. disp. 105. col. 1. ad fin. & Marcus decis. 529. num. 16. par. 1. post alios.

25 Ego vnico argumento totam Incogniti disputationem euerto in hunc modum nauigatio, & piscatio in mari eodem iure naturali, vel gentium regulantur ex Incognito cap. 5. ibi: *Quæ autem nauigationis, eadem piscatus habenda est ratio, vt communis maneat omnibus*, vt ipse annotaui cap. 10. numer. 7. sed piscatio in mari à rep. Principe vel supremo occupari, acquiri, & donari potest, ex d. §. si quis me in mari igitur; & nauigatio in mari à rep. Principe vel supremo acquiri, & concedi potest, soluat Incognitus, & erit mihi magnus Apollo, sed aliter sic libet argumentari: mare commune omniū

est

est d.§.si quis,ibi:*Si quem ante ædes meas, vel ante prætorium meum piscari prohibeam, & quidem mare commune omnium est, & est sæpissimè rescriptum non posse quem piscari prohiberi*,& adducitur ab Incognito d. cap.5.pag.25.& tamen publico conductori competit interdictum contra alios,ex d.§.si quis igitur Laudanda autem est Incogniti dexteritas,nā dùm Iurisconsultus in hoc §. probat non posse aliquem piscari prohiberi in mari,illum sæpius citat,dùm verò idem Vlpianus contrarium constituit in conductore publico, tùnc Incognitus in diuersa parte metamorphoseos arte vtens, cōuertit mare in flumen d.ca.5. pag.25.dicens, *non enim maris eadem, quæ fluminis ratio est, quod cum sit publicum id est populi, ius etiam in eo piscandi à populo, aut Principe concedi, aut locari potest, ita vt ei, qui conduxit, etiā veteres interdictum dederint, l.Iniuriarū.§.si quis me vers. conductori, de iniurijs, quæ conditio in mari euenire non potest*, cum tamen Vlpianus bis in maris vsu loquatur, quod ipse Incognitus contra nos adducit.

26 Aduerto etiam in specie Vlpiani in d.l.vltim. in princip.ff.de vsucap. vnum singulare, dùm dicit publica loca per præscriptionem nō solere obtineri, significans alijs modis obtineri posse, sed nō per præscriptionē; sic insinuans occupationis capacia esse, neque hoc naturæ eorū repugnare, sed non esse in more.

Sed

27 Sed estò quod communis sententia quam supra reiecimus, sit vera, expressè fauet nostræ nauigationi, & ita retorquetur contra Incognitum. Nam ex omnium consensu durante consuetudine illa piscandi, in specie etiã Vlpiani, possidẽs habet dominiũ, sicut ędificãs (quo altero exẽplo vtitur Vlpianus) durãte ędificio vt expressit Marc. l. In tantũ de rerum diuis. ibi: *Soli domini constituantur, qui ibi ædificant*, diuersa verò quæstio est vtrum destructo ædificio, vel piscationis iure relicto, loca publica in pristinã redeant naturã, de quo infra c. 14. n. 51. cum seq. nos verò agimus de nauigatione, quatenus est in vsu; vndè locũ habet respõsũ Marciani ex ipsius Incogniti interpretatione.

28 Non obstat sextum ex Celsi distinctione inter littora, & mare, ita vt littora populus Romanus occupare possit, sed sine damno aliorum, & inter mare, quod suam retinet naturam, vt commune sit omnibus. Mirum est quo ingenio seu genio Incognitus Iurisconsultorum responsa explicet, vel implicet potius; verba Celsi sunt, *littora in quæ populus Romanus Imperium habet, populi Romani esse arbitror: maris communem vsum omnibus hominibus, vt aeris, iactaque in id pilas cius esse, qui iecerit, sed id concedendum non esse, si deterior littoris, maris ve vsus eo modo futurus sit.* Hæc Celsus: tu obserua Incogniti dexteritatem, qui hanc vltimam clausulam seu verba,,

verba, quæ priuatum pilas in mare iacientem respiciunt; ad principium textus, & ita ad populum Romanum trahit contra iurisprudentię, & Grammaticę regulas, vt responsionem non mereatur.

29 Nam mare & littus maris vt illius pars diuersæ conditionis esse non possunt, vt probant omnes Iurisconsulti, l. Quædam de rer. diuis. Iustina. §. & quidem de rer. diuis. & ratio, cum pars & totum eandem naturam habeant, l. Quæ de tota. ff. de rei vindic. nec diuerso iure censeri possint l. Eũ qui. ff. de vsucap. & ideo vtrumque publicum esse respondet Consultus, l. Pen. de rer. diuis. quod responsum dupliciter explicari potest, vel ante specialem Imperatoris occupationem, vel post eam: in primo casu publica erunt, seu communia omnium gentium; in secundò priuata, seu potius publica erunt vsui illius populi, cuius Princeps caput est, vt explicat Vuesemb. §. flumina num. 4. Institut. de rerum diuisione, & Donellus libr. 4. capit. 2.

30 Imò & ex hoc eodem textu argumentum retorqueri potest, si aduertas quod Iurisconsultus id tantum priuato negat, clarè sentiens populo Romano licere, de quo egerat in eadem hypothesi: & in florentinis pandectis deest particula *autem* (quæ nec semper aduersatur, vt tradit Alcia. lib. 2. disp. ca. 5.) & incipit. §. Maris communem

iuxta

iuxta quę tria docet Consultus, primum, populi Romani esse littora, in quę habet Imperium: secũdum, maris communem esse vsum: tertium, ex hoc vsu deducit posse occupari à priuato, dùm tamen alijs non noceat; & ita illatio ex cõmuni vsu deducta ad priuatam occupationem relata est à Celso: vndè ex eo responso nihil contra populum Romanum concludi potest directè, & indirectè fauet Imperio Rom. nam verba illa, *eius esse, qui iecerit*, non congruunt populo Rom. sed homini, qui iecerit.

31 Et constat, quia si verum est quod dicit Incognitus, quæ differentia constituenda erit inter littora, quæ nullius sunt, & inter ea quæ sunt populi Romani? pręterea estò, quod per occupationem populi Romani in littoribus vsui publico præiudicium inferri non debeat; hoc intelligendum est respectu ipsius populi Romani, non verò aliorũ, vt doctè obseruat Donellus lib. 4. cap. 2. in eodẽ loco ab Incognito laudatus: ita verba illa, *omnibus hominibus*, respectiuè explicanda sunt, hoc est omnium gentium attentarerum natura, vnius populi data occupacione. Sic Theophilus eadẽ verba prolata à Iustiniano restringit ad omnes homines populi Romani. §. flumina Inst. de rer. diuis. vbi notat Baro. vt supra num. 11. obseruauimus. Congruit etiam quod Vlpianus dixit. *Mare omnium*

nium commune esse, sicut & aerem, & tamen admittit piscationem populi, vel Principis priuatiuè in mari, vt supra aduertimus n. 25.

32 Autoritas autem Diui Ambrosij hominum respicit ambitionem: quemadmodum ineundem sensum multa tradunt Philosophi, multa poetæ, plurima viri sancti, & docti, vide Innocen. III. de contemptu mundi, & in terminis nostris, quæ cõtra nauigationem congessit Menchac. Illustr. ca. 20. num. 11. Non tamen negabit Diuus Ambrosius pro fide Catholica propaganda Oceani, & Phlegetontis etiam procellas remis, & vellis sedandas, & superandas, diuidentibus inter sese, & sibi onus propagationis supremis nauarchis, quod si Ambrosij sentẽtia Batauis placet, cur Batauia non continentur? cur Oceanum suis nauigationibus sternunt? quemadmodum olim continebantur, nec in mari, & aquis experti erant, vt aduertit Lipsius ad Tacit. lib. 5. hist. num. 39. *no bis* (uit Diuus Ambrosius d. loco) *sententia est mutare exilio domos, incolarum fastigio teneri, aduenarum captare gratiam, transferre terminos perpetuos, agrum ad agrum adiungere, domum ad domum, defecit terra hominibus, sternũtur, & maria, spatia maris sibi vendicant,* & cætera.

33 Restat vt ad vltimum respondeamus, quo intẽdit Incognitus nauigationem nemini esse impediendam ex eo, quia communicatio nullum impe

dienti

dienti affert commodum, vtilitatẽ tamẽ alijs præstat; quemadmodũ si quis neget lumen de suo capere lumine, & sic de alijs: ad huius argumẽti solutionẽ notandũ est nõ omninò certũ esse, quæ sint publica iuregẽtiũ, propterea quod ista paulo negligẽtius, & minus explicatè nostri tradiderũt, vt aduertit Conan. lib. 3. ca. 2. n. 1. in fin. Ex Philosophorũ tamẽ, Iurisconsultorũ, & scribentiũ mente statuendũ est, illud naturali iure cõmune omniũ dici, quod omnibus est promiscuũ, & quo omnes sine alterius detrimẽto vti possunt, sic declarat Tullius lib. 1. offi. in hũc modũ. *Omnia communia hominũ videtur, quæ sunt generis eiusdẽ, quod ab Ennio positum in vna re transferri per multas potest.*

Homo, qui erranti monstrat viam,
Quasi de suo lumine accendat, facit
Vt nihilominus ipsi luceat, cum illi accenderit.

Qua ex re satis percipitur, vt quidquid sine detrimento possit commodari, id tribuatur cuique, vel ignoto: ex quo sunt illa communia, non prohibere aqua profluente, pati ab igne ignẽ capere, quę sũt ijs vtilia, qui accipiũt, dãti nõ molesta, hęc Tull. assentit Conan. li. 3. c. 2. n. 1. & est demente omniũ, nec refragatur Incognitus in exẽplis.

54 Iuxta quæ, ne ab argumẽti materia discedamus, bibere, haurire, lauare, quę pertinent ad aquæ vsũ, omnibus sunt comunia: quia cõmunicari possunt

sine detrimento alterius, sic Paulus l. Quædã. ff. de rer. diuis. *naturali iure communia omnium esse aerem, aquã profluentem, & mare*: profluẽtẽ dixit. Nõ enim aqua omnis iure naturali communis est, sed ea tantũ, quę profluit; & ita profluit, vt ea quilibet sine alterius damno vti possit, obseruat Conan. d. loco, huc pertinet illud Latonę apud Ouid. lib. 6.

Quid prohibetis aquas? vsus communis aquarum est.

Nam Latona sedare tantum sitim quęrebat, vt ex contextu constat.

Iamque Chimæriferæ, cùm Sol grauis vreret arua,
Finibus in Lyciæ longo Dea fessa labore
Sidereo siccata sitim collegerat æstu,
Vberaque ebiberant auidi lactantia nati.
Fortè lacum medio cris aquæ prospexit in imis
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum iuncis, gratamque paludibus vluam.
Accessit, positoque genu Titania terram
Pressit, vt hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? vsus communis aquarum est.
Nec Solem proprium natura, nec æra fecit,
Nec tenues vndas: ad publica munera veni.
Quæ tamen, vt detis, supplex peto: non ego nostros
Abluere hic artus, lassataque membra parabam,
Sed releuare sitim: caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixque est via vocis in illis.

Hausistis

Hausta aquæ mihi nectar erit, vitamque fatebor
Accepisse, simul vitam dederitis in vndis.
Hi quoque vos moueant, qui nostro brachia tendunt
Parua sinu: & casu tendebant brachia nati.

35 Per contrarium verò vsus fluminis, qui consistit in nauigando, & piscando, vt aduertit Ripa l. Quominus num. 6. ff. de flumin. & scribentes in §. 2. Inst. de rer. diuis. ad vnum populum priuatiuè pertinere potest, vt docuere Baro. l. Sed diui. ff. de rer. diuis. Donellus lib. 4. cap. 2. & Osuald. ad Donell. dict. cap. 2. littera. F. & tunc sine dominātis detrimento alteri communicari non potest, vt per se patet, & constat ex litibus quæ super piscandi, & nauigandi iure quotidie inter populos excitantur, Suar. alleg. 14. Decius cons. 270. Ruyn. cō sil. 28. lib. 1.

36 Atque ita, vt exemplum Menchacę, & Incogniti persequamur; Latona non piscari, non nauigare in alieno lacu volebat, nec fas erat ex l. Iniuriarū 13. §. fin. ad fin. de iniur. ibi: *In lacu tamen, qui mei dominij est, vtique piscari aliquem prohibere poßum*, vbi glos. & omnes, quemadmodum prohiberi poterat, aucupari, & venari in alienis agris d. §. fin. ibi: *Nisi quod ingredi quis agrum alienum prohiberi potest*, l. Diuus Pius 16. ff. de seruit. rust. præd. l. 3. vers. planè. ff. de acquir. rer. domin. §. ferę Inst. de rerum diuis. iunctis traditis per Aret. in l. 3. §. Nerua not. 5. ff. de

5.ff.de acquir.possess.Dec.cons.197.num.2.Chasan.consuetud.Burgund.Rubr.13.§.7.glos.1.n. 3.Perez ad l.1.tit.22.column.penul.vers.posset tamen cum seqq.libr.2.Ordinam. tametsi Auend. lib.1.de exequend.cap.4.num.32.in contraria sit sententia; & idem seruandum in nostro Regno Lusitaniæ teneat Valasc. de iure emphyt. quæst. 8.nu.43.vers.& ex prædictis ad fin.sequitur Cald. de emptione cap.21.num.11.per Ord.lib.5.titul. 91.& in antiquis 111. sed caue, quia Ordinatio agit quando prohibitio piscandi, vel venandi fit in locis publicis,in quibus licet proprietas sit dominorum,vsus tamen est communis; nos autem agimus in re priuata quoad proprietatē, & vsum. In hac enim dominus potest licitè prohibere piscationem,& venationem,ex d.§.fin. cum similibus,resoluunt Medin.de restit.cap.12.colum. 3. Sot.de iust.lib.4.quæst.6.art.4.column.ante pen. ad medium,Cabed.decis.89.numer.2.&. 3.p.2. post Barbosam,quem citat,Sayr. in claue Regia lib.1.cap.9.num.14.Molin.1.tom.disp.45.septū locum requirens, qui casus omnibus indubitabilis est.Inde deducitur minus rectè Incognitum ab aquæ vsu ad fluminis,vel maris vsum intulisse. Non enim sequitur,licet mihi ex flumine, vel mari bibere,licebit ergò piscari,& nauigare.

37 Dùm autem firmant Menchaca Illust.c.89.n.

35.&

35. & Incognitus ex omnium piscatione, & naui gatione nullum domino, vel possessori incommodum inferri, non magis quam si lumen de lumine suo accendi patiatur: natura, ratio, & ipse sibi contradicunt, dùm capit. 7. in Lusitanos tanquam dardanarios l. 1. C. de monop. damnatos inuehitur, qui coemptores, suppressoresque mercium ex inopia aliorum sibi quæstum faciunt, vt alias Nazianzenus in funere Basilij declamabat, non minus ergò vtilitatis ex aurifodinis, mercimonijs, & nauigationibus Indicis Rex Hispaniarum accipit si solus ea sibi vendicet, quam si cæterę gentes ad eadem admittantur ex horum opinione.

38 Ex his, quæ in hoc capit. & præcedenti deduximus ea qua potuimus breuitate, satis constat maris occupationem admitti posse, licet namque totum occupari propter ipsius vastitatem, & nostrā impotentiam nequeat, attamen pro parte protegi, purgari, dominari, & Imperio retineri receptū est, vt nostra defendamus, & ab hostibus, & piratis tueamur.

39 Vnum, vel alterum aduertendum duximus, primum maris occupationem non exqualibet nauigatione, & piscatione acquiri. Per hos enim actus simpliciter non fit occupatio Pompon. l. Si ager 23. ff. de adquir. rer. dom. *nec piscandi*

do quidem retinere poterimus vsum fructum, quem textum si Incognitus inuenisset (Deus bone) nec se ferre posset? & ita audiendus est Ruynus cons. 28. num. 10. & 11. volum. 1. dùm vult quod per nullũ cursum ex simplici nauigatione adquiratur ius, sed cum maris proprium ius ad aliquem pertineat, vti possidetis interdictum ei cõpetit, si prohibeatur ius suum exercere, sic Paulus l. Sanè. ff. de iniurijs de quo latè supra, modos verò, quibus illud assequi possumus, perstringemus cap. 13.

40 Secundò aduerto Lusitanos maris Oceani occupationem, & Imperium non ita sibi vendicasse, vt alijs nauigationem prohibeant, aut in illo vectigalia imponant, imò & ipsi Bataui per Oceanum, & per Hispanicum mare nauigant in Venetias, & in alias Prouincias, nusquam tamen illi, vel alij ab Hispanis prohibiti sunt, aut vectigalia pendunt, nec tale quid memoriæ proditum est.

41 Sed illud tantum clamant nostri (vt Incogniti ca. 12. ad fin. verbo vtar) ne nauigent Bataui ad nostras conquisitas, quæ tanto nostrorum sanguine, & sumptu comparatæ fuere, vt certè si lucrum temporale spectetur, haud tanto pretio dignæ sunt: latissima igitur Neptuni spatientur in aula Bataui, piscentur, & hauriant æquor, nauigentque in alias Prouincias, innocuum nauigantibus præbeant iter, etsi nouas Insulas, alias terras inquirere

rere cupido est; ad septentrionem restat magna orbis pars adhuc Incognita teste Acosta de natura noui orbis lib. 1. cap. 20. ad fin. neruos suos, & animos ad hanc Prouinciam intendant, vt sibi lucrum, & gloriam acquirant, exteris inuidiam, & æmulationem inijciant, expectant ne velut ab specula, vt ab alijs prius labore, sanguine, & vita maria sternantur, vt postea ipsi aliorum labore fruantur?

SVMMARIVM.
Cap. XII.

1 *Romanus Pontifex directè, & principaliter non habet iurisdictionem in totum orbem.*

2 *Romanus Pontifex habet temporalem in vniuersum orbem ex communi, non tamen eam Principibus sæcularibus concedere posset.*

Par in parem non habet Imperium.

3 *Christus Dominus fuit Monarcha temporalis, habuitque potestatem excellentiæ super omnia temporalia.*

Potestas excellentiæ à Christo Domino, nec in spiritualibus, nec in temporalibus fuit Petro, & successoribus communicata.

4 *Christus Dominus dum Petro concessit spiritualem potestatem, eo ipso concessit tēporalē in ordine ad spiritualem.*

Media committuntur, cui committitur finis.

5 *Romanus Pontifex non est dominus maris Oceani, nec po-*

tuit Regibus Hispaniæ insulas Occidentales donare.

6 Borrellus reprobatur circa Alexandri VI. bullæ interpretationem, & num. 7.

Christus Dominus maris, & ventorum figuratus per Noe, qui fuit figura Christi.

8 Romanus Pontif. non potuit concedere Regibus Hispaniæ Insulas barbarorum ad effectum, vt postea conuerterentur.

Bellum non est medium aptum ad fidei propagationē.

9 Romanus Pontifex potuit concedere nauigationem Indicam Principibus Hispaniæ priuatiuè quoad alios Principes pro infidelium conuersione.

10 Alexander VI. non concessit Hispanis nauigationem, vt debellarent Indos, sed vt deducerent prædicatores, conuersos defenderent, & cætera.

11 Alex. VI. potuit alijs Principibus prohibere nauigationē ad Indos.

12 Hispani per vim, & arma spoliarunt Indos, Hispaniæ tamen Rex iustè retinet, & possidet Indias Occidentales.

13 Imperia per vim obtenta ex temporis cursu confirmantur.

An mare

An mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo donationis Pontificiæ.

Cap. XII.

1 QVANQVAM cap. 7. huic dubio sit satisfactum, vt tamen Incogniti ordinem, & argumenta prosequamur, in hoc capite de hoc nauigandi iure succincte agemus: iam enim c. 6. corol. 6. à n. 58. ostendimus Romanũ Pontificem Christi vicarium, Petriq; successorem non habere directè ciuilem potestatem, seu tẽporalem in totum orbem, & in nostra quæstione Vict. de Ind. p. 1. n. 27. Salmer. tom. 12. tract. 38. vers. ijsdẽ pag. 325. quã tamen si haberet, vt voluere relati d. corol. 6. n. 54. non tamen posset eam Principibus sæcularibus concedere, vt probant Victoria de Indis 1. part. numer. 28. & Salmeron vbi proximè Sotus in 4. distinct. 5. quæst. vnic. art. 10. col. 14. arg. 5. Ledesma 2. 4. q. 20. art. 4. fol. 305.

2 Ratio est in promptu, quia ea potestas esset annexa summo Pontificatui, vt benè probant citati Doctores, vndè Pontifex non posset sese ea abdicare, etsi de facto illam donaret, successor in Diui Petri Cathedram eam reuocaret, cum non posset antecessor futuros obligare Pontifices, præcipuè

in

in ré pertinente ad Cathedrę splendorem, & dignitatem, cum par in parem nō habeat Imperium, vt decidit Innoc. III. in Petri successoribus in ca. Innotuit 20. de electione, aduertunt in proposito Victoria, & Salmeron d. locis.

3 Quanquam autem Christus Dominus fuerit Monarcha temporalis, & potestatem excellētiæ habuerit super omnia tēporalia iuxta illud Matt. vltim. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra*, vt cum communiori, & veriori resoluisti cap. 6. nu. 66. nihilominus hęc potestas excellentiæ in temporalibus non fuit communicata Petro, & successoribus, nec potestas excellentię in spiritualibus, vt post D. Thom. & alios resoluisti d. cap. 6. numer. 67. concesit tamen eam potestatem temporalem, quę necessaria foret ad consequendum finem supernaturalem, cum Dei perfecta sint opera Deut. cap. 23. vt latè probasti d. cap. 6. corol. 7. à num. 73.

4 Ex his infertur primò Romanum Pontificem vt talem non esse dominum maris Oceani, nec si fuisset, concedere posse Regibus Hispaniæ, nec Indiarum insulas, & terras, vt probant in specie Victoria, Salmeron, Sotus, & Ledesma relati supra num. 1.

5 Infertur secundò non probari mihi assertionē Martæ de iurisdict. 1. par. cap. 26. num. 55. dùm firmat

mat Alexandrum VI. Castellę, & Lusitanię Regibus Indias seu nouum mundum in fœudum cõ cessisse propter directum dominium, quod sibi cõ petit in vniuersum orbem. Cum enim, vt probaui mus, summus Pontifex non habeat eam potestatem directò in totum orbem, ac perconsequens, nec in Indias, non potuit in fœudum illas cõcede re, quod dominium directum prærequirit iuxta fœudistas; vt barbarus ille Atabaliba Peruani Imperij Rex Fr. Vincentio de Baluerde Dominicano, qui cum ad primum barbari aspectum, & con gressum, comminatus fuisset igne, & ferro pereũdum, nisi se in Regis Hispani tributarium daret, prout à Papa consecutus fuerat, non barbarè respondit, nolle se in superiorem recognoscere eũ, cuius nec nomen vnquam audierat, minusque illi Papæ obedire, qui quod suum non erat, alijs donabat apud Gomaram en la historia general de las Indias pag. 155.

6 Infertur tertio non esse veram rationem, quam ad iustificationem Alexandrinæ concessionis affert Borrellus de præstant. Regis Catholici, c. 46. à num. 232. & 234. dùm ait Regibus Hispanię Oceani nauigationem competere ex Pontificia largitate, idque ex eo, quia secundus pater gentium Noe ex inuestitura sibi à Deo facta maris dominiũ, ac possessionem accepit, dùm sibi nauẽ (arcã scilicet

scilicet) construi fecit, & cum naue corporalem maris possessionem accepit; cum autem arca figura sit Ecclesię ex Origine in Genes. ca. 6. hom. 2. Rupert. in Genes. lib. 4. ca. 71. Aug. contra faustū lib. 12. cap. 14. Noe autem figura Christi, sicut enim per vnum Noe seruatus est orbis, sic per Christum seruantur omnes, & quemadmodum Noe per lignum cōseruauit reliquias generis humani, ita Christus per lignum crucis, vt tradit Benedictus Pereira super Genesim lib. 10. disp. 12. n. 85. par. 2. vndè cum Christus sit dominius maris, & ventorum iuxta resoluta cap. 6. num. 66. *Hinc surgens imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna*, cum respicientium admiratione, apud Lucam cap. 8. *& ambulauit supra mare*, vt narrant euāgelij historiographi Matth. 14. Marc. 6. & vicarios suos constituerit Petrum, & successores, eisque omnem suam contulerit potestatem, tàm spiritualem, quàm temporalem in vniuersum orbē; eadem proculdubio iurisdictio, & potestas in mare competit Pontifici Romano, ac per consequēs potuit Alexander VI. eandem Regibus Hispanię concedere.

7 Sed hæc opinio Borrelli nullo modo defendi potest, tū quia Christus Dñs. Petro, eiusq; successoribus excellentię potestatē, nec in spiritualibus nec intēporalibus cōtulit, vt aduertimus n. 3. imò etsi

etsi illã contulisset, non posset Romanus Pontifex ea se spoliare in suprem æ dignitatis præiudicium, vt astruimus num. 1. & 2. nec vera est illa opinio, quę vtriusque gladij potestatem Pontifici concedit, vt probant relati d.c. 6. n. 64.

8 Quartò infertur non potuisse Romanum Põtificem concedere Regibus Hispaniæ Insulas Barbarorum ad effectum, vt postea ad fidem conuerterentur, vt voluit Sepulueda in sua disp. obiect. 12. & Ceuallos lib. 4. quæst. 906. à num. 309. citãs in id Paramum de origine Inquisi. lib. 3. q. 1. opin. 3. num. 76. & 77. qui tamen agit de Principibus fidelibus (quos Pontifex ex causa deponere potest de quo capit. 6. corol. 4. à num. 45.) tum quia Pontifex non habet potestatem in infideles; nec illi suis bonis, & dominijs spoliari possunt ob infidelitatem, aliaue contra naturam peccata, de quo supra egimus cap. 9. & acerrime contra Sepulueda, & Ceuallos defendit nostrum corolarium Episcopus Chiapiæ replica 12. Soto in 4. distinct. 5. q. vnica, art. 10. col. 11. ad 2. Salmer. tom. 12. tractat. 39. bellum namque non est medium aptum, sed potius impeditiuum fidei propagandæ, vt docent idem Soto d. art. 10. conclus. 3. Vict. de Ind. p. 1. n. 39. Acosta de procuranda Indorum Salute lib. 1. c. 13. & lib. 2. c. 5.

9 Quintò infertur Romanum Pontificem ex officio

ficio Apostolico potuisse concedere Hispaniæ Regibus nauigationem in Indias, ad effectum fidei in illas Prouincias promulgandæ priuatiuè quoad alios Reges, & Principes Christianos, prout latè deductum est cap. 7. & 8. supr. eod. & constat quoniam in ordine ad bonum spirituale Pontifex temporalem habet, & exercet potestatem, vt latè probatum est cap. 6. igitur potuit de medijs disponere ad illam conuersionem consequendam, ac perconsequens nauigationē (quod erat medium præcisum ad illas Prouincias penetrandas) ab aliorum impedimentis liberam reddere.

10 Sextò infertur Alexandrum VI. non concessisse nauigationem ad eum finem, vt Hispanię Reges proficiscerentur ad debellādos Reges infideles noui orbis, & eorum Regna occupanda, sed vt eò adducerent fidei Christianæ prædicatores, & protegerent, ac defenderent tùm ipsos prædicatores, tùm Christianos ab eis conuersos, & punirēt aduersarios, etiam occupando eorum Regna, quatenus opus esset, vt benè docent Episcopus Chiapię in Apolog. replica 12. Sotus in 4. distinct. 5. q. vnica art. 10. ad quintum Bañez 2. 2. q. 10. art. 10. dub. 3. ad 3. Bellarminus lib. 5. de Rom. Pont. ca. 2. Salas de legib. disp. 7. sect. 5. num. 31. vers. ad illud, Acosta lib. 2. de procur. Indor. salute cap. 2.

Beccan.

Beccan. in summa 2. tom. cap. 13. q. 6. num. 12. qui contrarijs argumentis satisfaciunt.

11 Vndè non rectè intendit Incognitus cap. 6. diuisionem, seu nauigationem hanc tantum habere locum ex Pontificis laudo, seu arbitrio inter Hispaniæ Reges, non verò alijs præiudicare inauditis, & immerentibus: omnibus namque præiudicat ex rationibus, quas congessimus capit. 7. ad fin. & cap. 8. per totum, pendetque hoc præiudicium, seu exclusio ex vi Pontificiæ potestatis circa temporalia in ordine ad spiritualia iuxta resoluta d. c. 6. à num. 73.

12 Sextò infertur, quod licet per Ducum, & militum vim, & tyrannidem contra Pontificis, & Regum Hispanię mentem, voluntatem, ac ordinationes, Indi bonis suis spoliati fuerint, Regemque Hispanię vt superiorem cognouerint, nihilominus tamen non deficit titulus administrationis ad retinendam Indorum possessionem: quod quidem ius, nisi aliunde perturbetur iniuria, æquum, & salutare esse constat, vt benè resoluunt Salmeron tom. 12. tractat. 38. ad finem, Acosta lib. 2. de procur. Indorum Salute cap. 2. ad finem, & ca. 3. Salon 2. 2. q. 60. art. 6. contr. 1. vers. denique.

13 Imperia etiam per vim licet vsurpata ex populi consensu tempore confirmantur ex Bellarm. lib. 3. de laicis ca. 6. Molin. de iustit. tract. 2. disp.

disp. 24. ad fin. Acosta lib. 2. de proc. Ind. Salute c. 3. & Salas de legibus disp. 7. sect. 12. numer. 67. in fin. cui congruit illud Senec. in Hipol.

Honesta quædam scelera successus facit.

SVMMARIVM.
Cap. XIII.

1 *Menchaca multas opiniones in Scholas inuexit contra iuris, & rationis placita.*

Quæstio disputanda vtrum mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo præscriptionis, aut consuetudinis.

2 *Argumenta negatiua proponuntur.*

3 *Maris occupatio à doctoribus, & Iurisconsultis admittitur.*

4 *Præscriptionis edictum prohibitorium est.*

5 *Commercium extra esse, & habere commercium rei differunt.*

6 *Maris proprietas est nullius secundum communem, protectio, & iurisdictio est Imperatoris.*

7 *L. Sane de iniurijs.*

Proprietas maris dari potest.

Mare & diuerticulum differunt apud Iurisconsultos.

8 *Imperator mittit classes ad mare purgandum.*

9 *Imperatorj quod licet, licebit etiam Regibus superiorem non recognoscentibus in temporalibus.*

Reges

Reges supremi eandem potestatem habent, quam Imperator.

Reges Hispaniæ non recognoscunt Imperatorem in temporalibus.

Rex Lusitaniæ non recognoscit Imperatorem in temporalibus.

Hispania de facto, non iure subiecta fuit Imperio, a quo iam libera est.

10 *Imperator non est mundi, & maris dominus, sed partis subiectæ.*

11 *Nauigatio, & protectio maris omnibus competit de iure gentium, nisi à Principe præoccupetur.*

Imperator mari, & littoribus seruitutem imponere potest.

12 *Maris protectio, iurisdictio, & imperium ad Imperatorem pertinet, primò quando iura regalia in Prouincias mari adiacentes habet.*

13 *Imperator ius maris adquirit ex præscriptione.*

Venetorum, & Genuensium ius maris defenditur.

14 *Præscriptio in memorialis requiritur ab scribentibus ad maris adquisitionem.*

L. Vsum aquæ. C. de aquæ ductu.

Vsus aquæ publicus adquiri potest ex tempore inmemoriali.

15 *L. Vlt. ff. de vsucap. & num.* 16.

Præscriptionis ius in rebus publicis non adquiritur ex longo tempore, sed ex immemoriali, & n. 17.

16 *Præscriptio an importet apud Iurisconsultos exceptionẽ tantum?*

17 *Publica iura non adquiruntur possessione longa etiam tẽpore Imperatorum, sed immemoriali.*

18 *Præscriptio pro exceptione capitur frequentius apud Iurisconsultos.*

Præscriptio, & exceptio differunt.

19 *Præscriptio, & exceptio non differunt tamquam species, & genus.*

Præscriptio non solum comprehendit exceptionem ex tẽpore ortam, sed & alias.

20 *Præscriptio pro adquisitione per possessionem non est barbarum, & incognitum Iurisconsultis.*

Iulius Paulus instit. de vsucapioue.

Inst de vsucap. & præscriptionibus.

21 *Verbum*, præscribere, *significat intitulare, & præfinire quod congruit vsucapioni.*

22 *Vsucapione quare Iurisconsulti sæpius vsi fuerint, quam præscriptione.*

23 *Præscribens adquirit dominium directum, & vindicatio.*

L. Si duo. §. primo. ff. de iur. iurando.

24 *Præscribenti cur exceptio, non actio iniure concedatur.*

Exceptio etiam est intentionis exclusio.

25 *Præscriptio pro exceptione capitur, quoties exceptio ante litis contestationem proponitur, vt est exceptio dilatoria, & aliquæ experemptorijs.*

26 *Consuetudine ius publicum piscandi, nauigandi, & similium adquiriri potest.*

26 *Consuetudinem inter & præscriptionem magna differentiæ.*

Consuetudo dicitur adquisitio per temporis possessionem. Præscriptio immemorialis dicitur consuetudo.

28 *Præscriptio immemorialis requiritur ad præscribenda loca publica à priuatis, Princeps ad obtinenda loca publica non indiget immemoriali, sed occupatione tantum.*

29 *Ius piscandi, & nauigandi, & similium an adquiratur præoccupatione simpliciter.*

30 *Ius prohibitionis requirit plures annos.*

Prohibitio in rebus publicis, vt competat necessaria est, præscriptio.

31 *Præoccupatio inter supremos Principes sufficit in rebus publicis.*

32 *Princeps supremus non indiget licentia, aut priuilegio alterius Principis ad occupanda loca publica.*

Priuatus indiget immemoriali ad occupāda loca publica

33 *Venetis opus non est iuumemorialis ad Adriatici mari occupationem tuendam.*

Venetorum gentis origo, & Imperium quando cæpit.

34 *Sententia in Venetorum fauorem pro maris Adriatici iure contra Imperatorem, & alios Principes.*

Adriatici maris Imperium pertinet ad Venetos.

35 *Nauigatio de iure gentium est libera.*

36 *Cap. primum de præscript. in. 6. & n. 38.*

37 *Prohibitio vsucapionis in rebus publicis procedit respectu priuatorum.*

L. 2. §. si quis à Principe ff. ne quid in loco publico.

38 *Loca publica respectu Principum censentur libera.*

Contra libertatem status primæui præscribitur tempore ordinario.

39 *Status primæuus repugnans non releuat possessorem ab onore probandi.*

Præsumptio primæui status tollitur per possessionem longi temporis.

40 *Lusitanorum ius in Indiæ nauigatione concluditur ex præoccupatione, consuetudine, & destinatione.*

41 *Nauigatio indica ex præoccupatione.*

Promontorium bonæ spei quando præternauigatum, & à quo.

42 *Vascus à Gama quo tempore in Indiam nauigauit.*

43 *Tempus centum annorum an & quando immemoriali æquiparetur.*

Vitæ hominum centum annos excedentes.

44 *Quadraginta annorum cursus cum titulo vim habet immemorialis.*

45 *Lusitani Reges ius Indicæ nauigationis defendũt ex omnium sententia.*

46 *Princeps supremus qui bona fide rem possidet, non tenetur eam dimittere, aut diuidere, vel in arbitros compromittere, etsi dubia res sit.*

47 *Princeps qui arma mouet contra Principem possessorem*

sorem in re dubia peccat grauissime licet ius suum probabilius putet.

48 *Milites alienæ reipublicæ peccant arma sumentes in re dubia, & ad restitutionem tenentur.*

Indicam nauigationem Lusitanorum perturbantes incidunt in censuras.

49 *Batavi ineunt fœdus cũ Turcis, Mauris, & infidelibus*

Fœdus cum infidelibus contra Christianos inire nefas.

50 *Sarraceni sunt Dei flagellum contra Christianos.*

51 *Imperator, & Principes Catholici non possunt fœdus inire cum Turcis, Mauris, & infidelibus contra Christianos.*

Oceanus subuertit Batauorum terras.

52 *An liceat in bello iusto contra Christianos Principi Christiano auxilium infidelium inuocare?*

Vtrùm mare, aut ius nauigandi proprium sit Lusitanorum titulo præscriptionis, aut consuetudinis.

Cap. XIII.

NEGAT Incognitus in sua dissertatione cap. 7. Lusitanis mare, aut ius propriũ nauigandi cõpetere ex titulo præscriptionis, aut consuetudinis, sequens singularem Mench. opinionem, qui contra iurisprudẽtię, Philosophiæ, & Theologiæ placita ostẽtãdi

ingenij gratia multa in Scholas inuexit, quæ cum cœmento careant, per se ipsa corruunt, & interea contra Iurisconsultorum responsa contra doctorum torrentem, hęc etiam assertio idem incurrit discrimen.

2 Argumẽtatur ergo primò sic: præscriptio fuit inuenta iure ciuili, ergò inter supremos Principes non potest locum habere.

Secundò sic: vbi ius naturæ, aut gentium resistit, ciuile nullius est momenti ex traditis per Mẽchacam Illustr. cap. 51.

Tertiò: res, quę sunt extra commercium nostrum, nec possideri, nec præscribi possunt, vt decidũt Bonifacius reg. sine possessione in 6. & Caius l. Vsucapionem 9. ff. de vsucapion. sed hæc sunt res publicę ex eod. Caio igitur resp. præscribi non possunt, ac perconsequẽs, nec mare, cum sit publicum §. 1. Instit. de rerum diuisione.

Quartò: loca publica non admittunt præscriptionem ex Vlpiani responso, l. Vlt. ff. de præscript. sed tantum occupationem, vt Marcian. docuit l. Si quisquam. ff de diuers. & temporalibus.

Quintò: etiam leges Hispaniæ l. 7. tit. 29. par. 3. decidunt in his rebus, quæ communi hominum vsui sunt attributæ, nullius omnino temporis præscriptionem procedere, ibi: *No lo pueda ningun ome ganar por tiempo*, resoluit Suar. cons. 1. num. 4. de vsu

maris

maris, aliàs allegatione 17. num. 5.

Sextò: qui communi re vtitur, vt communi vti videtur, non autem iure proprio, & ita præscribere non potest, quemadmodum nec fructuarius.

Septimò: præscriptio etiam immemorialis dari non potest cum mala fide, vt per Couar. reg. possess. 2. p. §. 2. num. 8. & Fachin. lib. 8. cap. 26. & 33. hęc datur in Rege Lusitaniæ, igitur.

Octauò: ad hanc immemorialem præscriptionem inducendam requiritur prohibitio contra omnes, nec sufficit contra aliquos ex Mench. Illust. cap. 85. nu. 38. Castellani autem, Galli, Angli, & Bataui semper nauigationibus suis restitere; ex quibus fit, quòd nec proderit præscriptio mille annorum, vt contra Angelum docet Castrensis l. Vltim. ff. de vsucap. vndè corruit opinio eorum, qui propugnant præscriptionem gulforum Venetorum, & Genuensium, ac etiam Lusitanorum, & Hispanorum, qui nauigationem maris Oceani sibi vendicant, quorum opiniones sunt insanæ, earumque autores in somno eodem esse solent, vt concludit Mench. Illust. cap. 89. à num. 30. & numer. 36. ab Incognito mirificè laudatus.

3 His argumentis patet responsio ex ijs, quæ resoluimus supra cá. 10. & 11. Nam (vt illic probauimus) maris, & nauigationis occupationem à Iu-

risconsultis & communi schola admitti receptissimum est, ac perconsequens ex rei natura præscribi quoque poterunt, nisi aliud obstet.

4 Quoniam edictum præscriptionis prohibitorium est iuxta doctrinam Iurisconsulti in l. Mutus 43. in princ. vers. cum quæritur. ff. de proc. obseruant in specie Soc. cõs. 47. n. 15. lib. 3. Tiraq. de iure primo. q. 30. in pr. & ante illos glos. 4. in l. vlt. C. de fund. limitrophis libr. 11. ita vt omnes res, quæ ita sunt in cõmercio, vt in nostrum dominiũ transire valeant, præscribi possint ab omnibus, & contra omnes exceptis quibusdam specialim iure prohibitis, vt colliges ex Iurisconsulto Paulo l. Si in emptione 34. §. omnium. ff. de cõtrah. emp. & Iustiniano. §. per traditionem, ibi: *Cuiuscumque generis*, Inst. de rer. diu. & in pr. Inst. de inutilib. vbi glos. si verò speciali prohibitione iuris naturalis, gentiũ, vel ciuitatis extra cõmercium sint, nobis per præscriptionem, vel aliũ legitimũ modũ non adquirentur ex eodem Paulo d. §. omnium, ibi: *Omnium rerum quas quis habere, vel possidere, vel persequi potest, venditio recte fit, quas verò natura, vel gentium ius, vel mores ciuitatis commercio exuerunt, earum nulla venditio est.*

5 Aduertendũ tamẽ est rẽ esse in cõmercio, & habere commerciũ rei longè differre. Illud enim refertur ad rei qualitatem, quæ alienari, & domi-

nio

nio subijci potest; hoc verò ad qualitatẽ personę, quę est capax habendi cõmercium eius rei, quæ in cõmercio versatur, vt eleganter distinguit Paulus lib. 48. ad Sabinũ l. Multũ interst 34. ff. de verb. oblig. ibi: *Multũ interest vtrũ ego stipuler rem, cuius commerciũ habere non possum, an quis promittat; si stipuler rẽ, cuius cõmerciũ non habebo, inutilem esse stipulationẽ placet si quis promittat, cuius non commercium habet, ipsi nocere non mihi*, vbi noviores exornant, & exẽplificãt, & in nostra specie res per se poterit esse in commercio, & præscribi non tamen hoc, sed illo tempore iuxta exẽplum bonorũ hæreticorum de quo Bon. VIII. c. 2. de hæret. in 6. non à fure, sed ab alio, vt per Iustin. iuncta glos. ibidem recepta. §. furtiuę quoque. ff. de vsucap. & sic de alijs.

6 His suppositis statuendum est primò maris iurisdictionem, & protectionem ad Principem supremum pertinere, vt secure resoluunt additio ad glossam verbo, littora in l. 2. de rer. diuisio. vbi Bald. & Iason, communis ex Suarez allegat. 17. num. 9. Cabed. decis. 46. num. 4. part. 2. Peregrino de iure fisci lib. 1. tit. 1. nu. 17. secundum quos proprietas nullius est, sed forsan hæc distinctio inter proprietatem, & iurisdictionem nominalis est, cũ in effectu idem quoad propositum importet.

Et verbo proprietatis vtitur paulus ad Plautiũ libr. 13. l. Sane. ff. de iniurijs docens maris pro-

prium ius ad aliquem pertinere posse, quod ad diuerticulum maris restringit, & interpretatur Incognitus contra proprietatem, & generalitatem verbi, & textus: cum tamen Vlpianus in prędcdẽti responso l. Iniuriarum. §. si quis, de iniurijs, discriminet mare à diuerticulo, inquiens, *si quis me prohibeat in mari piscari, vel diuerticulum* (quod quid sit explicant Budęus ad posteriores pandectas sub illo titulo, & Alciat. 2. disp. cap. 13.) de quo iam diximus cap. 11. num. 24. & 25. quare dum Tribonianus in sequenti textu annectit quæstionem demari, dici non potest de diuerticulo (quod alterum, & diuersum alternatiuæ membrũ erat) intellexisse: vndè duo mihi probat Paulus, primum loqui in mari, & non in diuerticulo; secundum de proprietate. Nec Incognitus hunc sensum euitare poterit, qui vtrumque textum eodem intellectu explicandum docet ca. 7. pag. 43 his verbis, *mens Pauli supra explicata est, cæterum illi, si vel sola Vlpiani verba, quæ præcedunt satis considerassent, longè aliud dicturi erant*, cum tamen, vt vidimus, ex vtroque textu ipse iuguletur.

§ Propter igitur hoc dominium, seu protectionem, & iurisdictionem Imperaror ad mare piratis, hostibus, & barbaris purgandum, mittit classes vt constat ex Cæsarum decisione l. Vnica. C. de classicis lib. 12. *Seleucena* (classis) *ad auxilium purgandi*

di Orientis, aliasque necessitates Comiti Orientis deputetur.

9 Qui textus mihi singularis, & vnicus est ad iustificandam nostrorum Hispanorum per Oceanū nauigationem: si enim hoc licet Imperatori, cur non licebit Regibus Hispaniæ, qui superiorem in temporalibus non recognoscentes Imperatoria pollent potestate ex glos. in c. Adrianus 22. dist. 63. verb. per singulas, recepta ex Couar. reg. peccatum 2. par. §. 9. ad fin. Castald. de Imperatore q. 53. num. 13. & 16. Menc. Illust. cap. 21. à num. 11. & Suar. lib. 3. contra errores Angliæ cap. 5. num. 7. & de Regno Lusitaniæ Ferretus de iusto, & iniusto bello num. 24. Nauar. cap. nouit, not. 3. nu. 161. & Burgus in proemio ad leges Tauri n. 144. Nam licet olim Lusitania Imperio Romano subera iuxta l. in Lusitania. ff. de censibus, de facto, nā de iure dubitant multi, vt per Nauar. capit. nouit not. 3. num. 167. postquam tamen Gothorū gens à populi Romani subiectione Hispaniam liberauit, & deinde alij eam ab infidelium faucibus eruere; absque dubio nec Hispania, nec Lusitania aliū superiorem recognoscit in temporalibus præter proprium Regem, vt bene probant prædicti Doctores.

10 Hoc autem non simpliciter, & generaliter admittendum erit, ita vt in vniuersum maris tractū Imperator, seu Reges Imperatoria potestate fulgen

gentes fundatam habeant intentionem quoad iu risdictionem, vt voluere post alios Alexander cõ sil. 87. num. 17. in fin. vol. 6. Martin. Laudensis tra ctat. de Princip. not. 181. Castaldus de Imperato re q. 52. num. 4. hanc enim iurisdictionem reiecimus supra cap. 10. à num. 16. sed intelligendũ est, vel respectu Prouinciarum, quę illorum iurisdictioni subsunt, vel respectu maris, cuius curam, & protectionẽ, sumptibus, & nauigationibus pręoc cupauere, prout explicauimus cap. 8.

11 Quamuis namque ea nauigatio, & protectio omnibus de iure naturali, seu gẽtium sint cõmunia, sicut & pleraque, quæ in contrarium adducit Incognitus; attamẽ diuersũ, vel populi, vel princi pis voluntate non nunquam obseruatur, nam & Imperator mundi (hoc est partis sibi subiectę, vt supra obseruauimus) dominus est, & lege à se probata mare iudicatur l. Deprecatio. ff. ad l. Rhod. Alciat. 2. disp. cap. 5. itaque Princeps circa hæc, vt ex æquo bono visum ei fuerit, statuere potest, neque enim Augusti potestas minor est, quam publicæ legis. §. nemo retia de pace tuenda; lege autẽ publica etiam mari seruitus imponi l. Venditor in princ. à sensu contrario. ff. communia præd. & ma ris proprium ius ad aliquem priuatum sic pertinere potest, vt prohibito ius suum exercere, vti possidetis interdictum responsum sit competere

l. Sanè

l. Sanè si maris de iniurijs, idem etiam priuati iuris per longissimum tempus viuorum memoriam superantis præscriptionem adquiri in mari posse, sicut & in fluminibus receptum est, l. Si quisquam de diuers. l. Vsum aquæ. C. de aquæ ductu, iuncta l. 1. §. vltim. de aqua pluuia arcend. quod quidem vel maximè obtinebit, si cubi non præscriptione modo, sed consuetudine quoque aliquid sit iuris naturalis gentium ve placitis circa vsum maris detractum, aut immutatum. Nã ea, quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos obseruata, non minus quam ea, quæ scripta sunt, iura seruantur, si verò nihil iuris specialis, vel Principis autoritate, vel præscriptione, vel cõsuetudine, quæsiti proponatur, illud ius obtinebit, nẽpe vt mare, marisque littora omnium existimentur esse communia, ita eleganter discurrit Claudius. §. & quidem Inst. de rer. diuisione.

12 Ex cuius resolutione tripliciter maris iurisdictio, protectio, seu potius proprietas ad Imperatorem, Reges vè supremos competere potest: primò quando iura Regalia exercent in Prouincias mari adiacentes. Tũc namque sicut & in littora Imperium habent l. 3. ne quid in loco publico, habebunt & in mare, cum littus pars sit maris, & eodẽ iure censeantur, & propterea vtraque dicantur publica l. Pen. ff. de rerũ diuis. hoc est in vsu populi,

seu

seu Prouinciæ, cui mare adiacet, vt doctè exponit Donellus lib. 4. cap. 2. in fin. & hinc procedit classium missio ad protectionem, & Imperium maris defendendum l. Vnica. C. de classicis vectigalium axactio, & similia, vt resoluisti cap. 10. à num. 33. & hoc cap. à num. 8.

13 Secūdò ex præscriptione prout admittit recepta doctorum sententia, vt constat ex Bart. l. Sanè de iniur. & ex Angelo, Alberico, Cum. & Cuiat. l. fin. ff. de vsucap. Cæpola de seruit. rust. capit. 26. à num. 6. Balbo de præscriptionibus 4. p. 5. prin. q. 6. à num. 5. Stracha de nauigat. à num. 6. Peregr. de iure fisci lib. 1. tit. 1. num. 17. & 18. Ruino cons. 28. num. 9. 11. & 14. vol. 1. (qui contra prescribentem ius piscandi scripsit) Matthæacius de via, & ratione iuris cap. 36. à num. 11. lib. 1. Angel. in l. Insulæ. ff. de iudicijs, ius Venetorum, & Genuensium in suis gulfis defendentibus, nec contrarium tradit Castrensis l. fin. ff. de vsucap. imò vt paulo post demonstrabimus, in eadem est sententia, & cōtra Incognitum retorquebitur, & ita hęc sententia receptissima est contra vnum Menchacam, qui nullo solido fundamento à Doctorum torrente discessit, de quo inferius.

14 Requirunt autem citati Doctores immemoriam præscriptionem, quæ sententia probari potest primò ex eo, quia vsus aquę vetus, dominioque lō-

go

go constitutus acquiri potest, vt decidunt Cæsares l. Vsum. C. de aquę ductu: nam quidquid Castrensis l. fin. de vsucap. interpretetur decisionem de aqua priuata, offendit titulum, & contextum, dùm principalis licentiæ mentionem facit, quæ in priuatæ aquæ deductione locũ habere non potest, quod Incognitus c. 7. non aduertit, dum Castrensem in illa interpretatione laudat, & sequitur.

15 Secundò ex Papiniani responso l. fin. de vsuca. dum se restringit ad longi temporis præscriptionem, sed quia Incognitus d. cap. 7. respondet Iurisconsultorum tempore præscriptionem nihil aliud esse, quam exceptionem, & ideo non de illa, sed de hac intellexisse Papinianum.

16 Obiectioni satisfit dicendo in specie Papiniani agi principaliter de prescriptione, hoc est de adquisitione, quæ fit per possessionem, vt constat ex illis verbis, *præscriptio longæ possessionis ad obtinenda loca*, sed apertius ex Iauoleni responso l. ei, a quo 21. de vsucap, ibi: *Longi temporis præscriptio nõ durabit*, in quo præscriptio necessario intelligitur de adquisitione, de qua Iurisconsultus quæstionem proposuit, vt patet, ibi: *An durare nihilominus vsucapionem*, & de exceptione nulla illic quæstio, nec verbum; vrget etiam absque cauillatione Marcianus in l. 3. ff. de requir. reis, *quamcumque*, ait, *quæstionem apud fiscum si non alia sit præscriptio, viginti annorum silentio præscribi*

Diui

Diui Principes voluerunt, accedit & rubrica. ff. de exceptionibus, præscriptionibus, & prejudicijs, vbi copula, & tanquam diuersa coniungit, præsertim quia si præscriptio est exceptio, frustra vltra titulū de exceptionibus, adijcitur titulus de diuersis, & tēporalibus præscriptionibus.

17 Sed Incogniti tergiuersationem omnino euertit Zenonis constitutio l. Si dili genter in fine. C. de aquæductu, sic decidens, *nec longi temporis præscriptione ad circunscribenda ciuitatis iura profutura*: ex quo constat Imperatorum sæculo, & quando iam præscriptio longissimi temporis, & immemorialis cognita fuit, loca publica per longi temporis spatium adquiri non potuisse, sic significat textus diuersum dicendum fore, si saltem immemorialis concurreret; patet item Imperatorem agere de adquisitione.

18 Non tamen negamus præscriptionem sumi etiam & frequentibus apud Iurisconsultos pro exceptione, vt in l. Vlt. ff. de suspect. tut. l. pen. ff. de re iud. l. Qui agnitis. ff. de except. l. Quisque. C. finiū regund. vbi gl. & suadetur ex rubrica ff. de except. præscript. & C. de exception. seu præscription. vbi glos. sed in hac materia primo audiendi non sunt Ioan. Faber, & Angelus & nouiores in rubrica instit. de exception. & alij quos refert & sequitur Couar. reg. possessor in princ. numer. 3. & 4. vers. 6. &

Ant.

Ant. Faber lib. 7. coniect. c. 9. & lib. 19. c. 10. resoluentes præscriptionem, & exceptionem non differre, differunt namque, vt ex supra dictis, & dicendis constat.

19 Secundò reijciendi etiam sunt Bart. & Paulus in rubrica. ff. de exception. Decius, & Parisius in rubrica extra de exception. à n. 9. Conan. lib. 3. ca. 11. an. 2. dum constituunt differentiam inter exceptionem, & prescriptionem, tanquam genus, & speciem, ita vt exceptio comprehendat quamcumque exceptionem, per quam actio, vel intentio excluditur, iuxta text. in l. 2. ff. de exception. prescriptio vero concernat speciem exceptionis, quæ ex tẽpore nascitur iuxta Pauli acceptionem in l. creditor. ff. de diuersis, & temporalibus cum similibus sub illo titulo de diuersis & tempor. sicut & diffinit glos. in summa. 16. q. 3. refellitur enim horum cõsideratio: quoniam plures dicuntur præscriptiones, quæ ex tempore non oriuntur vt constat ex Modestini responso ibi. *Nec rei iudicatæ præscriptionem opponi.* l. qui agnitis, de except. eodem sensu sumit Macer. l. pen. ff. de re iudicata, & fori præscriptione vtitur Iustinianus. l. pen. C. de pact. plura alia exempla refert Parlador. lib. 1. quotid. ca. 1. §. 1. nu. 3. & 4. obseruans præscriptionem comprehendere etiam alias præscriptionum species præter temporalem.

Tertio cauendum est ab Alciato in l. quinque pedũ n. 72. C. fin. regund. Cou. reg. possessor. 1. p. in initio. n. 6. Parlador. lib. 1. quot. c. 1. §. 1. n. 7. Donello lib. 22. c. 1. in fin. vbi Osual. litt. P. post Tura minũ ad l. nõ puto 3. p. q. 2. n. 3. ff. de iure fisci, existimantibus verbum, *præscriptionis*, pro adquisitione barbarum esse, & incognitũ iurisconsultis: decipiuntur namq; quia reperitur in ea significatione tã apud bonos autores, quam apud Consultos vt ostendunt Conanus lib. 3. c. 11. nu. 2. Cuiat. & Othomanus in princip. Inst. de vsuc. aperta enim sunt responsa. l. qui alienam 54. in princ. ff. de euiction. vbi Caius, *qui alienã rem vendidit post longi temporis præscriptionem, vel vsucapionem desinit emptori teneri de euictione*, quis vnquã dixit post longi temporis exceptionem, itaq; cum vsucapio in eo responsoad adquisitionem referatur, cur præscriptio ad diuersũ sensum? idẽ probat text. in l. ei a quo 21. l. vlt. ff. de vsucap. vt supra aduertimus, quidquid Alciat. & Couar. respondere nitantur, sic & Iulius Paulus lib. 5. senten. sub tit. de vsucapione, vtitur verbo, *præscriptione*, & tamen nõ agit de exceptione sed de adquisitione vt constat non solum ex rubrica, sed ex illis verbis *longi temporis præscriptio inter præsentes continuo decennij spatio, inter absentes vicennij comprehenditur*, sic & Iustinianus accipit in rubrica Instit. de vsucap. & longi temporis præscriptionibus,

bus, licet Cuiat.& Othom.contra receptos Codices legãt,*& longi temporis possessionibus* cũ sub eo titulo Iustinianus nõ agat de exceptione,sed de adquisitione,quę fit per longi tẽporis possessionem in princip.vers.& ideo,& in §. quod autẽ, quã adquisitionem Imperator in rubrica prescriptionẽ dixisse videtur,idemq; habet Theophilus meus,licet in alijs posterioribus codicibus mutata sit rubrica,forsan ex prædictorum autoritate;multa alia inferri poterant contra iuris magnates, qui in re clara Iurisconsultorum responsa sine vlla necessitate ad diuersos sensus retorquere voluere.

21 Et congruit verbum *præscribere*,quod accipitur pro scribere,seu intitulare,& pro præfinire,vt constat ex Thes.Calep.Nizolio Conan.Alciat.& alijs supra: merito igitur qui rem per vsum,& possessionẽ adquirit, præscribit eam sibi,& præfinit dominium, seu ius alterius, & ipsa adquisitio dicitur præscriptio quasi intitulatio, & præfinitio, iuuat l.vlt.§.sin autem ibi :*Vt nec vsucapio, nec longi temporis præscriptio procedat*. C. communia delegatis l.quemadmodum in fine ibi : *Vendicationem damus longi tẽporis præscriptione submota*. C. de agric. lib. 11.sed irrefragabilis est decisio l.1.C. ne rei dominicę tẽporis prescriptione submoueatur à nemine in id expensa.In rubro namq;præscriptio exprimitur,in nigro autem exponitur definitionis verbũ

ibi: *omni temporis definitione submota*, quod verbum præscriptionis vim, non vero exceptionis significat.

22 Quarto constat falli Parladorũ lib. 1. rer. quotid. c. 1. in princ. n. 3. ad fin. dum secure affirmat in titulo ff. de Vsucap. nullum Iurisconsultũ vsum fuisse verbo præscriptionis, quod credendum nõ esse ait de viris doctissimis, & elegantissimis; sed Iauolenus in l. ei aquo 21. & Vlpian. in l. vlt. ff. illo tit. eo verbo vtuntur, & quod magis est, verba prædicta nullo apto sensu capi possunt pro exceptione, vt supra ostẽdimus: ratio vero quare Iurisconsulti frequentius verbo vsucapionis, quã præscriptionis vsi sunt, ea est, quoniã vsucapio est possessione capio, & ita propiissime significat adquirere rẽ possessione: præscribo vero significat intitulare mihi, & præfinire terminum alteri & cũ vtrumq; reperiatur in vsucapione, Verbũ illud non barbarum, sed potius elegans ad eam adquisitionem significandam ab effectu dici debet.

23 Quinto falsum quoq; puto quod firmat glossa magna in l. 1. C. si aduersus creditorem lib. 7. quam sequitur Parlardor. lib. 1. quotid. cap. 1. §. 1. numero quinto, et nemine citato Ant. Faber. lib. 19. coniectur. cap. 10. et 12. scilicet ex longi temporis præscriptione non produci actionẽ nec Dominium, ita vt res per longi temporis præscriptio-

criptionem quæsita vendicari non possit, mouetur Faber ex l. Si duo 13. §. 1. ff. de iur. iurand. vbi habetur, *Iulianus ait eum, qui iurauit fundum suum esse, post longi temporis præscriptionem, etiam vtilem actionem habere debere*, sed horum opinio vera non est prout probant post alios Couar. regul. possessor 3. p. in princ. à numer. 2. Pinel. in authent. Nisi nume. 36. Menchaca Illustr. cap. 54. column. 2. Corras. 6. miscel. capit. 10. numer. 3. & constat primo ex eadem l. Si duo, quia vltra vtilem actionem, quæ ratione iuramenti competit, supponitur directa ex particula, *etiam*, vt aduertit Couar. numer. 4. dicto loco: item quia traditio illa, quod actio vtilis importat dominium vtile, directa directum, exploditur, tùm quia dominij directi, & vtilis apud Iurisconsultos mentio non habetur, nec est considerabilis ex Valasco de iure emphyt. quæstion. 13. num. 2. Tùm etiam quia actio vtilis in rem competit nullum dominium habenti l. Idem Pomponius. §. de arbore. ff. de rei vendic. l. Si mulier 30. §. fin. cum sequent. ff. de donation. inter virum l. 1. C. de donat. quæ sub modo. §. si quis in aliena, Institut. de rerum diuisione cum alijs, docent Bart. numer. 1. Paulus, & alij in l. Si culpa. ff. de rei vendicat. Concius ad §. præterea, verbo, *videntur* Institut. de rer. diuis. sed est textus expressus in l. Si quis emptionis 8. in princ.

C. de præscript. 30. ibi: *Posse eum* (scilicet præscribẽ tem per longi temporis possessionem) *etiam actionem ad vindicandam rem eandem habere sancimus, hoc enim & veteres leges* (*si quis eas rectè inspexerit*) *sancicbant*, quidquid Faber d. cap. 12. hunc vltimum vers. quod id a veteribus etiam insinuatum fuerat falsum, & à Triboniano adiectum affirmet, quod non probat, nisi fragili coniectura.

24 Ratio autem, ob quam communis doctorum sententia existimauit præscriptionem non importare adquisitionem, & consequenter nec actionẽ, sed tantum exceptionem eà mihi fuisse videtur quoniam in l. Super longi l. Si quis emptionis. §. 1. C. de præscript. 30. cum alijs, non dicitur quod præscribenti competat actio aut dominium, sed exceptio, qua se defendat a domino antiquo; planè hæc exceptio præsupponit dominium in domino antiquo l. 2. ff. de except. sed hoc fundamentũ parui momenti est, quia iura illa agunt de præscribente possessore, quo casu nõ de actione, sed de exceptione agendum erat, & tunc exceptio est non actionis, aut dominij in agente, sed intentionis exclusio, vt est communis in d. l. 2. Corras. libr. 6. miscel. capit. 10. numer. 3. Mench. Illust. cap. 54. num. 9.

25 Sextò ex mente Alciati in l. Quinque à n. 52. & à n. 63. C. finium regund. & lib. 4. disp. cap. 23.

Reuard.

Rœuard. de prejudicijs ex capit. 8. Osualdi post alios ad Donel. lib. 22. cap. 1. litter. N. resoluendum est præscriptionem tunc importare exceptionem quando illa in principio litis proponenda est, & tractanda ante probatam intentionem auctoris, siue sit dilatoria iuxt. l. penult. & vlt. C. de except. siue peremptoria ex ijs, quæ ante litis contestationem proponi possunt, de quibus in cap. 1. vers. nisi de litis contest. lib. 6. quę explicatio satis colligitur ex l. Si maritus 15. ff. de adulterijs, ibi: *Præscriptiones, quæ obijci solent accusantibus adulterij, ante solent tractari quam quis inter reos recipiatur, cæterum postquã semel receptus est, non potest præscriptionem obijcere*, ex Quint. & Fortunat. quos referunt Alciat. Couar. num. 1. Osuald. d. locis; constat igitur ex supradictis prescriptionem olim, & hodie importare etiã ex materia subiecta adquisitionem, prout capitur in l. vlt. ff. de vsucap. vt supra aduertimus, qui est huius argumenti scopus.

26 Tertiò principaliter ex consuetudine (quæ est altera natura Molin. lib. 2. capit. 2. num. 21.) ius illud nauigandi adquiri potest, vt Claudius. §. & quidem Inst. de rer. diuis. & communis doctorum supra relata docẽt, qui dum præscriptionem probant, à fortiori id admittunt consuetudine interueniente, quibus addo Roland. cons. 5. à num. 68. vol. 1. Alexandr. Raudensis decis. 6. Pisana nu. 23.

par. 1. quod tamen Menchacà Illustr. cap. 89. nu. 36. & in illius verba iurans Incognitus cap. 7. non concedunt dicentes nullum in proposito dari inter præscriptionem, & consuetudinem discrimẽ, & cum præscriptionem negent, negant & consuetudinem, sed vterque vtroque claudicat pede, tũ quia & præscriptio locum habet in nostra specie, et iam probauimus, & clarius ex argumentorum solutione patebit.

27 Tùm etiã quia in hoc casu magis videtur agi de consuetudine quam de præscriptione, vt tradunt Faber, & Angel. §. flumina nu. 3. Institut. de rer. diuis. Claudius d. §. & quidem, Balbus de præscr. 4. p. 5 princip. q. 6. n. 2. Ruynus cons. 28. numer. 11. lib. 1. aduertit Molin. lib. 2. cap. 2. num. 11. & iura in nostris terminis passim verbo consuetudinis vtuntur, sic Iurisconsultus in l. Iniuriarum 13. §. fin. ff. de iniurijs, iniusta vti consuetudine dicit, per quam priuatus prohibet aliquem piscari, igitur si iure prohibeat, prout admittit idem Menchac. Illustr. cap. 89. num. 38. & Incognitus d. capit. 7. admittens id in fluminis diuerticulo, iusta vtetur consuetudine, sic Iurisconsulti, l. 1. §. fin. ibi: *Habuisse longa consuetudine.* ff. de aqua pluuia & Cęsares. l. Vsum. C. de aquæ ductu, similiter vetustatem seu consuetudinem dicunt, Pontifex eodem verbo vtitur cap. super quibus. §. præterea de verb.

verb. per cuius decisionem [illegible] 83. n. 23. sibi contradicens inepte vocari præscriptionē eam, quæ immemoriale tempus excedit, sed potius vocandam consuetudinem: addo quod in nostris terminis propriè dicitur consuetudo, quā resp. Lusitanorū cōtra alios introduxit, iux. resoluta c. seq. n. 11. cū seq. tradit Rol. cōs. 5. à n. 74. lib. 1.

28 Ego noto Doctores, qui immemorialem requirunt præscriptionem in hac specie, supponere ius hoc supremo Principi competere, qui priuilegio, illud concedere potest, vt docet glos. in l. Sanè. ff. de iniur. recepta, & cum priuilegium deficit, immemorialis consuetudo in priuilegij vim allegari, & prodesse solet, prout decidit Pont. c. super quibusdam. §. præterea de verb. signifi. Afflict. decis. 254 num. 4. quæ consideratio locum non habet in ijs, quæ Imperatori, alijsve Principibus supremis nō subsunt: tunc enim dici potest supremo Principi, qui ius nauigandi sibi appropriat, & vendicat, immemorialem pręscriptionem necessariam non esse, sed sufficere præoccupationem, & destinationem, prout resoluimus cap. 8.

29 Et in hunc sensum defendi potest opinio Pauli l. Vltim. nu. 4. de vsucap. Balbi de præscript. 4. par. quartę quæst. 6. num. 1. & Suarij allegatione 17. n. 5. resoluentium ad acquirendum ius piscandi, nauigandi, & similium non esse necessariā vllā

... sufficere pręoccupationem: quoniam in publicis ille præfertur, qui prius incipit ex glos. verb. ad obtinēdum l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco publico recepta per omnes ibi & Salicetum in l. Peragrum. C. de seruit.

30 Quę Pauli & sequacium opinio indistincte vera non est, quia Iurisconsultus. l. Si quisquam 7. de diuers. & temporalibus, ad adquirendum ius prohibitionis requirit, quod prohibens pluribus annis solus piscatus sit; & constat quia in his rebus ita vsus communis est, vt tamen alios prohibere non possit l. Imperatores de seruit. rustic. l. Nemo de rer. diuis. & prohibitus agit iniuriarum actione l. iniuriarū. §. si quis me de iniurijs l. 2. §. si quis in mari ne quid in loco publico, vndè vt alijs prohibere possit, necessaria est præscriptio ex doctrina glos. primæ in l. Sanè, ff. de iniurijs, & verb. omnibus. §. flumina Institut. de rerum diuis. vbi faber post princip. & Dec. cons. 270. n. 11.

31 Habebit ergo locum prædicta opinio, & illius fundamentum inter supremos Principes in illis rebus, quę per alterum præoccupata non sunt, & ita in nostris terminis nauigationis Indicæ significat Alexander VI. in sua diuisionis Bulla relata per Petrum Matthæum, & Laertium Cherubin. tom. 1. in Alex. VI. dum aliorum Principū, qui occuparūt, ius excipit, sic innuens sufficere inter eos pręoccupationem.

Ra-

Ratio differentiæ satis patet: quoniã supremus
32 Princeps alterius priuilegio ad occupanda iurisgẽ
tium loca non indiget, ac perc̃ sequens nec præs
criptione immemoriali, quę priuilegij vim obti-
net, cap. superquibusdam. §. præterea de verborũ;
per contrarium vero priuatus cum ea loca vetan
te lege possidere non possit, l. Vltim. de vsucap. at
per consequens nec præscribere l. Vsucapionẽ de
vsucap. indiget vtique Principis priuilegio l. Sanè
vbi glos. & omnes de iniurijs, & in illius locum, &
vim immemoriali præscriptione ei opus est l. 3. §.
ductus, de aqua quotid. secundum communem al
legationem, & c. 1. de præscript. in 6.

33 Vnde tentari potest Venetis non esse opus fun
dare Adriatici maris ius, & possessionem in Im-
peratoris priuilegio, vel in illius locum immemo-
riali possessione, vt scribentes volũt, sed in prę oc
cupatione obtẽta, & defensa etiam antequam Im
perator Occidẽs, vel Oriens existeret, illiusve ma-
ris Imperium obtineret. Nam à Troya capta Ve-
netiarum gens, & Imperium cœpit Liu. decad. 1.
lib. 1. in initio: siue etiam ab Attilæ Hunnorũ Re-
gis tempore, qui anno 454. Aquileam euertit, vel
potius post Imperij Constantinopolitani decli-
nationem, cum mare illud sub nullius esset prote
ctione, excursionibus etiam piratarum expositũ,
& hæc forsan ratio magni foret momenti in illa

celebri

celebri disceptatione, quæ ex Imperatoris, Austriaci Archiducis, & Venetorum placito Viennæ anno 1614. habita est, & in Venetiarum fauorem obtinuit sententia, vt constat ex supplemento 2. ad Archiepiscopum de Zara in historia degli Vscochi.

34 Quę quidem sententia omnem tollit difficultatem, quæ opponi potest nostro Asiatico Imperio; quia credendum est in re tanti momenti peritissimos Iurisconsultos interuenisse, qui pro Imperatoriæ, & Austriacæ Maiestatis iure nihil intactū relinquerent, & tamen veritati sucumbentes Venetorum ius ab alijs Principibus obseruādum agnouerunt, eo maximè, quia ius nostrum nauigandi in Indias differt maximè a iure Venetorū in Adriatico mari, & ita fundamentum à fortiori procedit.

35 Nec obstat si quis obijciat præscriptionem rerum publicarum attento iure prohibitam esse l. Vlt. ff. de vsucapionibus, pręcipue maris, & nauigationis, quæ libera censentur etiam respectu supremorum Principum iuxt. reg. l. altius, C. de seruit. iunctis resolutis per Alciatum regul. 2. præsumptione 3. Valascū de iure emphyt. q. 9. à num. 12. Molin. lib. 2. de primog. cap. 6. n. 8. Menoch. lib. 3. pręsumpt. 91. à princip. ac proinde necessaria erit immemorialis pręscriptio iuxt. c. 1. de pręscript. in 6.

Sed

36 Sed huic obiectioni satisfit extraditis per Abbat. num. 34. in cap. si diligenti de præscript. & aliios, quos sequitur Couar. lib. 1. variarum c. 17. n. 7. distinguendo inter ius commune ita vehementer resistens, vt vehementer etiam prohibeat possessionem rei, & inter ius non ita resistens, nec prohibens possessionem, vel prescriptionem, ita vt in priori membro procedat d. c. 1. in posteriori seruitutum præscriptio in liberis rebus iux. text. cum materia in leg. si quis diutina. ff. si seruitus vendicetur.

Verum hæc responsio refellitur à Menchaca Illust. cap. 87. n. 3. & merito tum quia text. in d. c. 1. non fundatur in graui, vel vehementi resistentia iuris possessionem prohibentis, sed tantum attendit presumptionem iuris communis esse contra præscribentem, tùm etiam quia falsum est dicere in terminis d. c. 1. ita ius resistere, vt prohibeat possessionem, quod si verum esset, nec titulus sufficeret ex reg. l. Vbi lex. ff. de vsucapion. reg. sine possessione in 6. aduertit in specie Couar. regul. possessor 2. part. §. 10. num. 7.

37 Quare resoluendum est reg. l. Vltimæ, ff. de vsu cap. procedere quoad priuatos, vt sæpius animad uertimus, & inde ius commune non esse contrarium adquisitioni, & præscriptioni Principum circa res publicas, imo conforme, dùm admittit dis-

posi-

positionem Principis supremi circa eas res. l. quo minus. ibi: *nisi Imperator*. ff. de fluminibus text. optimus in l. iniuriarum 13. §. si quis me. ff. de iniuriis, postquã enim Vlpianus iniuriarum actione teneri eum, qui me in mari, vel diuerticulo piscari prohibeat, prædixerat, excipit, vel potius contrariam regulam constituit in publico conductore, cui interdictum veteres concessisse asserit, sed elegantior mihi est textus à nemine in id expensus in l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico, *si quis à Principe*, ait Vlpianus, *simpliciter impetrauerit, vt in publico ædificet, non est credendus sic ædificare, vt cum incommmodo alicuius id fiat. Neque sic conceditur: nisi fortè hoc quis impetrauerit*. glos. vlt. ibi recepta ex Pinel. in rubrica de rescind. p. 1. cap. 2. nume. 8. concludit text. intelligendum cum modico præiudicio, quæ interpretatio exploditur à Pinel. d. n. 4. tanquam diuinatoria, & contraria iustitię, quæ etiam in paruis violatur: vnde ipse noue intelligit Iureconsultum meminisse solius impetrationis, vtrùm verò iusta, vel iniusta esset, non decidisse, sed in dubio reliquisse: ac proinde si læso satisfiat damnum, erit iusta impetratio, & admittenda: deficiente verò satisfactione, erit iniqua, & reijcienda: sed explicatio hęc eodem diuinationis, & supplectionis vitio laborat, quo glosæ intellectum reijcit Pinel. destruitque textum.

Ego

Ego autem puto textum simpliciter admittendum cum incommodo omnium, quibus publicus vsus communis est d. lege 2. §. hoc autem interdictum, vers. loca, idque absque vlla satisfactione, quæ vltra alia esset impossibilis, si singulis ciuibus, & subditis satisfaciendum esset, & quia communicatio vsus communis prouenit à dispositione, & voluntate reipublic. dicto. versiculo loca.

38 Et quamuis prędicta, & similia procedant respectu reipublicæ quoad suos subditos, euincunt quoad propositum etiam in his, quæ omnibus communia sunt, si occupationis sint capacia, ad effectum vt occupans præferatur alijs Principibus absque vlla alterius Principis voluntate, & titulo, & ita in nostra specie non habet locum decisio d. cap. 1.

Licet enim loca iuregentium publica censeantur libera etiam respectu Principum supremorum; ea tamen præsumptio non euincit iuris resistentiam ad impediendam possessionem, & prescriptionem, imo nec in inferioribus Iuris præsumptio immemorialem requirit, vt patet ex l. si quis diutina. 10. ff. si seruitus vendicetur ibi: *non ei necesse est docere de iure*, hoc est de titulo, quod constat, quia textus in d.c. 1. agit de iure cõmuni contra præscribentem, non vero de resistentia contra

possess-

possessionem, vt benè aduertunt Bero. n. 18. in ca. de quarta de præscript. Florian. n. fin. vers. etsi dicatur in l. Seruitutes. ff de seruit. Couar. reg. possessor 2. p. §. 10. num. 7. tunc enim dicimus, quod est valde notandum, præsumptionem iuris resistere prescribenti in specie d. cap. 1. quando ius rem, de qua agitur, concedit alijs, & negat prescribenti, vt in exemplis glossę magnę, Auchar. n. 3. Fran. 9. in d. cap. 1. in nostra vero specie nullum ius concedit alijs Principibus nauigationem Indicam denegãdo eam Hispanis, sed omnibus communis est, & libera; ea vero libertatis presumptio operatur, vt qui dicit possessionem priuatiuè quoad alios adquisiuisse, teneatur eam probare, licet in quasi possessione existat iuxt. d. l. altius l. si ędibus. C. de seruitut.

39 Repugnat namque primęuus rei status, & ideò non releuat possidentem ab onere probandi, communis ex Padill. nu. 2. in d. l. si ędibus, hęc autem presumptio primęui status tollitur per possessionem longi temporis d. l. si quis diutina, onusque probandi incũbit aduersario iuxta l. 1. iuncta gl. C. de patria potestate, Tyraq. de prescript. glos. 4. num. 22. Gabriel. lib. Commun. tit. de prescription. concl. 1. num. 31. Padilla. nu. 4. vbi supra post alios, & in nostra specie legitimis alijs modis Princeps suam possessionem probabit ad excludendos

dos alios Principes ab ea libertate, absque eo quod alterius titulo, vel priuilegio indigeat, nec percõsequens immemoriali indigebit.

40 Ex his constat planè de Lusitanorum iure circa Indicam nauigationem, siue prę occupationẽ, siue præscriptionem, siue consuetudinem immemorialem cõsideres: de præoccupatione patet ex omnium confessione, & ex his, quæ latè congessimus cap. 3. cum seq. si vero prę scriptionem etiam immemorialem respicias, idem quoque dicendũ erit: nam ius illud Indicæ nauigationis Lusitanis priuatiuè iam inde à Martino V. competiuit, à quo impetratum est, (quod ipsum ab alijs de inde Pontificibus confirmatum constat ex relatis supra cap. 7.) vt quidquid à Canaria ad vltimam vsque Indiam patefieret, id quam optimo iure, & cõditione Lusitanicæ ditionis esset ad Henrici Lusitanię Infantis instantiam, ne conquirendi ardor in posteris refrigesceret, Maff. lib. 1. histor. Indic. pag. 5. Martinus vero ad summum Pontificatus fastigium assumptus est anno 1417. Platina, Illescas, & cæteri, idem quoque concessit Sixtus IIII. anno 1481. in bulla incipit. Æterni Regis clementia; quæ originaliter continetur in archiuo Regio olysipponensi, Nicolai IIII. & Calixti III. similes bullas referens, iam enim ostendimus cap. 8 destinationem illam de se sufficientem esse ad adqui

rendum priuatiuè ius nauigationis in omnem Indiæ tractum, tametsi actualiter quilibet locus occupatus non esset, & à ducentis plus annis ius hoc vim, & effectum obtinuit.

41 Si autem (Pontificia concessione circũnscripta) recurrendum sit ad realem Indicæ nauigationis occupationem, dupliciter ratio huius iuris iniri potest; primo postquam bonæ spei promontorium prętternauigatum est, quod Ioanne II. regnãte, & mandante euenit anno 1493. cum Bartholomeus Diazius è Ioannis familiaribus egregia fortitudine, & cõstantia vir insanum illud terræ proiectum, seu Africæ frontem primus flexit, & in alterum Ethiopiæ orientalis mare transgressus est Barr. decad. 1. lib. 3. c. 4. Maff. lib. 1. pag. 19. Miręus in polytica Eccles. lib. 3. c. 3.

42 Secundo modo computatio si fiat a fœliciſsima Vasci Gamę in Indiam nauigatione, id accidit post Christum natum anno 1497. vt referunt Barrius decad. 1. libr. 4. cap. 4. Maff. lib. 1. hist. Ind. pag. 25. & Miręus d. ca. 3. iam ad annum 1625. in quo versamur, centũ & viginti & octo anni ab illa nauigatione excurrunt.

43 Quod tempus plusquam immemoriale esse tenet communior ex Capella Tholosana decis. 440. n. 1. Cou. reg. possess. 2. p. §. 3. n. 7. Gabriel lib. comm. tit. de præsc. concl. 1. n. 71. & 73. Molin. de

primog

primog.lib.2.cap.6.num.44.Mascar.concl 429. numer.5.& Gregor.omnino videndo,verbo,*puedan*,l.15.titul.31.part.3.dùm resoluunt centum annorum præscriptionem sufficere ad inducendam immemorialem, quod si in alijs hæc opinio controuersa sit,vt constat ex proximè citatis, in nostris terminis indubitabilis est,cum agatur contra Principes,qui nullùm ius, nullam possessionem,imò nec notitiam Indicæ nauigationis antea habuerunt; nec vlla in nostra specie reperiatur lex,quę immemorialem requirat,quo tantum casu Couarruu.Molina,& nonnulli alij ab illis citati contra communem ex legis forma necessariò immemorialem exigunt possessionem, nec centenariam admittunt:de varijs vero hominum vitis centum annos excedentium, quibus centenaria, & immemorialis destruitur prescriptio,videndus Garc.de nobilit.glos.12.n.77.

44 Si verò adiungas titulum Pontificium,quo Lusitaniæ Reges ius hoc nauigandi tuentur, sufficit vtique spatium 40.annorum:hęc namque prescriptio immemoriali æquiualens est etiam in his, in quibus ius resistit,vt Pontifices decidere capit.1. vbi glos.de præscript.in 6.capit. cum personæ §. quòd si tales de priuileg.in 6. obseruat post alios Molin.lib.2.capit.6.numer.52.hæc exabundanti dicta intelligantur.Nam supra aduertimus princi

pem supremum præscriptione ad occupanda loca publica non indigere.

45 Cum ergo ius Indicę nauigationis Lusitanis competens omni iure, & receptis doctorum snijs innitatur iuxta prædicta, quis dubitet tuta conscientia posse, & debere Lusitaniæ Reges illud retinere, & defendere contra omnes Principes, à quibus in sua possessione tot titulis vallata interturbati fuerint; vndè merito Rex Hispaniæ potest alijs principibus prohibere nauigationē maris Indici si ab illis interturbetur, vt obiter probat Petrus Calistus de legè Regia. §. 30. numero 21.

46 Docemur namque Principes supremos, qui bona fide rē possidere cœpere, & a fortiori illorū successores non teneri eā dimittere, & se ipsos spoliare, aut consortium pati, vel in arbitros consentire tametsi res sit dubia, vt resoluunt Victoria de iure belli n. 27. & 30. Molin. 2. de iust. disputat. 103. vers. in primo, & vers. quare, Vazquez 1. 2. tom. 1. disput. 64. cap. 3. à nu. 11. Salas 1. 2. tom. 1. tract. 8. disp. vnica à num. 121. & in nostra specie Rebel. de iustit. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 26. ad fin. omnino videndus.

47 Secundū, quos in eo euentu Princeps, qui arma contra possessorē moueret, grauissime peccaret, ad damnaque resarcienda teneretur, cum melior

sit

sit conditio possidentis reg. in pari causa libr. 6. quę doctrina locum habet etiam si ius suum sibi, suique Regni doctoribus probabilius videatur: ad huc contra possidentem arma mouere nequit, vt bene docent Vazq. nu. 13. Salas n. 132. vbi proximè, & pater Ant. Perez certam. 10. à n. 105. cõtrariũ immeritò tribuẽs Victoriæ, Nauarro, & alijs.

48 Et ex eodem capite, estò iustitia belli foret dubia, nemo ex aliena republica Batauos eo in bello iuuare, nec cum illis contra Lusitanos nauigationis, & commercij legitimos possessores in Indiã nauigare licitè poterit, & ad satisfactionem essent obligati milites, cum non subditi dubij de iustitia belli pugnando læthaliter peccent, & ad restitutionem damnorum teneantur, vt post Caiet. Syl uest. & alios, quos refert, resoluit in terminis nostris Rebel. de iustit. 2. p. lib. 18. q. 23. num. 27. qui addit similes confœderatos, & milites, qui opem quoquomodo Batauis exhibent contra Lusitanos, cẽsuras incurrere, iuxta bullã Calixti III. quã refert. d. q. 23. sect. 2. cum tamen Incognitus c. 13. firmet in hęc verba pag. 65. *Secundum hæc vir bonus iudicans batauis libertatem commerciorum adiudicaret, Lusitanos & cæteros, qui eam libertatem impediunt vetaret vim facere, damna restituere iuberet, quod autẽ iniudicio obtineretur, id vbi iudicium haberi nõ potest, iusto bello vendicatur.*

49 Sed quod sanguineis lachrymis plorandū est Bataui cum se fidei Catholicę cultores veros, & assertores profiteantur, & iactent, attamen cum Turcis, Sarracenis, & infidelibus in sui Principis & Catholicorum perniciem fœdus ineunt, armis militibus, & exercitibus mutuo sese iuuātes, quod quidem quam sit execrandum, tàm apud homines, quàm apud Deum, facilè ostendi potest, tùm diuina pagina, tùm iure positiuo, de iure diuino inter alia extat prohibitio Exod. 23. in fin. vbi Deus populo suo prohibet, ne cum infidelibus fœdus paciscatur, ibi: *Non inibis cum eis fœdus*, & Deuteron. 17. iterum, ibi: *Non inibis cum eis fœdus*, & pluribus alijs, quæ in specie congerit Octauianus Cacheran. n. 19. in disp. an Principi Christiano fas sit cum infidelibus fœdus inire aduersus alium Principem Christianum, quæ habetur post decisiones Pedam.

50 Item Diuus Greg. Brunichildam Francorum Reginam admonet, vt subditos sceleratos puniat, ne per eam flagellum perfidarum gentium Deus inducat cap. si quos 23. q. 4. Ergò a fortiori comminandum est fidelibus, ne suo opere, industria cō filiove perfidi Turcæ, Sarraceni, & infideles in Christianorum Prouincias, & excidium immittā tur; quod & ipsi Lutherus flagellum Dei agnouit, & totis viribus resistendum apud Bellarmin.

lib. 3.

libr. 3. de laicis capite 16.

51 Sed speciatim Imperatori Catholico, ac proinde cæteris Principibus Christianis prohibita est confœderatio cum Turcis, Sarracenis, & infidelibus in clemen. vnica. §. porro de iure iurand. quamobrem caueant Batani, qui à Turcis, alijs ve infidelibus auxilium implorāt, eosque aduersus Christianos prouocant, ne iidem hostes in caput ipsorum conuertantur, vt clamat Octauianus vbi supra n. 27. col. 5. & ne diuinam iustitiā, ac iram in se irritent, moueantur ex Oceani inundatione, qui non semel ipsorum terras subuertit Borrel. de præst. Reg. Cath. cap. 46. n. 368. vbi monet timendum esse, ne id proueniat propter obedientiam Christo, & Regi suo denegatam, nam Asam Regem Iudà pro eo, quod Regem Syriæ mercede conduxerat contra Baasam Regem Israel, increpuit pro eo auxilio Hanani propheta, dixitque ei, stulte egisti, & propterea ex hoc tempore in te bella consurgent, Paralypom. 2. cápit. 16. sic & Achaz, & vniuerso Israel ruinæ fuerunt auxilia, quæ à Rege Syriæ contra Regem Iudà implorauit Paralypom. 2. cap. 28.

52 Et quamuis controuersum sit vtrum pro iusta defensione Principi Christiano liceat fœdus inire cum Turcis, & infidelibus, vt constat ex Oldr. cons. 71. Abb. cap. quod super n. 15. de voto Mar-

tin. Laudens. de bello q. 3. Ferret. de iusto, & iniust bello n. 115. & alijs relatis per Octauian. d. loco n. 8. ad fin. & a num. 12. qui nullo casu id fas esse enixe defendit; quod & tuentur Petrinus Bellus lib. 2. de re milit. tit. 17. à n. 7. Petrus Callistus de lege Regia §. 26. n. 65. post plures, quos refer, Becan. in summa 3. tom. cap. 25. q. 6. num. 5. & 6. & & in analogia veteris, & noui testamenti cap. 17. q. 6. nam licet ad defendendum Regnum, & sua recuperanda possit Princeps infidelis in auxilium vocari, ratione tamen scandali, & damnorũ, quæ Ecclesiæ inde possent prouenire, si Ecclesiæ hostes ea ratione maiores vires aduersus Ecclesiam assumerent, terrasque fidelium ingrederentur, vel eas deuastarent, vel captiuos fideles deferrent, eosque apostatare facerent, vel alias iniustitias exercerent, suisque prauis moribus, verbo, & exemplo fideles inficerent, fœdissimum id regulariter esse, & illicitum docet Molin. de iust. tract. 2. dis. 102. in fine Bonacina de contract. disp. 2. q. vltim. sect. 1. punct. vlt. §. 2. nu. 6. post alios, & a fortiori omnium calculo receptum est id non licere in bello offensiuo, vt in effectu sentiunt præcitati, quale inferunt contra Lusitanos Batani, quorum interest (prodolor) illa in Orienti loca à Turcis potius, & Mauris, ac infidelibus, quam à Catholicis occupari, Alcoranũque Mahometis quã Christi euãgeliũ promulgari.

SVM-

SVMMARIVM. Cap. XIV.

1 *Præscriptio Iuris ciuilis inuentum an locum obtineat inter supremos Principes?*
Præscriptione remota nullus Princeps securus esset in retinendis suis Principatibus.

2 *Præscriptio Iuris ciuilis inuentum apud Romanos cœpit a lege 12. Tabularum, sed & apud Athenienses, & alios fuit antiquior, & ab omnibus recepta est.*

3 *Iuris gentium reputatur, quod apud omnes obseruatur, licet postea fuerit inuentum, quod multipliciter ostenditur.*

4 *Emptio est Iuris gentium licet postea inuenta.*
Ius gentium incœpit cum genere humano.

5 *Ius gentium non hominum approbatio, sed ratio naturalis constituit.*
Consensus hominum vnanimis in re aliqua est coniectura, vt ea Iuris gentium putetur.

6 *Præscriptio immemorialis est alterum ius naturæ.*

7 *Imperia ex temporis diuturnitate confirmantur, & defenduntur.*

8 *Nauigatio priuatiua Lusitanorum ad Indos est conformis iuri humano, & diuino.*

9 *Publicæ res prohibentur præscribi à priuato non verò a Principe.*

10 *Priuatus præscribere non potest res publicas.*

11 *Publica iàm iure gentium, quàm ciuili possunt à populo contra populum præscribi.*

Pascua, piscationes, lignationes, & similia præscribuntur à populo contra populum.

12 *Publicæ res præscribuntur etiam cum violentia.*

13 *Resp. contra aliam præscribit loca, & iura publica etiam cum violentia.*

L. Sequitur. §. si viam. ff. de vsucap.

14 *Prohibitio vsucapionis in rebus publicis procedit respectu priuatorum.*

Leges vnius populi non ligant alios populos, nec extero Principes.

Publicarũ rerũ vsucapio prohibetur ex moribus ciuitatũ.

L. Vltim. ff. de vsucap.

15 *Maris, & littorum vsus publicus est iuregentium, sed potest fieri publicus vnius populi.*

Princeps prohibere potest exteros ingressu suarũ prouinciarũ

L. 3. Ne quid in loco publico.

16 *Lusitani etsi cũ violẽtia Indici maris nauigationẽ vsurpauerint, ex tẽporis diuturnitate ius illud præscripsere.*

17 *Quantum tempus requiratur ad præscribendum ius publicum, variant scribentes.*

Discontinua iura requirunt tempus immemoriale ad præscriptionem ex communi.

18 *Continui, & discontinui iuris distinctio reprobatur.*

Seruitutum continuarum, & discontinuarum discrimẽ exploditur.

19 Cap. 1 de præscriptionibus in 6. procedit in præscriptione non vero inconsuetudine, quæ est lex non scripta.

20 Consuetudo, quæ est præscriptio regulatur vt præscriptio Seruitutes consuetudine adquiruntur, quæ habet vim legis.

Bona fides nõ est necessaria incõsuetudine prout est lex; est tamen necessaria incõsuetudine prout est præscriptio.

21 L. 1. §. vlt. l. 2. in princ. ff. de aqua pluuia.

Lex sumitur pro pacto in contractibus.

22 Molin., Mench. & omnes reprobantur legẽ in materia immemorialis præscriptionis pro lege cõmuni accipiẽtes.

23 Differentia inter præscriptionem, & consuetudinem, pro acquisitione.

L. si quisquam. ff. de diu. & tem. de diuersis personis agit Titulum validum habens à Principe non indiget præscriptione in rebus publicis.

24 Præscribens res publicas contra priuatum tempore tantum ordinario indiget.

Longa possessio refertur ad decem, vel viginti annos.

25 Lex Castellæ in via publica & similibus non admittit præscriptionem.

Via publica, forum, & similia non præscribũtur.

26 iter, via publica, & similia mutata forma præscribuntur tempore immemoriali.

L. 7. tit. 29. par. 3.

27 Suarij triplex error circa præscriptionem rerũ publicarũ

28 Principis est assignare terminos, & loca publica.

Lusi-

Lusitani vincunt causam contra Incognitum eisdem armis quibus ille pugnat.

29 *Nauigare, & piscari de iure gentium omnibus competit.*

Vtens iure communi non præscribit, & in dubio ita vti censetur.

30 *Princeps priuatiuè concedit nauigationis ius, & piscationis.*

31 *Nauigatio, & piscatio præscribitur si iure proprio adquiri tentetur.*

32 *Quasi possessio, seu animus possidendi ius piscationis, & nauigationis tripliciter probatur ex prohibitione, ex declaratione, ex titulo.*

33 *Lusitaniæ Rex Indicam nauigationem adquisiuit ex prohibitione, ex declaratione, & ex titulo.*

Lusitaniæ Rex intitulatur Rex Indicæ nauigationis, & commercij.

Tituli Regis Lusitaniæ omnibus noti.

Proclama generale omnibus nocet.

34 *Præscriptio etiam immemorialis requirit* bonam fidem.

Rex Lusitaniæ habet bonam fidem in nauigatione, & commercio Indico.

35 *Causæ etiam iniustæ inducunt bonam fidem.*

36 *Mala fides purgatur* 30. *annis præcipue in successoribus.*

37 *Bona fides ita præsumitur in præscriptione immemoriali, vt*

li, vt non admittatur probatio in contrarium.

38 Mala fides probari potest indirecte contra præscriptionem immemorialem.

Mala fides quibus modis probatur contra præscribentem.

Immemorialis non excluditur, licet contrarium constet ex historijs.

39 Titulus Regis Lusitaniæ circa Indicam nauigationem constat, & defenditur multipliciter.

40 Immemorialis titulum non requirit, nec bonæ fidei quæstionem.

41 Præscriptio iurium negatiuorum incipit à tempore prohibitionis.

42 Iuris negatiui præscriptio procedit à prohibitione, quando principaliter de eo iure agitur, non vero si inconsequẽtiam.

43 Præscriptio iuris negatiui nocet non solum prohibitis, sed scientibus.

44 Consuetudo in præscriptionibus ligat omnes.

Præscriptio iuris realis porrigitur ad omnes.

Seruitus, quæ personæ à re debetur, realis est.

45 Consensus liber inducitur ex præscriptione immemoriali adeo, vt probatio in contrarium non admittatur.

Prohibitio præsumitur ex immemoriali si necessaria est.

46 Præscriptio immemorialis non procedit in mere negatiuis nisi de prohibitione constet.

47 Nauigatio Indica constat immemoriali, nec fundatur iniu-

in iure negatiuo præscribendo, & incœpit, & progressa est cum aliorum prohibitione.

Castellani, Galli & alij prohibiti sunt a Lusitanis in Indiam nauigare.

Carolus Quintus animaduerti vult in Castellanos in Indiam Orientalem nauigantes.

Nauigantes in Indiam absque Lusitaniæ Regis beneplacito bonis, & vita spoliati.

Piratæ, & rebelles nullum ius adquirunt.

48 *Batawi in Indiam non nauigarunt nisi postquã Philippus primus successit in Lusitania.*

Rebellio & arma ius non dant ad aliorũ iura occupanda.

Turcarum Imperator in armis ius consistere asserit.

49 *Accolæ maris Indici nauigando, & piscando an conseruauerint antiquam possessionem.*

Dominium Principis non excluditur ex dominio particularium inferiorum.

Nauigat nemo in Indico mari absque Lusitanorũ beneplacito cum consensu omnium.

50 *Incognitus maris quasi possessionem nauigationibus, & piscationibus agnoscit.*

51 *Præscriptibile est, quod est renunciabile.*

Adquiri quod potest ex concessione expressa, potest ex tacita ac per consequens ex præscriptione.

52 *Castrensis opinio retorquetur contra Incognitum, dũ vult non sufficere mille annos ad loca publica præscribenda.*

53 *Ædificans, nauigans, piscans in loco publico quasi possessione durante habet Dominium, & ius alios prohibendi.*

Respon-

Responsio ad argumenta contra resoluta capite præcedenti.

Cap. XIV.

1 SED iam ad argumentorum solutionem accedamus, quæ quidem magnum disputationis campum præse offerunt sed

Virg. 6.

Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit.

Et quamuis ex resolutis in præcedentibus capitibus pateat responsio, attamen, vt scœnę inseruiamus, magisque veritas, & Lusitanorum iustitia elucescat, illis satisfaciemus. Nõ obstat primũ, quod sic procedit, præscriptio de iure ciuili fuit inuenta, sed Principes supremi legibus ciuilibus superiores sunt l. Princeps. ff. de legibus, ergo præscriptio inter eos locum habere non potest, sed hæc argumentatio non tàm iurisprudentię, quàm licentię nomen meretur, si præscriptio Principes supremos, nec iuuare, nec tueri posset, & incerta essent Regnorum dominia contra Iurisconsultum in l. 1. ff. de vsucapionibus, & nec Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Italię, nec etiam Batauiæ Principes tuti forent, quando quidem, vt ex annalibus constat, exteri victis, & subiectis habitatoribus, per vim, &

arma

arma prouincias olim illas occuparunt.

2 Ad argumentum igitur respondetur, quod licet verum sit præscriptionem inuentam de iure ciuili, vt probat Iustinianus principio, ibi: *Iure ciuili*, & §. fin. Instit. de vsucap. docet Accurs. glos. 4. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & verbo ciuitatis in l. 1. de adquir. rerum dominio communis ex Annibale num. 16. in rubrica. ff. de vsucap. Pinelo in auth. ni si num. 39. C. de bonis maternis, & Menc. Illustr. cap. 51. a num. 32. conducit & illud Ciceronis pro Cecina, *vsucapio fundi non à patre relinquitur, sed à legibus*, quidquid contrarium tentauerit Annibal a n. 19. d. loco, & licet apud Romanos incœperit à lege 12. tabularū, cuius meminit Cicero in Topicis vbi post multos explicat Velleus, §. 16. à num. 8. vide Nizol. verb. vsucap. nihilominus tamen iam antea apud Athenienses, & alias nationes erat introducta, vt constat ex Platone dialog. 12. de legibus ad medium vers. in rebus, & moribus gentium ab omnibus recepta, vt aduertunt Fortunius nu. 34. in l. 1. de iust. Pinel. vbi proximè, & Couar. regul. possess. 1. par. §. 1. num. vlt. & 3. par. in princ. num. 1. in fin. reputari ergo debet, ac si iuris gentium sit.

Nam quod ab omnibus nationibus recipitur,
3 iuris gentium reputatur, licet multò postea fuerit inuentum ex Iustiniani mente. §. ius autem ciuile, instit. de iure naturali, vt obseruant Pinelus nu. 7.

in ru-

in rub.p.1. ca. 1 de rescind. Menchaca de succes. progress. in præfact. ex numer. 132. & Forcatulo dialog. 37. ad finem. vltra quos probant in varijs speciebus Iurisconsulti, in condictione l. Rerum quidem vbi glos. fin. ff. de actione rer. amot. *iuregẽtium condici puto res ab his, qui non ex iusta causa possederit*, in acceptilatione in l. an inutilis. §. fin. vbi glos. ff. de acceptil. ibi: *Hoc iure vtimur, vt iurisgentiũ sit acceptilatio*, & in postliminio circa rerum recuperationem est elegans Pauli responsum in l. post liminium, ff. de captiuis, *postliminium est inter nos, ac liberos omnes populos, Regesque moribus, ac legibus constitutum*. vbi glos. verb. constitutum.

4 Sic emptio iurisgentium est l. Ex hoc iure. ff. de iust. l. 1. ad fin. de contr. empt. Mẽch. de succes. progressu in præf. n. 171. licet postea inuenta fuerit d. l. 1. iunctis traditis per Pine. 1. par. rubr. cap. 1. n. 2. C. de rescind. nec obstat quod iurisgentiũ cum genere humano incœpit l. 1. ff. de adquiren. rerum domin. ergo quod postea inuentum fuit non potest ad ius gentium pertinere, cui difficultati non satisfaciunt Pin. n. 7. d. loco Cou. lib. 1. c. 5. ad fin. Valasc. de iure emphy. q. 3. n. 2. Pich. a n. 19. in rubr. inst. de emptione, Ægidius d. l. ex hoc iure ca. 8. à n. 6. post alios quos citant, putãt enim bella, captiuitates, emptionẽ, & similia dici iurisgentiũ, non quidẽ tẽpore, sed approbatione, & cõ

sensu hominum, quasi vnanimis consensus homi num in aliqua re iusgentium efficiat, licet illud in sui ratione cum genere humano non incœpisset; refellitur enim hęc explicatio, quia iusgētium est ius naturale hominis l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. docet ex D. Thom. & alijs Couar. regul. peccatū 2. part. §. 11. à numer. 4. illudque vnicum est licet tempore fuerit immutatum Valasc. de iure emphyt. quæstion. 3. numer. 5. Molin. libr. 1. capit. 2. numer. 5. in fin. resoluimus cap. 1. à nu. 3. supra eodem.

5 Et ita non approbatio aut vsus postea introductus, sed origo, & ratio naturalis iusgentium cōstituit; nec pro illis facit text. in §. ius autem ciuile Inst. de iure naturali, ibi: *Quod verò naturalis ratio inter omnes homines cōstituit, idque apud omnes peræque custoditur, vocaturque iusgentium, quasi quo iure omnes gētes vtantur*, quia intelligitur iusgentium nō quia homines approbarunt, sed quia approbarunt ex ratione naturali, atque ita non approbatio ex post facto introducta, sed magis ipsa ratio naturalis hominū mētibus indita iusgentiū cōstituit, licet nō vulgarē præstet coniecturā vnanimis hominū consensus in aliqua re, vt ea iusgētiū putetur, vt ex Cicerone & alijs probat Forcatulus in necyomantia dialog. 37. ad fin. *omni iure* (ait Tul. 1. Tuscul.) *consensio hominum lex naturæ putanda est.*

Re-

Resoluendum ergo est iusgentium cum ipso genere humano cœpisse d.l.1.ratione quidem hominum mentibus indita, non vero actu, seu vsu. Illa enim iam initio generis humani hominibus nota esse poterant suppositiuè, si ratione, & discursu vterentur; defectus enim rerum non arguit defectum in ratione naturali, sed solum quoad vsum, & in hunc sensum explicandi sunt Iurisconsulti & audiendi præcitati doctores.

Interim cauēdū ab Ægidio, dum secure tradit non esse iurisgentiū illud, super quo prius aliqua ciuilis lex emanasset, licet postea ratione naturali communi hominum consensu sit receptum, cuius resolutio refellitur ex supra resolutis & in specie per Menchacam de succes. progressu in præfactione à n.132. & quæ Pinel. d.n.7.

6 Igitur præscriptio iurisgentiū reputatur cū ad rerū diuisionē pertineat quę de iuregentiū est l. ex hoc iure. ff. de iust. quod planè procedet, si fuerit immemorialis, quæ quasi alterū ius naturale reputatur, vt post Bald. & alios obseruat Mol. lib. 2 c. 2.n.21. immeritò ergo Mēch. Illust. c.51.n.28. & 36. & in nostra specie c.89.n.32. inter Principes supremos, & resp. liberas præscriptionē tollit, vt bellorū semina cōtra pacificos possessores ministret, & scrupulos quietis inijciat cōsciētijs in maximā reip. Christianę & orbis perniciem, & detrimētū.

7 Cum receptissima sit doctorum sentẽtia iuri etiã diuino cõformis ex tẽporis diuturnitate Regna, & Imperia per vim occupata firma manere, ac per consequẽs etiã cõtra alios ex vi possessionis & prescriptionis defendi posse, vt cũ Bellar. Mol. Salas, & alijs deduximus supra cap. 12. in fin.

8 Ad secundũ dũ asserit non valere ius positiuũ humanũ contra iuris diuini, aut naturalis resistẽtiam, respõdetur supponere, quod probare tenebatur, quod Incognito peculiare est, cũ maximũ in disputãdo sit vitiũ, scilicet in nostra specie dari iuris diuini, & naturalis resistentiã; nos vero cõtrariũ ostẽdimus per totã hanc disceptationẽ. Nã secundũ iuris ciuilis principia rerũ publicarũ adquisitio, possessio, & distributio pertinent ad Principẽ, vt constat ex exemplis de quibus c. 11. à n. 29. imò iuri diuino conforme est, vt Põt. Roma. mittat in orbis Prouincias Euãgelicos legatos, quos elegerit, idoneoresq; reputauerit, & secluſa legatione posse Principẽ supremũ præoccupare maris protectionẽ, iurisdictionẽ. & Imperiũ, iusq; hoc cõtra alios Principes præscribere, quod repetẽdũ nõ erit, ne in battalogiæ vitiũ incurramus, in quod tamẽ sæpe incidimus propter importunã Incogniti repetitionẽ cũ c. 5. de occupatione maris, & rerũ publicarũ agat, & c. 7. de præsc, quæ illã prẽre quirit, & multa, quę illic cõgessit hic repetẽda sũt

Ter-

9 Tertio principali argumento dùm intẽdit res extra commercium præscribi non posse, vt docet Caius l. Vsucapionem. 9. de vsu. res uero publicas esse extra cõmerciũ ex eodẽ Caio, & Paulo l. Si in emptione. §. omnium de cõtr. emp. inter quas enumeratur mare à Iustiniano. §. 1. de rer. diuis. facilè respondetur respublicas, hoc est populi Romani, de quibus agit Caius, per legem populi Romani præscribi prohiberi, & ideo Paulus d. §. omnium vbi proximè, à venditione excepit res, quas natura, gentium ius, & mores ciuitatis à commercio exemit, ad ciuitatis mores referẽdo publicas, hoc est populi Romani, vt declarauit Caius d. loco, ibi: *Exceptis rebus sacris, sanctis, publicis populi Romani, & ciuitatum.*

10 Hinc primo fit stante legis prohibitione non posse eas res à priuato præscribi iuxta reg. Pomponij l. vbi lex 24. de vsucap. iũctis traditis post alios per Hostiensem in summa tit. de præscrip. n. 5. Balbum de præsc. 1. p. sextæ à n. 9. Conanum lib. 3. ca. 15. & passim alios.

11 Secũdò infertur publica tàm iure gentiũ, quàm iure ciuili quoad vsum omnium, quæ præscribi nõ possunt ab aliquo priuato, ita vt publica esse desinant, & priuati efficiantur; at vero dum publica manent quoad vsum populi vnius, præscribi posse contra alium populum, qui ante præs-

criptionem similiter vsum habebat, prout post Petrum Iacobum in pract. tit. de seruitu. pecoris, & Gregorium per tex. in l. 7. tit, 29. par. 3. Castellæ, resoluit eleganter Auendanus libr. 1. de exeq. cap. 16. à num. 9. contra Suarium cons. de vsu maris seu alleg. 15. quod ad praxim vtile est circa pascua, piscationes, lignationes, & similia, vt præcitati obseruant, & hoc iure vtimur.

12 Quod ampliatur vt in hac specie licet ab initio interueniat aliqua violentia, introduci tamē possit hæc præscriptio, vt ex doctrina Bart. l. 1. §. in operis num. 2. ff. de noui operis tradunt Casaneus Consuburg. rubric. 13. §. 5. glos. 3. num. 5. & Auend. lib. 1. de exeq. c. 12. num. 10.

13 Tertio infertur posse vnam rem publicam cōtra aliam præscribere loca & iura publica de iure gentium, dum tamen maneant publica quoad vsum populi, seu prouinciæ, cui præest respublica princeps ve præscribens, licet ab initio iniuste alium ab illo vsu expulerit iuxta prędicta: amittet namque expulsus ius illud quo non vtitur argumento text. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. vbi Bart. & Cuiat. Conan. lib. 4. cap. 12. num. 12. Pad. à num. 42. in l. 1. C. de seruit. *si viam habeam, ait Paulus per tuum fundum & tu me ab ea vi expuleris, per longum tempus non vtendo amittam viam*, vt resoluimus num. 12.

Et in

14 Et in his terminis cessat legis prohibitio l. Vsu capionẽ. ff. de vsucap. quæ tãtum locum habet cõ tra priuatos inferiores, nec supremum Principem ligat, cum de iure sit supra ius cap. proposuit de cõ cess. præb. & procedit opinio Menchacæ Illust. ca. 51. nu. 28. cum seqq. dum habet quòd leges vnius populi, seu Prouinciæ subditos alterius, seu Principes alienos non comprehendunt, ac proinde ad argumentum responderi potest maris vsum de iu regentium omnibus publicum, posse tamen ex parte fieri publicum vnius populi in alterius exclu sionem, prout supra resoluimus & ita leges, l. Vlt. de vsucap. l. Præscriptio. C. de operibus publicis, quæ vsucapionem prohibẽt in rebus publicis, pro cedunt & vim habent ex ciuitatis moribus; prout loquitur Paulus l. Si in emptione. §. omnium de contrah. empt. cui subtiliter alludit Papinianus l. Vlt. de vsucap. ibi: *Præscriptio longæ possessionis ad obti nenda loca iurisgentium publica concedi non solet*, vbi ad mores, & consuetudinem se refert, non ad naturæ prohibitionem.

15 Quartò infertur quod licet maris, & per hoc littorum vsus iuregentium publicus sit. §. 1. Inst. de rer. diuis. attamen si populus Romanus Imperium in illa habeat, prout admittit Celsus l. 3. ne quid in loco publico: tunc proculdubio desinet esse iurisgẽtium publicus, & incipit esse publicus

ijs omnibus, qui sunt in orbe Romano, & quibus populus Romanus littoribus illis, vt suis vti cõcedit, & eodem modo de mari, & littoribus dicẽdũ erit; cũ vtraque eiusdẽ sint cõditionis, hoc est publica l. pen. ff. de rer. diu. atque ita eleganter docet Donel. lib. 4. cap. 2. vers. habentur, & antea Carolus Ruyn. cons. 28. n. 16. vol. 1. post Bald. in c. 1. §. dominus n. 2. de forma fidelitatis, inde inferentes posse dominum terrarum sine causa interdicere ingressum in suas terras, & littora mercatoribus exteris, vt notauimus cap. 1. supra eod.

16 Ex quibus deducitur Lusitanos etsi cum aliqua violentia maris Indici nauigationẽ vsurpauerint, quod tamen non dabis, attamen ex temporis diuturnitate ius illud præscribere potuisse.

17 Non obstat quartum, quod loca publica non admittunt præscriptionem ex Vlp. respõso. l. Vlt. de vsuc. nisi durante occupatione, vt decidit Marcian. l. Si quisquam de diuer. & tempor. quæ in mari dari non potest; sed huic argumento satis respõdimus in argumenti præcedentis solutione, & latius supra capit. 11. ad 5. quibus locis contra Incognitum probatum est occupationem, & perconsequens præscriptionem piscandi, & nauigandi in locis publicis priuatiue dari posse: quantum autem tempus ad hoc ius adquirendum requiratur variant scribentes, Castrensis, Balbus, & Suarius nu-

nullum requirunt tempus, sed præoccupationem tantum quod cap. 13. numer. 30. reiecimus: nouè vero Donellus libr. 5. capit. 22. duos admittit annos, quia pluralis locutio duorum numero contenta est regul. pluralis in 6. quod tamen durum & meritò reputat ibidem Osuald. littera. C. Ego noto ex materia subiecta, hoc est præscriptione, interpretationem Donelli Iurisconsultis refragari: nam Vlpianus d. l. fin. de vsucapion. eisdem verbis vtitur, quæ correspondent longæ possessioni, cuius antea mentionem fecerat; longa autem possessio in iure nostro duobus annis non circunscribitur iuxta titul. C. de præscription. longi temporis, Accursius verò d. l. Si quisquam sentit triginta annos requiri sequitur Cæpola de ser. rusticor. cap. 4. nume. 59. sed præscriptio triginta annorum incognita fuit Iurisconsultis ex glossa verbo, amiserit l. Qui occidit 30. ff. ad leg. Aquil. communiter approbata ex Mench. succes. creat. §. 10. numer. 16. ad finem. Vndè Carolus Ruynus cons. 28. num. 14. vol. 1. contendit tempus immemoriale requiri; ducitur primo quia ius piscandi est discontinuũ, & ad adquirẽdũ ius indiscõtinuis requiritur tẽpus immemoriale ex glos. in l. Seruitutes 14. de ser. recepta ex Gom. 2. c. 17. n. 27. Mol. de iust. tract. 2. dis. 70. vers. posterior & approbata à cõpilatoribus legum partitæ l. 15. tit. 31. p. 3. itẽ

quia huic præscribenti obstat ius commune iuxta reg. l. Altius, C. de seruitut. ergo requiritur titulus, vel præscriptio immemorialis ex decisione Bonifacij VIII. cap. 1. de præscrip. in 6.

18 Sed hæc Ruyni fundamenta tuta non videntur. Distinctio enim illa intercontinua, & discontinua iura Iurisconsultis Incognita est, & à Doctoribus reiecta ex Longouallo in l. Imperium num. 241. & 250. ff. de iurisdict. omnium, quem posteriores sunt sequuti, vt constat ex Donello lib. 11. cap. 11. & 12. & Osuald. ibidem, Fabro lib. 19. coniect. cap. 10. & 11. Schisord. ad Fabr. lib. 1. tract. 5. per septem quæstiones post alios, quos citant, nec docēdi gratia distinctio illa substineri potest, vt vult Morla in emporio iuris tit. 6. de seruit. nu. 48. communis namque antiquorum diuersum tēpus ad vtriusque seruitutis præscriptionem requirebat, quod falsum est, & alienum à docendi gratia; nec obstat textus in l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua æstiua, eleganter enim respondent Faber libr. 19. coniect. cap. 12. Schisordeg. d. tract. 5. q. 1. Donellus vbi Osuald. vbi proxime text. illum nō negare seruitutem aquę ductus acquiri decennio, ut aperte scriptum est in l. si quis diuturno. ff. si seruit. vendicetur l. 2. C. de seruit. sed illud tantum decidere, ductū aquæ, cuius origo memoriam excesserit, iure constituti loco haberi, quod est longè

ge diuersum,& hęc fuit sententia Longoualli in l. Imperium num.283.ff.de iurisd.omnium,Corra. l.seruitutes 14.num.21.ff.de seruit.&ante omnes idem sentit Bart.in l.De quibus num. 14. ff.de legibus,& in l. cum de inrem verso n. 2. ff. de vsur. vnde corruunt cōmentitiæ interpretationes ad d. §.ductus,de quibus per Balb.de pręscrip.2.par.4. princip.q.4.post princip.Couar.1.variar.cap.17. num.11. Cæpola de seruit.1.par.cap.19.num.4 & 2.par.ca.4.nu.55.& 59.post alios.

19 Secunda verò ratio firma etiam mihi non videtur,quia decisio Bonifacij in præscriptione, non vero in consuetudine locum habet vt obseruant ibidem Archid.Domi oppos.2.num.6.Francus & alij,Florianus in l.Seruitutes ad fin.ff.de seruit. Alex.cons.124.num.3.volum.4.& Decius in rubric.de consuetudin.num.2.alias num.13.& cōs. 134.num.4.communis vt per Mench.Illust.ca. 83.num.30.Molin.lib.2.cap.6.num.55. nos autem versamur inconsuetudine.

Sed horum sententia vera est in propria & vera consuetudine,quæ est lex non scripta cap.consuetudo dist.1.§.sine scripto Instit.de iure natur. consuetudo vero,de qua agimus, non est lex, sed vsus,& assue factio cuiusque iuxta l. Si seruus 53. §.fin.ff,de leg.1.ibi:*Ipsius patris fam.consuetudo*,vndè in hac nostra consuetudine, quæ vera & propria

est

est præscriptio, procedit reg. d. cap. 1. aduertit Mẽ cha. Illust, c. 87. n. 4.

20 Sicut & procedit in seruitutum præscriptione, quę consuetudine adquiri dicitur, quæ habet vim legis l. 1. §. fin. ibi: *Vetustatem vicem legis tenere*, & ibi *habuisse longa consuetudine*. ff. de aqua pluu. vt resoluunt bonam fidem requirentes Padil. num. 28. in l. 1. vbi omnes. C. de seruit. communis ex Balbo 2. quartæ q. 1. num. 9. Aym. de antiq. 4. p. in princip. num. 19. quæ bona fides in vera consuetudine necessaria non est ex communi, de qua per Molin. lib. 2. c. 6. n. 16.

Sic procedit textus in cap. cum dilectus de cõsuetudine, vbi obseruat Abb. ad fin. idem Abb. n. 20. in cap. vlt. de consuetud. & num. 45. in cap. cũ Ecclesia de causa possess, sic textus in cap. 3. eod. in 6. ex Ioan. Andr. ibidem, & Abb. dictis locis, sic d. cap. cum Eccles. cap. super quibusdam. §. præterea de verb. cum alijs, vt per Abbatem d. locis.

Nec obstat text. in d. l. 1. §. vlt. in illis verbis, *vetustatem vicem legis habere*, & l. 2. in princip. ibi: *Vetustas, quæ semper pro lege habetur*. ff. de aqua pluuia, quidquid non aduertat Faber lib. 19. coniect. cap. 11. nec alij, lex in illis locis non accipitur pro lege communi, sed pro pacto, & conuentione, vt cõstat ex contextu vtriusque legis nam in d. §. vlt. sic differit Vlpianus ex Labeone, *denique ait conditioni-*

bus

bus agrorum quasdam leges esse dictas, & ibi, *si tamen lex non sit agro dicta, agri naturam esse seruandam*, & ibi, *si tamen lex agri non inueniatur, vetustatem vicem legis tenere*, Paulus in lege 3. ibi: *Tria sunt per quæ inferior locus superiori seruit, lex, natura loci, vetustas, quæ semper pro lege habetur*, vtrobique glossa, verbo, lex, sic pro pacto accipitur in contractibus regu. *contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda, & reg. contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur*, lib. 6. l. qui fundum 40. in pr. ff. de contrah. empt. l. Venditor, ibi: *Priuata lege*. ff. communia prædiorum cum alijs.

22 Hinc cauendum est à Menchac. Illust. cap. 89. num. 38. Molin. lib. 2. cap. 6. num. 13. & 14. Gabr. libr. communium tit. de præscription. concl. 1. n. 65. post plures, quos citat: dum legem in d. l. 1. & 2. ff. de aqua pluuia pro lege communi accipiunt, & hic fuit præcipuus errandi in nostra materia scopulus Menchacæ, & Incognito: dum ex legis natura multa contra hunc vsum, seu consuetudinem inferebant, conuincitur etiam idem Molina dum intelligit l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana, in illis verbis, *iure constituti*, pro constitutione, seu priuilegio Principis, cum potius pro constitutione, seu concessione priuati sint accipienda iuxta prædicta, & materia subiecta circa seruitute in rebus priuatis, nec etiam probo

diffe-

differentias, quas ex alijs in hac materia refert idē Molin. d. cap. 6. n. 10. procedunt namque eę differentię inter propriam consuetudinē, & præscriptionem.

Et ideò in ea specie locum habere nō possunt, vera igitur differentia inter consuetudinem, seu vsum, de quo agimus, & præscriptionem pendet ex tituli, aut patientiæ qualitate, vt eleganter docēt Donellus lib. 11. cap. 12. Faber lib. 19. coniect. cap. 10. seu ex vsu non violento, non clandestino, non precario l. 1. §. fin. ff. de aqua pluuia cum alijs; etiā si detur ignorantia domini ex Cuiat. ad leg. si is qui pro emptore. §. vlt. ff. de vsucap. & Osuald. ad Donel. d. cap. 12. lit. B. nec obstat tex. in l. 2. ibi: *Eo sciente.* C. de seruit. quia procedit ex facti hypothesi, vt ex Petr. Busio aduertit Osuald. vbi proxime: si ego concurrat titulus, præscriptio procedet si deficiat ille, locus erit adquisitioni ex consuetudine, seu vsu nomine proprio.

23 Ego noto (vt ad quæstionem vertamur) in Marciani hypothesi agi de prohibiti, & prohibentis personis: prohibito, seu auctori si ius ex priuilegio seu titulo valido habebat, non erat necessaria præscriptio ex text. in cap. superquibusdam. §. præterea, ibi: *Imperatorum, aut Regum, aut Lateranensis concilij largitione concessa,* notat Menchaca Illust. ca. 83. n. 22. in fin. si titulus erat inualidus, aut non præcesserat,

cesserat, tunc pręscriptio necessaria erat, prout resoluimus cap. 10. ad 5. & in hoc casu procedit Caroli Ruyni sententia, de qua supra.

24 Per contrarium vero præscribens piscationis ius contra priuatum, de quo quæstio erat, decem, vel viginti annis respectiuè contra pręsentem, vel absentem indigebat, & huc spectant verba illa, *pluribus annis piscatus sit*, quibus vtitur Marcianus vbi supra, quibus conuenit illud Pomponij eisdē verbis vtentis in l. vlt. de vsucap. ibi: *Longæ possessionis*, & ibi, *pluribus annis piscatus*, quæ verba, *longæ possessionis*, ad decem, vel viginti annos referri solent iuxta l. Si cum fideicōmissum. §. Aristo. ff. qui & à quibus manumitti l. Vnica. C. de vsucap. transformanda l. Super. C. de præscript. longi temporis, aduertit aliàs Donel. lib. 11. cap. 11. & ita in effectu sentit Cœpola, & abeo relati de seruit. rusticorum c. 4. num. 59. licet circa temporis requisitū decipiantur.

25 Non obstat quintū deductum ex legibus Hispaniæ l. 7. tit. 29. part. 3. quæ in rebus publicis omnem reijciunt præscriptionem, quibus controuersiam decidi postulant Bataui in præfactione: quibus tamen dupliciter respondetur, primò agere de via publica, foro, & similibus, ibi: *Placa, nin calle nin camino, nin defesa, ni exido, nin otro lugar qualquiera semejante desto, que sea en vso comunalmente del pueblo*

de

de alguna ciudad,ò villa,ò castillo,ò de otro lugar, no lo puede ningun ome ganar por tiempo, quæ desumitur ex Iauoleni responso l.2.de via publica,& alijs relatis per Gregorium glos.1.in d.l.7. quæ quandiu sic permanent,implicat contradictionem,vt sint priuata,& ideo nec centum annis ex glos.d.l.2.de via publica,imò nec immemoriali præscriptione acquirẽtur ex veriori, de qua per Grego.vbi proximè & Auend.lib.1.de exeq.c.12. num.6. vers. tamen ista,

26 Secundò respondetur mutata forma & figura viæ publicæ eius proprietas adquiretur saltem tempore immemoriali in vim tituli iuxta decisionem Cæsarum l.Vsum.C.de aquæ ductu libr.12, vbi obseruant Platea num.3.Aym.de antiq.4.p. cap.materia num.79.Greg.l.7.tit.29.p.3. glo.1. limit.2.Auend,lib.1.de exeq.c.12.nume.6.cum seq.Menoch.casu 44.num.11.nec obstat lex Regia;nam loquitur in sola præscriptione,ac proinde licet tunc sint in præscriptibilia,attamen virtute præsumpti priuilegij, aut concessionis sunt talia bona adquisibilia, vt argumentantur Ripa l.Quominus num.41.& 102.ff. de flumin.Auendanus libr.1.de exequend.cap.12.n.7.

27 Vndè cauendum est à Suario qui cons.1.de vsu maris num.4.seu alleg.17.nu.5.tripliciter errat primo quatenus intelligit legem partitę in omnibus

bus rebus publicis cum illa restrictiuè loquatur, in *plaça, calle, ò otro lugar semejante desto*; secundò dum nec immemorialem præscriptionem in vim tituli admittit, cum tamen contrarium ex eadem lege eliciatur; tertio dum vult prædictam legem procedere etiam in Principe supremo, cũ tamen contrarium ex eadem deducant Gregorius & Auend. l. locis, dum admittunt Principis priuilegium.

28 Cuius proprium est assignare terminos, & loca publica intra suum Regnum, vt decidit lex Partitę l. 2. titul. 1. part. 2. resoluunt Calcaneus cons. 89. & Auendañ. libr. 1. de exequend. ca. 12. num. 3. Ex eodem capite illa, quę erãt publica potest efficere priuata mutando terminos, & limites, ac perconsequens lex illa septima prò nobis stat, qua si lis decidenda foret, prout implorant Batauui in præfatione, victoriæ palmam Lusitani proculdubio obtinerent.

29 Sextum aptius sic proponi potest: cuilibet in mari, vel flumine publico nauigare l. 1. in princip. de flumin. l. Vnica in principio, vt in flumine publico nauigare liceat, & piscari l. Nemo. l. In mari de rer. diuis. de iuregentium competit, & hæc licentia dicitur competere per modum facultatis l. 2. § si quis in mari, ne quid in loco publ. l. Iniuriarũ. § si quis me, de iniur. quẽadmodũ & ire per

viam publicam quædam facultas est l. 2. de via publica, sed qui vtitur iure communi sibi competenti, eo iure vti censetur, ac per consequens ex tali obseruantia non inducitur præscriptio, aut consuetudo ex Dominic. capitul. 1. de rescriptis in sexto, & in specie Carolo Ruyno consil. 28. à numer. 9. versic. sed his volumin. 1. & ratio rationis est, quia sine possessione nulla currit præscriptio l. Sine possessione de vsucapion. & regul. sine possessione in 6. hic autem non datur possessio diuersa à iuris communis facultate, igitur præscriptio dari non potest.

30 Sed facilè argumentum soluitur, primò quia facultas illa liberè vtendi nauigatione, & piscatione, cuilibet competens per Principis rescriptum & priuilegium alterari, & mutari potest, vt deduximus supra c. 10. & in specie obseruat Ruynus cons. 28. n. 1. & 2. lib. 1. quæstio vero nostra agit de supremo Principe.

Secundò, quia argumentum procedit quoties
31 simpliciter facultas illa exercetur, si autem animus possidendi concurrat, tunc proculdubio præscriptio saltem immemorialis locum habebit vt eleganter probat post alios Carolus Ruynus cons. 28. à nu. 10. volum. 1. qui testis omni exceptione maior est, cum contra prescriptionem piscādi & nauigandi consulat: idque sentit Incognitus illis

illis verbis, *qui vtitur iure communi sibi competenti, eo iure vti censetur*, nota verbum illud, *censetur*, hoc est præsumitur in dubio.

32 Quasi vero possessio seu animus possidendi iure proprio quoad propositum triplicer probari potest, vel ex prohibitione iuxta decisionem Cæsaream l. 2. C. de seruit. resoluit Baldus l. Item lapilli q. 3. ff. de rer. diuis. receptus ex Ruyno cons. 28. numer. 12. libr. 1. vel aperta declaratione, dùm quis declarat se illud facere iure proprio iuxt. reg. Iurisconsulti in leg. Paulus. ff. rem ratam haberi, vel ex titulo à superiore habito ex eod. Carolo Ruyno d. loco.

33 Sed in nostra nauigatione omnia concurrunt, nam & Lusitani factis, & armis alios ab ea nauigatione prohibuere, vt constat ex responsione ad octauum, & Rex Lusitaniæ vsus est ea declaratione dum se dominum nauigationis, & commercij Æthiopiæ, Arabiæ, Persiæ, & Indiæ appellauit à tempore Emmanuelis, vt notauit in proposito Rebellus de iustit. part. 2. lib. 18. quæst. 23. in principit. Ægidius l. Ex hoc iure capit. 3. numer. 22. ad fin. ff. de iustit. qui titulus omnibus Principibus, populisque liberis orbis Christiani notus fuit, & per omnes omnium Prouinciarum Historiographos scriptis traditus, ita vt nullus Princeps orbis Christiani ignorantiã huius decla-

rationis causari possit, ac per consequens succedunt tradita per Doctores ad prædictam Cæsaris decisionem: hoc enim generale proclama constituit Regem in quasi possessione, præscribentem tuetur, præiudicat omnibus scientibus, & non reclamantibus ex traditis per Iacobinum de feudis verbo, & cum venationibus nu. 2. Decium cons. 197. Menoch. casu 160. numer. 11. Marcum decis. 529. num. 16. p. 1. post alios: titulo tandem nõ caret Rex Lusitaniæ, de quo satis diximus supra cap. 7. & 8. Cum ergo vnumquodque per se sufficiat, à fortiori omnibus concurrentibus Rex noster tutissimus erit.

34 Non obstat septimum, nullam præscriptionẽ etiam immemorialem admitti posse cum mala fide, quod decidunt Pontifices capit. vigilanti, ibi: *Nulla antiqua*, ca. vlt. ibi, *nulla*, de præscr. reg. poss. ibi: *Vllo tempore*, in 6. probant vltra ordinarios Couarruu. regul. poss. 2. part. §. 8. numer. 4. Valasc. de iure emphyt. quæst. 8. numer. 25. Gabriel titul. de præscript. conclus. 1. numer. 55. verf. contrariã Molina lib. 2. cap. 6. numer. 67. sed claudicat Incognitus, vt assolet, in supposito, dum in Regibus Lusitaniæ malam fidem admittit, quod tamen negatur, tum quia non probat Incognitus assumptum: tùm etiam quia bona fides præsumitur ex glos. communi in capit. si diligenti capit. vltim.

vltim.de præscript.Couar.reg.possess.2.p.§.8.nu. 2.& tandem quia Reges Lusitanię fundant se in Apostolicis titulis,in receptis doctorum sententijs.

35 Quæ causę licet non forent veræ (vt aparte rei sunt) sufficiunt ad effectum, vt ex illis bona fides inducatur argumento textus in l. igitur ff.de liber.causa,ibi:*Iustis rationibus ductus, vel non iustis*,& ibi,*possessoris commodo fruatur*,notauit Bart. n.13.in l Celsus.ff.de vsucap.receptus ex Menochio rem.15. recuperand.n.34.& Mascard.cōcl. 224.num.17.

56 Adeò vt licet contra Infantem Henriquum, qui primus priuilegium à sede Apostolica ab hinc plus ducētis annis impetrauit,vt supra probauimus;imò & contra Ioannem Secundum,qui ab Alexandro Sexto idem adeptus est à plusquam centum annis, mala fides præsumeretur, sufficerent tamē triginta anni,tàm in ipsis, quàm in successoribus ad eam purgandam, & præsumē dam bonam ex doctrina Bart.in l. Vltim. Cod. vnde vi,recepta ex Couar.regul.possessor 2. par. §.8.numer.3,Burgos cons.15.numer.33.& extra controuersiam in successoribus ex Mascard. conclus.225.n.12.

37 Accedit quia in nostra specie datur præscriptio immemorialis vt supra probatum est, quæ operatur

ratur, vt ita bona fides præsumatur vt de ea disputandum non sit, nec admittenda probatio incontrarium ex Saliceto l. 2. num. 8. C. de seruit. quem sequuntur post alios Gabriel de præscript. concl. 1. num. 50. Burgos cons. 15. nu. 33. Bursatus cons. 48. num. 8. Otalora de nobil. 3. p. cap. 7. num. 16. Pelaez de maiorat. 4. p. quæst. 20. num. 51. colum. 2. Mascard. concluf. 1372. alias 1377. numer. 37. in vltim. impresione Menochius lib. 3. præs. 131. num. 50.

38 Et quamuis indirecte contra immemorialem admittatur probatio incontrarium, & mala fides probetur, vt intendunt Antonius, & Miles, quos sequuntur Gabriel num. 50. & 51. & Mascard. n. 38. & 39. d. locis secundum quos si appareat per famam, libros, vel alios modos, nullum priuilegium, vel titulum, cui immemorialis innititur, interueniisse: tunc destructum manebit possessionis fundamentum, ac perconsequens præscriptio etiam immemorialis non proderit in rebus, in quibus ea prohibetur, & admittitur tantum priuilegium, & eodem modo mala fides probabitur ex instrumentis apud possessores repertis ex doctrina Baldi per text. ibi l. Non est ferendus. ff. de trã saction. recepta ex Felino cap. Si diligenti col. 4. de præscript. Aymon cons. 290. numer. 6. Decio cons. 266. alias 267. in fine Balbo de prescript. 4. par.

part. quartæ q. 29. num. 8. & Grammatico decis. 102. ex num. 31. vel alijs modis iuxta l. penult. C. de euiction. glossam, verbo, bonam in cap. Si diligenti de præscript. Gam. decis. 290. nume. 2. Menoch. casu 225. Mascardum concluf. 230. nu. 3. & concluf. 753. num. 16. & 30. & Farinacium q. 47. num. 126. Garciam de nobilit. glos. 12. à nu. 68. qui ad quatuor modos disputationem refert, illud notandum immemorialem non excludi etsi ex historijs antiquis contrarium constet, si vtrũque compatibile est, vt optime declarat Mol. lib. 2. cap. 6. n. 63. & Greg. glos. que puedan l. 15. tit. 31. p. 3.

39 At in nostra specie constat de titulo per famã per registrum per historiographos, & scribentes, illumque iustissimum defendunt omnes, & idem Incognitus dum in Pontifice Romano agnoscit ex alijs iurisdictionem in temporalibus in ordine ad bonum spirituale, quale in hoc titulo reperitur, vt ostendimus supra c. 7. & 8.

40 Præterea ex omnium calculo (etiam semoto Pontificio diplomate) immemorialis præscriptio in rebus publicis locum habet vt supra deductũ est, igitur nec de titulo, nec de bona fide quæstio in hac specie locum habebit, cum in præscriptione immemoriali ea quæstio cesset iuxta prædicta.

41 Non obstat octauum scilicet ad præscriben-

dum ius nauigationis, piscationis, & similium requiri prohibitionem contra alios, ita vt præscriptio incipiat à tempore prohibitionis, nec sufficiat contra aliquos (quia contra hos prohibitos tantum præscriptum erit) sed contra omnes, quibus præiudicium inferri prætenditur ex doctrina glossæ verbo, formam in l. Qui luminibus. ff. de seruitut. vrbanorum & verb. Alciaten. in cap. Abbate de verborum recepta ex Balbo de præscription. 4. part. quintæ, quæstion. 5. Couar. regul. possessor 2. par. §. 4. num. 6. & Padilla à numer. 14. post glos. 1. in l. 1. C. de seruitut. dum docent in seruitutibus negatiuis incipere præscriptionem à tempore prohibitionis, & in nostra specie difficultati sucumbentes sentiunt, & requirunt Faber numer. 2. §. flumina, Instit. de rerum diuisione, Ruynus consil. 28. numer. 11. libr. 1. Aymon de antiquit. 4. part. cap. materia numer. 81. Rolandus cons. 5. num. 68. volum. 1. Boerius decis. 125. num. 5. & Molin. de iustit. tract. 2. disp. 70. vers. quod idem.

42 Respondetur tamen primò sententiam dictarum glossarum procedere vbi principaliter agitur de possessione, & præscriptione iuris negatiui, cuiusmodi est seruitus altius non tollendi, non officiendi luminibus; at vero si principaliter agatur de iure affirmatiuo piscandi, nauigan-

uigandi, lignandi, pascendi, & similium, in cuius consequentiam sequitur negatiuum scilicet, ne alter eodem iure vtatur; nec possessio, nec præscriptio incipit à prohibitione, sed à facto, in quo possessio, vel quasi possessio consistit: alioquin dicendum foret in iure decimandi, iurisdictione, & in omnibus rebus, & iuribus affirmatiuis possessionem, & præscriptionem non incipere nisi à tẽpore, quo alter prohibetur, quia in his omnibus affirmatiuis inconsequentiam agitur de iure negatiuo, quo possessor, vel præscribens alium prohibet; accedit reg. accessorium in 6. & quod prior causa sit inspicienda l. 1. ff. de authorit. tut. resoluit Ægidius l. Ex hoc iure cap. 3. numer. 31. ff. de iust.

43 Secundò respondetur præscriptionem iuris negatiui non tantum nocere prohibitis, sed & omnibus, ad quos notitia prohibitionis peruenit, vt resoluit Aymon de antiquitat. 4. part. capit. materia numer. 86. qui inter alia illam elegantem reddit rationẽ, quod aliàs nec possessio, nec præscriptio in similibus vnquam adquiri posset, cui faueant ea, quæ circa proclama generale resoluimus supra n. 33.

44 Ego noto in nostra specie agi propriùs de cõsuetudine quàm de præscriptione, vt supra deduximus; consuetudo vniuersos ligat. l. De quibus,

bus.ff.de legibus docuit Bart. not.2. in l. Si quis diuturno.ff.si seruit.vendicetur receptus ex Molina lib.2.cap.6.ex num.16.& 55.sed hæc doctrina suspecta mihi est,quia vt iam supra num.19.cõtra receptam doctorum sententiam aduertimus, hic non agimus de cõsuetudine propria, in qua procedit reg.d.l.de quibus:verius ergo est præscriptionem iuris realis porrigi ad omnes;ius namque hoc reale est,quia hæc seruitus,seu adquisitio debetur personæ a mari,vel flumine,& similibus ex doctrina Bart.in l.iusto.§.mutat.n.3.ff.devsucap.recepta,ex Cou.lib.1.variar.cap.17.nu.10.& Mench.Illust.c.83.n.26.

45 Tertio respõdetur,quod ex præscriptione immemoriali inducitur consensus liber eorum,contra quos præscriptum est,adeo vt probatio incontrarium non admittatur, quod consentierũt, vel consentire desierunt per metum,aliudve impedimentum,vt per Ioannem Andreã,& alios, quos referunt,& sequuntur,resoluunt Burgos de Paze cons.15.num.34.Couar.reg.possessior 2.p.§.4.n.5.vers.2.Pelaez de maioratibus 4 par.q.20.num.55.Ioan.Garc.de expens.cap.9.num.23.& in specie nostra tradunt Ias.l. Quominus num.96.ff.de flum.Afflict.in const lib.1.rubr.85.§. 2.nume.1. Decius cons.270.aliàs 271.num.14.& 15. Aym. cons.111.num.25.quod indubitatum erit sicum

præs-

præscriptione concurrant aliquot prohibitiones in ipsius temporis tractu contingentes; quo casu præsumendum est præscriptionem cum prohibitionibus incœpisse argumento tex. in l. ex persona. C. de probat. l. Quicumque. C. de apochis lib. 10. docet eleganter Couar. reg. possess. 2. p. §. 4. n. 6. vers. posterior ad finem.

46 Et ita cõciliari potest altera opinio eorũ, qui defendunt in mere negatiuis non sufficere immemorialem, nisi de prohibitione constet, vt volũt Cæpola de seruit. vrban. cap. 50. num. 2. Casan. consuet. Burg. rubr. 13. §. 2. num. 15. Ripa respon. 194. ad finem, & num. 68. in cap. cum Ecclesia de cauſ. possess. & Ruyn. conſ. 28. ex num. 11. lib. 1. nã si constet de aliquibus prohibitionibus, præsumptio erit pro immemoriali.

47 In nostris vero terminis interuenit præscriptio immemorialis, vt supra probatum est, non agitur principaliter de præscribendo iure negatiuo, item constat ex annalibus Lusitanos illam quasi nauigandi possessionem adquisiuisse ex aliorum prohibitione, tùm abinitio, tùm in temporis discursu: de Castellanis Malucas petentibus patet, qui ab ea pretensione prohibiti acquieuere, qui & Angli, & Galli clandestinè, & contra suorum Principum voluntatem nauigationem illam, & commercium interturbabant, vt de Castellanis signi-

significauit Imperator Carolus Ioanni III. Lusitaniæ Regi, & in eos tanquam in rebelles, & piratas animaduertendum postulabat Lucena in vita Xauierij lib. 4. cap. 2. & de omnibus nostri suplicium sumebant, eos vita, vel bonis spoliando, & nusquam illorum Reges de ea prohibitione, & spolio querellam instituere; nec similes pacis cõmunis violatores, & piratæ ius aliquod in suorũ Principum gratiam, quos offendebant conseruare potuere, ex tit. quod vi aut clam, resoluit Menchaca Illust. c. 89. num. 38. ante fin.

Idem quoque de Batauis est dicendum, licet
48 enim ex occasione rebellionis cõtra suum Principem naturalem, nostrum nauigationis Indicę, & commercij ius infestauerint, non tamen id sunt ausi regnantibus Emmanuele, Ioanne III. Sebastiano, & Henrico, cum quibus illi, sicut & cęteri Christiani orbis Principes inuiolatam pacem seruarunt, sed postquã Philippus I. Lusitaniæ Regni possessionem cepit, quod contigit anno à partu virginis 1580. Duard. Nonius in genealogia Regni Lusitaniæ sub Philippo I. Herrera hist. vniuers. 2. tom. lib. 10. à cap. 2. Martin. Carrillo in annalibus cent. 16. lib. 6. anno 1580. & tunc sub rebellionis, & belli colore nullũ ius contra suũ Principem consequi potuere nisi verum sit, quod

Non ius arma dedit, potius ius arma dederunt.

Nec

Nec aliud respondit Turcarum Imperator, dum armis & vi Bulgariam occupat, & ab Imperatore Constantinopolitano interpellatus, ne Regem amicum, & cōfœderatum regno spoliaret; ensem dextra attollens, *hic*, ait, *regna dat & ausert*, Iouius in Turcis.

Quod autem ait Incognitus cap. 7. ad fin. acco las totius tractus Africani, aut Asiatici partem maris quemque sibi proximam piscando, & naui gando perpetuo vsurpasse, nunquam à Lusitanis prohibitos, refellitur, tum quia ex Bart. & Cœpo la obseruauimus supra cap. 10. num. 41. protectio nem, iurisdictionem, seu potius Imperium Impe ratoris non excludi ex particulari cuiusque terræ adiacentis possessione, & iurisdictione: sicut non excluditur ex dominio vassallorum particulari ad notata per D. Thom. 1. par. q. 96. art. 4. Sotum lib. 5. de iust. q. 1. artic. 1. glos. verb. sanctionem in proœm. ff. Bar. in l. 1. n. 15. ff. de iurisdict. vbi Cur tius num. 108. testatur communem Padil. in l. Al tius num. 5. C. de seruit. Valasc. de iure emphyt. q. 8. num. 20. 21. & 43 concl. 5. Cald. de empt. ca. 21. num. 11. & passim alijs; tùm etiam quia vt ostē dimus ca. 8. causa sexta, per maris Indici tractum nullus nauigare potest absque licentia Lusitano- rum, cui prohibitioni omnes Reges confœderati & non confœderati (excipe hostes) acquiescunt,

dùm

dum à nostris impetrant Saluum conductum.

50 Notabit obiter, nec oscitãter lector in hac obiectione mentem Incogniti esse, quod Lusitani non possunt prohibere alios à nauigatione ad Indos, idque ex eo quia ipsi Indi nauigationibus, & piscationibus tractum illum perpetuo occuparunt, nec à nostris eiecti vnquam fuerunt, aut ab ea quasi possessione eijci potuerunt, ita intendit Indici maris tractum nauigationibus, & piscationibus occupari posse, & ita mare nauigationibus, & piscationibus acquisitionis capax esse, quo fundamento totam suam dissertationem euertit; sed subtilius respondet Incognitus mare à Turcis, Mauris, & infidelibus, non à Catholicis nauigando, & piscando occupari posse, rationem autem differentiæ alijs (prout assolet) excogitandam, & inueniendam relinquit.

51 Pro huius capitis, & argumẽti coronide illud contra Menchacam, & Incognitum notare libet dum vterque.

Incidit in scyllam, cupiens vitare Carybdin.

Probant namque præscriptionem admitti posse in rebus publicis à tẽpore prohibitionis, cui prohibiti acquiescant, ergo ex eorum confessione, & sententia ius hoc præscriptibile est. Est enim celebris doctrina Bald. l. 1. C. quando non petentium partes, recepta ex Garc. de nobilit. glos. 12. n. 82.

fin-

singulariter decidentis illud quod non est renunciabile, non esse prescriptibile, ergo si est renunciabile, est prescriptibile, cum contrariorum eadem sit diciplina, vt docet Consultus l. fin. in fin. ff. de legat. 3. ornat Euerard. loco 19. conducit illud, quod resoluimus sup. cap. 7. in fin. & ipse Mechaca Illustr. cap. 89. num. 37. ad fin. probat illud quod ex concessione expressa fieri potest, adquiri etiam posse ex tacita, & perconsequens ex præscriptione.

52 Tandem non obstat opinio Castrens. l. fin. nu. 4. ff. de vsucap. resoluentis non sufficere mille annos ad præscribenda loca publica, quia præposterè acceptus est a Mench. & ab Incognito; duo nãque dicit Castrensis. Prius in rerum publicarum adquisitione non opus esse præscriptione, sed occupatione, quod tamen supra ad 4. num. 16. reiecimus; estò tamen illius opinio esset vera, pro nobis stat, si enim sufficit occupatio, à fortiori sufficiet præscriptio; cum ea, quæ per possessionem adquiruntur, possint & præscribi, vt deduximus sup. c. 11. ad quintum.

53 Posteriusvero est quod qui ædificat in loco publico, si ædificium penitus corruat, & ille, cuius erat, dereliquerit, vtrum in hoc casu possit antiquus possessor alium ædificare volentem prohibere? & resoluit quod non, etiã si per mille annos

duraſſet

duraſſet occupatio concurrentibus ijs, quæ ſupra dixerat, ſcilicet data negligentia prioris domini, & non interueniente proteſtatione, prout ipſe declarat, & notat Balbus de præſcriptionibus 4. par. quintę q. 6. num. 7. quod quidem tantum abeſt, vt nobiſcum pugnet, vt veriſsimum mihi videatur.

In his enim, quæ pro derelicto habentur quis dubitat nullum tempus precedens impedire poſſeſsionem, & dominium in futurum, quod præcipue procedit in locis publicis, in quibus, dirutis ædificijs, res in priſtinam libertatem reducitur, vt bene decidit Vlpianus d. l. fin. ff. de vſucapionib. ac perconſequens ſi Luſitani nauigationem Indicam omittant etiam poſt mille annos; non dubito quin alij eam ſibi vendicare poſsint; durante verò quaſi poſſeſsione poſſunt vtique Luſitani prohibere aliorum piſcationem, & nauigationē, vt fatentur etiam illi, qui præſcriptionem maris negant, & hic eſt vnus ex effectibus, quos conſiderant durante illa quaſi poſſeſsione Balbus dicens receptum, & verū poſt Bart. & alios de præſcriptionib. par. 5. q. 6. num. 10. vbi eam conſtituit concluſionem. *Prohibere poſsumus, ne quis intret locū nobis inuitis, vnde prohibere poſſumus ratione poſſeſsionis nauigationem, & piſcationem maris, & fluminis, quæ aliàs nobis communia ſunt de iure gentium.*

54 Hinc deduces fruſtra defatigatum Incognitū dum

dum totus est in neganda rerum publicarũ præscriptione. Ea enim quæstio quoad propositũ inutilis est; estò namque quod vera esset pars negatiua, nihil officeret, cum nobis sufficiat esse in ea quasi possessione nauigandi in Indos priuatiuè quoad alios; qua data concors est omnium sententia (ipso etiam adstipulante Incognito, vt constat ex argumẽto 4. de quo supra numer. 17.) & ea durante fas est nobis alios ab eadem excludere, vt Bartolus & cæteri relati numer. precedenti fatentur.

SVMMARIVM.
Cap. XV.

1 *Incognitus blaterat contra Lusitanos.*
Iudicet ille de alterius errore, qui in se non habet quid cõdemnet.

2 *Fides mendacijs opponitur & tripliciter cõsideratur quoad Regem, quoad contrahentes, quoad hostes.*

3 *Lusitanorum fides erga suos Reges absque exemplo.*
Egæ moniz fides memoranda in liberando Henrico Principe.

4 *Martinus de Freitas Conymbricæ præfectus fide, & cõstantia erga Sanctium Regem illustris.*

5 *Bataui rebellarunt contra suum Principem naturalem.*
Rebellio est maximum malum.

Rebellare contra suum Principem etiam malum, & tyrannum non licet.

Reges velut patres colendi, & ferendi.

Patriæ honorem, & vitam debemus.

Iniuriæ in parentibus, patria, & regibus nõ vindicãdæ.

Hispaniæ Rex non dominus, sed pater est.

Fœlices Hispaniæ Regis subditi.

6 *Lusitanorum fides, & veritas in commercijs.*

7 *Batauorum dolus, & fraus in contractibus cum Indis.*

Batauigenus noxium, populandisque prouincijs natum

8 *Fides hosti seruanda.*

9 *Pueri Lusitani fides erga acerrimum hostem.*

10 *Fr. Antonij Laurerij fides erga hostem.*

Didaci a Silueira nobile factum in fide hosti seruanda.

11 *Ioannis Castrij Indiæ Proregis insigne fidei seruandæ documentum.*

Apologia Analytica pro Lusitanis.

Cap. XV.

BLATERAT Incognitus multa Lusitanis imponens; eos enim vocat mendaces capit. 5. & 7. pauperes ante Indicam nauigationem capit. 7. in hæc verba, *quibus factum vt inops diu populus ad repentinas diuitias subito prorũperet*, *lucris* velut dardanarios inhiãtes, c. 12. *non miracula non signa audiri, non exempla vitæ*

vitæ religiosæ, quæ ad fidem possent alios impellere, sed multa scandala, multa facinora, multas impietates, cap. 4. ad finem, quod olim de Castellanis dixerat Victor. 2. p. de Indis num. 38. iudicet ille de alterius errore, qui non habet quod in se ipso condemnet ex D. Ambrosio relato in cap. iudicet 3. q. 7. & Papa Calixtus I. monet, quòd ponderet vnusquisque sermones suos, & quòd sibi loqui non vult, alteri non loquatur, c. ponderet 50. dist.

De fide & veritate Lusitanorum.

2 Mendacij fides, & veritas opponitur; hæc tripliciter quoad propositũ cõsiderari potest, vel in ordine ad Principẽ, vel inter cõtrahẽtes, vel respectu hostis: in prima specie Catholicis hoc Lusitanis ab orbis exordio diuinitus est concessum, vt nunquã Reges suos cõmuni decreto cõstitutos armis petiuerint, Tho. Bos. de sign. Eccl. tom. 1. lib. 8. c. 1. in pr. sing. 1. nec in tã longe disitis terris aliquid vnquam contra suos Principes moliti sint Bos. de sig. Eccl. 3. tom. lib. 21. c. 2. vers. decimum.

3 Alfonsus legiònis Castellæque Rex Alfonsũ Principẽ, qui primus postea Lusitanos Regio nomine est moderatus, intra oppidũ Guimaranis obsidebat, eo animo, vt prius oppidũ capere, quã inde castra mouere cõstituerit: Egas Moniz, qui mi-

norē Alfonsi Lusitani ætatem rexerat,& tūc pro ea auctoritate,& gratia,qua valebat vnus maxime res cōmunes prudētia, cōsilioq; gubernabat: ex oppido egressus,factaque Regis cōueniēdi potestate,ita eius animum flexit,vt pace facta ijs cōditionibus,quas ferre ipse voluit, obsidio soluta fuerit: fidei datæ cum post annos aliquot Alfonsus Lusitanus immemor esse videretur; toletum Egas abijt ad Regem,collū laqueo implicitus, vt capitis supplicio Sacramenti religione exoluerētur,quod se inuito violatū esse excusabat. Tanti viri squalore,& lacrymis Rex ad misericordiam flexus impunitatem dedit,ex Marian.libr. 10. de reb.Hispan.cap.13. ad finem.

4 Alfonsus Boloniæ Comes in fratris Regis Sāctij administrationē à Clem.V.c.grandi de supple.negl.in 6.suffectus Conymbricam obsidebat in Sanctij fide perstātē,Martinus de Freitas vrbis & arcis præfectus nunciata Sanctij morte (decesserat enim Toleti) impetrata à Comite licentia Toletū delatus,aperto Regis extincti sepulchro Conymbricēses claues in manus dat ab homagio & Sacramento se exoluens,Chronica Alfonsi sapientis c.7. *Virifidem*,ait Marian.de reb.Hisp. libr.12.capit.4.in fine,*atque constantiam omnibus sæculis prædicandam,Lusitani generis,& sanguinis propriā laudem.*

Batauī

5 Bataui vero contra suum Principem rebellarunt, quo nihil miserius, nihil fœdius, & mare calamitatum ait Lypsius pol. lib. 6. c. 1. nec subditus contra Principem naturalem licet malum, crudelem, & tyrānum aliquid moliri potest, Bodinus de republica lib. 2. ca. 5. Nam cum reipublicæ iniurię nobis tolerandæ sint, & Regum etiam, qui rei publicæ parentes sunt, offensiones perferendæ; Quoniam iniuria nec in parentibus, nec in patria vendicanda est, quibus post Deum, vitam, ingenium, & disciplinam debemus; neque naturæ repugnare, nec patriam lædere, neque fidem frangere, quamuis omnibus iniurijs oneratus sis, vnquam licebit, Osor. de reb. Emman. lib. 11. pagin. mihi 422.

Cum tamen Regimen Hispaniarum Principis magis paternum, quam Dominicum sit, provt exteris etiam notum est, vt verius de eo dici possit, quod de Alexandro dixerat Plutarch. *fœliciores esse, qui sub illius Imperio degunt, quā qui illud effugerunt.*

6 Circa vero cōmercia ex primo nostrorū in Indiā aduētu tāta apud Reges, populosq; illos Lusitanorū fides cōcepta est, vt cū Petrus Aluarus Capralis primus post Gamā Indicæ classis Nauarchus, à Cananoris mercatoribus certum pondus Zingiberis atque Cinnamomi emeret; Rex existimans ex defectu pecuniæ non plus oneris illū accipere,

sibi fore gratissimum significauit, si velit vti suis pecunijs, perinde ac si Regis Emmanuelis essent, agit Capralis gratias & ostendit nuncijs magnũ numerum aureorum nummorum, vt intelligeret Rex non ex pecuniæ inopia, sed quod naues iam satis oneratæ erant, emere plura noluisse Osor. lib. 2. de rebus Emman. pag. 79.

7 Per contrarium verò Hollandenses anno millesimo sexcentesimo ex historia Æthiopię Orientalis lib. 4. c. 24. cum duabus nauibus lauam peruenere, vbi varias merces emerunt ereis nummis ingeniosè tamen argentatis, & post onus susceptũ, cum Iauoenses fraudem & dolum detegerẽt, eos in carcerem coniectos nauibus, mercibus, & vita spoliare voluere, sed ab illis vix impetratum est, vt alios mercatores ex Batauia expectarẽt, qui veros nummos ad ipsorum satisfactionẽ persoluerent, prout contigit post sex menses miserrimæ custodiæ; vnde eorum opinio per illam Orientis plagã non mediocrem accepit iacturam, *Hollandini* (ait Albertus Crantius in Vuandalia lib. 14. cap. 18.) *noxium genus hominum, qui populandis terris natum est, diffusum per Regiones Orientis, Liuoniam, Prussiam, Pomeraniam.*

8 Tandem circa fidem hosti seruandam, prout decet ex D. Augustino relato in cap. noli 33. q. 1. vt eleganter prosequitur Becan. 2. tom. opusc. 1.

à cap.

à cap. 1. quod Roma in vno regulo admiratur Horat. lib 3. carm. ode 5.

Fertur pudicæ coniugis osculum
Paruosque natos, vt capitis minor,
A se remouisse, & virilem
Toruus humi posuisse vultum.

9 In nostris pueris clariora fidei documenta splẽdescunt; ad Suarium Indię gubernatorem venit puer Lusitanus cum litteris à Lusitanis, qui fuerãt à Calecutij Rege, Capralis tẽpore, capti, vt pacẽ cum ipso Rege iniret, & eos à miserrima seruitute in libertatem vindicaret: lectis litteris Suarius pacis conditiones non approbans puerum retinere voluit; puer autem constantissime repugnauit dicens se nunquam tantum dedecus admissurũ, vt datam fidem metu mortis, aut seruitutis violaret, captisve cædis causa foret. Osor. de reb. Emm. lib. 3. pag. 140.

Interque mœrentes amicos
Egregius properabat infans. Exul ex Hora. sup.

10 Fr. Antonius Laurerius Franciscanus è Socotora Indiam petens ad Suriatum oræ Cambaicę facto naufragio cum aliquot Lusitanis ad Mamudium Regem captiuus abducitur; cum iam diu in eo seruitio degerent, atque ad eos eximendos accederet nemo; Laurerius omnium consensu delectus est, qui Goam de redemptione contẽderet,

ea lege, vt si nihil transigisset; intra certum diem bona fide rediret, atque eius reuersionis quasi ob sidem, & pignus horridum funem, quo cingebatur; reliquit Regi: vt Goam peruenit, absente per id tempus Prætore, nihil decidi super tanta re potuit, ita infecto negotio protinus, vt promiserat in Cambaiam reuertit. Quę res tanta admiratione Regem afficit, perpuratosque, vt confestim sine vllo pretio, quin etiam ornatos, lautosque Lusitanos benigne dimiserint; neque id modo Laurentij virtus, & sanctitas consecuta est, verum etiã apud illas nationes non parua cum vtilitate egregiam probitatis existimationem, & famam nomini Lusitano peperit: sane quam egregio documẽto non solum ad conscientiæ fructum, & officij religionem, sed etiam ad opes, & gloriam, constãtia promissorum, & fide nihil in rebus humanis esse præstantius, ex Maffæo lib. 3. hist. Indicar. pag. mihi 115.

11 Didacus de Silueira dũ magna classe Erythreum mare ingreditur, vt Sarracenorum naues interciperet, ab Indię que nauigatione auerteret; quãdam ingentem nauem mercibus, & Mauris onustam offendit; cuius dux vt nostros myoparones agnouit, subductis velis ad Silueiram in scapha accedit, & ei confidenter Lusitani hominis (qui in Iuddà captum se referebat) epistolam ad instar sal-

ui

ui conductus (cuius mentionem fecimus capit. 8. num. 25.) obtulit, qua captiuus Lusitanis verbis à Lusitanis ducibus postulat, vt nauem illam, quę cuiusdam nequissimi Mauri erat, prædarentur; Silueira tamen propter Sarraceni fiduciam, & Lusitani nominis æstimationem non solum nauem auro, & pretiosis mercibus refertam generoso di misit animo, sed & capti fraudem occultans discerpta epistola firmum saluum conductum Sarraceno Nauarcho concessit; ne forte in alterius ducis manus inciderit, qui non tantum honori, & reputationi deferendum putaret, & sic hosti fidem, & fiduciam contra mancipij perfidiam, in Lusitani nominis decus seruauit Barr. Decad. 4. libr. 4. cap. 22.

12 Ioannes Castrius Indiæ Prorex cæsis, & profligatis ad Dium parua manu, sed ingenti animo, magnis Cambaiæ legionibus, arcem ab hostibus pene dirutā à nouis fundamentis multò quā antea firmiorē ędificare constituit; retardabat opus pecunię penuria, eamque inueniendi sine pignore difficultas: sedit animo è venerabili illa barba crinem euellere, quem pro necessarijs ad opus numis oppignerauit, & intra constitutum tempus solutis pecuniis redemit: hunc tanti viri posteriores factis & splendore non inferiores in fidei seruandæ testimonium omni Thesauro pretiosio

rem religioſe cuſtodiunt,& ſæpius videre cupien tibus oſtendunt.

SVMMARIVM. Cap. XVI.

1 *Luſitania auro abundans.*

Luſitaniæ Reges bella contra Mauros,& Turcas geſſe re abſque amicorum auxilijs.

Luſitaniæ Reges alios Principes Catholicos armis,pecu-nijs,exercitibus,vel claſsibus cõtra fidei hoſtes adiuua runt.

2 *Dionyſij Luſitaniæ Regis liberalitas in Reges Arago-niæ,& Hiſpaniæ.*

3 *Ioannes II.Luſitaniæ Rex Regibus Caſtellæ Catholicis largè ſuppetias mittit ad expugnandam Malacam, & ſuccurrit Maximiliano Flandriæ Comiti num.* 4.

4 *Maximilianus profligatus petit,& obtinet à procura-tore Regis Luſitaniæ pecuniam ad bellum reſtauran-dum.*

5 *Alfonſus IIII.Luſitaniæ Rex opem tulit contra Reges Mauros ad ſalſum.*

Victoria inſignis ad ſalſum amnem contra Mauros.

Alfonſus V.ad liberandum à Turcis Hydruntũ claſſem mittit.

6 *Ioannes Luſitaniæ Rex III.ſucurrit Caſtellæ pro Ca-rolo.V.*

7 *Em-*

7 *Emmanuel Lusitaniæ Rex classem mittit Venetijs contra Turcas.*

8 *Ludouicus Lusitaniæ Infans cum magna classe iuuat Imperatorem Carolum in expugnatione Tuneti.*

9 *Incogniti mendacium, vel ignorantia circa Lusitaniæ paupertatem.*

10 *Lusitania diues ante Indiæ nauigationem.*
Iudæi expulsi à Castella magnas diuitias Lusitaniæ Regno deferunt.

11 *Lusitaniæ Regnum opulentissimum ante Indiæ nauigationem.*

12 *Olyssipo totius orbis emporium.*

13 *Arx D. Georgij ob auri fodinas Mina nũcupatur, antequæ Indiæ explorationem Lusitanis subiecta.*

De Lusitanorum diuitijs ante Indicam nauigationem

Cap. XVI.

1 LVSITANIAM auro abũdare olim scripserat Plinius, dicens, *nec in alia parte terrarum tot sæculis hæc fertilitas*, libr. 33. capit. 4. idem firmat Strabo lib. 3. de situ orbis, sed illud non prætermittendum in Tago aurum adeo purum putum arenis erui, vt Ioannes III. Lusitaniæ Rex ex eo auro sceptrum confici iusserit,

rit, quo hodie Reges, vel quando acclamantur, vel quando inconuentu Regni assistunt, vtuntur Eduardus Nun. in descriptione Lusitaniæ cap. 14. sed iam Plinius libr. 3. cap. 4. Tagum Gangi, Patolo, Hermo, & Pado in hac excellentia præfert, & hodie in Lusitania auri, & argenti fodinæ inueniri poterant, nisi edicto Regio prohibitæ forent ex eodem Eduardo. Posteriori sæculo annalibus cõstat Reges Lusitaniæ varia bella contra Mauros, & infideles in Africa, & Asia perpetuo gessisse nullis ad ea ab amicis auxilijs corrogatis; contra vero hi semper Principes Catholicos, vel pecunijs, exercitibus, vel classibus liberaliter, & laudabiliter iuuarunt.

2 Dionysius (vt antiquiora omittamus) cum in Castellam, & Aragoniam arbitrij causa ibisset, eo apparatu, & magnificentia præ cęteris Regibus excelluit, vt etiam carpant Zurita in annalibus Aragonię part. 1. lib. 5. cap. 66. Mariana lib. 15. hist. Hispan. cap. 7. Tentorijs enim toto itinere erectis abstinuisse oppidis memoratur; nullus fere ex nobilibus vtriusque aulæ indonatus ab eo discessit, & Iacobo Regi Aragoniæ vxoris fratri, magnam auri summam mutuo petenti, oppidũque propignore offerenti, mutuum negauit, duplum dono dedit, abeo autem cum hospes esset, nec xenium quidem ipse, vel suos accipere voluit. Castellæ

tellæ Regi Fernando genero suo, præsidium abeo ad belli sumptus poscenti, vltra magnam pecuniæ summam, smaragdinum poculum pretij inæstimabilis dedit; cum autem non tantum præsentibus nobilibus donasset, sed & absentibus munera misisset, & in Portugaliam reditum pararet, nobilis quidam Castellanus quæstus est, quod se solum indonatum omitteret; cumque Rex se excusaret, quod illius notitiam non habuisset argenteam mensam magni ponderis, in qua cœnabat, & quæ solum ex Regio instrumento supererat, ei obtulit, addens, vt oni consuleret: nihil iam sibi esse reliquum, quo um honoraret, ex Eduardo Nonio Leone, P. Antonio Vasconcellio, & alijs, in Dionysio.

3 Fernando & Elisbet Catholicis, dum Malacam obsident diutiquam vires, & pecuuia paterentur, à Ioanne II. Lusitaniæ Rege mutuas postulant munitiones, ab incæpta oppugnatione desistant, quod Ioanes libenti animo, & liberali concessit, quibus auxilijs obsidio expugnata vrbe fœliciter successit, sedius in Chronica Ioannis 2. cap. 61.

4 Cum Maximilianum Flandriæ Comitem Romanorum Regem Brugenses ciues captum custodijs circumdedissent impetu in Regiam facto, (auctor est Marian. lib. cap. 11.) idque aliunde

Ioan-

Ioannes II. Lusitaniæ Rex sciuisset, extemplò legatum ad Maximilianum misit, cum militum, & classis pollicitatione, cum Syngrapha Regia ad nobilissimos drapesitos data, qua inspecta Flandriæ Comiti quadragies sexteriũ numeraretur, quę pecunia eo tempore, & sæculo, quamuis Rex iam in libertatem esset vendicatus, ad illius tamẽ autoritatem, honorisque æstimationem, ac pacis conditiones magno fuit adiumento ex Resend. in Ioan. II. cap. 71. & cum posea idem Maximilianus Antuerpiæ ad bellum persequendum, & exercitum soluta stipe sibi è cætero tuendum, nummis indigeret, à Didac Fernandez, qui Regis Lusitaniæ negotia tunc Antuerpiæ procurabat, magnam nummorum copiam nomine dicti Regis Ioannis II. postulauit, quam procurator præsentem numerauit, quã Ioannes adeò approbauit, vt & generositatem Didaci laudauerit, & magnis honoribus, & beneficijs ornauerit Resendius in eadem Chronica cap. 175.

5 Anno 1340. Alfonsus Lusitaniæ IIII. Alfonso XI. genero opem tulit contra Olbohacenum Marrochorum Imperatorem, & Abenhamet Granatę Regem, & ad Salsum amnem nobilissimam victoriam Toletis etiam anniuersarijs sacris celebratam vterque Alfonsus cæsis supra ducenta Maurorum millia adeptus est, historiæ

Lusita-

Lusitaniæ in Alfonso Quarto, Mariana de rebus Hispan. lib. 16. c. 7. & 8. Carthag. in anacephalæo si Reg. Hisp. c. 87. Zur. 2. p. c. 53. Alfonsus V. in-insignem classem aduersus Turcas, qui Hydruntum vulgo Otranto Neapolis nobilem vrbem expugnarant, ad Sixti Quarti instantiam misit Eduard. Nun. in descript. Lusit. cap. 48.

6 Quo tempore communitates, vt vocant, Castellæ in Imperatorem Carolum Germanicis bellis implicitum arma sumpsere: qui pro Imperatore sese oppoſuere, viribus, & nummis destituti, à Ioanne Lusitaniæ III. armis, munitionibus, & pecunijs adiuti de seditiosis victoriam, & suppliciū reportarunt, Osor. de rebus Emman. lib. 12. reiecta ex aduersarijs regni inuestitura ex eodem Osor. & Conrado Lycothene, apopthem. tit. de fide seruand.

7 Bajacetus Turcarum Imperator magnam classem instruxerat, qua insulas, & ciuitates Græciæ, quæ ad Venetorum Imperium pertinebāt, in suā redigeret ditionem: Emmanuel Lusitanię Rex ingentem classem ad Turcarum impetum retundēdum obtulit, cuius in Corcyram delatæ fama, & procinctu aliorum Principum deterritus Turca classem maximis ędificatam sumptibus ab instituto bello inglorius reduxit, Osor. lib. 2. de rebus Emmanuelis.

Multò

8 Multò maiorem in Caroli Iuiri auxilium ad Tuneti expugnationem detulit Ludouicus Ioannis Lusitaniæ III. Regis frater, Sādoual in Chronica Caroli V. & Andrade in Chronica Ioannis III. 3, par. cap. 15.

9 Si ergo Lusitaniæ Rex exercitibus, classibus munitionibus & pecunijs principes Imperij, Neapolis, Castellæ, Aragonię, Flandriæ, Venetiarum & alios sæpe munifice etiam ante Indiæ exploratione iuuauit; ignorantię supinæ, aut impudentis mendacij crimen non effugiet Incognitus.

10 Sed & ante primam Indiæ nauigationem audiamus Hieronymum Conestaggium Lusitanis parum affectum lib. 1. in pr. de Portugaliæ, & Castellæ coniunctione, *valde* (ait) *iam creuerat Regnũ incolarum numero, ac diuitijs; longe vero impensius postea creuit anno* 1482. *ex Iudæorum à Castellæ expulsione, quorum ingens numerus ex Castellæ finibus eiectus à Ioanne secundo licentiam in Lusitaniam migrandi obtinuit sub hac lege, vt octo ducati in singula capita soluerentur, & alijs conditionibus; circiterque viginti millia familiarum, quarum singulæ decem amplius capitibus constabant, in Lusitaniam migrantia fiscum Regium non mediocriter auxere.* Quibus vltra ærarij, Asiæque opes in Indiæ expeditionem exhaustis, ad eam sustinendam nobilibus donatiua indixit Emmanuel Lusitan. Rex.

11 Ita vt ante Indiæ explorationem nullum ex Euro-

Europæis Regnum opulentius Lusitano inveniretur, vt constat ex historijs, vel eò maxime quia cæteri Christiani orbis Principes assiduis bellis velut Cadmea gens inter sese desiderent, & cõsumerẽtur.

12 Quorum subditis liberum olysipponis emporium mercatorum totius orbis frequentia illustre semper patuit; commercijs autem vniuscuiusque Regni opes præcipue augentur: ideo Acosta lib. 3. de proc. Ind. Salute c. 11. vere & meritò dixit Indiam Orientalem auro, & auspicijs Regum Lusitanorum partam: vnde perspicatiores intelligũt Lusitaniam viris, armis, opibusque opulentiorẽ fuisse ante Indiæ nauigationem, quam post; cum per tot colonias vires diuisæ omnem substantiã è Lusitania exugant, & exhauriant.

13 Adde quod ante Indiæ nauigationem arx D. Georgij, quę ob auri fodinas Mina nuncupatur, sub Lusitanorum Imperium iam venerat; ex qua singulis annis tàm ingens auri pondus in fiscum Regiũ deferebatur, vt Cananoris, & Cochimi legati cũ in Indiam reuerterentur, in itinere naues ex Mina obuias habentes, tantam auri copiam (quam eis Indiæ prætor, & Almiraldus Vascus à Gama in benevolentiæ, & gratiæ signum ostendi procurauerat) admirati contrariam opinionẽ, quam ex æmulorum inuidia conceperant, de-

& Hæreticos, armatus esse debeat; in quo non tã pomeria suæ ditionis quàm Christianæ exhaustis in id proprijs & vassallorum facultatibus quærit, Damianus à Goes de rebus, & Imperio Lusitanorum ad Paulum Iouium.

3. Itaque maius onus & hoc grauissimum, quam lucrum nauigatio Indica Hispanis affert, vt testatur Acosta libr. 3. de procurand. Indorum Salute capit. 3. testis est ipsa Batauia, quę contra suum Principem potentissimum, sed maioribus districtum curis, Hispaniæ auro, & diuitijs armata tot annis non solum insultet, sed in illius fines, & ditiones audacter ingrediatur prædis illecta; quæ quia hamatæ sunt, caueant, ne qui illis pascuntur, tandem ipsi prædæ fiant.

4. Ipsa etiam auri, argenti, gemmarum, ac aromatum copia non tantum ex Indijs aduehitur, vt Rex Catholicus Ecclesiam Catholicam aduersus inferni portas protegat; sed vt in res etiam sacras, templa, sanctorum & præcipuè immaculatæ Deiparæ imagines, ac solemnia sacra erogentur: ita vt (maiora omittam) ex viris fide dignissimis affirmet Bosius statim citandus Olyssippone singulis annis expendi aureorum viginti millia in odores, qui sacris in delubris cremantur: quę munera & opes amplis-

simas

De Lusitanorum lucro ex Indico commercio.

Cap. XVII.

1 OBIECTAT Incognitus Lusitanis lucri auiditatem, & quod sibi velut dar danarij vniuersi orbis quæstum soli vsurpare satagant: haud credendum erit Incognitum ob bonum publicũ talia effutire, sed proprio commodo adhæc verba incitari, propter quod & alij nostræ inuident nauigationi, potius suum lucrum affectãtes, quã propagationem religionis.

2 Cum Lusitani lustrent quotannis quidquid Herculeo freto vsque ad extremos Sinas, & Iapo nios Oceanus circunfluit Bos. de sign. Eccles. 3. tom. lib. 20. cap. 6. pag. 51. id quoque emolumentum etiam & opes ex suis peregrinationibus quæ runt, sine quo vix tota Europa subsistinere posset sumptus, quos quotidie Lusitanię Rex in Africa, & Asia in fidei Catholicę augmentum, & protectionem, cum maxima hominum, & pecuniarũ iactura facit; ita vt nec Indiæ merces, nec Lusitaniæ ad tantum onus sustinendum sufficiant: præcipue hodie cum Rex noster varijs in Prouincijs cum exercitibus, & classibus mari, terraque cõtra Turcas, Mauros, infideles, piratas, rebelles

posuerint Barrio.decad.1.lib.6.cap.2.

SVMMARIVM.
Cap.XVII.

1 *Lusitani perlustrant quotannis Oceanum ab herculeo freto vsque ad extremos Sinas, & Iaponios.*
Batauj, & alij inuident Lusitanis lucrum, quod ex suis nauigationibus accipiunt.

2 *Lusitani lucrum ex nauigationibus nanciscuntur, vt eo fidem Catholicam defendant.*
Rex Lusitaniæ in Africa, & Asia magnos sumptus facit in fidei tutelam, & incrementum.
Hispaniæ Rex armatus est mari, terraque contra Turcas, Mauros, piratas, & rebelles.

3 *Lucrum ex Indijs non æquat sumptus pro conseruanda fide Catholica insumptos.*
Batauj infestant sui Principis naturalis possessiones.
Prædis illecti caueant, ne fiant prædæ.

4 *Auri, Argenti, gemmarum & aromatum copia ex Indijs adducta non solum inseruit fidei Catholicæ defensioni, sed etiã Ecclesiarum Diuinique cultus ornameto.*
Olyssipone singulis annis expenduntur viginti millia aureorum in odoribus, qui saris in delubris cremantur.

5 *Lusitani præferunt honorem diuitijs, & in seqq.*

simas ad Ecclesiæ Catholicæ cultum, & ornamẽtum ex longinquis oris deferenda diuinis oraculis probat, & inter vera Ecclesiæ Catholicæ signa refert Thomas Bosius de signis Eccles. 3. tom. lib. 20. cap. 6 pag. 51.

5 Vt autẽ cõstet quod Lusitani omni lucro Religionis causam anteferunt, illustre Indici Prorege factum proferatur: Cõstantinus Brigantini Ducis filius Indiæ Prorex potentissimum Ianafatani in Taprobane tyrannum debellauit, coronęque Lusitanię subegit anno 1560. & inter opima Thesauri spolia dẽs simi (cui fanũ insigne dicatum erat, cuius (vt alia sileam) dum taxat pecori in victimarum vsum custodiendo, porticus miram in longitudinem excurrebat, columnarum septingentarum è marmore tantæ magnitudinis vt Agripę columnas, quę in celeberrimo omniũ Deorum templo Romæ visuntur, sine dubio adæquarent ex Maff. lib. 1. hist. Ind.) in adyto inuentus, quem tutelare veluti numen magna Orientis pars superstitiosissime colebat, singulisque annis Orientis Reges magnum auri & gemmarum pondus per suos legatos nefario denti offerebãt; impressamque in aromatica massa effigiem sibi deferri curabant, vt si non prototypum penes se, imaginẽ saltẽ haberent. Huius reliquæ amissionẽ

prædicti Reges ægre tulere; & statim Pegu Rex in Taprobanem ad Victorem legatos mittit cum magna aureorum millium copia, vt dentem illũ gentium Orientis solamen, & idolum sibi concedat cum mandatis, ne legati vllo pretio reliquiã dimittant, seque reliquis Orientis Regibus in re tanta præferri procurent: & cum nostri Imperij status pecunijs valde laboraret, propter ingentes sumptus, qui quotidie ex insurgentium bellorũ occasione, & impensis oriebantur; virique militares non dimittendam aurei millionis oblationẽ instarent, quibus, & militibus debita stipẽdia solui, & in seruitutem Regum superbia, & rebellio redigi in fidei argumentum, & nostri Imperij stabilitatẽ, possent; nec ideo idololatriæ ansam barbaris præberi clamitarẽt, quãdò quidẽ, & ipsi idololatræ erant, & illius nefandę reliquiæ imaginẽ colebant; vnde ex prototypi adoratione nullum vitij, aut virtutis discrimen constitui poterat; vicit tamen Constantini constantia, ac suffragium & ex Theologorum sententia superstitiosam reliquiam Ethnicis nequaquam reddendam cuiuslibet pretij intuitu, aut maioris boni colore cõstituit, & extemplò in ipso senatu, & coram eisdẽ consiliarijs, dentem zafiris, carbunculisque magni pretij exutum, seu potius degradatum, in aheneum mortarium proprijs manibus, in pulueres reductum

ductum in ignem ad illud sacrificium accensum proiecit, cultui Diuino, & fidei zelo omnes Thesauros, & humanos honores postponens Lucena in vita Xauierij lib. 2. cap. vltim. Petr. Ortix en la viagen del mundo libr. 3. cap. 13. licet id per incuriam Petro Mascaren. tribuat: exhibeant Bataui, qui nobis fidei Catholicæ mendas obijciunt, & improperant, exomni antiquitate simile religionis exemplum; sed hoc Brigantinę familiæ opus est, vt cęteri Europæ Principes, sicut ab illa prosapiam ducunt, virtutum quoque & religionis documenta accipiant.

6 Alfonsus Albuquercius Indiæ Prætor cum Vtimutiraiam, quem Mauris in iure dicundo Malacæ præfecerat, ob proditionis crimen capite plecti cum filio, & nepote constitueret, centum millia aureorum, quæ ab Vtimutiraiæ vxore pro illorum vitis offerebantur, iustitiam prętio licitandam non esse respondens, contempsit Barr. decad. 2. lib. 6. cap. 7. Maffæus lib. 5. histor. Indic.

7 Aluarus Acunia, dū Diensi arci à Mamudij exercitu obsessæ subuenit, naues auxiliares expugnat, ducem in arcē infert, cui magnū auri pondus frustra offerenti cū primoribus abscissæ ceruices, ab hostibus agnitæ rabiem in Lusitanos acuere, Damian. de bello Cambaico comment. 3. ad fin. Maff. lib. 13. hist. Ind.

SVMMARIVM.
Cap. XVIII.

1 *Incognitus improperat Lusitanis scandala, facinora, & impietates in India.*

Lusitani intra Ecclesiam Catholicam constituti ex Incogniti confessione.

2 *Ecclesia vera veris miraculis constat.*

3 *Nouatores miraculis suam doctrinam non confirmant.*

Apostoli signis & virtutibus prædicabant.

D. Paulus miraculis doctrinam Christi confirmat.

Moyses miraculis ostendit se à Deo missum.

Regnum Dei non in sermone, sed in virtute consistit.

4 *Lusitaniæ Regum præcipua cura infidelium conuersio.*

5 *Epistola Ioannis tertij circa fidem Catholicam disseminandam, & conseruandam in Oriente.*

6 *Miracula ad infidelium conuersionem concurrunt, vel in bellis, vel infidei probationem.*

Miracula hodie cur non fiant frequentius in infidelium conuersione, sicut olim?

7 *D. Franciscus Xauierius Apostolorum hæres miraculis plantat fidem in Oriente.*

Sina & Iapo martyribus pro fide Catholica triũphat.

Iesuitæ cum magno fructu in Orientali cõuersione operãtur, duplicique honore fruuntur velut Bejamin.

8 *Lusitani laici velut nuncij Apostolici Reges, & populos ad fidem conuertunt.*

Iaco-

Iacobus Canus Congi Regem, & populum conuertit.
Antonius Galuanus in Malucis Reges, & populos conuertit.
Antonius Paiua in Macazares conuertit Reges, ac proceres.

9 Abassini Imperator, proceres, populusque hodie obsequiũ Romano Pontifici præbent.
Iesuitæ in Abassia.
Abassini obsequiũ Clementi VII. corã Carolo V. defertur
Conuersio infidelium, & Apostasiæ reductio ad fidem Catholicam, pertinet ad miraculorum genus.

10 Lusitani in bellis diuinam opem experti contra Mauros, Turcas, & infideles.
Virgo, Iacobus, Thomas, & alij sancti visibiliter in prælia pro Lusitanis ingressi.

11 Bataui cũ Regibus copulati à nostris sæpius repulsi.

12 Auberti Miræi testimonium de gloria, & fide Lusitanorum, deque religione Catholica per eos amplificata in India Orientali.
Lusitani in Indiam arma victricia, & crucis trophæũ inuexerunt.

13 Gerardi Mercatoris testimoniũ de cultu, Christique religione per Lusitanos in Orientali ora propagata.

14 Lusitanorum triumphi in Africa, & Asia contra Turcas, Mauros, infideles, & rebelles.
Lusitanorum victoriæ diuino potius auxilio, quam ipsorum fortitudini tribuenda.

Religio vera semper in Lusitanis eluxit.

15 *Lusitanorum gloria, & fortitudo non diminuitur ex diuinis auxilijs.*

16 *Lusitani à Deo prædilecti miraculis ab Infantia Regni Lusitanici.*

Alfonsus Lusitaniæ Rex primus debellat quinque Reges Mauros Christi apparitione confirmatus.

17 *Lusitanorũ Regum insignia quinque Christi stigmata, & cur magis Lusitanis, quam alijs Regibus fuerint concessa.*

D. Thomas Christi latus, & vulnera perscrutatur, vt eorum fidem, & veritatem gentibus reuelaret, Lusitanisque idem officium relinqueret.

Alfonso Albuquercio crux in cœlo apparet.

18 *Crucis, ad quam interfectus est D. Thomas, miraculũ illustre, ac frequens.*

19 *Spolia hostium Lusitaniam ditarunt.*

20 *Crucis miraculum hodie in Goa.*

De Lusitanorum Religione in India Orientali,

Cap. XVIII.

IAM properat Incognitus Lusitanis scandala, facinora, & impietates in India Orientali: cum miracula, & exempla vitæ ad infidelium cõuersionem ab illis expectanda forent. Maximas certe grates Lusitani Incognito, & debent, & agunt; agnoscit enim miracula, & signa cœlestia a nobis deberi, & desiderari ad fidei Catholicæ confirmationem, & promulgationem; & inde fateatur inuitus Lusitanos intra Ecclesiã Catholicam, Apostolicam, & Romanam contineri.

2 Solum namque miracula vera in vera Ecclesia reperiri, & illam probare docent D. Augustinus tract. 13. in Ioannem de vnitate Ecclesiæ cap. 16. & lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8. Bellarmin. lib. 4. de Eccles. cap. 14. Bosius latissimè de signis Ecclesiæ tom. 1. libr. 5. cap. 1. & de miraculis in Africa, & India Orientali cap. 2. vers. incusamus, cum seqq. Iodocus Coccius in Thesauro Catholico tom. 1. lib. 8. de signis Ecclesiæ art. 13. & de miraculis Indiæ Orientalis, ad finem artic. & in Ecclesia.

sia Catholica sese miraculorum vinculis retineri affirmabat D. Aug. contra Epistolam fundamẽti cap. 4.

3 Per contrarium nuperi nouatores (qui repudium Romanæ Ecclesiæ dederunt) in nouorum dogmatum cõfirmationem, quod signum, quod miraculum ediderunt? vt eorum doctrina à Deo nouiter missa crederetur, prout necessarium erat si illa vera foret, Marc. vltim. *Prædicauerunt Domino confirmante sequentibus signis*, & ad Hebræos. 2. *Constante Deo signis*, D. Paul. 2. Cor. 12. *Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patiẽtia, in signis & prodigijs, & virtutibus*, cum alijs relatis per supra citatos; sic Moyses Exed. 4. à Deo missum se oftendit editis miraculis, *non enim in sermone est Regnum Dei* (vt ad Corinth. 4.) *sed in virtute*, hoc est in vi, & potestate res mirabiles patrandi ex Perpinian. orat. 12. de retinenda veteri religione.

4 Vt autem constet Regibus Lusitanis præcipuã semper infidelium conuersionis curam fuisse, vnã tantum Ioannis III. ad Ioannem Castrium Indię Prætorẽ Epistolam referam (vt Incognitum imitemur, qui alias Epistolas Regis nostri ad Batauorum ab India expulsionem datas in suæ disputationis calce transcribit) cuius meminere Maffęus lib. 12. histor. Indicar. pagin. mihi 300. Lucena in vita Francisci Xauerij libr. 2. capit. 22. singu

la

la namque verba singularem pietatem, & sapientiam Regum Lusitaniæ ostendunt, sic ergo scripsit.

5 Ioannes Rex, Ioanni Castrio Indię Prętori, amico S. Quod non ignoras, idololatria tam graue piaculum est, vt ea in meis Regnis vllo pacto ferenda non sit: delatum est autem ad nos, in Goanis finibus, tum publicè, tum priuatim coli sacella idolorum: præterea ludos, ritusque ethnicos celebrari palam. Ac proinde, tibi etiam atque etiam mando ac planè iubeo, idola omnia per idoneos administros inuestigata, & vndique sublata comminuas, comburasque, & cum grauibus edicas minis, ne cui prorsus vllum eiusmodi simulacrū, aut signum ex ære, ligno, argilla, gypso, aliove metallo, materia, massa, fundere, sculpere, fingere, exprimere, figurare: aut aliunde importatum habere, seu sacra ludosue ethnico more facere, aut Brachmanas concionatores magistrosve, teterrimos Christi aduersarios, vlla ope iuuare, vel tecto recipere liceat. Qui secus faxit, pœnis in edicto propositis nulla remissione mulctator. Et quia gentes ad legitimum vnius Dei cultum, non modo spe futuræ beatitudinis, sed etiam præsentibus interdum pręmijs inuitandę sunt; curabis enixe, vti redemptura vectigalium, curationes publicę, & alia munera quæstuosa in homines ethnicos ad hanc

diem

diem conferri solita, in ipsos Christi neophytos primo quoque tempore transferātur. Ad classes meas deducendas audio promiscuum cogi vulgus Indorum. Placet excipi Christianos, quod si necessitas, eorum quoque operas interdum exegerit; videbis omnino posthac, vti quotidiana illis merces ac iusta soluatur. Atque hoc toto de genere. Michaelis Vasæi sententiam exquires: quē nos virum & publicæ rei bene peritum, & Christianę religionis apprime studiosum animaduerti mus. Ad hæc, certis auctoribus magno mihi meo dolore compertum est; ab Lusitanis hominibus vili pretio coempta mancipia, quæ apud Christianos dominos perfacili negotio ad baptismū ad duci possunt; Mahometanis ac barbaris mercatoribus, ad non dubium animorum interitum, vberioris quæstus causa venundari. Id piaculum ne admittatur in posterū, neu seruitia vlli nisi Christiano emptori, aut licitatori addicantur, itē graui cauebis edicto. Fœneratorum licentiam, quam certo capite Goanarum legum ali didicimus, fac imperio atque auctoritate coerceas: idque caput ē legum serie quam primum expungas. In oppido Bazaino templum Diuo Iosepho exstruitor, idoneumque stipendium alendo Vicario, & beneficiarijs aliquot, de meo adsignator. Annua porro tria Pardaum millia, in impuras Mahome

tis

tis ædes,& nefarium cultum,ab eius sectatoribus impendi antehac solita;euangelij præconibus, & conuersionis adiutoribus in posterum numerantor. In agro Cialensi,neophytis à Michaele Vaseo institutis,& si qui preterea ad Christum accesserint;è meis vectigalibus trecenti quotannis oryzæ modij ab antistite diuiduntor. Pondera, pretia,pactiones,olim cum Thomeis Christianis initas,qui in Cocinensi ditione diuendunt piper, à nostris mercatoribus labefactari violariq; cognouimus:nec nō subtrahi corollaria,quæ ad pretium addi ex pacto conuento consueuerant: idque magno cum eorum damno pariter & offensione,quibus multas ob causas præcipue consultum oportuerat. Ac proinde curabis quam diligentissime,vt in hisce commerciis, Thomæi prorsus incolumes indemnesque seruentur:eosque cęteris etiam in rebus, vti Christianos & socios æquū est,liberaliter comiterque tractabis. Ages etiam cum ipso Cocini Rege,vti ritus quosdam ethnicos ab ipsius auguribus in piperis venditione adhiberi solitos(quandoquidem nihil ipsius ea res interest)è nostro commercio tolli permittat. Ab eodem Rege aiunt Indos ex eius ditione,qui relictis idolis Christiana suscipiunt sacra, fortunis omnibus illicò spoliari. Ab eiusmodi immanitate,& tu omnibus neruis amicum Regem niteris

teris auertere: & nos ipsi quoque in eandem sententiam ad eum litteras dabimus. Socotoranam causam diligenter ipse tu mihi, coram & per litteras commendasti: eos ego populos, è miserrima seruitute ereptos admodum cupio; sed cum eo, ne Turca, cuius in imperio sunt, acrius irritetur; classesq; in isthęc maria mittere paulatim adsuescat. Hoc totum, adhibito Michaele Vaseo, tu pro tua prudentia rerumque istarum vsu, videbis cuiusmodi sit. Piscarij littoris incolas, cũ alijs iniurijs affici à meis ducibus ferunt; tum vero cogi ad ea quæ piscantur, sibi tantum, iniqua conditione vendenda. Cauebis igitur etiam atque etiam, ne populis ijs liberum vendendi arbitrium adimatur: ducesque mei in commercio eiusmodi ne quid sibi proprium arrogent, atque ad cæteram quoque tollendam vexationem, videbis num ea littora sat custodiri, meaque vectigalia sat commode exigi sine classibus possint, quę res si facultatem habuerit; non est cur illuc in posterum nauigent. Præterea, cum magistro Francisco Xauerio consultabis atque dispicies, vtrum ad eius Ecclesiæ incrementum expediat, fasve sit; piscandi potestatem patere duntaxat ijs qui Christum induerint: cæteros; quoad sapiant, eo quęstu & commodo prohiberi. Qui ex ethnicis ad Christum se se conuertunt, eos audio tanquam sceleratos & sacros,

sacros, à parentibus, cognatis, amicisque tecto eiici, bonis euerti, ac summa protinus in solitudine atque egestate versari. Horum tu inopiæ subleuandæ, communicata cum Vasæo re, annuam è meis reditibus pecuniæ summam decernes, distribuendam à sacerdote, qui eiusmodi neophytorum institutioni præfuerit. è Ceilano insula, Regius vti fertur, adolescentulus, impias auunculi ne an parentis, effugiens manus, Goam baptismi gratia se contulit. Huius in persona quando ad aliorum conuersionem haud leue momentum est, dabis operam, vti doctrina quidem ac moribus, in Diui Pauli collegio cum alumnis cæteris imbuatur: quod vero ad victum cultumque attinet, lauto seperatim hospitio, impensa mea copiose ac liberaliter habeatur. Significauit is ipse mihi per litteras, ad Ceilani regnum, sibi ius actionemque competere: videbis quid nam hoc sit: totamque rem probe exploratam & cognitam ad me perscribes. Quod autem tyrannus in suos populares, qui Euangelio credidere, tam crudeliter sæuijt; feras quidem illas, veruntamen debitas tanto sceleri pœnas ab eo per te quam primum exigi volo: & grauem audaciæ mercedem statui; quo intelligant omnes, nihil esse mihi antiquius, quam vt omni ex parte integri, incolumesque seruentur, qui à dæmonum castris ad Christiana signa transierint. Ab ethnicis

cis artificibus, Christi Domini, Virginis Matris, & sanctorum imagines pingi, atque adeo circumferri venales; minime decorū est nomini Christiano. Tu ergo, cum proscriptionis ac virgarum minis edices, ne cui profano tabulas eiusmodi pingere, aut vendere quoquomodo in posterum liceat. Paroeciale Cocini templum, itemque Colani, dudum inchoata patere imbribus putrescienda, turpissimum est. Vtrūque tu, architectis ac fabris adhibitis, quam primum tegendum, ac perficiendum curabis. Placet etiam, in vico Noroa templum Diuo Thomæ Apostolo fieri; Calapore cæptam sanctę Crucis ædem absolui; itēque in Ciorano insula templum excitari. præterea, locis idoneis auditoria & scholas instituui, adquę statis diebus non Christiana modo plebs catechismi causa; verum etiam ethnici, ad Euangelium audiendum vel inuiti conueniant. *Quandoquidem in ista mea ditione mihi primum omnium, & maximum est obsequium Dei, & Christianæ religionis amplificatio.* cupio vehementer è Salsetanis quoque & Bardesijs finibus quibus mihi nuper Idalcan cessit: idolorum cultum, ac profanas gentium superstitiones prorsus euelli. Id quo citra tumultum ac vim, hoc præsertim initio fiat; expedit, rationibus ac disputationibus quam lenissime populos edoceri, quanto in errore, ac verita

tis

tis ignoratione versentur: quamque vel peruersum vel impium sit, cultum vni debitum Deo, simulacris lapidibusque ab homine tribui. Porro, ad eas pellendas tenebras, cum alios viros adhibebis virtute & eruditione præstantes; tum vero ipse tu primarios gentis euocare, alloqui, monere non desines, atque omni ratione ad Christum allicere. Qui sese dederint; hosce, in fidem receptos, non tueberis modo; sed etiam pro suo quemque captu fouebis ornabisque. Hæc omnia scito nobis maiorem in modum esse cordi: quę singula, te pro tua industria & probitate sedulo curaturum esse cõfidimus. Almerini, viij. Idus Martias M.D.XLVI. Epistolam igitur hanc, indicem regiæ pietatis ac sapientiæ, Vasæus in Indiam pertulit plenus optima spe.

6 Quod vero admiracula attinet, dupliciter ea euenire & expectari ad infidelium conuersionem possunt, uel in bellis, vel in prædicationis probationem, vtrumque olim, & hodie in India Orientali claret, vt interim præteream rationes, ob quas hodie frequentius in infidelium conuersione miracula non fiant, sicut olim de quo Acosta lib. 2. de procuranda Indorum Salute cap. 9. & 10.

7 Quoad prædicationis opus (alia omittamus) multis miraculis fidem inter Indos, & Iaponios inde ab Apostolis quasi per manos traditam sartam, tectam, ac ne vestigio quidem degenerem sanctus Franciscus Xauerius, verus hæres Apostolorum, sicut hi testamento cauerant, ita diſ siminauit non minori gloria, quam animo, vt refert Clarus Bonarſ. in emphyteat. honoris lib. 1. pag. 21. cuius prædicationis vberrimos colligũt fructus (annitẽtibus præcipuè è Societate Iesu alumnis, qui in Ecclesia nouissimi velut iBẽjamin duplici honore perfruuntur) Iapo, & Sina; cum multæ laureatorum myriades cœlestem patriam triumphantes ingrediãtur, de quo legendi sunt duo libelli de perfecutione Ecclesię Iaponis, a P. Petro Morejon editi.

8 Quod si à laicis etiam hæc expectanda sunt, Iacobus Canus in Æthiopia Occidentali, Maffæo libr. 1. hiſtor. Indicar. pagin. 8. Antonius Galuanus in Malucis, Barrio decad. 4. libr. 9. cap. 21. Maffæo hiſt. Ind. lib. 10. à pagin. 239. Antonius Paiua in Macazaribus; Maffæo lib. 12. hiſt. Ind. pagin. 285. Lucena in vita Xauerij libr. 3. capit. 1. referentibus, velut Apostolici nũcij Reges, & populos ad fidẽ Catholicã cõuenterũt; militares enim homines erãt, & ferro potius, quã litteris innutriti, ac nihilominus rudibus eorũ sermonibus

Reges

Reges,& populi ad ſtudium verę pietatis exarcerunt,& in Domini caulam ingreſsi ſunt.

9 Sic & in Æthiopia interiori indefeſſa Ieſuitarum ſedulitas Imperatorem Regnumque Abaſsinorum Vrbano Octauo,Romano Pontifici, vti vniuerſæ Eccleſię paſtori.& ſummo in terris Dei Vicario hodie ſubiecit; quod Reges Luſitaniæ à Ioanne II.ſummo ſtudio,& aſsidua cura, multifariàm procurarunt.Nam licet olim Abaſsini Alexandri legatus Boloniæ in celeberrimo conuẽtu, cum Carolus V. Cæſar coronatus adeſſet, Clementi VII.obedientiam ſolemni cum adoratione,& pedum oſculo detuliſſet,in eadem tamẽ ſententia Imperatores, ſeu Reges Abaſsini imprecationibus,& diris ab Alexandrino Patriarcha,cui in ſpiritualibus parebant,territi non perſtiterunt.Vicit tandem miniſtrorum conſtantia, Petrique ſucceſſori collum ſuppoſuerunt; quæ cõuerſio,& ad ouile ouis amiſſę reductio admiraculorum genus ſpectant, teſte Beda comment.3. in Marc.cap.11.

10 In bellis vero ſemper Luſitani diuinam opem ſunt experti,vt paſsim ex hiſtoricis Oſorio, Maffæo,Lucena,annalibuſque ſocietatis IESV.cõſtat,& probant Thom.Boſsius de ſignis Eccleſiæ tom.2.lib.17.cap.7.pagin.mihi 431. & Ioannes Bonifacius in hiſtor.Virginali lib.3.cap.13.§.an

te pen.& vltim. quod dupliciter euenit, vel virgine, Iacobo, Thoma, Angelisue visibiliter in prælium ingressis; vel cum parua manu innumerabiles hostium exercitus (vt infideles etiam fatetur) Lusitanis, Dei, Virginis, sanctorumve ope implorata, profligantibus; vtrumque referunt multis e-
11 xemplis citati auctores, ¶ de quo etiam ipsi Batavi sæpius à nostris repulsi testes sunt integerrimi, tametsi cum potentissimis Indiæ Orientalis principibus colligati, & socij in prælia, & obsidiones confidenter descenderint.

12 Vnde Aubertus Miræus in politica Ecclesiastica lib. 2. cap. 15. in hæc verba. *Quo melius de Christiana meruisse rep. Lusitani iure putandi sunt, quod cum terrestri itinere sine summo vitæ discrimine ea loca peti nõ posset, & vix quisquam reperiretur, qui peregrinationē eiusmodi suscipere auderet, ornatissimis ipsi classibus extima legentes Africæ littora, bonæ spei promontorium ante id tempus penè incognitum, auream Chersonesum, quæ Malaca dicitur hodie, Taprobanam, quæ Samatra, Sinas denique præteruecti ad ipsam de qua diximus, Iaponis insulam ingenti ausu, summaque animi magnitudine penetrarunt, ijdem Indicæ oræ magna parte subacta, Sinus etiam Persici faucibus fortiter æque, ac feliciter occupatis. Arabici vero nauigatione crebris incursionibus impedita, mercibusque Indicis per Africum, atque Athlanticum Oceanum in Hispaniam auersis, non modo Memphitica Turcarum vectigalia*

galia grauissimis damnis, atque incommodis affecerũt, sed etiam Christi liberatoris nostri cultum, ac nomen apud eos populos, vel nunquam ante id tempus auditum, vel diuturna vetustate, atque obliuione deletum, salutari prædicatione longe, lateque propagarunt, adhibitis perductisque secum summi Pontificis iussu multis Euangelij præconibus tum aliarum familiarum, tum vero præcipuè Societatis Iesu, &paulo post, *Lusitanis itaque in Indiã commigrãtibus, & Imperio late propagato Christi cultus, ac reuerentia per vastissimum illum Asiæ tractum sese erigere cœpit.*

13. Gerardus Mercator in tabula Lusitaniæ. *Hinc homines,* refert, *incredibili virtute, ac felicitate profecti, omnes orbis terrarum partes obierunt: Africæ magnam partem in prouinciam redegerunt; innumerabiles insulas, quarum aut nomen tantum, aut nec nomen quidem vllum extabat, primi patefecerunt, ijdemque occuparunt: Asiam terram beatissimam sibi stipendiariam fecerunt; remotissimas nationes Iesu Christi cultum, religionemque docuerũt*

14. Quid commemorem Æthiopiam deuictam; Arabię, & Persidos vrbes munitissimas expugnatas; Indiam durissimo bello superatam; Turcarũ potentiam in illis partibus nostrorum virtute repressam, atque conuulsam; rebellium & piratarũ vires fractas, tanta est enim rerum à nostris gestarum magnitudo tanta copia, vt neque possit quisquam, ne si mentiri quidem velit, maiora confingere, neque vera consectans, omnia breui tempo-

ris spatio persequi, quæ omnia sine Dei immortalis ope præsentissima fieri non potuere. Neque enim ita nostrorum audaciam, & domesticam, natiuamque indolem amabo, vt res tantas humana prudentia, atque viribus, & non potius diuino cõsilio, & numine gestas existimem. Neque enim calliditate Mauri, neque apparatu bellico Turcæ, neque numero Arabes, neque nauibus militibus, & armis Bataui longe superiores à nostris vinci potuerunt; sola pietate, atque sanctissima Christi religione, quæ in nostris semper eluxit, superati, atque dissipati sunt, vt prosequitur Osor. de nobil. Christ. lib. 3. pag. mihi 241. vt merito Poeta libr. 10. canere posset.

Deus (nec te sententia fallat)
Lusiadas sustentat opes: non viuida bello
Dextra viris, animusque ferox, patiensque pericli.

15 Nec tamen ex his diuinis auxilijs virtus, fortitudo, aut gloria Lusitanorũ minuitur, sed potius augetur, magis & illustratur; sic & Dauid bellica virtute insignis, confidenter in auxilium inuocabat Dei opem Psalm. 34. *apprehende arma, & scutũ, & exurge in adiutorium mihi, effunde frameam*, vt elegãter differit Lucena in vita Xauierij lib. 6. cap. 1.

16 Sed in hoc nostri iam inde à Lusitanię infantia à Deo prædilecti sunt; cum quinque Christi stigmata Diuo Alfonso huius nominis, & Lusitanorum

norum regum primo diuinitus oſtẽſa,& in inſig niaRegia inſigni pietate in æternum ſuſcepta fue re;qua tanta indulgentia coorti Rex, & Luſitani quinque feroces, & prępotentes Mahometanos Reges in Orichenſi agro debellarunt Naua.cap. nouit not.3.num.149. Molin. in nobilitario de Andaluzia lib.1.cap.43. Thomas Boſsius de ſignis Eccleſiæ tom.2.lib.7.cap.7.pag.430.

17 Quæ ſtigmatum inſignia non inter Aquilæ roſtra, Leonis ve vngulas, cum Agni teneritudinem præſeferant; non inter liliorum flores, cum clauis fuerint aperta(vt alij in Luſitanorum Regum inuidiam,cur magis illis,quam alijs indulta fuerint obloquebantur,)ſed in locum crucis, qua antea Luſitanię Principes in ipſius propugnãdæ, & promulgandæ teſtimonium,& proteſtationẽ vſi fuerant, collocanda erãt ; non ſine præſagij myſterio,vt eadem inſignia in eaſdem orbis plagas,quæ Thomę Chriſti latus,& vulnera perſcrutanti,vt certiorem eorum veritatem,fidem,&notitiam gentibus reuelaret,commiſſę fuerant, & peragratę,à noſtris cruciferis deducerẽtur ; quod & poſtea confirmauit purpureę crucis ſignum prefulgens Alfonſo Albuquercio in Erithræi maris ingreſſu apparens ex Maffęo libr.5. hiſtor. Ind.pag.mihi 122.& noſtris annalibus.

18 Comprobauit & idem ſpecioſa illa crux ſan-

guineis,& in speciem recentibus cõspersa guttis, quadrato lapide insculpta,ad cuius amplexus, & oscula Diuus Thomas à barbaris mactatus fertur vt notę circulũ ambientes à peritissimis linguarum Brachmanis explicatæ declarant, Lusitanis ad Sacelli ædificationem fundamentum aperientibus inuenta anno 1548.nam dum in illius cultum octo diebus ante Christi Domini Tribus ante Apostoli natalem,cum ab Ecclesia expectatio virginei partus celebratur, Christiani in eam ædiculam rei diuinæ causa conuenerant,simul atque ab diacono cœptum Euangelium est, vniuersis inspectãte populo cruz modicis primo stillis, largo deinde sudore manauit,admota tersui linteola sacra cruentas ebibere maculas,color etiam crucis è candido sensim in pallidum, epallido in atrum,ex atro in cæruleum splendore cessit, ac tãdem,sacrificio peracto natiuus rediit, id quod in eadem anniuersarij die,& in Euangelij inchoatione,eijsdem circunstantijs non semel contigisse testantur,ex alijs Maffæus lib.12.ad fin.histor. Indic.Lucena lib.3.cap. 5. in vita Xauerij, qui nõ insubtiliter colorum mutationes exponit, quæ quidem miracula,& Euangelio astruxere fidem, & Lusitanis ad omne periculum,& dimicationẽ pro crucis trophæo subeundã animos addidere.

38 Tot ergo Regum(vt ad Lusitaniæ infantiam re

curra-

curramus)ac hostium tractu temporis in Lusitania,& Africa deuictorum opima spolia maiores alias prouincias,quam Lusitaniam ditare valuere vt vno beneficio,& de fidei hostibus triumphus, regni amplitudo,gloria victoris, ac diuitiarum cumulus(tanta Dei est clementia)simul obuenirent,vt hoc vno argumento constet Lusitaniam multis saltem hostium spoliis diuitem ante Indię nauigationem fuisse contra Incogniti assertionē.

20 Si adhuc in India cœleste miraculum,& recēs petat Incognitus, anno 1619. Februario mense in monte boni visus iuxta Goam, in cruce è ligno fabre facta,& fixa Christus Dominus multis videntibus,multisque miraculis subsequentibus, attestante toto Oriente apparuit,prout prosequitur domnus Franciscus de Herrera Maldonadus Canonicus de Arbas in epitome Sinæ cap. 18.& 19.quo Crucis triumpho,&in eiusdem anniuersario claudo caput,& librum.

Nāmea iam longo meruit ratis æquore portū

VALLISOLETI:

Ex officina Hieronymi Morillo.
Almæ Vniuersitatis Typographi.

Anno M. DC. XXV.

INDEX

INDEX
EORVM, QVAE
IN HOC VOLVMINE
CONTINENTVR.

A.

Abaſsini Imperator, Proceres, populuſque hodie obſequium Romano Pont. præbent. cap. 18. nu. 9.

Abaſsini obſequium Clementi VII. coram Carolo V. defertur, cap. 18. n. 9.

Abiatharis Sacerdotis depoſitio per Salomonem nõ dat poteſtatem Regi, aut Imperatori contra ſummum Pontificem cap. 6. n. 91.

Abiathar depoſitus propter coniurationem, cap. 6. n. 92.

Abraham auxiliũ præſtitit cõtra Reges, à quibus iniuriam non accepit, cap. 9. num. 16.

¶ *Accolæ*

Accolæ maris Indici nauigando, & piscando quasi possessionem adquisierunt, c. 14. num. 49.

Adquiri quod potest ex concessione expressa, potest ex tacita, & præscriptione, cap. 14. n. 51.

Adriatici maris Imperiũ pertinet ad Venetos, cap. 13. num. 34.

Aduersatiua, autem, *non semper excludit, cap. 10. num. 20.*

Aer quasi possidetur, cũ supra nostrum solum est, c. 10. num. 44.

Aeris excipiendi gratia non possumus alienum agrum ingredi, cap. 10. n. 45.

Æthiopes habebant vaticinium de nostra in Indiã nauigatione, cap. 4. nu. 9.

Africæ Imperium Lusitanicum iuste adquisitum, c. 9. nu. 11.

Alexander VI. diuisit ius nãuigationis in Indias inter Lusitaniæ, Castellæque Reges, capit. 1. num. 6.

*Alexandri VI. diuisio inter Hispaniæ Reges circa Oceani nauigationẽ c. 7. n. 1. & interueniente ipsorum Regum voluntate, cap. 7. n. 5. præiudicat alijs Regibus, cap. 7. num. 6. Sub conditione conuersionis infidelium, ca. 7. n. 9. Valuit inter Reges Hispaniæ ex Incogniti confessione, cap. 8. nu. 33. Ergo alijs ex præscriptione præiudicare potuit, cap. 7. n. 12. præseruat alijs Principibus ius adquisitum in Indiæ nauigatione, ca. 8. n. 11. Bullanõ potuit à Principibus ignorari, cap. 8. n. 21. quo sensu accipienda c. 9. n. 8. non concesit ius ad debellandos, sed ad cõuer-

uertẽdos Indos c. 12. n. 10
potuit alijs Principibus prohibere nauigationem in Indos, cap. 12. nu. 11.
Tertius Venetijs mare Adriaticum donauit c. 10. n. 32.
Alfonsus IV. Lusitaniæ Rex opem tulit Castellæ contra Reges Mauros ad Salsum, cap. 16. n. 5.
Alfonsus V. ad liberandum à Turcis Hydruntum classem mittit, cap. 16. nu. 5.
Alfonsus Lusitaniæ Rex I. debellat quinque Reges Maros Christi apparitione confirmatus, cap. 18. num. 16.
Alfonso Albuquercio crux in cœlo apparet, c. 18. n. 17.
Alfonsus Albuquercius iustitiam præfert pecunijs. Vtimutirajam capite plectens, capit. 17. numer. 6.
Aliud est expellere à commercio, aliud non admittere, cap. 2. n. 16.
Aliud est agere de exemptione personarum Ecclesiasticarum, aliud de potestate Pontificis in ordine ad spiritualia, cap. 6. n. 93.
Altius tollere ædes licet, cap. 10. num. 44.
Aluarus Acunia victor ad Dium ducem obtruncat magnam redemptionem contemnens. cap. 17. nu. 7.
D. Ambrosius damnat nauigationem, & maris Imperium ex ambitionis vitio c. 11. n, 32.
In Americam Romani non nauigarũt, ca. 5. num. 17.
Andreas Furtado de Mendoza aduersus Batauos arcem Malacensem defendit, cap. 3. num. 8.
Angliæ Rex titulis à Pontifi-

ce Romano condecoratus cap. 6. n. 53.

Animus quasi possidendi ius piscationis, & nauigationis tripliciter probatur, c. 14. num. 32.

Anni Plocami libertus in Taprobanam delatus tempore Claudij Imperatoris varios Romanorum numos secum deferens, cap. 5. n. 17.

Antonius Galuanus in Malucis Reges, & populos cõuertit, ca. 18. num. 8. Regnum Ternatis repudiat c. 9. n. 12.

Antonius Paiua in Macaza res conuertit Regem, ac Proceres, cap. 18. numer. 8.

Antipodes negarunt antiqui, cap. 4. num. 5. & hæreticum affirmabant princip. in oratione ad Principes.

Apostoli diuiserunt regiones orbis, & Episcopis diœceses, cap. 8. sub n. 41.

Apostoli signis, & virtutibus prædicabant, cap. 18. nu. 3.

Aqua communis, capit. 10. num. 6.

Aqua fluminis dupliciter consideratur, cap. 10. nu. 42. & 43.

Aquæ vsus, qui consistit in bibendo, hauriendo, & lauando, est omnibus communis cap. 11. num. 34.

Aquæ vsus publicus adquiri potest ex tempore immemoriali, cap. 13. n. 14.

Argumentum à cõtrario sensu validum iniure, c. 11. num. 2.

Argumentum de matrimonio ad Regnum refellitur cap. 6. n. 97.

Arma & merces hostibus fidei non deferenda, cap. 8. num. 18.

Arma, & merces deferre hostibus est præstare illis auxilium, & iusta causa belli, cap. 8. num. 39.

Ars Mombacensis contra Batauos à nostris defensa, c. 3. num. 6.

Arx D. Georgij ob auri fodinas Mina nũcupatur, antequè Indiæ explorationẽ Lusitanis subiecta, c. 16. num. 13.

Astrolabium à Lusitanis inuentum, cap. 8. num. 6.

Athalia Regina Regno, & vita ob hæresim à Sacerdote summo priuata, cap. 6. num. 86.

Athlantis insula mari subuersa vna nocte fabula est, c. 5. num. 20.

Auberti Miræi testimonium de gloria & fide Lusitanorum, de que religione Catholica per eos amplificata in India Orientali, cap. 18. num. 12.

Augusti Cæsaris imagine numisma insignitum reperitur in America per Hispanos, cap. 5. num. 16.

Aurea Chersonesus est Samatra, cap. 4. num. 2.

Aurea poma, Gorgonum domus, Hesperidum hortus & similia næniæ sunt, ca. 5. num. 12.

Auri; argenti, Gemmarum, & aromatum copia ex Indijs adducta non solũ inseruit fidei Catholicæ defensioni, sed etiam Ecclesiarum diuinique cultus ornamento, c. 17. nu. 4.

Autor rationem huius operis reddit, cap. 1. ... m. 10.

B

Barbari à populo Rom. vocantur populi Prouinciales, cap. 1. num. 27.

Barclaius contra Romani Pontificis potestatem tẽporalem quibus fundamẽtis scripsit, c. 6. num. 72.

Barclaij illatio inepta contra Pontificis potestatem, ca. 6. num. 76. error in asserendo Roman. Pont. potestatem temporalem, nõ iure diuino, sed opinionibus constare cap. 6. n. 87. absurda, ca. 6. n. 90. non negat posse Pontificem vti excommunicatione in Reges, sed negat depositione vti posse, cap. 6. num. 81.

Bartholomeus Diazius promontorium bonæ spei primus flexit ca. 13. nu. 41.

*Batauorum occasio ad infestandum ius nauigationis Indicæ cap. 1. num. 8. Lusitanos ab Indico Imperio expellere conantur, ca. 3. n. 5. sæuiunt in Imagines, templa, arbores, & lapides, cap. 3. n. 6. inuadunt arcem Mombacensem, ca. 3. num. 6. Malucas, c. 3. n. 7. Malacam, c. 3. nu. 8. olim seueri, & graues, cap. 5. n. 12. Batauis, & alij in Indiam nauigant post nostrorum inquisitionem, cap. 8. nu. 9. non possunt in Indiam nauigare sine Lusitanorum licentia, quemadmodum nec infidelissimo & à fortiori ipsi, quam infideles c. 8. n. 31. maiori cũ ratione non possunt in India nauigare, c. 8. n. 33. nec in nostras, nec in hostiũ ditiones nec in alias nauigare possunt, ca. 8. n. 38. olim in mari & aquis nõ magni, c. 11. n. 32. nauigant per Oceanũ, & mare Hispanicũ, c. 11. n. 40. ineunt fœdus cũ Turcis, Mauris, & in

*infidelibus,c.*13.*n.*49. *in Indiam non nauigarunt nisi postquam Philippus I. successit in Lusitaniā,ca.* 14.*n.*48. *rebellarunt contra suum Principem naturalem,c.*15.*n.*5. *Batauorum dolus & fraus in contractibus cum Indis,c.* 15.*n.*7. *genus noxium populandisque Prouincijs natum,c.*15.*n.*7. *Batani & alij inuident Lusitanis lucrum, quod ex suis nauigationibus accipiunt, c.*17.*n.*1. *infestāt sui Principis naturalis possessiones c.*17.*n.*3. *cum Regibus copulati à nostris sæpius repulsi,c.*18.*n.* 11.

Batauia Flandriæ pars,cap. 8.*num.*36.

*Bellū contra Turcas,& Mauros semper iustum,c.*9.*n.* 10. *ob fidem violatam iustum,c.*9.*num.*15.

*Bellum non est medium aptum ad fidei propagationē cap.*12.*n.*8.

*In bello iusto an liceat contra Christianos Principi Christiano auxiliū infidelium inuocare? cap.*13.*n.*52.

*Benedictus Ægidius non disputauit in casu Batauorum,c.*8.*n.*39.

*Bona fides non est necessaria in consuetudine prout est lex, est tamen necessaria in consuetudine prout est præscriptio,cap.*14. *num.* 20. *ita præsumitur in præscriptione immemoriali, vt non admittatur probatio in contrarium, cap.* 14. *num.* 37. *requiritur in præscriptione etiam immemoriali, capit.* 14. *num.* 34. *producitur que ex causis iniustis,cap.*14. *num.*35.

Bona Turcarum, & Maurorum bello à fidelibus iustè acquisita, c. 9. num. 11.

Bona acquisita bello iusto cedunt victoris dominio, c. 9. num. 11.

Borrellus reprobatur circa Alexandri VI. Bullæ interpretationem, cap. 12. nu. 6. & 7.

Brutus à Seneca reprobatur ob Cæsaris occisionem ca. 6. num. 2.

Bucanani encomium in Lusitanos, cap. 5. num. 23.

Bullæ cœnæ excommunicatio contra raptores ex naufragio, cap. 2. n. 6.

Bulla Alexandri VI. vide verb. Alexander VI. Bullæ Pontificiæ verba referuntur circa comissionem conuersionis Regibus Lusitaniæ delegatæ, cap. 7. numer. 9.

C

Cabouerde Hesperides, c. 5. num. 10.

Campson & Turcarum Imperator magnas classes ædificarunt ad expellendos Lusitanos ex India, c. 8. num. 28.

Caput Ecclesiæ Vniuersale dari oportet, cap. 6. n. 6.

Carolus V. animaduerti vult in Castellanos in Indiam Orientalem nauigantes, cap. 14. num. 47.

Castellani, Galli, & alij prohibiti sunt à Lusitanis in Indiam nauigare, ca. 14. num. 47.

Castellani iuste Mexicum obtinere Talcha Thedanos iuuando, c. 9. num. 16.

Castrensis opinio retorquetur contra Incognitum, cap. 14. n. 52.

Catoblepas serpens visu necat

cat, cap. 5. num. 4.
Causæ etiam iniustæ inducũt bonam fidem, cap. 14. n. 44.
Ceilam est Taprobana, ca. 3. num. 12.
Christiani Principes vocati à Pontifice in societatem nauigationis Indicæ eam non admiserunt, capit. 8. num. 20.
Christophorus columbus occidentales Indias detexit, cap. 1. num. 5.
Christus in cœlum ascensurus reliquit in terris vicariũ, c. 6. n. 4. habuit omnẽ potestatẽ, c. 6. n. 56. non habuit, nec habere voluit Regnum tẽporale, c. 6. n. 60. non fuit Monarcha temporalis ex aliquorum sententia, fuit tamen ex veriori, cap. 6. numer. 66. non communicauit Petro potestatem excellentiæ, cap. 6. numer. 67. fuit Monarcha temporalis, habuitque potestatem excellentiæ super omnia temporalia cap. 12. n. 3. dum Petro concessit spiritualẽ potestatem eo ipso concessit temporalem in ordine ad spiritualem, cap. 12. num. 4. dominus maris, & ventorum figuratus per Noe, qui fuit figura Christi cap. 12. num. 6. dedit Petro potestatem in fideles, non vero in infideles, capit. 9. numer. 3.
Christi Vicarius vsque ad finem sæculi durabit, c. 6. num. 5.
Ciuitatis optimus status sub iusto Rege, cap. 6. num. 2.
Coloniæ plures Lusitanorum in Africa, & Asia, cap. 8. num. 9.

Columnæ lapideæ in Africæ littoribus collocatæ in nostræ ditionis testimonium Lusitanorum Regum iussu, c. 8. n. 5.

Cõmercio sunt exemptæ res, quas natura, iusgentium, aut mores ciuitatis prohibuere, capit. 2. numer. 10.

Commercium iuregentium commune potest alicui ex iusta causa priuatiuè competere, & alijs prohiberi, cap. 8. num. 12. Lusitani cum Indis sibi adquirere potuere, tum ex Pontificis concessione, tum ex laboribus & expensis, cap. 8. num. 12. commercium extra esse & habere commercium rei differunt, c. 13. num. 5.

Commissio nomine proprio directa in dignitatem transit in successorẽ, c. 6. n. 27.

Communes res, quæ sint ex Cicerone cap. 10. numero 5.

Communia iurisgentiũ, quæ Romani vocauerint, ca. 10. num. 7. iurisgentium post adquisitionem manent publica populi vnius cap. 10. n. 26.

Confirmatio Romani Pont. olim competebat Imperatori, cap. 6. n. 100.

Conquistæ Regum Lusitaniæ multo sanguine, & sumptibus comparatæ, cap. 11. num. 41.

Consensus hominum vnanimis in re aliqua est coniectura, vt ea iurisgentium putetur, cap. 14. n. 5. liber inducitur ex præscriptione immemoriali adeo, vt probatio in contrarium non admittatur, cap. 14. num. 45.

Constantini Indiæ Prore-

gis illustre religionis documentum in dente simij comburendo, capit. 17. num. 5.

Constitutiones Pontificiæ Romæ promulgatæ vbique obligant, c. 8. n. 23.

Consuetudo dicitur adquisitio per temporis possessionem, c. 13. n. 27.

Consuetudine ius publicum piscandi, nauigandi, & similium adquiri potest, cap. 13. n. 26.

Cõsuetudinem inter & præscriptionem magnæ differentiæ, c. 13. n. 27.

Consuetudo, quæ est præscriptio regulatur vt præscriptio, cap. 14. n. 20.

Consuetudo in præscriptionibus ligat omnes, cap. 14. num. 44.

Continui, & discontinui iuris distinctio reprobatur, ca. 14. num. 18.

Conuersio infidelium in India Orientali committi non potuit nisi Regibus potentissimis, & sub commercij colore, & fœnore, cap. 7. n. 11. & c. 8. n. 1.

Infidelium, & Apostasiæ reductio ad fidem Catholicam pertinet ad miraculorum genus, c. 18. n. 9.

Coronæ ducibus & militibus donabantur, qui primi ad brauium, murum, vel locum destinatum perueniebant, c. 8. n. 10.

Cosmus à Medicis titulum magni ducis & insignia a Pio V. accipit, cap. 6. nu. 59.

Crucis, ad quam interfectus est D. Thomas, miraculum illustre, ac frequens c. 18. n. 18. miraculum hodie in Goa, cap. 18. n. 20.

Cui committitur finis, cõmituntur necessaria ad finẽ cap.

cap.6.num.73.& 82.

D

DElicta commissa in mari puniendaà terræ Rectore, & intra quot milliaria, cap.10.n.33.

Dens simij in veneratione apud Indos, crematur a Constantino Prorege, ca. 17.num.5.

Descriptio Roman. Pont. c. 6.num.102.

Deserta magna in arida reperiuntur, cap.10.n.39.

Deus vnum totius generis humani parentem creauit, cap.6.num.2.

Didaci à Silueira nobile factum in fide hostis seruanda, c.15.n.10.

Differentia inter præscriptionem, & consuetudinem pro adquisitione, cap. 14. num.23.

Dionysius Rex Christi ordinem instituit.cap.1.n.3.

liberalitas in Reges Aragoniæ, & Hispaniæ, cap. 16.num.2.

Discontinua iura requirunt tempus immemoriale ad præscriptionem ex communi, capit. 14. numer. 17.

Disponendi facultas de rebus proprijs libera est vnicuique, & reipublicæ post rerum diuisionem, cap. 2. num.9.

Diuisio orbis in quinque Zonas, cap.4.n.5. Alexandrina ex Regum Hispaniæ voluntate processit ex Incognito, ergo præscribi potest, c.7.n.12.

Diuus Thomas Apostolus prædixit nostram in Indiam nauigationem designauitque tempus, capit. 4. num.10.

Diuus

Diuus Franciſcus Xauerius teſtatur Gamam primũ in Indiam nauigaſſe, ca. 4. num. 11.

Diuus Gregorius vocabat ſe famulum Imperatoris ob humilitatem, cap. 6. nu. 98.

Doctores conueniunt in poteſtate Pontificis temporali, licet in terminis explicandi diſcrepent, cap. 6. n. 62.

Dolus Batauorum in contractibus cum Indis, ca. 15. nu. 7.

Dominium Principis non excluditur ex dominio particularium inferiorum, c. 14. n. 49.

Duces ad bella fœlices ſunt eligendi, cap. 8. n. 7.

Duobus modis poteſt aliquid eſſe de iure naturæ, c. 1. n. 22.

Duo gladij in Eccleſia, c. 6. num. 55. & 64.

Dux Venetorum annulo deſponſat mare ex Põtificia conceſsione, ca. 10. num. 32.

E

Ecclesia militans fundata à Chriſto Monarchico regimine c. 6. n. 3.

*Eccleſia, vſque ad finem ſæculi durabit, c. 6. n. 5. caput vniuerſale dari oportet, c. 6. n. 6. regi non debuit ſine Rectore per communitatem, nec a diuerſis capitibus indepẽdẽter, c. 6. n. 8. vnũ eſt corpus c. 6. n. 9. caput vnicũ nõ multiplex debet eſſe, c. 6. n. 9. regimẽ eſt ſupernaturale neminique conuenit, niſi cui Chriſtus Dñs. cõceſsit, ca. 6. n. 35. eſſet monſ-

monstruosa si tot haberet capita, quot Reges, c. 6. n. 35. veris miraculis constat, cap. 18. num. 2.

Ecclesiastica potestas imperfecte, & perfecte considerari potest, cap. 6. n. 11.

Ecclesiasticus iudex, qui principaliter non potest cognoscere de causa prosana, potest cognoscere incidenter, c. 6. n. 24.

Ecclesiastica potestas non expirauit morte Petri, ca. 6. n. 26. & 33.

Ædificare, & occupare cuilibet licet de iure gentiũ in litteribus, nisi sint propria populi Romani, cap. 11. n. 9.

Ædificando in littoribus priuatus vsui publico nocere non potest, cap. 11. nu. 10.

Ædificans, nauigans, piscãs in loco publico quasi possessione durante habet dominium, & ius alios prohibendi, c. 14. n. 53.

Ægæ Moniz fides memorãda in liberando Henrico Principe, cap. 15. n. 3.

Ægidius, & Victoria taxãtur, dum resoluunt non posse Principem, sine causa exteros a suis terris, & commercijs arcere, cap. 2. n. 17.

Electio Regis pertinet ad populum, c. 6. n. 19.

Electio, seu confirmatio Romani Pontificis olim competebat Imperatori, c. 6. n. 100.

Emmanuel Lusitaniæ Rex classem mittit Venetijs cõtra Turcas, cap. 16. nu. 7. indixit nobilibus donatiua ad Indiæ expeditionem c. 16. n. 10.

Emptio est iuris gentium licet

cet postea inuenta, cap. 14. n. 4.

Epistola Ioannis Tertij, circa fidem Catholicam disseminandam, & conseruãdam in Oriente, cap. 18. num. 5.

Equæ iuxta Olysiponem absque masculo concipiunt, c. 5. n. 6.

Equus Seianus infælicitatis symbolum, c. 8. n. 8.

Eudoxi nauigatio in Indiã fictitia, cap. 5. num. 13.

Exceptio etiam est intentionis exclusio, cap. 13. nu. 24.

Excommunicatio bullæ cœnæ cõtra raptores ex naufragio, c. 2. n. 6.

Exempla Incogniti aliena à disputatione c. 2. num. 18.

Extensio de iuribus ad iura data occupatione quod procedit quando locus naturaliter alter ab altero pendet, cap. 8. n. 15. & 16. de loco ad locum diuersum fit, si à superiore destinatus fuerit, cap. 8. n. 17.

Exteri non possunt deferre merces ad loca conquistæ Lusitanorum cap. 8. nu. 19. possunt prohiberi à Principe ingressu suarũ prouinciarum, cap. 1. nu. 9. & an. 16. cap. 14. n. 15 adde Ruyn. cõs. 100. n. 3. vol. 5.

F.

FActum nobile didaci Silueira infide hosti seruanda, cap. 15. nu. 10.

Facultas disponendi de rebus propryis libera est vnicuique, & reipublic. post rerum diuisionẽ c. 2. n. 9.

Fides Lusitanorũ erga suos Reges absque exemplo, c. 15. num. 3. in commercijs, cap. 15. num. 6. pueri Lusitani erga acerrimũ hostem cap. 15. num. 9. hosti seruanda, cap. 15. n. 8. Fr. Antonij Laurerij erga hostem, cap. 15. nu. 10. mendacijs opponitur & tripliciter consideratur quoad Regem; quoad contrahentes, quoad hostes, cap. 15. n. 2.

Fides historijs adhibenda, c. 9. num. 9.

Fiscus, seu Rex non est priui legiatus nisi in casibus iure expressis, cap. 6. num. 84.

Flumina sunt publica hoc est populi Romani, c. 11. num. 11.

Fluminis vsus, qui consistit in nauigando, & piscando, communis est priuatiuè vnius populi, cap. 11. num. 36.

Fœdus cum infidelibus contra Christianos inire nefas, cap. 13. num. 49.

Fœlicitas in bellis consilij comes & rationis, cap. 8. n. 7.

Fœminæ sine hominis concubitu concipiunt in Insula Gorgonum, cap. 5. nu. 3. vide num. 6.

D. Franciscus de Almeida Indiæ Prorex Onoris Regi bellum intulit ad repetenda bona Lusitanorum naufragantium, capit. 2. num. 7.

D. Franciscus Xauerius Apostolorum hæres miraculis plantat fidem in Oriente cap. 18. n. 7.

Fraus Batauorum in contractibus cum Indis, ca. 18. num. 7.

G. Gal-

G

Galli, Castellani, & alij prohibiti sunt à Lusitanis in Indiam uauigare, ca. 14. num. 47.

Genuensium & Venetorum ius maris defenditur, cap. 13, n. 13.

Gerardi mercatoris testimonium de cultu, Christique religione per Lusitanos in Orientali ora propagata, cap. 18. n. 13.

Germani non sunt conquesti de Romanis circa prohibitionem commercij contra Incognitum, c. 1. n. 25.

Gladij, vide verb. duo gladij.

Gorgonum Insula fœminas sine hominum concubitu cõcipientes producit, cap. 5. nnm. 3. & vide numer. 6.

Gorgonum domus, Hesperidum hortus, & similia Næniæ sunt, c. 5. nu. 12.

D. Gregorius vocabat se famulum Imperatoris ob humilitatem, c. 6. n. 98.

H

Hanno magna classe è Gadibus in Indiam nauigauit ex aliquorum opinione, c. 5. n. 1. inuenit varias species hominum, c. 5. n. 2. deceptus & in quo circa Indicã nauigationẽ, c. 5. nu. 11. Hanonis fabulæ refelluntur, c. 5. à n. 5.

Hæresis Regis magis nocet Ecclesiæ, quam Pontificis Romani. c. 6. n. 96.

Henricus Lusitaniæ Infans primus nauigationem per mare Athlanticum, seu Æthiopicum aperuit, ca. 1. num. 2

Henricus Cardinalis succes-

sit Sebastiano, c. 1. n. 7.

Henricus I. Lusitaniæ titulũ Regis ab Alex. III. accipit c. 6. n. 53.

Herodoti historia refellitur, cap. 5. n. 22.

Hesperion promontorium longè à bonæ spei promontorio distat, c. 5. n. 50.

Hesperides Cabouerde, ca. 5. num. 10.

Hesperidum hortus Gorgonũ domus & similia Næ niæ sunt, c. 5. n. 12.

Hispani per vim, & arma spoliarunt Indos, Hispaniæ tamen Rex iuste retinet, & possidet Indias Occidentales, c. 12. n. 12.

Hispaniæ Reges alijs Principibus cur prælati in nauigatione ad Indos, c. 8. n. 1. armati sunt mari terraq; contra Turcas, Piratas, & rebelles, ca. 17. n. 2. vide verb. Rex & Reges.

Hispania de facto non iure subiecta fuit Imperio, à quo iam libera est, c. 13. n. 9. & ab infidelium iugo liberata, ca. 9. n. 11.

Homo sermone humanã conseruat societatẽ, c. 5. n. 5.

I

Iacobus Canus Congi Regem & populum conuertit, ca. 18. num. 8.

D. Iacobus, Thom. & alij sancti in prælia pro Lusitanis ingrediuntur, c. 18. n. 10.

Iaponis & Sinæ Catholici à suis Imperatoribus Bõziorum, & Batauorum suasu profide substinenda mactantur, cap. 8. n. 2.

Iesuitæ cum magno fructu in India orientali operantur sunt velut Benjamin, c. 18. n. 7. Abassinum Imperatorem cum subditis ad Christi ouile reducunt, ca. 18. num. 9.

Ignis de igne cõmunicandus. c. 10. n. 14.

Immemorialis non excluditur, licet contrarium conſtet ex hiſtorijs c. 14. nu. 38. non requirit titulum nec bonæ fidei quæſtionem admittit c. 14. num. 40. vide verbo præſcriptio.

Immunitate Eccleſiæ gaudet proiectus in aera cœmeterij, c. 10. n. 46.

Imperator Romanus ſolebat vſurpare dignitatẽ ſummi Sacerdotis, c. 6. n. 15. priuari poteſt à Romano Pontifice, cap. 6. a n. 45. in primitiua Eccleſia non deponebatur, & quare c. 6. num. 50. habet ſupremam poteſtatem temporalem, cap. 6 nu. 61. magis pendet à Romano Pontifice, quam Rex cap. 6. num. 71. non recognoſcit ſuperiorem in temporalibus, cap. 6. n. 80. eſt ſuper omneshomines non ſuper Romanum Pontificem, c. 6. nu. 99. ex ſummi Pontificis electione, vel confirmatione nihil ſuperioritatis habebat ca. 6. n. 101. non habet ſupremam poteſtatem in vniuerſa Eccleſia circa temporalia, c. 10. nu. 18. habet iuriſdictionem in mari vltra diſtrictum. qui terræ adiacenti competit ca. 10. nu. 41. prohibet deduci aquã ex flumine publico, cap. 11. nu. 24. mittit claſſes ad mare purgandum ca. 13. num. 8. quod poteſt, poterit & Rex ſuperiorẽ non recognoſcens, cap: 13. num. 9. non eſt orbis dominus cap. 10. num. 47. ca. 13. num. 10. mari, & littoribus ſeruitutem imponit, cap. 13. num. 11. ius

maris acquirit ex præscriptione c.13.n.13. non potest inire fœdus cum infidelibus contra fideles cap. 13.n.51. vide verb. rex & verb. confirmatio.

Imperatores à Romanis eligebantur, quibus fortunæ fauit, cap. 8.n.7.

Imperia ex temporis diuturnitate confirmantur, c.12. n.13. c.14. n.7.

Incognitus corrumpit, & mutat leges in orat. ad Principes: scribit contra ius nauigationis Indicæ Lusitanis competens cap. 1.n.9. non probat intentionis fundamentum, c.1.n.21. affert exempla aliena a disputatione, c.2.n.18. negat Indiam à Lusitanis inuentam, c.3.n.1. c.4.n.1. fabulas adducit, c.5.n.13. negat Pont. Rom. potuisse concedere ius in Indos, c.7 n.1. prouocat Lusitanos remotis armis ad conscientiæ & æstimationis tribunal, c.8.n.37. reijcit auctores tāquā adulatores in orat. ad principes orbis, & cap. 10.n.23. agnoscit mare occupari posse nauigando, & piscando, c.14.n.50. blaterat contra Lusitanos pauperes, mēdaces, dardanarios, & sceleratos vocās c.15.n.1. & c.16.n.10. mēdax & ignorans circa Lusitaniæ diuitias c.16.n.9

India antiquis cognita, c.a.3. n.2. ad austrū pertinet, c. 13.n.11. à Lusitanis primū per nauigationē Atlāticā inuenta, c.4. n.4. & 7. de quo vaticinati sunt sancti, c.4. à n.8. an in Indiā triginta hominū millia cū Hannone nauigauerint? c.5.n.7. Occidētalis coniūcta, vel cū Asia, vel Tartaria, cap.5.n.21. in Indiam si alij primi nauigarunt

garunt, à nauigatione desistiterunt c. 5. n. 23. Indicā nauigationem Lusitanorū perturbantes incidunt in censuras, c. 13. n. 48.

Indi tēpore Romanorū in Germaniam naufragijs delati, c. 5. n. 14. Orientales, & Occidētales à Sinis orti, c. 5. n. 15. & 21. occidētales non descendunt à decem Iudæorum Tribubus, c. 5. n. 19. Occidentales nō permearunt ex Africa, vel Europa per insulam Athlantidem, c. 5. n. 19. Indorum conuersio non potuit nisi potentissimis Regibus committi ca. 8. n. 1. conuersi perseuerare non possunt nisi ex regum Catholicorum auxilio, ca. 8. n. 2. simiū, eiusq; dentem venerantur, c. 17. n. 5.

Indigētia rerū ab statu naturæ integræ exularet c. 1. n. 19.

Infideles nō sunt spoliādi rebus proprijs propter infidelitatē, alia ve peccata, c. 3. n. 4. per baptismū non fiūt peioris cōditionis quoad tēporalia, c. 6. n. 89. eorū cōuersio in India Orietali cōmitti nō potuit, nisi regibus, & sub cōmercij colore, c. 7. n. 11. infideliū auxiliū inuocare cōtra fideles an liceat Principi Christiano, c. 13. à n. 51. vt tales non sunt directè subditi Pōt. Rom. sed indirectè c. 9. n. 4. nō sunt armis ad fidē Catholicā cogēdi c. 9. n. 5. nō accipiētes fidē nō sūt debellādi, & an ad eā audiēdā sint cogendi, c. 9. n. 6. ingenio vary, & fallaces, cap. 9. n. 17.

Iniuriæ in parentibus, patria, & regibus non vindicandæ t. 15. n. 5.

Insula Gorgonū fœminas sine hominis concubitu concipientes producit, capit. 5.

n.2.& 6.Atlantidis mari subuersa vna nocte, c. 5.num.20.

*Intellectus cap.1.22.dist.c. 6.n.63.extrauag. vnã de maioritate,c.6.n.64. Clem.meruit de priuil.c. 6.n.64.c. Per venerabilem,qui filij sint legitimi, c.6.n. 80.c. Adrianus,c. in synodo 63.dist. cap.6. num. 100.l. de precatio. ff.ad l.Rodhiam,ca. 10. n.17.19.& 20. leg.sanè.ff.de iniur.c. 10.num. 21.23.& 24.& ca.13. num.7.l.venditor.ff.cõmunia prædior.c.11.n.2. & c.14.n.21.l. quod in littore.ff.de acquiren. rer. dom.ca.11.n. 5.l. pen.ff. de rerum diuis.cap.11.n. 6.& 29.l.nemo. ff.de rerum diuis.cap. 11.nu. 8. & 15.§.flumina,Instit. de rer.diuis.c.11.nu. 11. & 31.l.si quisquam.ff. de diuers.& temporal.c. 11.n.16.& 21.& cap. 14.n.23.l.vlt.de vsuca. c.11.n.16.17.& 22.& c.13.num.15.& 16.& cap.14.n.14.ca.veniens de præscript.c. 11.n. 23. l.iniuriarum.§.siquis me ff.de iniurijs ca.11.n.25. l.littora.ff.ne quid in loco publico,c.11.num.28. & 30.c.14.n.15.Ordin. libr.5.tit.91.c.11.n. 36. Iulius Paulus institut. de vsuc.cap. 13.nnn. 20. .l. vsum aquæ.C. de aquæ ductu,cap. 13. num. 14.instit.de vsucap.& præscript.c.13.n. 20.l.si duo.§.1.ff.de iure iuran. c.13.n.23.l.2.§.si quis à principe.ff.ne quid in loco publico c.13.n.37.c.1.de præscript.in 6.ca. 13.nu. 36.& 38.& cap.14.n. 19.

19. *l. sequitur. §. viam. ff. de vsucap. c.* 14. *n.* 13. *cap. cum dilectus de consuet. c.* 3. *eodem in* 6. *cap. cum Ecclesia de causa posses. c. super quibusdam §. præterea, de verb. signifi. cap.* 14. *n.* 20. *l.* 1. *§. vltim. l.* 2. *in princ. l.* 3. *ff. de aqua pluuia cap.* 14. *num.* 21. *l.* 7. *tit.* 29. *p.* 3. *c.* 14. *n.* 26.

Interdictum, ne quid in mari fiat, quo portus statio, iterue nauigijs deterius sit, c. 10. *num.* 10. *competit habenti ius maris cap.* 10. *n.* 24. *aliud ad publicas, aliud ad priuatas causas, c.* 10. *n.* 25. *ne nauigatio impediatur priuatum est, etiam attenta origine rerum, c.* 11. *n.* 14.

Inuentio Indicæ nauigationis simpliciter non confert ius cap. 3. *n.* 13. *inuenire quid significet cap.* 3. *nu.* 14. *fuit in causa, vt Lusitani alijs præferrentur, cap.* 8. *n.* 5.

Ioannes primus Lusitaniæ Rex Septam expugnat, c. 1. *n.* 1. *secundus in Indiã nauigationem procurat, c.* 1. *n.* 3. *promontorium bonæ spei per suos nauarchos flectit ca.* 13. *n.* 41. *succurrit Regibus Catholicis ad Malacæ expugnationem & Maximiliano Romanorum Regi, ca.* 16. *num.* 3. *&* 4. *Abassini Imperiũ ad Ecclesiam Rom. reducere intendit cap.* 18. *nu.* 9. *tertius succurrit Castellæ rebellanti pro Carolo, reijcitque a rebellibus oblatam regni inuestituram, cap.* 16. *n.* 6. *vide verb. epistola.*

Ioannis Castrij Indiæ Proregis insigne fidei seruandæ

documentum, dum crinē barbæ oppignerat, & redemit, c. 15. n. 11.

Isaias vaticinatur nauigationem Lusitanorum in Indiam, c. 4. n. 1. & c. 8. num. 1.

Iter, via publica mutata forma præscribuntur: ca. 14. num. 26.

Iudex, qui principaliter de causa cognoscit, potest cognoscere incidenter de incompetenti, cap. 6. num. 23. Ecclesiasticus, qui principaliter non cognoscit de causa profana, potest iucidenter, capit. 6. num. 24.

Iudicet ille de alterius errore, qui in se non habet, quid condemnet, c. 15. n. 1.

Iudæi expulsi à Castella magnas diuitias Lusitaniæ regno deferunt, cap. 16. numer. 9.

Iura discontinua requirunt tēpus immemoriale ad præscriptionem excommuni, c. 14. n. 17. quæ traditio explodituꝛ, n. 18.

Iuramentum dignitati præstitum transit in successorem, c. 6. n. 30.

Iurisdictio penes duos diuersimodè existere potest, cap. 6. n. 70. temporalis suprema directè apud regem in directè ad Pontificem pertinere potest, d. num. 70. cum seqq. maris, vide maris protectio.

Iurisgentium constitutiones variæ diuerso naturæ statu considerātur, c. 1. n. 15. & 16. vide iusgentium.

Iuris negatiui præscriptio procedit à prohibitione, quando principaliter de eo agitur, non vero si in consequentiam, cap. 14. num. 42.

Ius gentium vnicum est, non primarium, & secundarium, cap. 1. n. 13. reputatur, quod apud omnes obseruatur licet postea fuerit inuentum, quod multipliciter ostenditur, c. 14. à n. 3. cœpit cum genere humano, c. 14. n. 4. non hominum approbatio, sed ratio naturalis constituit, c. 14. n. 5.

Ius naturæ duobus modis consideratur, c. 1. n. 22.

Ius piscandi in flumine, vel mari occupari potest, & donari à principe, c. 11. n. 24. & 25. nauigandi, & similium an acquiratur præoccupatione simpliciter cap. 13. n. 29.

Ius prohibitionis in rebus publicis requirit plures annos cap. 13. n. 30.

Ius publicum quanto tempore præscribatur, c. 14. n. 17.

L

Lapideæ columnæ in Africæ littoribus collocatæ in nostræ ditionis testimoniũ Lusitanorum Regum iussu, cap. 8. n. 5.

Latrones grassantes in vijs publicis non gaudent immunitate Ecclesiæ, ac proinde nec piratæ, c. 10. num. 34.

Leges vnius populi non ligãt alios populos, nec exteros Principes, cap. 14. n. 14. non audiuntur inter armorum strepitum, capit. 8. num. 37.

Legis ferendæ potestas supponit iurisdictionem, ca. 10. num. 19.

Lepra significat hæresim, cap. 6. num. 85.

Lex vetus figura nouæ, cap. 6. n. 85.

Lex sumitur pro pacto in con-

tractibus, cap. 14. nu. 21.

Lex Castellæ in via publica, & similibus non admittit præscriptionem, c. 14. num. 25.

Libera nauigatio alijs prohiberi potest, cap. 11. n. 4.

Libertas sine superiore non congruit, c. 6. num. 8.

Libertatem contra status primæui præscribitur tempore ordinario, c. 13. n. 38.

Libertus Annij Placami in Taprobanam delatus tempore Claudij Imperatoris varios Romanorum numos secum deferens, ca. 5. num. 17.

Littora sunt communia omnibus ante occupationem, postea vero sunt Principis occupantis, c. 11. n. 5. sunt eiusdem conditionis, cuius mare, cap. 11. n. 1.

Littorum & maris vsus publicus est de iuregentium, sed potest fieri publicus vnius populi, c. 14. n. 15.

Littus maris commune ex iuregentium, cap. 10. n. 8. occupari potest, cap. 11. num. 15.

Loca publica, vt occupentur sufficit destinatio & præparatio, cap. 8. n. 13. respectu Principum censentur libera, c. 13. n. 37.

Longa possessio refertur ad decem, vel viginti annos, cap. 14. n. 24.

Lucrum ex Indijs non æquat sumptus pro conseruanda fide Catholica insumptos cap. 17. num. 3. cap. 16. num. 10.

Ludouicus Lusitaniæ Infans cum magna classe iuuat Imperatorem Carolum in expugnatione Tuneti, ca. 16. n. 8.

Luna, & cæteræ stellæ subijciuntur Soli, abeoque splē do-

dorem recipiunt, cap. 16. num. 40.
Luna quarta nati, ca. 8. n. 8.
Lusitania diues ante Indicã nauigationem, cap. 16. n. 10. auro abundans, c. 16. num. 1. ab infidelium faucibus erepta, ca. 9. n. 11.
Lusitaniæ, Castellæque Reges de iure Americæ disceptant, ac paciscuntur, cap. 1. n. 6.
Lusitaniæ leges succiplenæ, cap. 2. n. 12.
Lusitaniæ Regibus viginti & octo Reges in India tributarij, c. 5. n. 23.
Lusitaniæ Rex nimittat cõcionatores ad infidelium conuersionem non potest alijs prohibere in illis commercium, ca. 7. num. 10.
magnos apparatus in Indiæ expeditionem faciunt animumque habent progrediendi, ideo non possunt ab alijs Regibus perturbari, cap. 8. num. 14.
propter strepitum armorum an iustè serenissimi vocentur? cap. 8. nu. 14.
habent fundatam intentionem suam contra omnes Principes in Indiæ nauigatione, c. 8. n. 32.
Indicam nauigationem adquisiere ex prohibitione, ex declaratione, & ex titulo, cap. 14. num. 33.
intitulatur Rex Indicæ nauigationis, & commercij, cap. 14. n. 33.
tituli omnibus noti, cap. 14. num. 33.
habet bonam fidem in nauigatione & commercio Indico, cap. 14. num. 34.
bellum contra Mauros, & Turcas gessere absque amicorum auxilijs, c. 16. num. 1.
alios Principes Catholicos armis, pecunijs, exercitibus, vel classibus con-

contra fidei hostes adiuua runt, cap. 16. num. 1. Regnum opulentissimum ante Indiæ nauigationem, cap. 16. num. 11. cuius præcipua cura infidelium conuersio, c. 18. n. 4.

Lusitani primi in Indiam nauigarunt, cap. 4. n. 4. & 7. de iure finium, aut gradu constantiæ detrudi nequeunt, cap. 3. num. 9. Vltra Taprobanem progressi, cap. 3. num. 12. Colonias posuere, Reges subiecere, c. 5. num. 23. sub commercij colore occasiones conuertendi infideles quærunt, c. 7. n. 11. in peritia nauali præstantissimi, c. 8. n. 6. in genio peracuti, c. 8. n. 6. fœlices in nauigarionis periculis, & perferendis laboribus mari, terraque omnes superant, cap. 8. num. 9. cõmercium cum Indis sibi adquirere potuere tum ex Pontificis concessione, tum ex laboribus, & expensis, cap. 8. n. 12. Reges ius Indicæ nauigationis defendunt ex omnium sententia, cap. 13. num. 46. & si cum violentia Indici maris nauigationem usurpauerint, ex temporis diuturnitate ius illud præscripsere, cap. 14. n. 16. vincunt causam contra Incognitũ eisdem armis, quibus ille pugnat, cap. 14. n. 28. pueri fides erga acerrimum hostem, cap. 15. numer. 9. perlustrant quotannis Oceanum ab Herculeo freto vsque ad extremos Sinas & Iaponios, cap. 17. num. 1. Lucrum ex nauigationibus nanciscuntur, vt eo fidem Catholicam defendant, cap. 17. nu. 2. præferunt honorem diuitijs, ca. 17.

17. à num. 5. intra Ecclesiam Catholicam constituti ex Incogniti confessione cap. 18. nu. 1. laici velut Nuncij Apostolici Reges, & populos ad fidem conuertunt, cap. 18. nu. 8. in bellis diuinam opem sunt experti contra Mauros, Turcas, & infideles, c. 18. n. 10. in Indiam arma victritia, & Crucis trophæũ inuexerunt, c. 18. n. 12. à Deo prædilecti miraculis ab Infantia Regni Lusitanici, c. 18. n. 16. inuenerũt astrolabiũ, c. 8. n. 6. ius habent ex Pontificia concessione debellandi Indos, si prædicationi officiant, c. 9. n. 9. non sunt abusi bello in infideles, c. 9. n. 12. offensi dolent, lacessiti pugnant, iniurias acerrime persecũtur, cap. 9. n. 13. iuste bellum contra fideifragos suscipiunt, cap. 9. nu. 14. & 15. in fide tuenda constãtissimi in perfidia vindicanda seueri, num. 14. Indos non debellarunt nisi propter fraudem Indorum, cap. 9. nu. 19. semel elusi falli non patiuntur, cap. 49. n. 19.

Lusitanis Regibus solis idem de Hispanis respectu Americæ cur conuersio Indorũ commissa, c. 8. n. 3.

Lusitanorum in Indiam nauigatio excedit fabulosas antiquorum uauigationes cap. 8. n. 3. edictum ne alij in India nauigent sine ipsorum licentia æquum, & iustum præscripsit legitime contra omnes, c. 8. n. 29. ius in Indiæ nauigatione concluditur ex præoccupatione, consuetudine, & destinatione, c. 13. n. 40. fides erga suos Reges absque

que exemplo, c. 15. nu. 3. fides, & veritas in commercijs, cap. 15. n. 6. triũphi in Africa, & Asia contra Turcas, Mauros, infideles, & rebelles, c. 18. n. 14. victoriæ diuino potius auxilio, quam ipsorum fortitudini tribuendæ, c. 18. n. 14. gloria, & fortitudo non diminuitur ex diuinis auxilijs, c. 18. n. 15. Regũ insignia quinque Christi stigmata & cur magis Lusitanis, quam alijs Regibus fuerint concessa, c. 18. num. 17. occasiones ampliandi Imperium in India ex auxilij præstandi titulo, c. 9. n. 16. arces in India iuste ædificarunt, cap. 9. n. 17. & 18. defensio Imperij Asiatici tribus titulis, c. 9. num. 19. vide verb. coloniæ.

M

Malacensis vrbis, arcisque obsidio stupenda à Batauis, & confœderatis Regibus, c. 3. n. 8.

Malafides purgatur 30. annis præcipuè in successoribus, c. 14. num. 36. probari potest indirecte contra præscriptionem immemorialem, cap. 14. n. 38. quibus modis probatur contra præscribentem, cap. 14. n. 38.

Mare, & littora an sint diuersæ conditionis? c. 10. n. 13. an sit de numero rerũ, quæ in commercio non sunt? cap. 10. n. 13. sicut arida diuisionem recipit de iure gentium, & contrarium dicere perridiculum est, cap. 10. n. 22. comprehenditur & definitur sub terræ territorio, cap. 10. n. 33.

n. 33. *fundatum est in alio, & ideo occupationis est capax, cap.* 10. *n.* 47. *an sit omnibus commune de iuregentium, c.* 11. *n.* 1. *à Principe occupari potest c.* 11. *n.* 4. *commune de iuregentium, & per hoc littora maris, c.* 11. *n.* 15.

Mare aer & aqua profluens de iure naturæ communia considerantur, vt elementa, & vt locum occupantia, c. 10. *n.* 42. *Mare, aer & aqua considerata, vt localia possidentur, c.* 10. *n.* 43. *Mare, & littora post occupationem dicuntur publica hoc est populi Roman. c.* 11. *n.* 6. *Mare & littus non sunt diuersæ conditionis, pars, & totum sunt eiusdem naturæ, cap.* 11. *n.* 29. *Mare inter & littus differentia ante & post occupationem, ca.* 11. *n.* 31. *mare, & diuerticulum differunt apud Iuris Consultos, c.* 13. *n.* 7.

Maris an sit commune elemẽtum, cap. 10. *n.* 7. *ad littus accedere nemo à populo Romano prohiberi potest, cap.* 10. *n.* 9. *nauigatio impediri non debet, ca.* 10. *num.* 10. *ius adquiri potest, & in dotem dari, c.* 10. *n.* 15. *&* 32.

Maris proprietas ad aliquem pertinere potest, cap. 10. *num.* 21. *& si sit nullius, protectio tamen & iurisdictio Imperatoris, vel Principis, c.* 10. *n.* 30.

Maris protectio & iurisdictio de iuregentium competit omnibus Principibus sed post occupationem præfertur possidens, c. 10. *nu.* 36. *protectio necessaria est ne deferantur extra Regnum merces prohibitæ, &*

vt

vt securè nauigetur, & ob id iuste vectigal exigitur in vniuerso orbe, cap. 10. n. 37. immensitas, & qualitas non repugnant adquisitioni, c. 10. n. 38. pars pertinet ad dominiũ terræ vicinæ, c. 10. n. 40. littorum, & aeris diuisio in totum non admittitur, sed pro parte, c. 11. nu. 7. communis vsus omnibus hominibus quomodo accipiatur, cap. 11. n. 30. occupationem dari posse concluditur, cap. 11. n. 38. occupatio à Doctoribus & Iurisconsultis admittitur, ca. 13. nu. 3. proprietas est nullius secundum communem, protectio, & iurisdictio est Imperatoris, c. 13. num. 6. protectio iurisdictio & Imperium ad Imperatorem pertinet, c. 13. n. 12. Adriatici Imperiũ pertinet ad Venetos, c. 13. nu. 34. & littorum vsus publicus est iuregentium, sed potest fieri publicus vnius populi, c. 14. n. 15.

Maria moribus in Principum dominium venerunt, ca. 10. n. 48.

Martinus de Freytas Conymbricæ præfectus fide & constantia erga Sanctium Regem illustris, cap. 15. n. 4.

Maximilianus profligatus petit & obtinet à procuratore Regis Lusitaniæ pecuniam ad bellum restaurãdum, c. 16. n. 4.

Media committuntur cui committitur finis, cap. 12. num. 4.

Menchaca multas opiniones in scholas inuexit contra iuris, & rationis placita, c. 13. n. 1.

Mercaturam & nauigationem

nem omnibus communia esse sine detrimento alicuius falsum probatur, c. 11. n. 37.
Milites alienæ reipub. peccãt arma sumentes in re dubia, & ad restitutionem, tenentur, c. 13. n. 48.
Miracula ad infidelium conuersionem cõcurrunt, vel in bellis, vel in fidei probationem, cap. 18. num. 6 hodie cur non fiant frequentius in infidelium conuersione sicut olim, ca. 18. n. 6.
Missiones variæ ab Apostolica sede ad euãgelium prædicandum referuntur, c. 7 num. 2.
Moyses miraculis ostendit se à Deo missum, c. 18. n. 3.
Molina, & omnes reprobantur legem in materia immemorialis præscriptionis prolege communi accipientes, c. 14. num. 22.
Molucarum inuasio a Batauis, c. 3. n. 7.
Monarchia præstantissimum regimen, cap. 6. n. 1. Assiriorum & Romanorum firmior, & diuturnior, c. 6. numer. 2.

N

Natura cognationem quãdam inter homines constituit, c. 2. n. 8.
Nauarchi quales eligendi, c. 8. n. 8.
Naufragantibus succurrendum non bona auferenda c. 2. n. 4.
Nauigatio ad statum naturæ corruptæ pertinet, c. 1. num. 16. 17. 21. 22. & 26. necessaria ad subueniẽdũ indigentiæ humanæ cap. 1. n. 18. Hannonis in Indiam habita pro fabula

apud graues autores, c. 5. n. 8. Hannonis Æquatorē nō superauit, n. 9. Eudoxi in Indiā fictitia, cap. 5. n. 13. Lusitanorum in Indiā excedit fabulosas antiquorum nauigationes, cap. 8. num. 3. Indica à quibus, si Lusitani non aperuissent, aperienda, Deo reseruatur, capit. 8. num. 10. in Indiam an sit omnibus communis, cap. 10. num. 2. est populi, licet aquæ vsus sit communis, cap. 11. n. 12. an sit de illis rebus, quæ omnibus vtilia, nobis non molesta sunt, cap. 11. numer. 33. simplex, & piscatio non tribuit ius occupationis, cap. 11. n. 39. Lusitanorum non impedit alios Oceani vsu, cap. 11. n. 40.

Nauigatio, & protectio maris omnibus competit de iure gentium nisi à Principe præoccupetur, capit. 13. numer. 11. de iure gentium est libera, capit. 13. num. 35. Indica ex præoccupatione, cap. 13. numer. 41. priuatiua Lusitanorum ad Indos est conformis iuri humano, & diuino, cap. 14. num. 8. nauigatio, & piscatio præscribitur si iure proprio adquiri tentetur, capit. 14. nu. 31. Indica constat immemoriali, nec fundatur in iure negatiuo, præscribendo, & incepit, & progressa est cum aliorum prohibitione, cap. 14. num. 47.

Nauigans, & piscans quasi possessione durante habet ius alios prohibendi, c. 14. n. 53.

Nauigando, & piscando Accolæ maris Indici an conser-

ſeruauerint antiquam poſſeſsionem, cap. 14. num. 49.

Nauigantes in Indiam abſque Luſitaniæ Regis beneplacito bonis, & vita ſpoliati, cap. 8. n. 25. ca. 14. num. 47.

Nauigationis libertas non pertinet ad primum naturæ integræ ſtatum, c. 1. n. 26. & 27.

Nauigationem impediens iniquè agit, cap. 10. n. 14. nauigationem Luſitanorum impediens incurrit cenſuras, c. 13. n. 48. & mercaturam omnibus cõmunia eſſe ſine detrimento alicuius falſum probatur, c. 11. n. 37.

Nauigare eſt contra naturã, cap. 1. nũm. 20. nauigare, & peregrinari non cadũt ſub præceptum, cap. 1. nu. 23. Nemo prohiberi poteſt à priuato à Principe vero ſic, cap. 11. nu. 12. & piſcari de iure gentiũ omnibus competit, c. 14. num. 29.

Neceſsitate in extrema omnia ſunt communia, cap. 2. n. 3.

Negotiari, & peregrinari de iure gentium fas eſt, quouſque prohibeatur, cap. 2. n. 15.

Nemo ad littus accedere prohiberi poteſt, capit. 11. numer. 8.

Notoria Romæ ignorari non poſſunt, c. 8. n. 23.

Nouatores miraculis ſuam doctrinam non confirmãt cap. 18. n. 3.

Numiſma Auguſti Cæſaris imagine inſignitum reperitur in America per Hiſpanos, cap. 5. num. 16. & 17.

Numiſmata Latinis litteris

teris insignita nostris temporibus inuenta in Taprobana, c. 5. n. 18.

Nutus in superiore significat Imperium, cap. 6. nu. 65.

O

OCcasio Batauorum ad infestandum ius nauigationis Indicæ, c. 1. n. 8.

Oceani nauigatio ad Hispaniæ Regem pertinet, c. 10. n. 49.

Oceanus subuertit Batauorum in terras, cap. 13. nu. 51.

Occidentales Indi non descēdunt à decem Iudæorum Tribubus contra Borrellū, & alios, c. 5. n. 19.

Occidentalis India coniuncta cum Asia, vel Tartaria coniecturatur, cap. 5. num. 21.

Occupari quod potest an sit iurisgentium, c. 10. n. 11. & c. 11. n. 15.

Occupationem maris dari posse concluditur, cap. 11. n. 38.

Occupatio maris & adquisitio concluditur, cap. 10. n. 50.

Occupationis incapacia adquiri non possunt, cap. 10. n. 4.

Olyssipponem iuxta equæ absque masculo concipiunt, c. 5. num. 6.

Olyssippo Orientis domina, ca. 5. n. 23.

Olyssippo totius orbis emporiū, c. 16. n. 12.

Olyssippone singulis annis expenduntur viginti millia aureorum in odoribus, qui sacris in delubris crematur, c. 17. n. 4.

Onoris Regi bellum intulit D. Franciscus de Almeida

meida Indiæ Prorex ad re petenda bona Lusitanorũ naufragantium, cap. 2. num. 7.

Orbis diuiditur in quinque zonas, c. 4. n. 5.

Orientales & Occidentales Indi à Sinis originem ſeducere iactant, cap. 5. n. 15. & 21.

Ozias rex lepra percuſsus & à Regno eiectus à ſummo Sacerdote, c. 6. n. 85.

P

PActa cum Principibus inita obligant ſuos ſubditos, c. 8. n. 34. inter Regẽ Luſitaniæ, & Regem Caſtellæ obligant Comitem Flãdriæ, qui eſt Rex Caſtellæ c. 8 n. 35.

Par in parem non habet Imperium, c. 12. n. 2.

Paſcendi, corrigendi, & ſimiles authoritates ſunt generales, & ita comprehendunt etiam Reges, c. 6. nu. 83.

Paſcua, piſcationes, lignationes, & ſimilia præſcribuntur à populo contra populum, c. 14. n. 11.

Patriæ honorem, & vitam debemus, c. 15. n. 5.

D. Paulus miraculis doctrinam Chriſti confirmat, c. 18. n. 3.

Peregrinari in alienas Prouincias an fas ſit cuilibet ex inregentium primario, cap. 1. n. 12.

petrus clauiger terreni, & æterni Imperij, c. 6. n. 55. & 63.

philippus II. Caſtellæ Rex ſucceſsit Henrico, cap. 1. nu. 7.

Piratæ & rebelles nullum ius adquirunt, cap. 14. num. 47.

Piscando in diuerticulo maris, vel fluminis an alium prohibere quis possit? cap. 10.n.12. vide verb. nauigando.

Piscari an possit quis prohiberi, & præscribi piscatio? c. 11.n.16.

Piscari, & nauigare in alieno lacu non licet, cap. 11. n.35. de iure gentium omnibus competit, cap. 14.n. 29. vide verbo nauigãs, & nauigatio.

Piscationem, & venationē prohibere potest dominus in re propria, cap. 11. nu. 36. vide verb. pascua.

Pœna in raptores bonorum ex naufragio, c. 2.n.5.

Poetæ in cognitione iuris naturalis plurimo iudicio valent, cap. 10.n.3.

Pontifex Romanus perpetuus Christi Vicarius, c. 6.n.7. illius successio inuariabilis cap. 6. numer. 7.

Pontifices Romani agnoscũt potestatem Pontificiam in Imperatores, & Reges, c. 6.nu.41. sunt iudices, & testes integerrimi in asserendo suo Principatu, c. 6.n.42.

Pontificis potestatem in Imperatores & Reges firmãt Pontifices, Concilia, Doctores Vniuersi, & communis Ecclesiæ consensus, ca. 6.n.44.

Pontifex Rom. potest procedere contra Reges, & Imperatores, vsque a ddepositionem, cap. 6.n.45. potest impedire ne hæreticus in Regem, aut Imperatorē eligatur, cap. 6.n.47. aliquando non deponit Regē aut Imperatorem ex timore malorum, c. 6.n.47. nõ deponit Regem, aut Imperatorem, vt ordinarius iu-

dex, sed vt pastor vniuersalis, cap. 6. n. 48. non potest deponere ad libitū, nec priuare, cap. 6. n. 48. non potest se subycere alterius iudicio nisi arbitrario, cap. 6. n. 51. Principibus de Ecclesia benemeritis titulos dat, cap. 6. nu. 53. potestatem temporalē exercet circa translationē Imperij, iuramentum Imperatoris depositionem, & similia, cap. 6. n. 57. vtrū habeat supremam potestatem temporalem in orbe Christiano, cap. 6. nu. 54. non habet iurisdictionem supremam temporalem directè, cap. 6. n. 58. non cognoscit de rebus temporalibus, cap. 6. n. 59. exercendo directè iurisdictionem temporalem nō perturbat potestatem Regis supremā cap. 6. n. 69. non vsurpat Regnum, nec potestatem supremā temporalem deponendo Reges, cap. 6. nu. 75. redditurus est rationem pro Regibus eorumque regiminibus. cap. 6. n. 78 non habet potestatem debellandi infideles, c. 9. n. 1. nec iurisdictionem in eos cap. 9. n. 2. potest cogere Principem paganum, ne impediat conuersionē, & eximere conuersos ab illius obedientia, capit. 9. n. 7.

Pontifex, & Imperator sunt duo membra, sed ille caput, hic brachium, cap. 6. num. 79. ille in capite, hic in brachio vnguntur, ca. 6. num. 79. deponendo Reges non est maior Deo, c. 6. n. 88. si sit hæreticus deponi potest, ergo Rex, & Imperator, c. 6. num. 95. Pontificis descriptio, ca. 6.

num. 102. concedere potuit Regibus Hispaniæ ius nauigandi in Indias, cap. 6. nu. 103. vrbis & orbis Episcopus est, & ex Apostolico officio tenetur Ecclesiā seruare, & amplificare, mittereq; prædicatores in infidelium Regiones, c. 7. num. 2. non potest concedere dominium in Indos nec ius nauigandi per se, c. 7. n. 7. committere potuit Regibus Hispaniæ cōuersionem Indorum & in consequentiam nauigationem, & commercium alijs prohibere, c. 7. n. 8. potest cogere Reges Catholicos ad pacem, non tamen cogit, & quare, cap. 7. nu. 5. potest in fidei fauorem commercium vni Principi concedere alijs prohibere c. 8. n. 18. potest Sarracenorum prouincias inter Principes Christianos distribuere, & creare nouos Principes, cap. 8. n. 42. an habeat potestatem debellādi infideles, c. 9. n. 1. Pontifex est vniuersam potentiam Regum Christianorum dirigere ad finem supernaturalem, cap. 8. nu. 43. non habet iurisdictionem in infideles, nec propter infidelitatem alia vè peccata contra naturam potest eos debellare, cap. 9 n. 2. Sæcularem principaliter non habet iurisdictionem in totum orbem, cap. 12. n. 1. habet temporalē in vniuersum orbem excōmum, non tamen eā Principibus sæcularibus concedere posset, cap. 12. n. 2. nō est dominus maris oceani, nec potuit Regibus Hispaniæ insulas Occidētales donare, c. 12. n. 5. non potuit concedere Regibus Hispaniæ Insulas barbarorum

ad

ad effectum vt postea cõuerteretur cap.12.n.8.potuit concedere nauigationem Indicam Principibus Hispaniæ priuatiuè quoad alios Principes pro infideliũ cõuersione, c. 12.n.9.

Pontifices Rom.concedũt Lusitaniæ Regibus ius nauigationis in India, cap.1.n.4 prohibent alijs in Indiam nauigare absque Lusitanorum licentia, capit. 8. num.26. aliquando depositi, & iudicati à Principibus per vim, & nefas, ca. 6.n.52.

Pontificiæ bullæ verba referuntur circa conuersionis commissionem Regibus Lusitaniæ delegatæ, c.7.n.9.

Pontificiæ constitutiones Romæ promulgatæ vbique obligant, c.8.n.23.

Pontifices Romani referuntur, qui munus prædicationis Regibus Lusitaniæ cõmisere, & cõmissio defenditur à pluribus, c.7.n.4.

Populus Rom.potest à suis litoribus hostes & alios prohibere, suisque tantum illa concedere, c.11.n.8.

Possideri quæ possunt, possunt & præscribi, & quæ dominio adquiri nõ possunt, nõ possũt possideri, c.11.n.20.

Potestas Ecclesiastica imperfecte & perfecte cõsiderari potest, c.6.n.11. nõ expirauit morte Petri, c. 6.n. 26. & 33.

Potestas spiritualis, vide spiritualis potestas.

Potestas omnis à Deo ca.6.n. 17.

Potestas tẽporalis à Deo mediate obtenta c.6.n.19. tẽditque in finẽ naturalẽ, c. 6.n.21. tẽporalis suprema directe cõsideratur, c.6.n. 22.

Potestas, seu iurisdictio sæcularis indirecte considerata propriè dicitur Ecclesiastica, non sæcularis, ca. 6. num. 25. & 71. Regalis olim non erat coniuncta cũ spirituali ex iure diuino, sed ex populi deputatione, fuitque disiuncta, tàm apud infideles, quàm apud fideles, cap. 6. n. 36. Suprema non potest existere penes duos, c. 6. n. 61.

Potestas deponendi Reges in finem supernaturalem nõ importat supremam temporalem, c. 6. n. 68.

Potestas Pontificis temporalis probatur iure diuino, c. 6. n. 81.

Potestatis temporalis conseruatio non requirit spiritualium destructionem, c. 6. n. 90.

Potestas legis ferendæ supponit iurisdictionem, c. 10. n. 19.

Potestas excellentiæ à Christo Domino, nec in spiritualibus, nec in temporalibus fuit Petro, & successoribus communicata, ca. 12. num. 3.

Prædis illecti caueant ne fiat prædæ, c. 17. n. 3.

Præoccupatio in rebus publicis præualet, c. 11. n. 18. inter supremos Principes sufficit in rebus publicis, ca. 13. n. 31.

Præparamenta faciens præsefrendus est, cap. 8. n. 13.

Præscribens adquirit dominiũ directum, & vindicationem c. 13. n. 23.

Præscribens res publicas contra priuatum tempore tãtum ordinario indiget, ca. 14. n. 24.

Præscribenti cur exceptio, nõ actio iniure concedatur, c. 13. n. 24.

Præscriptibile est, quod est renun-

nũntiabile, ca. 14. nu. 51.

Præscriptio iuris realis in uno loco extenditur contra omnes personas, quæ de nouo ueniunt, ca. 8. nu. 30.

Præscriptio, & priuilegium concurrere possunt, ca. 11. n. 23.

Præscriptionis edictum prohibitorium est, cap. 13. n. 4.

Præscriptio immemorialis requiritur ab scribentibus ad maris adquisitionem, cap. 13. n. 14.

Præscriptionis ius in rebus publicis non adquiritur ex lõgo tempore, sed ex immemoriali: cap. 13. num. 15. & 17.

Præscriptio an importet apud Iurisconsultos exceptionẽ tantum? cap. 13. nu. 16.

pro exceptione capitur frequentius apud Iurisconsultos, c. 13. n. 18. præscriptio & exceptio differunt, ca. 13. num. 18. non differũt tanquam species, & genus, cap. 13. n. 19. non solum comprehendit exceptionem extempore ortam sed & alias, cap. 13. num. 19. pro adquisitione per possessionem non est barbarum & incognitum Iurisconsultis, c. 13. n. 20. pro exceptione capitur, quoties exceptio ante litis contestationem proponitur, ut est exceptio dilatoria, & aliquæ experemptorijs c. 13. n. 25. inter eam & consuetudinẽ magnæ differentiæ, cap. 13. n. 27. immemorialis dicitur consuetudo, c. 13. n. 27. immemorialis requiritur ad præscribenda loca publica à priuatis, Princeps ad obtinẽda loca publica non indiget immemoriali, sed occupatione tãtũ, c. 13. n. 28.

Præscriptio Iurisciuilis inuentum an locum obtineat inter supremos Principes, c. 14. n. 1.

Præscriptio iurisciuilis inuenta, apud Romanos cæpit à lege 12. tabullarum, sed & apud Athenienses, & alios fuit antiquior & ab omnibus recepta est, c. 14. num. 2. immemorialis est alterum ius naturæ, c. 14. num. 6. etiam immemorialis requirit bonam fidē, c. 14. n. 34. iurium negatiuorum incipit à tempore prohibitionis, ca. 14. n. 41. iuris negatiui nocet non solum prohibitis, sed scientibus, c. 14. n. 43. iuris realis porrigitur ad omnes, c. 14. n. 44. immemorialis non procedit in mere negatiuis, nisi de prohibitione constet, cap. 14. n. 46. iuris negatiui procedit à prohibitione quando principaliter de eo iure agitur, non vero si in consequentiam c. 14. n. 42.

Præsumptio primæui status tollitur per possessionem lōgi temporis, cap. 13. n. 39.

Primi terrarum, maris. & cōuersionis cultores alijs præferendi c. 8. n. 4.

Primogenitus communiter erat Sacerdos in statu naturæ, c. 6. n. 12.

Princeps potest commercium in suis terris interdicere exteris & vaßallis in alienis, c. 1. n. 24. & c. 2. nu. 13. vide verbo exteri: supre mus est iudex in sua causa, cap. 6. n. 42. est iudex competens in causa suæ dignitatis, cap. 6. nu. 43. tenetur dirigere populum in beatitudinem, quæ est vltimus finis, cap. 6. num. 46.

Principibus sæcularibus nunquam spiritualis potestas competiuit, c. 6. n. 34.

Principibus omnibus Christianis fas est procurare infidelium conuersionem nisi à Romano Pontifice prohibeantur ex iusta causa, c. 8. n. 40.

Principes Christiani vocati à Pontifice in societatem nauigationis Indicæ eam non admiserunt, vnde sibi præiudicarunt, c. 8. nu. 20. *Romæ legatos habere solent, resque magni momenti in curia gestas ignorare non possunt*, capit. 8. num. 22.

Princeps ius sibi dicit in causa sua, c. 10. nu. 29. *in portu & in mari exigere vectigal potest*, c. 10. n. 31. *supremus non indiget licentia aut priuilegio alterius Principis ad occupanda loca publica*, c. 13. nu. 32. *si bona fide rem possidet, non tenetur eam dimittere, aut diuidere, vel in arbitros compromittere, & si dubia res sit*, c. 13. n. 46. *mouendo arma cõtra Principem possessorem in re dubia peccat grauissime, licet ius suum probabilius putet* c. 13. n. 47. *prohibere potest exteros ingressu suarum prouinciarum*, c. 14. n. 15. *ad eum spectat assignare terminos & loca publica*, c. 14. n. 28. *priuatiuè concedit nauigationis ius, & piscationis*, c 14. n. 30. *illius dominium non excluditur ex dominio particularium inferiorum*, ca. 14. n. 49. *sine præscriptione non potest esse securus*, c. 14. n. 1.

Priuatus in maris iure vtitur priuato interdicto, ca. 10.

10.nu. 29. nihil in mari prohibere potest ad impediendam nauigationem, c.11.n.13. indiget immemoriali ad occupanda loca publica, cap.13.n.32. præscribere non potest res publicas, c.14.n.10.

Priuilegium Regi nomine proprio concessum transit in successorem, c.6.n.32.

Proclama generale habet vim citationis, c.8.n.24 omnibus nocet, c.14.n.33

Prohibitio in rebus publicis, vt competat, necessaria est præscriptio, c.13.nu.30. vsucapionis in rebus publicis procedit respectu priuatorum, cap.13.num.37. præsumitur ex immemoriali si necessaria est, cap. 14.n.45.

Proiectus in aera cœmeterij immunitate Ecclesiæ gaudet, c.10.n.46.

Promissiones legis veteris temporales, cap.6.num. 92.

Promontorium Hesperion longe à bonæ spei promontorio distat, c.5.n.10. bonæ spei quando prater nauigatũ, & à quo, c.13.nu.41.

Proprietas maris dari potest, c.13.n.7.

Publica loca vt occupentur sufficit destinatio & præparatio, c.8.n.13. possunt fieri priuati per Principē, c.11.n.24. præscribi ex Romanorũ more, non tamen adquiri per aliosmodos prohibentur, c.11.n.26. etiã quoad dominium occupari possnnt per ædificium, vel piscationis ius, c.11. nu.27. iurisgentium quæ sint cognitione difficile, c. 11.num.33. publica iura non adquiruntur possessione longa etiam tempore

Impe-

Imperatorem, sed immemoriali, cap. 13. numer. 17. tàm iure gentium, quàm ciuili possunt a populo contra populum præscribi, capit. 14. numer. 11.

Publicæ res præscribuntur etiam cum violentia, cap. 14. num. 12.

Publicarum rerum vsucapio prohibetur ex moribus ciuitatum, c. 14. n. 14.

Pueri Lusitani fides erga acerrimum hostem, ca. 15. num. 9.

Q.

Quadraginta annorũ cursus cum titulo vim habet immemorialis, ca. 13. n. 44.

Quantum tempus requiratur ad præscribendum ius publicum, c. 14. n. 17.

Quarta Luna nati, c. 8. n. 8.

Quasi possessio seu animus possidendi ius piscationis, & nauigationis tripliciter probatur ex prohibitione, ex declaratione, ex titulo, ca. 14. n. 32.

R

Ratio naturalis autor iuris gentium, capit. 1. nu. 14.

Ratio huius operis redditur, c. 1. n. 10.

Rebellio, & arma ius non dant ad aliorum iura occupanda, c. 14. n. 48.

Rebellio est maximum malum, c. 15. n. 5.

Rebellare contra suum Principem etiam malum, & tyrannum non licet, c. 15. num. 5.

Regalis potestas vide potestas regalis.

Reges nihil spiritualitatis

tatis

tatis à Christo consequuti sunt, c. 6. n. 35. non deponebantur in primitiua Ecclesia, & ratio, c. 6. n. 50.

Reges infideles per baptismũ non fiunt peioris conditionis quoad temporalia quã ante baptismum erant, c. 6. nu. 89. Reges Hispaniæ constituuntur delegati à Romano Pontifice ad Indorum conuersionem, c. 7. n. 3. alijs Principibus tur prælati in nauigatione ad Indos, cap. 8. n. 1.

Reges Lusitaniæ magnos apparatus in Indiæ expeditionem faciunt, animumque habent progrediendi, ideo non poßunt ab alijs Regibus perturbari, ca. 8. n. 14. propter strepitum armorum an iuste sereniſsimi vocentur, c. 8. n. 14.

Reges supremi eandem potestatem habent, quam Imperator, c. 13. n. 9. Hispaniæ non recognoscunt Imperatorem in temporalibus, c. 13. n. 9. Lusitanius Indicæ nauigationis defendunt ex omnium sententia, c. 13. n. 45.

Reges velut patres colendi, & ferendi, c. 15. num. 5. non possunt inire fœdus cũ infidelibus contra fideles, cap. 13. n. 51.

Regi sub nomine proprio relictum debetur Successori, c. 6. n. 31.

Regi priuilegium nomine proprio concessum transit in successorem, c. 6. n. 32.

Regibus Lusitaniæ solis, idem de Hispanis respectu Americæ cur conuersio Indorum commißa, c. 8. n. 3.

Regina Athalia Regno, & vita ob hæresim à Sacerdote summo priuata, c. 6. num. 86.

Regis electio ad populum pertinet, c. 6. n. 19. Regis, & Imperatoris priuatio in Cõcilio, & sine concilio fieri potest, c. 6. nu. 49. hæresis magis nocet Ecclesiæ, quã Pontifici Rom. c. 6. n. 96. Hispaniæ subditi fœlices, c. 15. n. 5.

Regnum potest priuare Regẽ tyrannum, c. 6. n. 96.

Religio vera semper in Lusitanis eluxit, c. 18. n. 14.

Res, quæ in commercio non est nec in pactum deduci, nec præscribi potest, c. 7. n. 12. quæ in pactum deduci possunt, possunt & præscribi, c. 7. n. 13.

Res publica cõtra aliam præscribit loca, & iura publica etiam cum violentia, c. 14. n. 13.

Rex Angliæ titulis à Pontifice Rom. condecoratus, c. 6 num. 53.

Rex Emanuel donatiua nobilibus indixit ad prosequẽdam Indiæ nauigationem post ærarium exhaustum, c. 16. n. 10. opitulatur Castellæ pro Carolo absente, c. 16. n. 6.

Rex seu fiscus non est priuilegiatus, nisi in casibus iure expressis, c. 6. n. 84. in lege veteri excellentior simpliciter Sacerdote, c. 6. n. 92. vide n. 15. Lusitaniæ ni mittat concionatores ad infidelium conuersionẽ non potest aliis prohibere cũ illis commercium, c. 7. n. 10. superiorem non recognoscens idẽ potest quod Imperator, c. 13. n. 8. Hispaniæ nõ dominus, sed pater est, c. 15. n. 5. Lusitaniæ in Africa & Asia magnos sumptus facit in fidei tutelam, & incrementũ, c. 17. n. 2. Hispaniæ arma

tus est mari, terraque contra Turcas, Mauros, piratas, & rebelles, c. 17. n. 2

Romana sedes cur Apostolica nuncupetur, cap. 7. n. 2.

Romani in Americam non navigarunt, c. 5. num. 17. propter socios bella gesserunt, c. 9. n. 16.

Romæ notoria ignorari non possunt, c. 8. n. 23.

Romanum ad Pontificem spectat missionum distributio, c. 8. n. 41. vide verb. Pontifex Romanus.

S

Sacerdos in statu naturæ erat communiter primogenitus, ca. 6. n. 12. excellentior Rege in lege naturali, scripta, & gratiæ, c. 6. nu. 14. & 15.

Sacerdotis Abiatharis depositio per Salomonen nõ dat potestatẽ Regi, aut Imperatori contra summum Pontificem, c. 6. n. 91.

Saguntini Cartaginenses ad commercium non admiserunt propter subiectionis timorem, c. 2. n. 14.

Samatra est aurea Chersonesus, c. 4. n. 2.

Sarraceni conantur ex India Lusitanos excludere, c. 8. n. 27. sunt Dei flagellũ cõtra Christianos, c. 13. n. 50

Sæcularis potestas, & iurisdictio quomodo consideretur c. 6. n. 25. & 71.

Sebastianus Lusitaniæ Rex in Africa occubuit, cap. 1. num. 7.

Seneca, Virgilius, & Sybillæ vaticinantur nostrorum in Indiam navigationem, c. 8. n. 8.

Seneca damnat imprudentiæ Brutum ob Cæsaris occisionem spe libertatis, cap. 6. num. 2.

Sententia in Venetorum fauorem pro maris Adriatici iure, c. 13. n. 34.

Septemtrionis pars adhuc incognita, c. 11. n. 41.

Seruitus priuata mari imponi non potest, publica sic, cap. 11. numer. 2. aquæ ductus, & itineri à priuato non imponitur, a Principe impetratur, cap. 11. numer. 3. quæ personæ à re debetur, realis est, cap. 14. n. 44. consuetudine adquiritur, quæ habet vim legis, c. 14. n. 20.

Seruitutum continuarum, & discontinuarum discrimen exploditur, cap. 14. num. 18.

Simio in India templum celebre dicatum, capit. 17. num. 5.

Sina, & Iapo martyribus pro fide Catholica triumphat c. 18. n. 7.

Sinarum barbara statuta contra peregrinos, & naufragos, c. 2. n. 8.

Sinæ olim nauigationis & commercij Orientaliũ, & Occidentalium Indiarum dominj, c. 5. n. 15.

Sinæ, & Iapones Catholici à suis Imperatoribus Bonziorum, & Batauorum suasu pro fide sustinenda interficiuntur, c. 8. n. 2.

Socotora insula a D. Thoma cõuersa à nostris liberatur, cap. 9. n. 9.

Soli Luna, & cæteræ stellæ subijciuntur abeoque splendorem recipiunt, cap. 6. num. 40.

Spiritualis potestas à Christo Domino perfecta emanauit, supernaturalesque producit effectus, cap. 6. num. 13. nullum effectum supernaturalem producebat in lege scripta ca. 6. n. 11.

differt à temporali in multis præcipue ex origine & fine, c. 6. n. 16. Petro immediatè a Christo Domino concessa, c. 6. n. 18. dirigitur in finem supernaturalem, c. 6. n. 20. nunquam sæcularibus Principibus cõpetiuit, c. 6. n. 34. superior est temporali, c. 6. à n. 37 versatur in missionibus prædicatorum in orbem, c. 7. n. 3.

Spiritus potest carni imperare etiam ad vitæ profusionem, c. 6. n. 38.

Spolia hostium Lusitaniam ditarunt, c. 18. n. 19.

Statuta Sinarum contra peregrinos, & naufragos barbara, c. 2. n. 8.

Statutum prohibens extraneis vendere valet, c. 2. num. 11.

Stephanus Ataidius Mombacensem arcem propugnat à Batauis, c. 3. nu. 6.

Successor in dignitate antecessorum fœdus seruare tenetur, c. 8. n. 36.

Suprema potestas non potest existere penes duos, ca. 6. n. 61.

Supremus Princeps est iudex in sua causa, c. 6. nu. 42. in causa suæ dignitatis, c. 6. n. 43.

Sybillæ Virgilius & Seneca vaticinantur nostrorum in Indiam nauigationem, c. 8. n. 6.

T

Taprobanæ notitia, & descriptio ab antiquis, ca. 3. num. 3. vocatur Ceilam, olim à Romanis inuenta, & vltimus illis finis, Taprobanam vltra Lusitani progressi, c. 3. n. 12.

Temporalis potestas à Deo mediate obtenta, c. 6. nu. 19. differt ab spirituali, c. 16.

16.n.16.tendit in finem naturalem,c.6.n. 21.directè suprema consideratur,c.6.n.22.

Tempus centum annorum an & quando immemoriali æquiparetur?c. 13.n.43.

Theophilus instit.compilator, c.11.n.11.

Terra est inferior sphæra cæteris elementis,c.10.n.47.

Terminos,& loca publica assignat Princeps,c.14.n.28

D.Thomas Apostolus prædixit nostram in Indiam nauigationem,designauitque tempus,c.4.n.10.Christi latus,& vulnera perscrutatur, vt eorum fidem, & veritatem gentibus reuelaret, Lusitanisque idē officium relinqueret, cap. 18.n.17,

Titulum validum habens à Principe non indiget præscriptione in rebus publicis, c.14.nu.23.insufficiens dat causam præscriptioni, c.11.n.21.

Titulus Regis Lusitaniæ circa Indicam nauigationē constat & defenditur multipliciter,c.14.n.39.& omnibus notus,u.33.

Transitus innocuus per alienas terras liber esse debet, c.2.n.2.

Tristanus a Cunia Socotorā liberat à Mahometis,cap. 9.n.9.

Turcarum Imperator in armis ius consistere asserit,c. 14.n.48.

V

VAscus à Gama quo tempore in Indiam nauigauit,c.13.n.42.primus in Indiam nauigauit, ca.4. num.7.

Vectigalia intra quot maris

milliaria exigi possunt, c. 10. n. 35. cur in mari, & portus exigãtur c. 10. n. 37

Vendere rem suam nemo cogitur inuitus, ca. 2. num. 9. cum seqq.

Venatio potest concedi, & prohiberi à Principe, cap. 11. num. 24. prohiberi potest à Domino in re propria, c. 11. n. 35.

Venetorum dux annulo desponsat mare ex Pontificia concessione, capit. 10. n. 32. ius maris defenditur, c. 13. n. 13. origo, & Imperium, c. 13. n. 33.

Venetis opus non est immemoriali ad Adriatici maris occupationem tuendam, c. 13. n. 33.

Verba directe, & indirecte quid significent, c. 6. n. 77

Verbum obtinere refertur ad possessionem, capit. 11. num. 19.

Verbum, præscribere, explicatur, c. 13. n. 21.

Veritas Lusitanorum in commercijs, cap. 15. numero 6.

Via publica forum, & similia non præscribuntur, ca. 14. numer. 25. mutata forma præscribuntur tempore immemoriali, ca. 14. num. 26.

Vicarius Christi vsque ad finem sæculi durabit, ca. 6. num. 5,

Victoria, & Ægidius taxantur dum resoluunt non posse Principem sine causa exteros à suis terris, & cõmercijs arcere, capit. 2. num. 17.

Victoria insignis ad salsum amnem contra Mauros, cap. 16. n. 5.

Virga significat coactionem c. 6. n. 82.

Virgilius, & Seneca, & Sybillæ vaticinantur nostrorum in Indiam nauigationem, c. 8. n. 6.

Virgo, Iacobus, & Thomas & alij sancti visibiliter in prælia pro Lusitanis ingressi, c. 18. n. 10.

Vis directiua inefficax sine coactiua, cap. 6. num. 82.

Vitæ hominum centum annos excedentes, cap. 13. num. 43.

Vitam & honorem patriæ debemus, c. 15. n. 5.

Vnctio Imperatoris quid significet, c. 6. n. 79.

Vrbes maioribus, minoribus vè territorijs circunscribuntur, c. 10. n. 40.

Vsus aquæ, qui consistit in bibendo, hauriendo, & lauando, est omnibus communis, ca. 11. nu. 34. publicus adquiri potest ex tempore immemoriali, ca. 13. num. 14.

Vsucapio alienationis verbo continetur, cap. 7. num. 14. illa quare sæpius vsi fuerint Iurisconsulti, quâ præscriptione, cap. 13. numer. 22.

Vsucapionis prohibitio in rebus publicis procedit respectu priuatorum, earumque vsucapio prohibetur ex moribus ciuitatum, ca. 14. n. 14.

Vtens iure communi non præscribit, & in dubio ita vti censetur, c. 14 n. 19.

Vtile alteri & mihi non molestum est communicandum, c. 10. n. 14.

X

D. *Xauerius testatur Gamam primum in Indiã nauigasse, c. 4 n. 11. miraculis*

eulis plantat in Inda orientali Ecclesiam, cap. 18. num. 7.

Z

Zona torrida antiquis Imperatoribus, cap. 4. num. 5.

Zona torrida viam ad Antarcticum impediebat ex Catholicorum etiam assertione, c. 4. n. 6.

FINIS.

rudimenta noſtræ Religionis explicabant, oratione de fide, & pietate ad populum habebant, & ſtrenua legatione pro Chriſto fungebantur. Ego etiam oppida omnia meæ ditioni ſubiecta perluſtraui: conciones habui: & omnem curam, & diligentiam adhibui, vt illorum mores & vitam ad veram Chriſti Religionem componerem.

Ex qua prædicatione fructus aliquis in domino licet non vberrimus, qualem voluiſſem, tamen multorum opinione maior reportatus eſt. Primum enim omnes meæ ditionis neophyti barbaras [a] veſtes, & peregrinum Maurorum ornatum exuerunt. Omnes tenerioris ætatis pueri, atque puellæ orthodoxæ fidei rudimenta didicerunt. [b] Octoginta vero quatuor [c] animæ, quas Dominus ad vitã deſtinauerat, peccata, erroreſq. Mahometanos in foro exteriori, & conſcientiæ profuſis lacrymis deteſtatæ publicam ſuorum ſcelerum veniam poſtularunt.

Adde Moriſchos exigua [d] oppida, humileſq. [e] caſas habitare, ad nullum publicum munus admitti, [f] nullos tumultus [g] excitare; cũ ſi tumultuarij eſſent, facile ad internecionem deleri poſſent: Eccleſias præterea frequenter: [h] acibis prohibitis [i] abſtinere, dies feſtos colere: [k] atq. cætera præſtare, [l] ad quæ Chriſtiani ſtudio pietatis adducuntur: neque enim libere ſuos errores profiteri [m] audent, cum in ſingulis oppi-

a Hoc quam parũ expediat vide in 12. conſectario 3. tractatus noſtri.

b Non eſt hoc mirum: nam in Diœceſi Archiepiſcopatus Valentini, non ſolum pueri, ſed omnes adulti non modo eo tẽpore, ſed quotieſcumque viſitatur Diœceſis exacte diſcũt ea fidei rudimenta.

c Nec quatuor animas ad fidem fuiſſe conuerſas, credas.

d Hoc faciunt, vt dixi, fugientes conſortium Chriſtianorum, & reſidẽtiam curatorum.

e Scio plurimas Moriſchorũ domus maioris pretij eſſe, quam Palatiũ huius domini Epiſcopi.

f. Non eſt ita: nam in omnibus ſuis oppidis ſoli Moriſchi admittuntur ad officia publica iuratorum, iuſtitiarum, ac ædilium, & in pleriſque ipſi ſunt balliui. g. ſine tumultu quoſcumque Chriſtianos poſſunt, necant in odium fidei paſsim. h. Longe hoc diſtat à veritate. i. Acibis prohibitis in ſua ſecta vt patet in 8. & 9. capite primi noſtri tractatus. K. Vide cap. 7. dicti primi tract. colunt quidem ſua paſchata, & feſtos dies Mahometi. l. Intolerabile eſt iam hoc audire, cum in omnibus ſuam ſectam & nihil de noſtra lege ſeruent. m. Libere eos profitentur licet non omnes palam, vt Inquiſitionem euadant.